VANDAAG

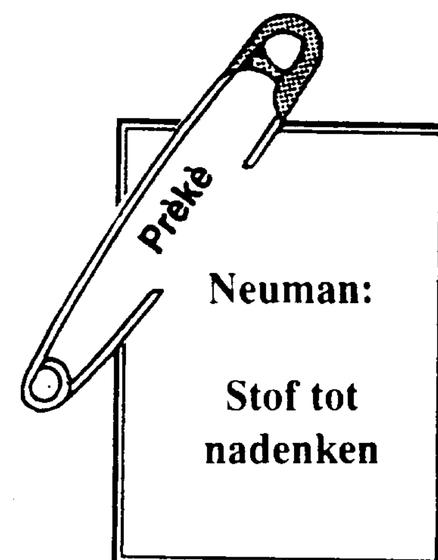
- Amstel ziet omzet dalen p.2
- Stofoorlog Santa Catharina p.3
- Nieuw kantoor ABN/Amro Aruba p.5
- Manager klaagt team Tuur aan p.7
- Rusland mikt op Holland p.13



FAROE METRY ...terug...

111E JAARGANG — NO.: 215 ZATERDAG 17 SEPTEMBER 1994

AMIGOE



Neuman:

Stof tot nadenken

Overleg voorwaarden vertrek militaire junta

Carter naar Haïti als laatste poging

WASHINGTON/PORT-AU-PRINCE — De Haïtiaanse militaire leiders hebben er vrijdag mee ingestemd met de Amerikaanse ex-president Jimmy Carter te praten over de voorwaarden van hun vertrek. Junta-leider Raoul Cedras kan, als hij besluit de macht op te geven, in Panama terecht. De Panamese president Ernesto Pérez Balladares bood hem vrijdagavond asiel in zijn land aan als daarmee een invasie van Haïti kan worden voorkomen.

Het aanbod van Panama geldt zolang er geen invasie is, niet als Cedras wacht tot de Amerikanen met de militaire operatie beginnen, aldus Pérez Balladares. Eerder had Panama Washington opgeroepen van een militaire operatie af te zien. Het herinnerde aan het leed van de Panamezen tijdens de Amerikaanse invasie van het Midden-amerikaanse land in 1989. Daarbij werd kolonel Noriega afgezet en kwamen driehonderd Panamezen om het leven.

Pérez Balladares zei niet of zijn voorstel ook geldt voor de twee andere juntaleden, Joseph Michel François en Philippe Biamby. De Haïtiaanse juntaleden staan onder grote druk van een dreigende Amerikaanse invasie als zij de macht niet opgeven.

Een naaste adviseur van president Clinton zei dat Carter heeft gesproken met Cedras en dat deze met de besprekingen had ingestemd. Carter had van Clinton opdracht gekregen een laatste bemiddelingspoging te ondernemen in Haïti en zou binnen 24 uur naar Port-au-Prince vertrekken met een kleine delegatie. Carter ontmoette Cedras eerder, in 1990. De delegatie bestaat behalve Carter uit voormalig-stafchef Colin Powell en de Democratische senator Sam Nunn, voorzitter van de Defensiecommissie in de senaat.

De adviseur zei dat het voorbarig is te veronderstellen dat Cedras heeft toegezegd te vertrekken. "Maar het leidt geen twijfel dat zij inzien wat ons beleid is... We zijn bereid de voorwaarden van hun vertrek te bespreken en daar zal het ook bij blijven." "Dit biedt de mogelijkheid hun vertrek te bewerkstelligen zonder bloedvergieten." De plannen voor de invasie zijn vooralsnog echter ongewijzigd, onderstreepte hij.

HOOGUIT 2 DAGEN

De Amerikaanse minister van Defensie William Perry heeft gezegd dat Clinton het bevel tot de invasie 'op elk moment dat hem goeddunkt kan geven". Volgens hem komt die order binnen twee of drie dagen en zal het militaire deel van de operatie 'in enkele uren, hooguit twee dagen, zijn afgerond".

Cedras zou al geruime tijd geleden om de bemiddeling van Carter hebben gevraagd. Carter bemiddelde onlangs nog met succes tussen de VS en Noord-Korea. Door zijn actie praten beide landen weer met elkaar over het Noordkoreaanse nucleaire programma. Carter bemiddelde eerder ook in een aantal gewelddadige conflicten in Afrika en Midden-Amerika.

De in de VS in ballingschap levende Haïtiaanse president Jean-Bertrand Aristide beloofde vrijdag geen wraak te nemen op de mili-

vervolg op pag. 8

Aristide in Witte Huis



■ WASHINGTON — President Bill Clinton (rechts) van de Verenigde Staten luistert naar zijn ambtgenoot in ballingschap Jean-Bertrand Aristide van Haïti die in het Witte Huis een 'top-conferentie' van landen, welke een bijdrage leveren aan de eventuele invasie in Haïti, toesprak. President Aristide gaf de verzekering dat er geen bijltjesdag komt als het aan hem ligt bij zijn terugkeer in Haïti. Hij zal ook aan het einde van zijn ambtsperiode aftreden en zich niet herkiesbaar stellen. Achter de tafel zaten (vlnr) chef-staf generaal John Shaliksashville, Nationale veiligheidsadviseur Anthony Lake en minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher.

Na milieuramp door Exxon Valdez in Alaska:

Bijna tien miljard gulden schadevergoeding opgelegd

ANCHORAGE - Een federale jury heeft Exxon Corp, de eigenaar van de olietanker Exxon-Valdez, vrijdag veroordeeld tot het betalen van bijna tien miljard gulden schadevergoeding. De tanker veroorzaakte in 1989 een olieramp voor de kust van Alaska.

De jury legde de kapitein, Joseph Hazelwood, een boete op van bijna tienduizend gulden. Duizenden gedupeerde vissers, inwoners van Alaska en grondbezitters hadden in totaal dertig gulden schadevegoeding geeist. De mogelijkheid schadevergoeding te eisen ontstond nadat een jury had geoordeeld dat de ramp was veroorzaakt door nalatigheid van Exxon en Hazelwood.

In een eerder stadium was al besloten ruim vijfhonderd miljoen gulden uit te betalen aan gedupeerde zalmen haringvissers als compensatie voor het verlies aan inkomsten. Bij de ramp met de olieramp kwam 42 miljoen liter olie in zee.

Echtscheidingsprocedure al begonnen

Prinses Christina en Guillermo uit elkaar

DEN HAAG — Prinses Christina (47) en Jorge Guillermo (49) hebben besloten uit elkaar te gaan. Zij zijn inmiddels een echtscheidingsprocedure begonnen. De Rijksvoorlichtingsdienst heeft dat zaterdagmorgen bevestigd.

De prinses en Jorge Guillermo zijn op 28 juni 1975 in Baarn getrouwd tijdens een oecumenische huwelijksplechtigheid. Het echtpaar heeft twee zoons en een dochter, Bernardo (17), Nicolas (15) en Juliana (12). Prinses Christina ontmoette de Cubaan Jorge Guillermo, een katholiek, in New York . Hij werkte in een kinderdagverblijf voor sociaal achtergestelden in Harlem. Prins Bernhard smokkelde de statenloze Jorge per regeringstoestel het land in. Later zou Jorge overigens het Amerikaanse staatsburgerschap verwerven. De kinderen hebben de Nederlandse nationaliteit.

Voor haar huwelijk had Christina geen toestemming gevraagd, waardoor zij uit de lijn van troonopvolging verdween. Christina beloofde de kinderen katholiek op te voeden. Na hun huwelijk bleef het echtpaar aanvankelijk in New York. In 1984 verhuisde het paar naar Wassenaar en ging op de buitenplaats de Horsten wonen.

NAPA

DEZE WEEK

* STANLEY Betrian, de nieuwe gezaghebber van Curaçao staat bekend om zijn efficiency. De man van het 'Nieuw Beleid' bereidt zich voor om zijn nieuwe functie met dezelfde voortvarendheid te gaan vervullen als hij heeft laten zien bij het uitoefenen van zijn taak als gedeputeerde van Financiën. Hoe hij zich dat allemaal voorstelt vertelt hij in een gesprek met Hennie Harinck op pag. 1

* NATIONALE identiteit is een vaag begrip. Een nationaliteitsbesef bestaat als iemand zich verbonden voelt met een natie, maar daar zijn talloze facetten aan verbonden zoals blijkt uit de voordracht die Bouke Jagt onlangs over dit onderwerp hield. pag. 3

* DE KOLIBRIE mag dan een van de kleinste vogeltjes zijn, qua vliegkunst zijn er maar weinig gevederde collega's die zijn prestaties kunnen evenaren. Ingvar Kristensen en René Severeins vertellen in een artikel op pag. 7 over de diverse soorten kolibries in het Curaçaose Christoffelpark.

* VERSTOKTE nazi-volgelingen houden vol dat de massamoord op de joden tijdens de Tweede Wereldoorlog een verzinsel was. Maar wie, zoals Marius Bremmer, het museum van het voormalige concentratiekamp Mauthausen bezoekt heeft geen enkele twijfel meer over de afschuwelijke realiteit van de 'oplossing van het joodse vraagstuk', zoals Hitler en zijn nazi-trawanten deze onvoorstelbare tragedie noemden. Een reportage op pag 9. Op dezelfde pagina ook iets over het 75-jarig bestaan van de internationale arbeidsorganisatie ILO.

* VERDER IN ÑAPA de rubrieken Buitenland, Zaken en Smaken, Boeken, de Kinderpagina, Natuur en Milieu Ziek en Gezond, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoeabonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van een gulden.

Mediaverbod voor Sinn Fein opgeheven:

Major: Referendum over toekomst Noord Ierland

BELFAST — De Britse premier John Major heeft vrijdag gezegd dat hij een referendum wil uitschrijven over de toekomst van Noord-Ierland. Alle toekomstige grondwettelijke veranderingen met betrekking tot de status van Noord-Ierland zullen onderdeel van de volksraadpleging uitmaken. Major was in maart voor het laatst in Belfast.

Major zei tijdens zijn korte bezoek aan Belfast dat het onderwerp van het referendum de uitkomst van de gesprekken zal zijn die hij van plan is te houden met de politieke partijen van Noord-Ierland over haar grondwettelijke toekomst. Het resultaat van die besprekingen zal in het referendum ter goedkeuring worden voorgelegd. De opmerkingen van Major moeten als een geruststelling worden gezien voor de protestantse meerderheid in Noord-Ierland, die bang is dat de Britten akkoord gaan met een verenigd Ierland, zoals veel katholieken wensen.

"Ik wil tot alle mensen van Noord-Ierland zeggen dat het referendum betekent dat jullie zelf kunnen bepalen of jullie de uitslag van de besprekingen accepteren. Mijn betrokkenheid met het vredesproces garandeert dat er geen geheime afspraken worden gemaakt. Niet vandaag, niet morgen, op geen enkel ander tijdstip."

Protestantse radicale politici en terreurgroepen hebben tot nu toe verklaard zich niet bij een bestand te zullen aansluiten tot Londen hun heeft overtuigd dat de protestantse meerderheid niet wordt verraden en het IRA-bestand van blijvende aard is.

STEM SINN FEIN

Major kondigde tijdens zijn bezoek aan Belfast ook aan dat het mediaverbod voor Sinn Fein, de politieke vleugel van het verboden Ierse republikeinse leger (IRA), met onmiddellijke ingang wordt opgeheven. Tot nu toe werd telkens als Sinn Fein-leider Gerry Adams voor de televisie of radio sprak, zijn stem ingesproken door een acteur.

Haïtianen nog niet naar Suriname

PARAMARIBO — De opvang van Haïtiaanse vluchtelingen in Suriname gaat voorlopig niet door. De Amerikaanse ambassade in Paramaribo heeft dit vrijdag, de dag waarop een eerste groep van 160 Haïtianen zou aankomen, bekendgemaakt.

Surinaamse functionarissen van Buitenlandse Zaken verwachten de eerstkomende tien dagen geen transport van vluchtelingen, maar sluiten het volledig stopzetten van operatie Distant Haven niet uit. Het uitstel van de komst van Haïtianen in Suriname houdt verband met de mogelijke militaire actie van de VS tegen het militaire regime in Port-au-Prince. Manschappen en materieel dat voor de overtocht naar Paramaribo zouden worden ingezet, zijn nodig voor eventueel militair ingrijpen op Haïti. Het migrantenkamp Distant Haven in Bosbivak in Suriname was zo goed als klaar.

Waterhalen in Sarajevo



■ SARAJEVO — Voor de inwoners van Sarajevo is het weer even wennen aan de nieuwe situatie welke in feite een terugkeer betekent naar de situatie van maanden geleden: er moet weer water opgehaald worden en de aanvoer van stroom en gas is ook weer verleden tijd. De door de Verenigde Naties aangelegde voorraden zijn op omdat de Bosnische Serviërs geen konvooien doorlaten met nieuwe voorraden.

Leider mislukte coup Liberia aan vredesmacht overgeleverd

MONROVIA — Liberiaanse burgers hebben vrijdag de voortvluchtige leider Julue van de mislukte staatsgreep opgepakt en overgedragen aan de Afrikaanse vredesmacht ECOMOG.

Ongeveer honderd dissidente leden van de militie gewapende krachten van Liberia (AFL) bestormden en bezetten donderdag onder leiding van Charles Julue het regeringscentrum en het presidentieel paleis in de hoofdstad Monrovia. De AFL-leden werden echter verdreven door troepen van de Afrikaanse vredesmacht in Liberia, die vanaf oorlogsschepen de opstandelingen meer dan anderhalf uur bestookten met mortiergranaten en kanonvuur.

Julue, de bij de meeste Liberianen gehate en gevreesde legerleider ten tijde van president Samuel Doe, ontsnapte aan het bombardement en glipte met de meeste van zijn aanhangers door het kordon van de Ecomog-troepen. Hij werd echter vrijdagochtend door burgers herkend in de buurt van de Amerikaanse ambassade in Monrovia, hoewel hij zich in Arabische kledij had vermomd.

Voorbijgangers sloegen hem in elkaar en leverden hem uitgekleed over aan een patrouille van Ecomog. Verslaggevers zagen hem later naakt en geboeid op een vloer liggen in het Ecomog-hoofdkwartier.

Christopher: Geen klopjacht op Haïti generaal

WASHINGTON — Als de militaire leiders van Haïti na de invasie van de Amerikaanse troepen zijn opgepakt, zullen zij in Port-au-Prince aan de wettige regering worden overgedragen die hen eventueel kan berechten.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher heeft vrijdag nogmaals benadrukt dat een klopjacht op de Haïtiaanse generaals niet het uitgangspunt is van een eventuele Amerikaanse militaire operatie.

Voortgestuwd met nieuw jetpak:

Lee en Meade maken een ruimtewandeling

CAPE CANAVERAL - Twee Amerikaanse astronauten zijn vrijdag uit het ruimteveer Discovery gestapt voor een zes uur durende wandeling. Het is voor het eerst sinds tien jaar dat er een ruimtewandeling wordt gemaakt waarbij de astronauten los zijn van het ruimteveer.

Volgens de ruimtevaartorganisatie NASA was de bedoeling dat astronauten Mark Lee en Carl Meade tijdens de test "menselijke satellieten" worden. De twee dragen om de beurt een rugzak die 24 stuwraketjes bevat en batterijen van 28 volt. Het pakket dat aan de schouders en een ceintuur is vastgemaakt weegt 37 kilo. Met een afstandsbediening kan de snelheid en de richting van voortbewegen worden bepaald. Het overgrote deel van de bewegingen wordt afgelegd met een snelheid van 1,6 kilometer per uur.

De twee astronauten losten elkaar na 45 minuten af. Een van de twee is verbonden met de levenslijn van de Discovery. De ander experimenteert met de *safer*, zoals het testapparaat wordt genoemd.

CAÏRO — Vier politiemensen, onder wie een commandant, zijn zaterdag in het zuiden van Egypte om het leven gekomen toen gewapende mannen het vuur openden op hun auto.

De aanslag werd bekendgemaakt door het Egyptische ministerie van Binnenlandse Zaken. Bij de schietpartij werd ook een burger gedood en raakte een vrouw gewond die werkt voor Unicef.

Directeur Bruning: "Weggevallen protectie"

Amstel ziet omzet met kwart dalen door import bieren

WILLEMSTAD — De Antilliaanse Brouwerij heeft haar omzet de laatste drie jaar met 25 procent zien dalen als gevolg van de weggevallen marktprotectie voor het lokale Amstel bier. Met name het Venezolaanse Polar heeft inmiddels een behoorlijk marktaandeel weten te verwerven.

Dat verklaarde directeur Bruning van de Antilliaanse Brouwerij na afloop van de ondertekening van de cao, die voor de ruim honderd personeelsleden een reële loonsverhoging van 11 procent inhoudt. De cao is geldig voor drie jaar.

Ook vakbondsvoorzitter Ronald Sluis (UGTK-Cadmu) is bezorgd over de toegenomen import van allerhande buitenlandse bieren. "We moeten de invloed op de lokale bierindustrie niet onderschatten." Hij roept de regering op de lokale industrie niet in de steek te laten en de marktbescherming voorlopig te handhaven. "Hoewel wij begrijpen dat rekening moet worden gehouden met de GATT-afspraken zijn wij als vakbond van mening dat Amstel daar niet onder mag leiden."

Directeur Bruning acht de concurrentie van het buitenlandse gerstennat geducht.

Eerder deze week kwam de marktbescherming aan de orde tijdens de bespreking van het leasecontract met de Isla-raffinaderij. MAN-leider Don Martina wees op de merkwaardige discrepantie dat Curaçao zich volkomen uitlevert aan PdVSA en niet schroomt om de Venezolaanse oliemaatschappij een monopolie te geven op opslag van haar produkten 'terwijl wij geacht worden de concurrentie met hun bier aan te gaan'. Deze opstelling had zelfs een motie tot gevolg in de eilandsraad.

De Amstel Brouwerij heeft ondanks de afgenomen inkomsten behoorlijke investeringen gepleegd. Die investeringen (à 30 miljoen gulden) zijn volgens directeur Bruning de laatste drie jaar gepleegd en vallen volgens hem onder het hoofdje: vernieuwen van verouderde installaties.

De Amstelfabriek heeft deze week haar nieuwe bottelarij (15 miljoen gulden) geïnstalleerd. Al eerder werd een volautomatisch brouwhuis aangeschaft, dat tot de modernste in het Caribisch gebied behoort.

Kaminda Kusters: pionier zakenleven



■ *WILLEMSTAD — Kaminda Michigan is omgedoopt in Kaminda André J.E. Kusters. Daarmee wil de overheid hulde brengen aan een van de pioniers van het zakenleven in Saliña.*

Antillen aanwezig op bevolkingsconferentie

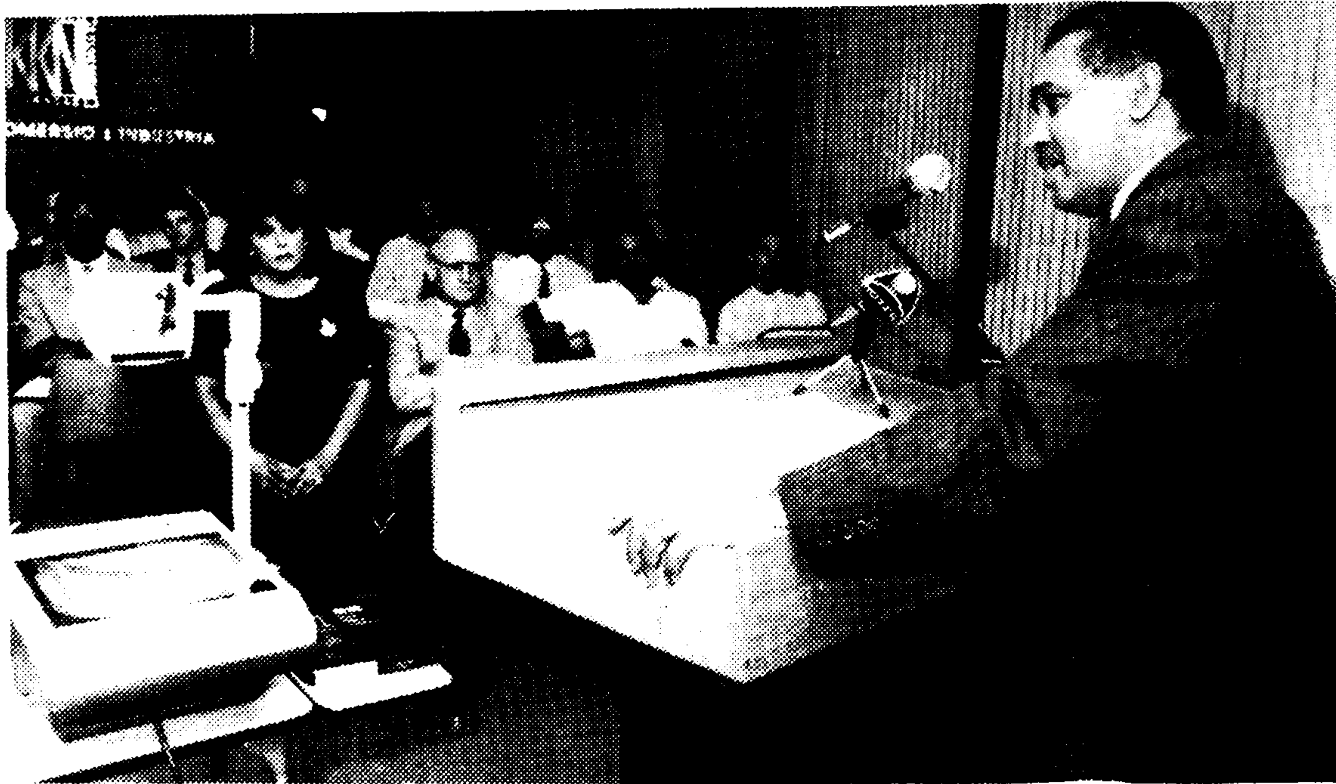
WILLEMSTAD — Een vertegenwoordiging van de Nederlandse Antillen was afgelopen week aanwezig op de internationale conferentie over het wereldbevolkingsvraagstuk en economische ontwikkeling (ICPD) te Caïro.

De Antilliaanse delegatie bestond uit mr Louise Bode-Olton (Bureau Buitenlandse Betrekkingen), drs Marijke Neeb-Van de Hel (Centraal Bureau voor de Statistiek) en drs Nelson Coffie (voorzitter vaste commissie bevolkingszaken).

Afgesproken is, dat verschillende Caribische landen gezamenlijk een plan voor de Cariben gaan ontwikkelen, naast de te ontwikkelen nationale plannen ter verbetering van de levensstandaard.

Bijeenkomst Buurtcentrum Montanja

WILLEMSTAD — De Stichting Buurtcentrum Montanja houdt zondagmorgen om 10.00 uur een bijeenkomst voor alle organisatie en geïnteresseerden die willen meedenken over actieprogramma voor de wijk Montanja. Die bijeenkomst zal ook een *ban topa*-karakter hebben. De wijkstichting wil ook mensen uit de omringende wijken uitnodigen.



■ *WILLEMSTAD — De industriebond ASINA hield vorige week een zeer geslaagde bijeenkomst voor de aangesloten leden over het zogeheten 'Trade Improvement Project'. Dit project houdt in dat ASINA graag een nauwere en betere samenwerking voor ogen heeft tussen de vijf Antilliaanse eilanden op economisch, financieel en industrieel gebied. Initiatiefneemster is de voorzitter van de Staten Lucille George Wout.*

De plannen werden in het auditorium van de Kamer van Koophandel uit de doeken gedaan door ASINA-voorzitter Dudley Lucia (zie foto). Verder voerde op deze informatieavond het woord staatssecretaris Daniel Hassel van Economische Zaken, die het op zich heeft genomen de mening bij de andere vier Antilliaanse eilanden te peilen. Ook de vertegenwoordigers van het nieuw zeetransportbedrijf op Curaçao, Ester Cropes en Alex Prieto, spraken de aanwezigen toe.

KLM-medewerker betrokken bij drugsmokkel

Cocaïne-koffer uit Curaçao door douane op Schiphol onderschept

HAARLEM/WILLEMSTAD — Officier van Justitie mr Spoor heeft donderdag voor de rechtbank in Haarlem gevangenisstraffen van 8½ en zeven jaar geëist tegen respectievelijk de 32-jarige Amsterdammers H.B. en O.D. (37) Het tweetal wordt ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij de smokkel van 24 kilo cocaïne in koffers vanuit Curaçao.

Onlangs nog stonden vijf beklaagden voor een soortgelijk vergrijp terecht voor het gerecht in eerste aanleg in Willemstad. Twee van die mannen werden afgelopen woensdag door rechter Veenhof al vrijgesproken.

Officier van justitie Gorsira beschuldigde de vier beklaagden R.N., A.K., I.J. en A.J., allemaal ALM-baliemedewerkers, en Air Arubamedewerker R.P., van uitvoer van cocaïne in koffers naar Nederland. De officier beschuldigden hen ook van het 'witwassen', voorheen wettelijk aangeduid als 'heling van geld'. I.J en R.P. zijn de beklaagden die inmiddels al zijn vrijgesproken.

Voor I.J. eiste de officier van justitie in Willemstad een jaar en voor R.P. een gevangenisstraf van vijf jaar en een geldboete van honderdduizend gulden. A.J. hoorde Gorsira zeven jaar cel tegen zich eisen, omdat hij als een van de organisator werd gezien. A.J. bekende dan ook zowel bij de politie en voor het gerecht drie drugszendingen.

Tijdens die strafzaak in Willemstad, verklaarde de officier van justitie dat ook op Aruba een cocaïnekoffer werd ontdekt door de douaniers. Gorsira baseerde dan ook zijn beschuldiging tegen R.P. gedeeltelijk op die vondst in Oranjestad. P. werkte namelijk voor Air Aruba op de Curaçaose luchthaven.

SCHIPHOL

In Nederland onderschepte de douaniers op Schiphol ook een drugszending vanuit Curaçao. Het is niet duidelijk of dezelfde drugsorganisatie die op het grootste Antilliaans eiland actief was, banden onderhield met de gearresteerde handlagers in Nederland.

De onderschepte partij harddrugs arriveerde 3 oktober vorig jaar op de luchthaven Schiphol. Volgens justitie is de drugszending toen per abuis doorgevlogen naar het vliegveld Zaventem bij Brussel. Blijkt dat op Curacao labels op de koffers worden geplakt met een andere eindbestemming dan Nederland. De KLM-vluchten reiken echter tot Schiphol, waardoor de koffer blijft wachten totdat een handlanger (werkzaam op de Nederlandse luchthaven) langs komt en het meeneemt zonder dat die koffer ingecheckt wordt.

OPDRACHTGEVER

B. wordt als een van de opdrachtgevers beschouwd. De man is ook deelname aan een criminele organisatie ten laste gelegd. Justitie is nog op zoek naar andere leden van de drugsbende, zo zei officier van justitie Spoor tijdens de zitting. B. ontkent de beschuldigingen.

Medeverdachte D. was tot zijn arrestatie eind maart dit jaar vrachtmedewerker bij de luchtvaartmaatschappij KLM. Volgens hem is hij eind vorig jaar door de drugsorganisatie benaderd met de vraag of hij wilde meehelpen bij het binnenhalen van drugszendingen. De man zou het spel hebben meegespeeld maar nooit serieus van plan zijn geweest de verdovende middelen daadwerkelijk in te voeren, verklaarde hij donderdag voor de rechtbank.

Volgens de officier van justitie is van dat laatste in het onderzoek niets gebleken. D. had volgens haar zijn vertrouwenspositie bij de KLM fors misbruikt. De rechtbank doet op 29 september uitspraak.

Begina nodigt VBC uit voor bezoekje

Stafburo: VBC oordeelt zonder zich te verdiepen in materie

WILLEMSTAD — De Vereniging Bedrijfsleven Curaçao (VBC) heeft geschreeuwd alvorens zich te verdiepen in de materie. Dat is wat Raymond Begina, hoofd Stafburo, concludeert naar aanleiding van een VBC-reactie op publikaties over een vooronderzoek naar de problemen met het openbaar vervoer. De VBC verwijt het Stafburo 'op de politieke toer' te zijn gegaan.

Dat is volgens Begina een behoorlijk foutieve inschatting. "Als de VBC het betreffende memorandum had gelezen dan had zij beter geweten." Het beleidsstuk, opgesteld door een medewerker van het Stafburo, bevat de onderzoeksresultaten naar aanleiding van 'indringende gesprekken met direct betrokkenen'.

"Het Stafburo verwoordt meningen van anderen, en interpreteert knelpunten. In dit geval hebben wij het Bestuurcollege geadviseerd een commissie in het leven te roepen waarin alle betrokkenen zitting hebben met het doel een meerjarenbeleidsplan voor het openbaar vervoer op te stellen", aldus Begina. "En dat heeft niets met politiek te maken maar alles met bestuurlijke en beleidsmatige ondersteuning."

Het hoofd van het Stafburo zegt overigens 'bij wijze van uitzondering te reageren in de pers op interne aangelegenheden'. "Het is niet onze *policy* om op ongefundeerde berichten te reageren." Hij hoopt dat de VBC in de toekomst de moeite zal nemen zich eerst terdege op de hoogte te stellen voordat er wordt geroepen. "Bij deze wil ik ze uitnodigen eens een kijkje te komen nemen in de keuken van het Stafburo."

Begina zegt dat met name belangrijk te vinden 'omdat er klaarblijkelijk geen duidelijkheid bestaat over de taak en de werkzaamheden van het Stafburo'.

Het vooronderzoek, dat medio april aan gedeputeerde Arrindell als intern memo werd verzonden, haakt in de op de acties van de kleine busjes toen de ABC-bussen onder meer door Koraal Specht, een afwijkende route, gingen rijden.

Een van de afwegingen in de voor-nota luidt dat 'er indicaties zijn die erop wijzen dat de vrij plotselinge beslissing van het ABC-busbedrijf om als het ware afwijkingen in de routes te brengen door het publiek wordt gedeeld'. "Om louter economische motieven zal het publiek zich met een dergelijke ontwikkeling kunnen verenigen. In vergelijking met het tarief van de kleine bussen is sprake van een verbeterde positie voor de consument. Van de andere kant veroorzaakt deze beslissing onevenredig veel onrust onder de kleine buschauffeurs. een dergelijke ontwikkeling lijkt derhalve niet in het belang van het functioneren binnen deze sector."

De VBC concludeert hieruit dat 'het vreemd is dat het Stafburo een public verklaart dat het openbaar vervoersbeleid van de overheid verkeerd is'.

In de nota wordt het pleidooi van gedeputeerde Abel Arrindell 'voor een totaalplan voor het openbaar vervoersysteem voor de komende jaren' vermeld.

Altijd op Reis: expositie over architecten

WILLEMSTAD — In Artotheek Zuidoost in de Bijlmer (Amsterdam) wordt van 12 tot 28 september de expositie Altijd op Reis getoond. Het betreft een tentoonstelling over architecten uit de voormalige Nederlandse koloniën. Onder de deelnemers bevinden zich de Antillianen Nelson Carrilho, Mike Janga en Carel Weeber en de Arubaan Freddy van Trikt. Ook in Nederland werkzame architecten uit Indonesie en Suriname doen mee.

Linea Marítima Antilliana:

Antillen krijgen directe zeeverbinding eilanden

WILLEMSTAD — De nieuwe transportlijn Linea Marítima Antillana (LMA) is bezig met een haalbaarheidsonderzoek om directe routes tussen de eilanden van de Nederlandse Antillen te verzorgen. Het bedrijf zal hiervoor een schip van een Venezolaanse rederij leasen. De LMA beoogt een commerciële aanpak en krijgt geen subsidie van de overheid.

De LMA wil wel een garantie van de overheid dat de benodigde infrastructuur naar behoren zal functioneren. Vrachtafhandeling mag bij voorbeeld niet stagneren vanwege het ontbreken van douanebeambten.

Het LMA-project maakt onderdeel uit van het streven naar herstructurering van de centrale overheid. Dat houdt onder meer in dat gezocht zal worden naar wegen om de huidige belemmeringen in de handel tussen de eilanden op te heffen. Het huidige vrachttransport is niet voldoende, te duur en niet regelmatig.

Dit bleek tijdens een presentatie van het *Trade Improvement Project*, dat tot doel heeft de handel tussen de eilanden te bevorderen. Dit project is een initiatief van statenvoorzitter Lucille George-Wout. Het handelsbevorderingsproject werd gepresenteerd door de Vereniging van Antilliaanse Industriëlen, Asina, in het auditorium van de Kamer van Koophandel. Daarbij voerden Daniel Hassell (staatssecretaris van Economische Zaken), Rodney Lucia (Asina) en vertegenwoordigers van het nieuwe zeetransportbedrijf LMA, Esther Croes en Alex Prieto, het woord.

Naar blijkt bestaat op de eilanden van de Nederlandse Antillen weinig notie van de lokale produkten. Op Curaçao is nauwelijks bekend welke Bovenwindse producenten hun artikelen naar de Benedenwinden zouden kunnen verhandelen. Een onderdeel van het project is dan ook dit in kaart te gaan brengen. Ook zal in dat kader een nationale promotie van Antilliaanse produkten worden opgestart. Premier Pourier heeft Asina gevraagd haar produkten op de andere eilanden te promoten. Hij wees tevens op het probleem van de hoge winstmarges die Bovenwindse distributeurs vaak vereisen waardoor de prijzen van de produkten worden opgedreven.

De Antilliaanse overheid steunt lokale produkten, aldus de staatssecretaris. Import zou zo veel als mogelijk vervangen dienen te worden door export, wat een deviezenbesparing op kan leveren. Exportbevordering komt bovendien de werkgelegenheid ten goede, aldus Hassell.

Het *Trade Improvement Project* zal binnenkort ook op de andere eilanden van de Nederlandse Antillen worden gepresenteerd.

Bewoners klagen over La Quinta-overlast

Stofoorlog te Santa Catharina

WILLEMSTAD — Zo'n dertig bewoners te Santa Catharina hebben schoon genoeg van de overlast die zij ondervinden van het verkavelingsplan La Quinta Villas, dat aan hun tuinen grenst. Zij eisen dat projectontwikkelaar Remy Neuman maatregelen neemt tegen de buitenmatig stoffige werkwijze van de Curaçaose Wegenbouw, die belast is met de aanleg van de infrastructuur. Neuman ziet echter niets in de door de buurtbewoners gevraagde stofschermen. "Dat helpt toch niet." Een stofoorlog is het gevolg.

Neuman zegt wel bereid te zijn met de bewoners aan tafel te gaan zitten om tot een aanvaardbare oplossing te komen, maar stofschermen zullen daar buiten vallen. "Ik wil best praten, ook met de wegenbouwer en de aannemer. Maar waar ter wereld kan er gebouwd worden zonder stofoverlast?" Maar stof en stof is twee.

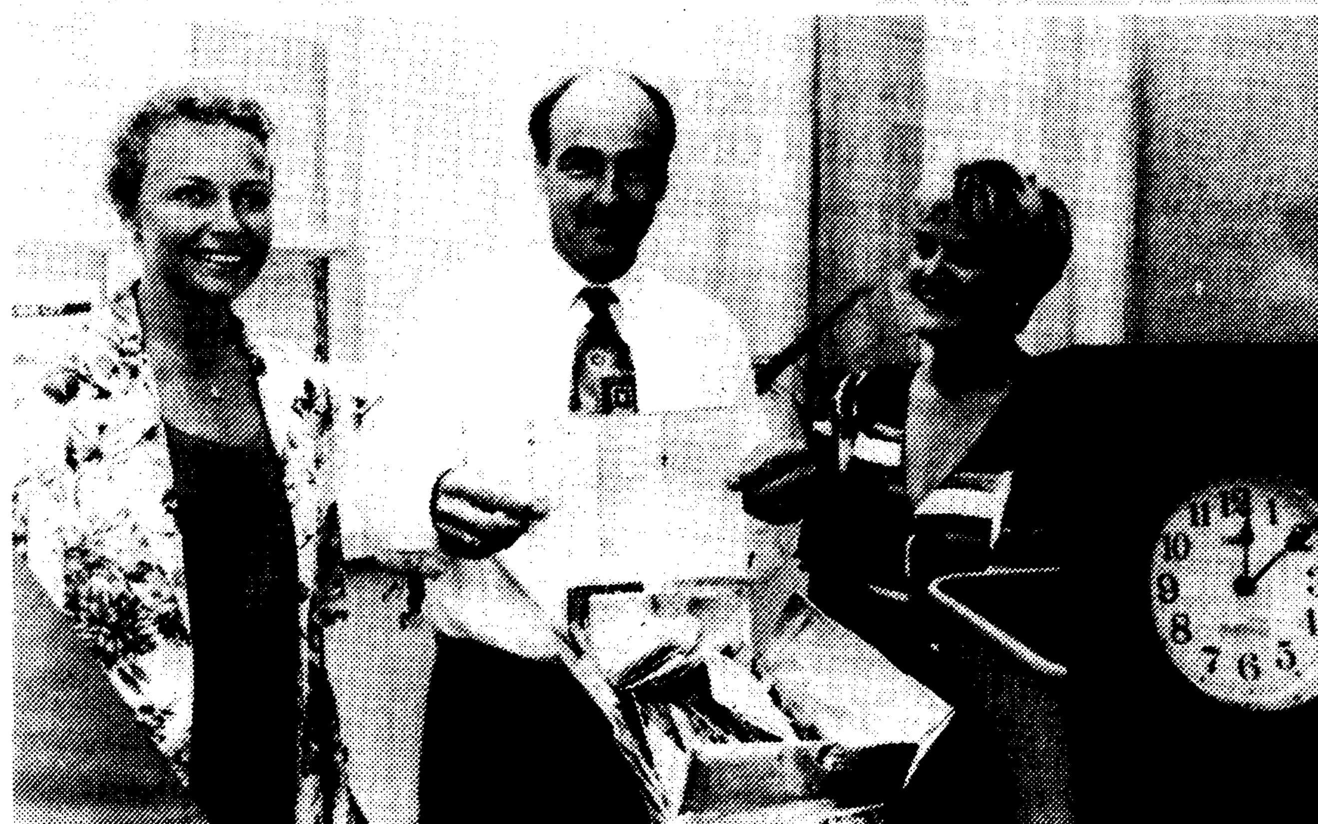
Bewoners hadden geklaagd bij de adviseurs van La Quinta en de Wegenbouw. Niet voor het eerst. Ze hadden al eerder bezwaar gemaakt tegen het langs hun hek deponeren en weer wegbalen van zandhopen en diabaas. Na hun zoveelste klacht, deze week, zagen zij even later tot hun stomme verbazing dat de trucks vervolgens opzettelijk heel hard rondjes over het terrein gingen rijden, vlak langs het hek van de bewoners scherend, om zo bewust nog meer stof te doen opwaaien. "Ja dat heb ik ook gezien," erkent Neuman. "Ach pesten, nee, pesten wil ik dat niet noemen. Die jongens verdienen 1200 gulden per maand, die interesseert het dus verder niets, ze vinden het gewoon *fun* om hard te rijden."

Sommige bewoners staan op springen van woede. Wassen en was drogen moet 's avonds en 's nachts gebeuren, ramen en deuren moeten hermetisch gesloten blijven en onder de negen baby's in de wijk zouden al stofallergiën geconstateerd zijn. Een bewoonster: "We hebben het niet over financiële compensatie, maar van die overlast moeten we af. Het blijkt niet mogelijk met Neuman in contact te treden, voor ons is hij er zogenaamd nooit."

Het plan La Quinta Villas bestaat uit twee delen met in totaal 100 koopwoningen. Om de verkoop te bevorderen werden aan de Santa Catharinaweg zes modelwoningen neergezet, die inmiddels zijn verkocht en bewoond worden, al beschikken de huizen nog niet over eigen water en electra omdat er bij Kodela nog geen aanvraag van DOW daartoe is binnengekomen. Het eerste deel van het verkavelingsplan ligt achter de modelwoningen en evenwijdig aan de door makelaars Colthof en Schouten gebouwde huizen.De eerste woningen moeten door projectontwikkelaar Neuman in december worden opgeleverd. Dat is mede de deden dat de verkavelingswerkzaamheden in plaats van drie maanden binnen een maand moeten zijn afgerond.

Onder de bewoners zijn ondertussen vraagtekens gerezen over de rechtmatigheid van de verkavelingsplannen; opwaaiend stof van heel andere aard. Werknemers bij DOW en DROV zouden hebben bevestigd dat er geen vergunningen zijn afgegeven, ondermeer omdat de erfpacht nog niet aan Neuman zou zijn overgedragen. Neuman bestrijdt dit. "Alle vergunningen zijn in orde. Ik ga toch niet op mijn kosten anderhalve kilometer weg voor drie, vier miljoen gulden aanleggen op grond van een ander?!"

Trekking winnaar Logo Spel CPP



■ *WILLEMSTAD — Afgelopen maand werd op Curaçao het Logo Spel van Curaçao Promotion Partners gespeeld. In totaal werden 1392 wedstrijdformulieren ingediend. Gisteren vond de trekking plaats. Notaris mr Eshuis heeft de familie Mous uit de stapel getrokken. Zij krijgen de hoofdprijs: een reis naar Sint Maarten. De trekking gebeurde in aanwezigheid van Pita van Arkel (links) en Rineke Sloetjes van Curaçao Promotion Partners.*

Politie houdt twee mannen aan

WILLEMSTAD — Bij twee huiszoekingen aan de Kaya Lamper en Kaminda Turkuas, heeft de politie twee mannen aangehouden.

In een perceel aan de Kaya Lamper hielden de ordebewakers de 38-jarige man S. de W. aan, omdat in zijn woning een revolver kaliber .38 werd gevonden. De eigenaar W. had er geen vergunning voor.

Op de Kaminda Turkuas werd een andere man, de 45-jarige H.H., gearresteerd. Hij bleek in het bezit te zijn van een hoeveelheid cocaïne en hennep.

In bovenvermelde straat houdt de politie regelmatig controles en huiszoekingen. De Kaminda Turkuas staat namelijk geregistreerd als een plaats waar de criminaliteit welig tiert. Openlijk doen criminelen zaken op straat.

Base in woning Santa Rosa

Politie houdt dealer voor tweede keer aan

WILLEMSTAD — Bij een gecombineerde actie van de politie vrijdag in Santa Rosa, hebben de ordebewakers twee aanhoudingen verricht. De 22-jarige man P.B. en diens zus J.B. werden naar het politiebureau meegenomen, nadat de politie 850 gram base aantrof bij een inval in een woning aan de Santa Rosaweg. B. werd een jaar geleden al aangehouden door de Speciale Operatie Dienst (SOD) van de politie wegens cocaïnehandel en illegaal vuurwapenbezit.

Bij die gelegenheid zocht de SOD met behulp van honden naar drugs. Een plantage werd toen helemaal afgekamd door de politie. Diverse percelen werden vorig jaar aan een grondig huiszoeking onderworpen. De SOD trof toen grote hoeveelheden drugs en een vuurwapen aan. Verder werden diverse buurtjongens, onder wie P.B., meegenomen.

Vrijdag werd B. wederom, dit keer samen met zijn zus, meegenomen naar het bureau voor verder onderzoek. De politie betrad het huis waar de man samen met zijn zussen en vriendin woont, met een bijzondere last voor huiszoeking. Daar trof de politie de 850 gram base aan.

In de avonduren werd wederom een grootscheeps onderzoek verricht in de buurt. Deze keer werd de omgeving rond Bakkerij Meyer, bij de kruising Bentaweg en Santa Rosaweg uitgekamd in een gecombineerde politiële actie. Ruim dertig agenten van de Servisio di Kontrol i Siguridat (SKS), de eilanddienst Kontrol di Transporte Publiko (STP) en het Vrijwilligers Korps Curaçao (VKC) hebben in nauwe samenwerking met de politie de buurt in het tweede district rond negen uur doorgezocht.

Gezocht werd naar onder andere vuurwapensbezitters en drugsdealers. De ordebewakers hield niemand aan. Diverse jongens die normaliter op de stoep bij de bakkerij zetten het op een loopje zetten. Bij de komst van de politie gingen sommigen zelf de Bar Oranje Boom, waar gewoonlijk veel oudere buurtmensen zitten, binnen, om zich te verbergen voor de politie.

Actie: Clean up the world

WILLEMSTAD — De actie Clean up the world wordt ook op Curaçao gevierd. Diverse instellingen en groepen houden dit weekeinde opruimacties.

Ook de padvinderij laat de 'Ruim de wereld op'-dag niet onopgemerkt voorbijgaan. Vandaag houdt de Jeanne D'Arc Groep om die reden een bijeenkomst.

Als afsluiting van Clean up the world zal ook de Caracasbaai worden aangepakt. Dat gebeurt door leerlingen van de International School.

17 September is tot mondiale schoonmaakdag gebombardeerd. Volgens de SKS houdt dat ook in dat de mens zich bezint op zijn houding ten aanzien van het milieu en de vervuiling.



■ *WILLEMSTAD — Mr. Adèle van der Pluijm-Vrede heeft gisteren afscheid genomen van haar medewerkers. Van der Pluijm stopt met haar notarispraktijk aan de Neptunusweg vanwege haar benoeming tot notaris 'ter standplaats Curaçao'.*

Uitleg Ys aan St Maarten over douanecontrole

WILLEMSTAD — Minister Ys heeft de Sint Maarten Association of Business deze week uitleg gegeven over de invoering van de douanecontrole op het eiland.

Hoewel er om wetstechnische redenen een nul-tarief wordt opgenomen in de ontwerplandsverordening, is het niet de bedoeling invoerrechten te gaan heffen zolang dat aan de Franse kant van het eiland ook niet gebeurt.

De minister kan echter niet in de wet opnemen dat er nooit douanerechten worden geheven, omdat dat in strijd is met de staatsregeling die bepaalt dat er binnen de Antillen geenn privileges kunnen worden gegeven. Alle burgers dienen fiscaal gelijk behandeld te worden.

Onderzocht wordt hoe aan de non-discriminatie tegemoet kan worden gekomen zonder de economische ontwikkeling van Sint Maarten te schaden.

Interimbestuur PNP op schema met reorganisatie

Metry komt terug in eilandsraad

WILLEMSTAD — Oud-gedeputeerde en oud-minister van Financiën Faroe Metry keert terug naar de eilandsraad. PNP-raadslid Alex Chatlein stelt hiervoor zijn functie beschikbaar. Zo bevestigt interim-bestuursvoorzitter Sixto Wallé desgevraagd. Morgen vindt een bestuursvergadering plaats waarin zal worden voorgesteld de nieuwe gedeputeerde van Financiën (Luciën Arrendell) en het nieuwe eilandsraadlid tegelijkertijd te laten aantreden per 1 oktober.

Doordat Luciën Arrendell wegens zijn gedeputeerdeschap uit het interim bestuur moet stappen, zal morgen ook gestemd worden over het opvullen van de openvallende bestuursplaats. Wallé zelf is er voorstander van dat degene die bij de bestuursvergadering van 14 augustus de meeste stemmen behaalde, in het bestuur komt. "Mits dat volgens de partijstatuten kan, dat moet ik nog nagaan," aldus Wallé. Dat zou dan Dudley Lucia worden, een van de personen uit de kritische stroming Pro Nashonal.

"Anderen binnen het bestuur vinden dat weer opnieuw gestemd moet worden over de elfde kandidaat. Ook is het theoretisch mogelijk dat we tot 24 oktober, wanneer het vaste bestuur gekozen moet worden, met tien bestuursleden doorgaan." Wallé vindt dit laatste een slechte oplossing, vanwege het even aantal en een mogelijk staken van de stemmen.

Het zit overigens nog niet helemaal lekker tussen het interim-bestuur en Pro Nashonal-leider Wilfred Lodowika. Sinds anderhalve week hebben de voorzitter en Lodowika geen contact meer met elkaar. Dit omdat Lodowika het niet eens was met het voorstel van het bestuur over een mogelijke participatie van de groep in de reorganisatieontwikkelingen. "We hebben voorgesteld dat zij een commissie zouden vormen die de wekelijks contact met ons zou onderhouden, maar dat willen zij kennelijk niet," aldus Wallé. "Zij willen het bestuur uitbreiden tot 13 personen, zodat zij in het bestuur komen. Maar de wijkleiders hebben in augustus met 15 tegen 10 stemmen gekozen voor een bestuur van 11 personen. Uitbreiden tot 13 zou dus volstrekt ondemocratisch zijn."

Lodowika liet Wallé weten het voorstel af te wijzen en het beledigend te vinden dat het voorstel op papier (en niet persoonlijk) werd medegedeeld, maar wilde daarover niet verder praten. Een beetje raar, vindt Wallé. "Zelfs ten tijde van de grote spanningen tussen de VS en de USSR hielden zij een hotline in stand. En nu zouden twee groepen binnen de PNP, die zeggen hetzelfde doel na te streven, niet met elkaar communiceren?" Met andere Pro Nashonalleden heeft Wallé intussen wel contact gehad. bestuurskandidaat Dudley Lucia bestrijdt dan ook dat men niet *on speaking terms* met elkaar zou zijn, "al is niet alles koek en ei".

Volgens Lucia wordt het hoog tijd voor het houden van een partijcongres. "Daar zal het niet zonder turbulentie aan toegaan, maar laat de meningen maar eens botsen. Dat hoeft helemaal niet te leiden tot een splitsing, maar kan wel verandering brengen. verandering die de partij alleen maar ten goed komt en de PNP groter zal maken." Een partijcongres zit er echter voorlopig nog niet in.

Lodowika politiek 'stervensbereid'

WILLEMSTAD — Wilfred Lodowika noemt de reactie van PNP-voorzitter Sixto Wallé 'typisch formalistisch'. Wallé noemt het uitbreiden van het interimbestuur van 11naar 13zetels, zoals de groep Pro Nashonal wil, ondemocratisch. Dat vindt Lodowika de boel omdraaien.

"Het gaat er juist om dat er die 14de augustus tijdens de verkiezingen allerlei dingen zijn gebeurd die niet in de haak waren! Wij hebben gezegd dat we die dingen 'binnenskamers' zouden houden, op de voorwaarde dat men zou erkennen dat de gevolgde procedure niet deugde. En dan houdt men zich nu heel formalistisch vast aan die onjuiste procedure!"

De door Wallé genoemde hot-line tussen de VS en Rusland noemt Lodowika 'een mooi verhaal dat niet klopt'. "Het verschil is, dat Rusland en de VS hun stellingen hebben verlaten. Wallé niet."

Volgens Lodowika wordt er door de PNP-top de indruk gewekt dat er positieve veranderingen gaande zijn. "Maar dat is helemaal niet zo. We zijn al drie weken aan het praten hoe we deze impasse kunnen doorbreken." In plaats van een werkelijke koerswijziging, wordt er nog steeds op de (zijns inziens) verkeerde korte termijndoelen gericht. "We moeten helemaal niet praten over een tactiek hoe we de PAR kunnen verzwakken. We moeten niet iedereen afbreken, maar zelf opbouwen en aangeven waar de PNP voor staat. We zijn afgedwaald, er is geen lijn."

Als dat vernieuwingsproces van de PNP slachtoffers vergt, dan moet dat maar, vindt Lodowika. "Ik ben bereid het eerste politieke slachtoffer te worden. Ik sterf mijn politieke dood voor mijn politieke principes."

HET ALGEMEEN PENSIOENFONDS VAN ARUBA

Roept sollicitanten op voor de functie van:

STAFMEDEWERKER VOOR DE INTERNE CONTROLE

Tot de taken van de Stafmedewerker Interne Controle behoort:
- Het zelfstandig uitvoeren van interne controles in de gehele bedrijfsvoering
- Het periodiek beoordelen van de administratieve organisatie
- Het controleren van de cijfermatige juistheid van de posten van
- Alle overige werkzaamheden in de interne controle

Functie-eisen:
- Bij voorkeur MAO-diploma, SPD of een gelijkwaardige opleiding
- Bekendheid met geautomatiseerde administratie.

Sollicitaties:
Sollicitatiebrief vergezeld van curriculum vitae, en fotokopie van diploma's dienen binnen 14 dagen te worden verstuurd aan de Direktie van het Algemeen Pensioenfonds van Aruba, Pasadenastraat 10, Aruba.

De Direkteur van het Algemeen Pensioenfonds van Aruba
Drs. M.E. Croes-de Jongh

WAARSCHUWING
De mariniers kazerne Savaneta maakt bekend dat op woensdag 21 september 1994 van 07.00 uur tot 18.00 uur en donderdag 22 september 1994 van 07.00 uur tot 13.30 uur schietoefeningen worden gehouden te Vader Piet.
Er wordt geschoten met scherpe munitie op land- en zeedoeleinden.
Het onveilig zeegebied bedraagt 4000 meter, terwijl het onveilig gebied aan landzijde wordt afgebakend met rode vlaggen en waarschuwingsborden en 's avonds met rode lantaarns.

Te huur:
Mooi 2 kamer APPARTEMENT
volledig gemeubileerd.
Gelegen te Paradera
Huur f 1350 per maand.
Tel. 25080

VACATURE

Ons bedrijf heeft plaats voor een

DIRECTIE-SECRETARESSE

die aan de volgende eisen dient te voldoen
- Minimale opleiding M.A.O., H.A.V.O., V.W.O.
- Minimaal 3 jaar ervaring
- Kennis en ervaring met computer o.a. W.P. 5.2/6.1 Lotus

Gelieve Uw solicitatiebrief met C.V. voor 30 september 1994 te sturen naar Amigoe di Aruba, P.O.Box 323, onder brief nr.1759-sec.

BETZ Process Chemicals

CAREER OPPORTUNITY
ARUBA
TECHNICAL SALES REPRESENTATIVE

Betz Process Chemicals Inc. a recognized leader in the sale of specialty chemicals to the Refinery/Petrochemical industry has an immediate opening for a Technical Sales Specialist in the Caribbean Island of Aruba.

As a Technical Sales Representative, you will take front line responsibility for both sales and technical services. You will apply your engineering knowledge to potential customer problems while selling our ability to solve them.

To qualify for this challenging position, you must possess a four-year degree in Engineering or Chemistry and have a minimum of 2 years experience in the refining or petrochemical industries. Sales experience is not required, however, strong inter-personal skills are a must.

If you are seeking an opportunity for professional advancement send resume, in complete confidence to our contact in Aruba:

P.O. Box 347
Oranjestad
Aruba
Attention: Ing. E.F.H. de Lannoy

TE HUUR AANGEBODEN MAGAZIJN

Lengte ca. 21 m., breedte 9.51 m. per ingaande november, gelegen te Guayabastraat.

Voor meer informatie gelieve gedurende kantooruren te bellen tel. 32650 of 35640

DE STICHTING PROTESTANTS CHRISTELIJK ONDERWIJS ARUBA

vraagt per direkt een

LEERKRACHT voor het MAVO

Onze interesse gaat uit naar een leerkracht die beschikt over een diploma als volledig bevoegd onderwijzer, en interesse heeft in het geven van de vakken: Aardrijkskunde (17 uur) Lichamelijke Opvoeding (12 uur) en Expressie (8 uur). Wij geven tevens de voorkeur aan personen die belijdend- of dooplid van een Protestants Kerkgenootschap zijn.

Sollicitaties te richten aan het Bestuur van de S.P.C.O.A., Postbus 401, Oranjestad, Aruba. Voor eventuele verdere informatie kunt u bellen naar telefoonnr. 20288 tijdens kantooruren of 22830 onder schooltijd.

ARUBA

AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE:
Open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON:
24333. Voor **spoedgevallen** na kantoortijd: **21639, 22316 en 24508. Pageboy** 127-0379.

FAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

■ **ZOEKERTJES** verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
zaterdag en zondag 09.00-10.00/17.00-18.00 uur:
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter J. Alvarez via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 74300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter D. Bislip via Centro Medico Dr. Rudi Engelbrecht (San Nicolas; tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

BOTICA
(nachtdienst)
Pabao di Brug:
Eagle, Juan E. Irausquin Blvd. Tel.: 79011.

****

VOOR BRANDGEVALLEN en ongelukken gelieve Alarmcentrale (**tel.: 115**) op te bellen.

****

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dr. Lili G. Beke-Martínez, **tel.: 24696**.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. **Bel 37687.**

****

HOME NURSING BUREAU ARUBA
Tel.: 34321.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

FUNDACION RESPETA MI
(stichting tegen seksuele misbruik van minderjarigen)
Tel.: 24433.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, **tel.: 27808/48124.**

****

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, **tel.: 21720.** Voor **spoedgevallen** buiten kantooruren **tel.:** 115.

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie **tel.: 24953.**

****

PARKE TIRAKOCHI
(Kinderpark te Savaneta, achter kleuterschool Promé Paso)
geopend van maandag t/m zondag van 16.00-18.30 uur voor kinderen van 1-13 jaar.

****

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
(Goletstraat 5-A, Oranjestad)
Aanvangstijden van de diensten: **woensdag en zaterdag** om 19.00 uur.

****

FUNDACION DIABETICO ARUBANO
(J. Irausquinplein z/n, Oranjestad)
Voor informatie: **tel. 21215.**

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 17.20 Movie: **Avalanche Express**; 19.00 Elsa Klensch; 19.20 Movie: **Yor, the Hunter**; 20.50 Musical; 21.10 CNN News; 21.30 Movie: **The Appointment**; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Cartoons; 13.00 Ripiti y Gana; 13.30 Religious Program: **Our Lady of Guadalupe**; 13.52 IAAF Grand Prix Athletics; 14.53 Drag Race; 16.00 Studio Sport; 17.20 Movie: **Young Bess**; 19.15 Week in Review; 20.00 Movie: **The Boy's Night Out**; 22.00 Show-Time; 23.00 CNN News: 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

****

Coastal neemt zaken over van Esso Petrolera

ORANJESTAD — Esso en Coastal tekenden gisteren een *letter of intent* voor de aankoop van alle oliezaken van de Esso in Aruba vóór het einde van dit jaar.

Coastal heeft een aanbod gedaan op het verkrijgen van de Esso *marketing operations*, omvattende de Esso terminal in San Nicolas, het bunkerstation in de haven van Oranjestad, de *jet fueling* faciliteiten op de Reina Beatrix luchthaven, zes benzinepompstations, en het groothandelscontract voor het leveren van brandstof en olieprodukten.

Coastal neemt ook de verplichting over van Esso voor het leveren van produkten en service aan de klanten op Aruba. Esso en Coastal zullen samenwerken aan een vloeiend overgang van zaken

Het is de *Amigoe* niet gelukt contact te krijgen met Henry Coffie van Esso Petrolera om meer te vernemen over het bedrag dat met deze overgang gemoeid is.

Bij Hilton geen werk; wel betaling

ORANJESTAD — Het personeel van het Hilton casino, dat gedwongen thuis moet blijven omdat door de directie geen toegang tot het casino wordt verleend zolang FTA en AHE het niet eens zijn over de veranderingen van de directie, krijgt salaris doorbetaald. De FTA vindt dit geen gezonde gang van zaken, het personeel wil werken.

Gisteren de gehele dag werd onder leiding van waarnemend landsbemiddelaar Oscar Wernet door partijen vergaderd. De werknemers wezen het tussenvoorstel van de directie van de hand, hetgeen door de landsbemiddelaar aan de AHE werd meegedeeld. Indien dit weekeinde geen oplossing komt dan gaat de FTA een kort geding tegen AHE aanspannen.

ZATERDAG
DIVERSEN
SPORT
VOETBAL (**Lifida**): Riverplate vs Estrella - Guillermo Trinidadstadion.

****

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
VOETBAL: (**Lifida**): 18.00 uur RCA vs Bubali - Guillermo Trinidadstadion.

WIELRENNEN (**Aruba Wieler Bond**): 07.30 uur start 90-km wedstrijd nabij voetbalveld van SV Universal (Pos Chiquito) en gaat via Sabana Basorz naar de verschillende districten naar de finish bij San Nicolas Sportspark.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
MADIKIKAPEL: zat.: 19.00 uur
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 08.00, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08 30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds. G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur zondagsschool; 17.30 uur ds. G.J. Dekker.

Proefschrift Van Aller voor gouverneur



■ *ORANJESTAD — De docente staats- en bestuursrecht aan de Universiteit van Aruba, mr. drs. H.B. (René) van Aller, heeft deze week exemplaren van haar proefschrift **Van kolonie tot Koninkrijksdeel** geschonken aan gouverneur mr. Olindo Koolman, minister van Welzijnszaken mr. Eddy Croes en het bestuur van het Prins Bernhard Fonds Nederlandse Antillen en Aruba. Door de stichting werd een financiële bijdrage verleend voor de totstandkoming van bedoeld proefschrift.*

Op deze foto vanaf links de rector van de Universiteit van Aruba, mr. drs. Piet Pronk, René van Aller en gouverneur Koolman.

Politie handhaaft orde bij scholen met harde hand

ORANJESTAD — De politieleiding besloot gisteren onder leiding van majoor Thijzen met harde hand op te treden bij de scholen in Oranjestad, nadat de laatste dagen herhaaldelijk politieassistentie werd gevraagd voor diverse vechtpartijen en rellen onder de leerlingen.

Bij het uitgaan van de school werden de leerlingen van het Colegio Arubano, Maria College en La Salle College verrast door een politiemacht gewapend met grote gummiknuppels, die paraat stond om de orde te handhaven. De ouders, die hun kinderen kwamen halen, waren niet ingenomen met dit politie-optreden en lieten dit overduidelijk, zelfs gepaard gaande met scheldwoorden, horen.

De leerlingen beschouwden het meer als een grap, want er was geen rel noch vechtpartij en joelde de politie uit. Het verkeer bij de scholen was compleet gestagneerd.

Van politiezijde is vernomen dat men het probleem meteen in de kiem wil smoren en gekozen heeft om met gummistokken de leerlingen duidelijk te maken dat de politie met harde hand zal optreden. Slechts eenmaal werd de gummiknuppel gebruikt en dat was bij een incident bij het Maria College. De politie is van plan deze acties meerdere malen uit te voeren.

De algemene indruk was dat de politie op dergelijke wijze weinig respect kan afdwingen en dat ze hun actie teveel hadden gericht op de leerlingen die op normale wijze hun eigen schoolterrein verlieten in plaats van de herrieschoppers die veelal niet op of bij hun eigen schoolterrein heibel schoppen.

Drugskoerier aangehouden

ORANJESTAD — Wederom werd een Colombiaanse drugskoerier op de Arubaanse luchthaven aangehouden. Hij had ruim twee kilo cocaïne bij zich. De man werd reeds enige tijd in de gaten gehouden.

Toen hij gisteren via Curaçao naar Italië wilde vertrekken werd hij aangehouden. Bij onderzoek vond de douane twee kilo cocaïne tussen zijn spullen. Hij werd overgedragen aan de SVM.

Gisteren werd door de doaune op de vlucht van Air Aruba een echtpaar aangehouden, dat in de bagage eveneens een behoorlijke hoeveelheid cocaïne bleek te hebben. Het echtpaar werd aangehouden en eveneens overgedragen aan de SVM.

Oduber tegen verhoging dokterstarief

ORANJESTAD — MEP-fractieleider Nelson Oduber is het niet eens met de verklaring van de minister voor Volksgezondheid, dat de regering Oduber toestemming heeft gegeven om de tarieven van de huisartsen met bijna 100 procent te verhogen. Zoals de regering Eman alle beslissingen van Oduber met terugwerkende kracht tot 21 april jl. heeft ingetrokken, kon de regering het ook doen met dit besluit.

Ter informatie laat Oduber weten dat de minister van Economische Zaken de vergunning moet geven voor verhoging van de tarieven. "U weet goed dat de indexering sinds 1983 52 procent bedraagt, hetgeen inhoudt dat nimmer een verhogng van 100 procent goed te keuren is."

Het feit dat de regering Eman deze verhoging toestaat, toont de wijze waarop de belangen van het volk verdedigd worden. Geëist wordt deze beslissing direct in te trekken of af te treden.

Nieuwe CD

ORANJESTAD — Op dinsdag 20 september vindt de presentatie plaats van de nieuwe cd van de Arubaanse musicus Delbert Bernabela.

Delbert Bernabela studeerde aan het Amerikaanse Berklee College of Music en staat bekend als saxofonist, fluitist, componist en arrangeur. Delbert is ook oprichter van de muziek-gezelschappen Aruba Art Ensemble, Jazz Unlimited en Purun Sax.

Aanwinst voor Sun Plaza centrum

Minister opende nieuw filiaal ABN/Amro bank

ORANJESTAD — In het Sun Plaza opende minister voor Economische Zaken Tico Croes vrijdagamiddag het nieuwe filiaal van de ABN/AMRO bank. Dit filiaal was voorheen in Port of Call gevestigd, waar nu alleen de verzekeringsafdeling blijft.

General-manager mr. André Harmsen wees erop dat de ABN/AMRO in een jaar tijd meer dan zes miljoen florin investeerde ten behoeve van haar cliënten.

Directeur Nelo Loefstop stelde de ABN/AMRO-staf voor, waaronder mr. D. Visserman directeur Zuid-Amerika, mr. R. Wessel regionale directeur Centraal-Amerika en Caribisch gebied en de directrice van de Sun Plaza-filiaal Silvia Evertsz.

Mr. Harmsen gaf een overzicht van de voorspoedige groei, waarvoor om de klanten een goede service te kunnen geven de afgelopen maanden ruim 25 procent meer personeel in dienst werd genomen. Begin 1994 begon de ABN/AMRO met vernieuwing en uitbreiding van haar gebouwen. In april dit jaar werd het hoofdkantoor aan de Caya Betico Croes uitgebreid met een onderdak in een gedeelte van het Enniagebouw. De tweede fase was het verhuizen van Port of Call naar het Sun Plaza, waar 300 vierkante meter beschikbaar is en dertien man personeel werkt.

Alle kantoren van de ABN/AMRO op Aruba worden in de internationale stijl van het bedrijf gehouden. Vanaf maandag is ABN/AMRO in Sun Plaza van maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur geopend en kan men tot 15.30 bij de kassa terecht, welke is uitgerust met een automatisch kassysteem, waardoor men niet lang hoeft te wachten. Dit kassysteem komt eind van het jaar ook in de kantoren van Oranjestad en San Nicolas.

Voor de officiële opening sprak minister Tico Croes waardering voor het beleid van de ABN/AMRO dat in het economische groeiend Aruba door de regering bijzonder op prijs wordt gesteld en alle steun krijgt. Het was voor hem een voldoening dat Silvia Evertsz als directrice van het filiaal optreedt, een oude studiegenoot uit de Colegio-jaren.

Na de officiële opening werd het glas geheven en konden de gasten het nieuwe ruime kantoor in ogenschouw nemen. Het Sun Plaza heeft een parkeerplaats voor 180 auto's.

Handel maakt zich zorgen over politieke spelletjes

ORANJESTAD — De Aruba Retail Merchants Association (ARMA) maakt zich ernstige zorgen over de politieke spelletjes die er nu gespeeld worden rond de maatregelen van 17 juli 1993.

Was het niet de ex-premier — aldus een persbericht van de ARMA — die vóór de verkiezingen en nog tot enkele dagen vóór het aantreden van de nieuwe regering beweerde, dat de maatregelen nog minstens één jaar van kracht moesten blijven, daar de financiële situatie van het land wel controleerbaar was geworden, doch dat de extra opbrengsten nog steeds noodzakelijk waren.

Wie schetst dan onze verbazing — zo vervolgt het persbericht — wanneer enkele dagen voor het aftreden van de vorige regering, door de ex-premier bekend gemaakt wordt, dat de maatregelen per 1 september 1994 worden ingetrokken. De huidige regering die zich door deze beslissing in problemen geplaatst ziet, maakt enkele dagen na haar aantreden bekend, dat de beslissing van de demissionaire regering niet geldig is, en dat de maatregelen weer van kracht zijn.

Er komt echter geen officieel bericht hierover. Ook wordt er niet bekendgemaakt, wanneer de regering de beloofde intrekking van de 5 procent extra invoerrechten zal realiseren.

Intussen zijn er wel gevallen bekend, dat er op het vliegveld 7,5 in plaats van 12,5 procent invoerrechten is berekend en betaald. In handelskringen, aldus ARMA, weet men niet meer waar men aan toe is. Op de regering doet de ARMA een dringend beroep om op korte termijn bekend te maken, of de maatregelen zullen worden ingetrokken en wanneer dit zal gebeuren.

Hopelijk komt er dan een eind aan de onzekere situatie waarin wij ons allen nu geplaatst zien, zo besluit de ARMA haar persbericht.

MEP maakt zich zorgen over hogere prijzen

ORANJESTAD — MEP-fractieleider Nelson Oduber is in een verklaring niet te spreken en ook zeer verrast dat de AVP/OLA-regering toestemming aan de handel geeft om feest te vieren met de prijzen van artikelen van eerste levensbehoefte. Hij wijst erop dat de AVP/OLA het volk en de bejaarden beloofde om de kosten van levensonderhoud drastisch te verlagen.

Hoe kunnen we de inflatie bestrijden met een regering die beloofde de maatregelen van 17 juli, die wij per 1 septemnber hebben ingetrokken, opnieuw van kracht te verklaren? Desondanks verscheen er op 13 september een bekendmaking van de minister van Economische Zaken dat prijzen van artikelen van eerste levensbehoeften verhoogd worden.

Als voorbeeld haalt Oduber aan dat een blikje Nescafé van 170 gram van 5,97 wordt verhoogd naar 7.40 florin, hetgeen een prijsverhoging van 25 procent is. Ook de kindervoeding Liga van 125 gram steeg van 2,86 naar 3,16 florin.

Na ook nog de verhoogde benzineprijzen aangehaald te hebben van bijna twee cent per liter, wijst Oduber erop dat wannneer de regering Eman de maatregelen van juli 1993 had ingetrokken, dit allemaal niet had moeten gebeuren. Hij is van mening dat niet voortgegaan kan worden met het volk voor de gek te houden.

ORANJESTAD — Vandaag en morgen vinden op de banen van Aruba Racquet Club de finale's plaats van het interclub tennistoernooi.

De finale van de damesdubbel B-klasse is vandaag om 17 uur tussen N. Geerman/E. Giel en M. Hernandez/C. Dawson. Om 17.30 volgt de heren-finale in de B-klasse tussen Frans van Dijk en Michael de Cuba.

Zondag worden vanaf 15 uur de jeugdfinales gespeeld in de categorieën A.B en C

Hof-president bezoekt minister Vos



■ *ORANJESTAD — De president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, mr. L.A.J. de Lannoy, bracht deze week een bezoek aan de nieuwe Arubaanse minister van Justitie Watty Vos. Hij was vergezeld van de griffier mr. ing. A. F. Baank.*

Op de foto, vanaf links minister Vos, Hof-president De Lannoy en de Hof-griffier Baank in gesprek.

Negen maanden voor diefstal politiewapen

ORANJESTAD — Negen maanden gevangenisstraf luidde het vonnis tegen E.W. (30) die nog in proeftijd zijnde op 15 juli jl een pistool en traangas uit de politiewacht Noord had gestolen. De eis was twaalf maanden.

Verdachte stond voor de vijfde maal voor de rechter. Hij vertelde de rechter, waarbij hij steeds anderen de schuld gaf, dat hij ruzie met zijn vrouw had. Officier mr. E.E. Lugo was niet te spreken over dit optreden en eiste een gevangenisstraf van twaalf maanden. Rechter mr. R. Giltray sloot het onderzoek en wees direct daarop vonnis.

Tegen verdachte J.K. (49) eiste de officier van Justitie mr. Lugo achttien maanden gevangenisstraf. Hij stond terecht omdat hij een portemonnee met 600 dollar had gestolen. Ook omdat hij op 14 mei met drugs in zijn bezit werd aangehouden. In het eerste geval ging hij in op verzoek van de man J.G. in om hem voor vijf dollar thuis te brengen. Onderweg viel K. de lifter lastig en werd daarbij handtastelijk, waarvan G. niet gediend bleek. Hij probeerde uit de auto te komen, doch moest daarvoor langs de bestuurdersplaats. Hierbij gaf K. hem een klap en rolde zijn portemonnee met 600 dollars. Rechter mr. R. Giltray doet over twee weken uitspraak.

De Colombiaan J.P. (36) die vanuit Colombia via Venzezuela naar Aruba kwam en op de luchthaven met 3011 gram cocaïne werd betrapt, hoorde als vonnis twintig maanden gevangenisstraf. Twee weken geleden eiste officier mr. J.E. Hartjes tegen hem drie jaar. Ook werden de valse reisdocumenten van verdachte verbeurd verklaard.

Bij behandeling van de zaak hield verdachte vol, dat in Venezuela de koffers waren verwisseld zonder dat hij dit wist. In Venezuela werd een onderzoek ingesteld waarbij bleek dat verdachte gewoon zijn label aan zijn koffer had gekregen.

Op Interpolis Schaaktoernooi in Tilburg

Zoltan Alamsi ropet Rini Kuijf een halt toe in de derde ronde

TILBURG — Alle ogen van de Nederlandse schaakliefhebbers waren vrijdag in Tilburg gericht op Rini Kuijf. De internationale schaakmeester uit Leiden was na twee ronden de enige overgebleven Nederlander. Zijn prestatie was uniek, want nooit eerder slaagde een Nederlander er tijdens een van de drie *knockout*-edities van het Interpolis Schaaktoernooi in om twee matches achter elkaar winnend af te sluiten. In de derde ronde stuitte hij echter op de Hongaar Zoltan Almasi.

De toernooizaal in Tilburg had bij het ingaan van de ronde dezelfde aanblik als in voorgaande jaren in dezelfde fase: Er waren vrijwel uitsluitend schakers uit de voormalige Oostbloklanden te zien. Om precies te zijn 29 van de 32. Slechts de IJslander Johann Hjartarson, Rini Kuijf en de Portugees Antonio Antune vormden de uitzonderingen.

Tegen het jonge talent Almasi leek Kuijf met zwart na een goed voorbereide Svesnikov-variant van het Siciliaans aanvankelijk geen problemen te hebben. Het leverde hem een flink voordeel op de klok op, maar op het bord bleef de stelling gelijk. Een onachtzaamheid van Kuijf bracht Almasi plotseling in groot voordeel, waarna de jonge Hongaar met enkele rake zetten toesloeg. Zaterdag zal Kuijf moeten winnen om een barrage af te dwingen.

Anatoli Karpov ontsnapte tegen de weinig bekende Portugese meester Antonio Antunes. De wereldkampioen van de FIDE leek op het oog een normale overwinning in veertig zetten gehaald te hebben. Maar de aanwezigen in de perskamer hadden al lang vastgesteld dat er op de 28ste zet een toevalligheid in de stelling zat die Antunes een directe winst had kunnen opleveren.

"Ik had het gewoon niet gezien. Dit was dus een zeer gelukkige overwinning," vertelde Anatoli Karpov na de partij toen gastgrootmeester Genna Sosonko hem op deze wending had gewezen.

Ivan Sokolov is in Tilburg geliefd. Door de snelle uitschakeling van alle Nederlandse topschakers op Kuijf na adopteerden de supporters de sympathieke Bosniër als nieuwe landgenoot. Sokolov verliet zijn vaderland vanwege de oorlog en koos Nederland uit als nieuwe verblijfplaats.

De sterke grootmeester kocht een huis in Oegstgeest en is van plan zich definitief in Nederland te vestigen. De Bosnische nationaliteit wenst hij echter te behouden. Sokolov speelde vrijdag de mooiste partij van de ronde. In slechts 24 zetten versloeg hij de Armeniër Rafael Vaganian, die toch als zeer sterk bekend staat.

UITSLAGEN

De volgende wedstrijden werden in de derde ronde van het Interpolis Schaaktoernooi in Tilburg verspeeld: (eerste partij) Chenkin (Isr)-Akopian (Arm) 1/2-1/2; Pigoesov (Rus)-Cvitan (Kro) 1/2-1/2; Salov (Rus)-Portisch (Hon) 1-0; Sermek (Slv)-Serper (Oez) 0-1; Barejev (Rus)-Luther (Dui) 1/2-1/2 en Toekmakov (Oek)-Lpoetian (Arm) 0-1.

Verder: Episjin (Rus)-Drejev (Rus) 1/2-1/2; Almasi (Hon)-Kuijf (Ned) 1-0; Nenasjev (Oez)-Ivantsjoek (Oek) 0-1; Tsjernin (Hon)-Azmaiparasjvili (Geo) 1/2-1/2; Hjartarson (IJsl)-Khalifman (Rus) 1/2-1/2; Joedasin (Isr)-Glek (Rus) 1-0; Karpov (Rus)-Antunes (Por) 1-0; Ehlvest (Est)-Sjabalov (VS) 1/2-1/2; Morozevitsj (Rus)-Georgiev (Bul) 1/2-1/2 en Sokolov (Bos)-Vaganian (Arm) 1-0.

De geregistreerde uitslagen in de zesde ronde van het kandidatentoernooi voor vrouwen: Foisor (Roe)-Tsiboerdanidze (Geo) 0-1; Galliamova (Oek)-Arakhamia (Geo) 1-0; Peng (Chi)-Joseliani (Geo) 1/2-1/2; Maric (Ser)-Polgar (Hon) 0-1. De stand: 1/2. Polgar en Joseliani 4 punten; 3/5. Tsiboerdanidze, Maric en Peng 3 (uit 5); 6/7. Cramling en Galliamova 2; 8. Foisor 1 en 9. Arakhamia eveneens 1 punt uit 5.

Enige vrouwelijke deelnemer aan wereldzeilrace



■*CHARLESTON - De Française Isabelle Autissier bereidt zich voor op de BOC-bootrace die morgen van start gaat. Autissier is de enige vrouwelijke deelnemer aan deze zeilwedstrijd om de wereld over een afstand van 2700 mijl. Verwacht wordt dat de deelnemers de finish over ongeveer negen maanden zullen bereiken.*

Skah naar WK halve marathon

MONTE CARLO — Khalid Skah heeft zich aangemeld voor de wereldtitelstrijd op de halve marathon, die zaterdag 24 september in Oslo wordt gehouden. De Marokkaan ziet zichzelf als een mogelijk opvolger van titelhouder Vincent Rousseau uit België. Skah heeft de concurrentie te duchten van vier Kenyaanse topatleten.

Onder die atleten bevinden zich: Moses Tanui, die over de 21,0875 kilometer een beste tijd heeft staan van 59.47; Paul Tergat, met 1.00.13 de snelste van dit seizoen. Andere tegenstanders van belang zijn z'n landgenoot Salah Hissou, de Ethiopiër Addis Abebe en de Mexicaan German Silva.

In derde ronde Antilliaans schaakkampioenschap

Julian Diaz verrast ook veteraan Leo Renaud in Landhuis Zeelandia

WILLEMSTAD — De jeugdschakers die deelnemen aan het Antilliaans schaakkampioenschap blijken geen enkel respect meer te hebben voor de meer ervaren en oudere deelnemers. Een van die jeugdige schakers is Julian Diaz. In de derde speelronde deed hij wederom van zich spreken door veteraan Leo Renaud overtuigend terug te wijzen. In de tweede ronde won hij van Elias Barkmeyer, die ook al een van de actievelingen is uit de oude generatie. Merkwaardig is dat twaalf van de zeventien wedstrijden in de derde ronde in een overwinning eindigden voor de zwartspeler.

De Antilliaanse schaakcompetitie wordt door de Nederlands Antilliaanse Schaakbond (NASB) gehouden en gesponsord door het computerbedrijf InfoTrack. Het kampioenschap draagt de naam 'Exact'-Schaakkampioenschap.

De deelnemende jeugdige schakers lijken de Antilliaanse competitie te gebruiken om aan te tonen dat de Nederlandse Antillen over sterke jeugdspelers beschikken. Vooral de tieners Cander Flanders en Julian Diaz hebben al bewezen de meer ervaren en oudere schakers niet te schuwen. De meer oudere jongeren (tussen de twintig en dertig jaar) zoals Sherman Maduro, Rudsel Wolf, Jimmy Izijk, Marlon Picus en Edler de Castro hebben tot nu toe elk ook een verdienstelijk optreden.

TIMIDE

Julian Diaz, lid van Schaakschool Janwé en broer van de talentvolle schaakster Maria Alejandra Diaz, gaf afgelopen donderdag blijk voor niemand terug te deinzen. De timide pupil van de huidige Antilliaanse schaakkampioen Louis Alvin Smith, heeft twee overwinningen op rij behaald nadat hij in de eerste ronde verloren had van voormalige politieman Cleofis Thomas. Diaz heeft twee punten uit drie wedstrijden en neemt een gedeelde zevende plaats in op de ranglijst uit een deelnemersveld van 34 schakers.

Leo Renaud, die in de tweede ronde van Linschoten had gewonnen, werd onaangenaam verrast door de goed spelende Diaz. De jeugdige speler van Schaakschool Janwé wikkelde na een gecompliceerd middenspel, bekwaam af naar een pionnen-eindspel. Foutloos en beheerst pakte hij Renaud in, noteerde het beschikbare punt achter zijn naam en nam verlegen de felicitaties van Renaud en andere deelnemers in ontvangst.

Alhoewel Diaz buiten de prijzen bleef, had hij op het onlangs gehouden First Youth Chess Tournament van de Curaçao Chess Players Foundation bewezen, dat hij met grote stappen vooruit is gegaan in zijn spel. Op dat internationaal toernooi had zijn zus, Maria Alejandra, samen met Angelique Craane en Tahis Winklaar bewezen dat ze tot Curaçaos beste schaaksters behoren.

KANS

Dat drietal verdient, volgens trainer Louis Alvin Smith, ongetwijfeld een kans om mee te doen aan de komende Schaak Olympiade in Griekenland. De drie leden van Schaakschool Janwé doen niet mee aan het Antilliaans kampioenschap, omdat ze op dit moment een eigen trainingsprogramma. Bovendien kunnen ze niet tot in de late avonduren blijven schaken, omdat ze de volgende dag vroeg moeten opstaan om naar school te gaan. Dat besluit werd goed overwogen en na overleg tussen Craane, Diaz, Winklaar, hun trainer Smith en sommige van de ouders genomen.

In plaats van dat drietal neemt de tien-jarige schaakster Uclan Flanders deel aan het kampioenschap. Ze is lid van Schaakschool 'Agedres na Plaka Chikí' en wordt begeleid door haar broer Cander, die in de eerste ronde verrassend een remise wegsnoepte van *good old* Igancio 'Nacho' Moron.

De Flanders' zijn pupillen van schaakdocent en schoolhouder Omalio Meriën. Omdat Meriën schaaktoernooien en kampioenschappen vermijdt, laat hij vaak de trainer van Janwé (Smith) op zijn pupillen letten en waar nodig ook begeleiden. Uclan Flanders voldeed aan het vertrouwen die zijn docent in haar heeft. Ze wees opponente Browne overtuigend terug in de derde ronde. Aan de eerste borden werd een spannende strijd uitgevochten. Norman Zalm en Rudsel Wolf speelden een scherpe partij, wat veel van hun bedenktijd kostte. Wolf, die wel iets beter stond maar nog maar vijf minuten bedenktijd had voor nog vijftien zetten, bood remise aan Zalm. Zonder twee keer na te denken accepteerde Zalm zonder aarzelen het aanbod.

Jimmy Izijk kwam iets beter uit de opening, maar zijn tegenstander Gerard Chin-A-Lien verdedigde zich lange tijd heel nauwkeurig. Izijk wist de druk echter langzaam op te voeren en pas in het late pionneneindspel haalde hij de winst binnen. Sjaak Bet slaagde pas rond middernacht erin het beschikbare punt veilig te stellen tegen Cleofis Thomas. In een ontmoeting die lange tijd op remise leek af te stevenen, overzag Thomas in het pionneneindspel een koningsmaneuvre, waardoor Bet een pion veroverde.

De volledige uitslagen: Izijk tegen Chin-A-Lien 1-0; Thomas-Bet 0-1; Maduro-Picus 1-0; Zalm-Wolf 1/2-1/2; Ten Bos-Moron 1-0; Chin-A-Tam versus Roose 0-1; Otten-Den Haan 0-1; Renaud-Diaz 0-1; Vorgers-Henriquez 0-1; Plaate-Blanken 0-1; Linschoten-Martina 0-1; York-Pieter 0-1; C.Flanders-De Castro 0-1; Clement-Sagredo 0-1; Davelaar-Barkmeyer 0-1; Girigorie-Van Eps 1-0 en Browne-U.Flanders 0-1. Op kop gaan drie schakers met drie punten uit eveneens drie wedstrijden: teweten Jimmy Izijk, Sherman Maduro en Sjaak Bet.

Op wereldkampioenschap roeien in Indianapolis

Oranje evenaart record door acht finaleplaatsen te halen

INDIANAPOLIS — In het treurige Nederlandse sportjaar zorgde de Oranje-roeiploeg voor een lichtpunt van laserstraalkaliber. Bij het WK-Roeien in Indianapolis haalde Oranje namelijk acht finales. Een evenaring van het record. Met haar eerste finaleplaats in de Olympische skiff heeft Irene Eijs bij dat wereldkampioenschap haar progressie getoond. Zelf zag zij de primeur als een minimum prestatie.

De Koninklijke Nederlandse Roeibond had dertien ploegen ingeschreven voor de titelstrijd die 23 disciplines omvat. Acht finaleplaatsen werden in het recente verleden drie keer eerder genoteerd: 1989 Bled, '90 Lake Barrington en '93 Roudnice. De beste prestaties werden geboekt in Bled met vier medailles op acht finales waarbij twee gouden.

Na jarenlange onderdrukking door Oost-Europa in vol communistisch ornaat krabbelde het Nederlande roeien in 1986 langzaam overeind. Toen werden de eerste medailles gewonnen in internationale wedstrijden. De doorbraak kwam in Seoul met het Olympisch goud voor de dubbeltwee van Nico Rienks en Ronald Florijn.

De beide reuzen werden onmiddellijk 'Mister Roeien'. Rienks groeide uit tot het boegbeeld van de nationale ploeg. Tussen 1988 en '93 haalde Nederland 44 finaleplaatsen bij Olympische Spelen en WK met totaal achttien medailles, waaronder zes gouden. Oranje loopt gemiddeld een plak op 2,5 finaleplaats.

De acht finales in Indianapolis bieden geen garantie op titels. Donderdag aan het eind van een lange reeks series, herkansingen en halve finales, 122 wedstrijden op een winderige Eagle Creek, heerste een feestelijke sfeer in de Nederlandse tent. Vandaag en zondag zijn de finales. "Als we dan allemaal vijfde worden is het toch niks", relativeerde Niels van Steenis alvast.

Onder het portret van hare majesteit was de 27-jarige Leidse studente donderdag de koningin in de Nederlandse kolonie. Zij zorgde voor de zevende finaleplaats van Oranje. Het aantal kan zelfs oplopen naar het nationaal record van negen. Het wordt vandaag en zondag druk op Eagle Creek.

Irene Eijs stond donderdag nochtans te stralen, hoewel zij in de halve finale als derde na de Duitse Kathrin Boron en de Vlaamse Anne-Elise Bredael naar de eindstrijd was doorgestoten. Ze was op achterstand gekomen door drie lelijke klappen kort na de start. In het slotstuk moest ze een tussensprint plaatsen om de opstomende Zweedse Maria Brandin af te houden.

"In de finale ga ik toch voor het goud, al behoor ik niet zoals Boron of Laumann tot de favorieten", sprak Eijs strijdlustig. Laumann, de Canadese, werd winnares van de andere halve finale. Haar winnende tijd was overigens minder dan de derde van Eijs: 8.01,25 tegen 8.00,43. "Het maakt mij niet uit of ik zaterdag de buitenbaan heb. Ik hoop alleen op loeiheet weer en weinig wind."

De voorspellingen zijn anders. Indianapolis kende de eerste vijf dagen van het toernooi de heetste dagen van de zomer met temperaturen van dik boven de dertig graden Celsius. Voor het weekeinde is een koufront aangekondigd. "Laat dan maar een meewind waaien."

Irene Eijs was in 1992 bij de Olympische Spelen op het meer van Banyoles startende reserve. Zij eindigde daar als achtste in de skiff. Vorig jaar zocht ze met Eeke van Nes als dubbeltwee in Roudnice een WK-medaille. Het werd de vierde plaats, een teleurstelling. Dit jaar ging ze op een bepaald moment haar eigen weg in de skiff toen bleek dat opgevoerde krachttrainingen niet hadden. Bij twee wereldbekerwedstrijden eindigde ze hoog: Parijs 3e, Luzern 7e. "Het is natuurlijk een grote eer om de skiff te kunnen varen."

Haar volgende doel is een medaille bij de Olympische Spelen in Atlanta 1996. "Als ik daar uitzicht op heb, doe ik dat het liefst in de skiff, anders in een twee of een dubbelvier." Rens Sanderse, de startende reserve voor de Holland Acht, had in de halve finale van de skiff in de open klasse de herkansing nog in zijn lijf. "Ik voelde het al bij het opstaan, ik was nog moe."

Sanderse maakte een valse start, kreeg onderweg ruzie met een volgboot van de televisie, en zag de anderen zo bij hem wegroeien toen hij zelf aanzette. Sanderse werd stijf zesde in een race die ook het einde betekende voor titelverdediger Derek Porter uit Canada. "Ik moet nu Porter maar pakken in de B-finale", vond Sanderse.

* * * * *

WIELRENNEN / DEN HAAG — Scott Sunderland verlaat de wielerploeg van Cees Priem. De Australiër verruilt TVM voor het Belgische lotto, de ploeg van Jean-Luc Vandenbroucke. Priem onderhandelt op dit moment met Eric van Lancker. Voor de Belg is geen plaats meer in het WordPerfect-team van Jan Raas.

Karlsruhe op tweede plaats

KARLSRUHE — Door een overwinning op eigen veld van 3-1 op het onderaanstaande München 1860 is Karlsruher SC tijdelijk op de tweede plaats van de ranglijst in de Bundesliga gekomen. De ploeg heeft net als koploper Werder Bremen zeven punten, maar een duel meer gespeeld (vijf tegen vier).

Voor 32.000 toeschouwers scoorden Bilic en Nowotny voor rust voor de thuisclub. Nadat Trares vier minuten in de tweede helft een tegentreffer had gemaakt, herstelde Haler elf minuten voor het einde de marge van twee doelpunten in het voordeel van KSC.

Ook SC Freiburg werkte zich omhoog. De vooruitgespeelde wedstrijd bij VfL Bochum leverde een zege van 1-3 op na een ruststand van 0-2 door doelpunten van Cardoso en Spies. Het scoreverloop was identiek als bij KSC - München 1860. Nadat Wosz de spanning terugbracht, bezorgde Spies de thuisclub in de slotminuut de genadeslag. Freiburg kwam daardoor op zes punten uit vijf duels en staat voorlopig vijfde in de stand.

Eén miljoen gulden naar topsporters

DEN HAAG — Staatssecretaris Erica Terpstra van VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) heeft besloten nog eens één miljoen gulden uit te trekken voor het Fonds Topsport. Dat bedrag wordt opgenomen in de begroting van 1994. Het ministerie besloot tot dit extraatje met het oog op de voorbereidingen voor de Olympische Spelen van 1996 in Atlanta.

Bovendien benadrukte Erica Terpstra dat een deel van het bedrag ook bestemd is voor sportende gehandicapten. Het fonds van NOCNSF beschikt op dit moment over een bedrag van rond de tien miljoen gulden.

Dat betekent dat gemiddeld ongeveer honderd gulden per maand per topsporter beschikbaar is. Het streven van NOCNSF, op zijn minst zestig tot zeventig miljoen gulden te kunnen besteden, blijft vooralsnog een utopie. In dat geval zou ongeveer 500 gulden per maand beschikbaar zijn per topsporter.

* * * * *

WIELRENNEN BILBAO — Mikel Zarrabeitia, ploegmakker van viervoudig winnaar van de Tour de France Miguel Indurain, is bij een auto-ongeluk op de weg tussen Bilbao en San Sebastian zwaar gewond geraakt. De 24-jarige Spanjaard, dit jaar tweede in La Vuelta de España, liep een hersenschudding en fracturen aan schouder, heup en ribben. Zarrabeitia werd uit zijn auto geslingerd na een botsing tegen de vangrails.

In aanloop naar titelgevecht in Ahoy'

Manager Kanter ziet complot en klaagt team van Regilio Tuur aan

ROTTERDAM — Een week voor het gevecht om de WBO-wereldtitel tussen Regilio Tuur en Eugene Speed, zaterdag in Sportpaleis Ahoy', staat de relatie tussen beide kampen op springen. Het begeleidingsteam van de Amerikaanse bokser waant zich in Rotterdam in een slechte maffia-film. Met Stan Hoffman, de Amerikaanse manager van Tuur, als regisseur. "Het is een groot complot", verzekerde boksagent George Kanter vrijdag tijdens een geïmproviseerde persbijeenkomst.

"Het team-Tuur schuwt geen enkel middel om de titel veilig te stellen. Dadelijk geven ze hem in de ring nog een pistool mee, voor noodgevallen. Wij pikken deze belachelijke samenzwering niet en zullen ons tegen alles verzetten wat ons niet bevalt. Het is zelfs mogelijk dat we speed terugtrekken," aldus George Kanter.

De in het vak vergrijsde Kanter heeft namens zijn Franse baas Jean-Cristophe Courreges, die pas volgende week in Nederland arriveert, een boze fax gestuurd naar het hoofdkantoor van de WBO in New York. Daarin protesteert de voormalige Belg tegen de samenstelling van de jury.

Ook eist Kanter een verplaatsing van de officiële weging. Het team-Tuur wil beide boksers uit publicitair oogpunt vrijdagavond op de weegschaal zetten. De staf van Speed houdt vast aan de zaterdagochtend, op hetzelfde tijdstip dat de andere profboksers van het gala in Ahoy' worden gekeurd.

"Ik begrijp niet waarom de WBO twee volstrekt onbekende juryleden uit Puerto Rico heeft aangesteld", gromde Kanter. "Dit gevecht verdient goede, ervaren en vooral onpartijdige ringrechters. En bij die laatste kwaliteit zet ik zeer grote vraagtekens. Ook met die weging op vrijdag is het niet pluis. Volgens mij heeft Tuur grote problemen om zijn gewicht te maken. Daarom wil hij liever een dag eerder op de weegschaal om daarna nog flink te kunnen bijspijkeren. Het is allemaal heel doorzichtig en als wij geen actie ondernemen, krijgen ze hun zin nog ook."

Kanter, een oude boks- en zakenvriend van de Nederlandse manager Henk Ruhling, verwijt de Nederlanders in het team-Tuur en in het organisatie-comité niets. Hij zoekt de kwade geesten bij Top Rank, het Amerikaanse bureau van de invloedrijke promotor Bob Arum.

De voormalige advocaat besloot vorig jaar, na bemiddeling van Hoffman, een lucratief contract voor drie profpartijen met het team-Tuur af te sluiten. Het komende WK-duel is het laatste gevecht en moet het meeste geld opleveren. Verdere samenwerking en meer winst is te verwachten, maar dan moet Tuur wel eerst wereldkampioen worden. En daarvoor moet veel, volgens Kanter zelfs alles, wijken.

"Deze streken zijn typisch Amerikaans", stelde hij. "Nederlanders kunnen dit niet bedenken. Tuur is nu eigendom van Top Rank en heeft weinig meer te vertellen. Ik verdenk vooral Stan Hoffman van verkeerde praktijken. Dat valt me van hem tegen. Ik heb met hem en met Bob Arum jarenlang in Amerika goede en prettige zaken gedaan."

Organisator Peter Bonthuis, als enige van het team-Tuur aanwezig bij de tirade van Kanter, benadrukte dat van een publiciteitsstunt geen sprake is. "Deze ongein kunnen we missen als kiespijn. De onvrede is kennelijk groot in het Speed-kamp en dat betreur ik ten zeerste. De komende dagen gaan we proberen de pijnpunten weg te masseren. Ik moet er niet aan denken dat het gevecht wordt afgelast."

Don King tevreden met gewicht van uitdager



■ *LAS VEGAS - Don King lijkt tevreden met het gewicht van super lichtgewicht Meldrick Taylor van Philadelphia die vanavond in een titelgevecht uitkomt tegen de Mexicaan Julio Cesar Chavez.*

Uitslagen wedstrijden EC voor bekerwinnaars

DEN HAAG — De eerste ronde in de strijd om de Europa Cup voor bekerwinnaars is verspeeld. In Nederland had niet alleen coach Willem van Hanegem ondubbelzinnige kritiek op zijn Feyenoord, maar de nabeschouwingen op de sportpagina's van de Nederlandse kranten logen er ook niet om. De Rotterdammers verzuimden te winnen en speelden 1-1 gelijk met Zalgiris Vilnius.

Bodo Glimt zorgde echter voor de grootste verrassing in die eerste ronde van de EC-strijd onder de Europese bekerwinnaars. Het onbekende lftal won met de krappe score van 3-2 van Sampdoria. De Italiaanse club was vorig jaar de werkgever van Ruud Gullit.

UITSLAGEN

De volgende wedstrijden werden verspeeld:

Zalgiris Vilnius - Feyenoord 1-1
Pirin - Panathinaikos 0-2
Besiktas - HJK Helsinki 2-0
Croatia Zagreb - Auxerre 3-1
Grasshoppers - Semenech Odessa 3-0
Maribor Branik - Austria Wien 1-1
Bodo Glimt - Sampdoria 3-2
Brondby - Tirana 3-0
Chelsea - Viktoria 4-2
CSKA Moskou - Ferencvaros 2-1
Omonia Nicosia - Arsenal 1-3
Dundee United - Tatran Presov 3-2
Gloria Bistrita - Real Zaragoza 2-1
Sligo Rovers - Club Brugge 1-2
Porto - LKS Lodz 2-0
Werder Bremen - Maccabi Tel Aviv 0-0

In afscheidswedstrijd Van Breukelen

Gullit komt nog een keer uit voor Oranje

EINDHOVEN — Ruud Gullit speelt nog een keer in Oranje. De aanvaller van AC Milan heeft toegezegd op 6 oktober mee te doen in de afscheidswedstrijd van Hans van Breukelen. De oud-doelman van PSV en het Nederlands elftal kreeg vrijdag van Gullit te horen dat die 'er zin in heeft'.

De opbrengst van het duel tussen het huidige PSV en het Nederlandse team uit 1988 gecombineerd met de Eindhovense formatie uit dat jaar, respectievelijk Europees kampioen en Europa Cupwinnaar, komt ten goede aan Top Support.

Hans van Breukelen en ex-profwielrenner Maarten Ducrot richtten deze stichting onlangs op ter ondersteuning van jonge topsporters. De afscheidswedstrijd zal naar verwachting drie tot vier ton opleveren.

Van Breukelen heeft de toezegging dat veel van zijn oude ploeggenoten aanwezig zullen zijn op 6 oktober. Alleen Gerald Vanenburg ontbreekt. Hij krijgt geen toestemming van zijn Japanse werkgever. Ook Ronald Koeman moest een voorbehoud maken, omdat Barcelona twee dagen later tegen Atlético Madrid moet aantreden.

"We proberen te regelen dat hij een kwartier of 20 minuten meespeelt", zei Van Breukelen, die zijn aandacht eerlijk zal verdelen over PSV en Oranje/PSV.

Zekerheid heeft hij over het meedoen van een aantal inmiddels gestopte oud-PSV'ers als Nielsen, Lerby, Arnesen, Gerets en Kieft. Ook zullen onder anderen Arnold Muhren en Marco van Basten van de partij zijn. De laatste verricht de aftrap. De combinatie van oud-PSV en (oud-)internationals staat onder leiding van de coaches Rinus Michels en Guus Hiddink.

Tenniskampioenschap in Amsterdam afgelast

AMSTERDAM — Een opeenvolging van depressies doofde zaterdag ook het laatste sprankje hoop van de organisatoren van de nationale buitenkampioenschappen tennis. Het NK-Tennis in Amsterdam is definitief afgelast. Voor het eerst in de 96-jarige geschiedenis van het evenement. Vrijdag was al besloten de dubbelspelen van het programma af te voeren.

Vandaag om twaalf uur volgde de beslissing ook de enkelspelen voor gezien te houden, aangezien de weersverwachting voor het weekeinde dramatisch was verslechterd. De gravelbanen van het Amstelpark waren door de voortdurende regenval is zo'n slechte staat geraakt, dat het vele uren zou kosten eer ze weer bespeelbaar zouden zijn.

Het reglement liet niet toe dat het toernooi naar binnen werd gehaald. Ook bleek het onmogelijk het kampioenschap met een dag te verlengen, omdat sommige speelsters en spelers andere verplichtingen hadden. Tom Kempers bijvoorbeeld, die speciaal vanuit Indonesië was overgekomen, dient zich in Barcelona te melden.

Voor vijf dagen heen en weer rijden vanuit Gelderland werd hij beloond met 500 gulden, het prijzengeld voor de verliezers van de eerste ronde. Martijn Belgraver en Martijn Bok kwamen er iets beter vanaf met 1500 gulden, omdat hun tegenstanders zich geblesseerd hadden teruggetrokken.

De vrouwen moesten het doen met 350 gulden. Bovendien vervielen de punten, die er te verdienen waren voor de ranglijst, waardoor een speelster als Heleen van den Berg niet meer hoeft te rekenen op een uitnodiging voor de lucratieve Masters van half december.

De bond houdt de rest van het prijzengeld in eigen zak.

't Melkhuisje gedoteerd met half miljoen dollar

AMSTERDAM — Piet van Eysden heeft van de ATP toestemming gekregen het prijzengeld van 't Melkhuisje het komende jaar op te trekken van 300.000 naar 500.000 dollar. Door die verhoging behoort het Open Nederlands Kampioenschap dan tot de 32 best betaalde ATP-toernooien. "In het Europese zomercircuit is er alleen in Stuttgart meer te verdienen", aldus de organisator, die druk bezig is met de voorbereidingen het evenement over te hevelen van Hilversum naar Amsterdam.

Aangezien het er op lijkt dat de beoogde nieuwe accommodatie op de Vietnamweide van het Amsterdamse Bos dan nog niet klaar is, zal 't Melkhuisje hoogstwaarschijnlijk voor een jaar onderdak vinden op het huidige Amstelpark-complex aan de Randweg.

Volgens Van Eysden is dat organisatorisch geen probleem. De ruimte is groot genoeg voor het creëren van een centrecourt met plaats voor vijfduizend toeschouwers en het opzetten van een VIP-dorp. Alleen zullen er wat extra toegangen voor leveranciers moeten komen.

Het verdriet van Van Eysden is dat tennistoppers vaak meer worden aangetrokken door een hoog startgeld dan door een groter prijzengeld. "Mensen als Pete Sampras en Michael Stich wil ik niet eens hebben. Die lijden aan hoogmoedswaanzin. Sampras vond 450.000 gulden niet eens genoeg om voor een demonstratie naar Hongkong te komen."

De Hilversumse organisator probeert een sleutel te vinden tussen een bescheiden startgeld en een hoge bonus voor het bereiken van de halve finales en de eindstrijd. Hij wil de toppers laten werken voor hun geld. Naar het zich laat aanzien zal het hem ook volgend jaar lukken een goed deelnemersveld bijeen te brengen.

Lodewijk Callenberg, hoofdbestuurslid van de KNLTB: "Een flink deel van het budget van 150.000 gulden bestaat uit doorlopende kosten, waarvan ook wij niets terugkrijgen." Hij gaat met een vertegenwoordiging van de spelers en speelsters om de tafel zitten om te bespreken, hoe het volgend jaar verder moet. Dat het kampioenschap ondanks de zwakke bezetting op de kalender blijft staan, is wel zeker.

Pele present bij veteranenduel



■ *BUDAPEST - De legendarische Braziliaanse voetballer Pele, was gisteren present bij een vriendschappelijke wedstrijd tussen de Braziliaanse en Hongaarse veteranen die in Budapest werd gespeeld. Voor de aftrap poseerde hij met scheidsrechter Abraham Klein (tweede van links) en een aantal onbekende officials.*

Voetbalvedette nu assistent-trainer

Diego Maradona assisteert Menotti bij Boca Juniors

BUENOS AIRES — Diego Armando Maradona heeft zich na zijn gedwongen afscheid als voetballer gestort op een nieuwe loopbaan. De Argentijnse vedette, die op het wereldkampioenschap in de Verenigde Staten werd betrapt op het gebruik van het verboden middel efedrine, is vrijdag assistent-trainer van zijn voormalige club Boca Juniors geworden.

Cesar Luis Menotti, die Argentinië in 1978 naar de wereldtitel leidde, is hoofdtrainer van de ploeg uit Buenos Aires. Diego Maradona, die vanwege dopegebruik door de FIFA is geschorst voor vijftien maanden, krijgt voor zijn werk niets betaald.

"Ik trek me het lot aan van de club, die er in de competitie slecht voor staat", aldus Maradona. Verder verklaarde hij: "Met Menotti probeer ik Boca Juniors uit het dal te halen. Bovendien, als ik het vak van trainer wil leren, kan ik het nergens beter doen dan aan de hand van Menotti."

Hoewel Maradona tot nu toe nooit tegen de straf van de FIFA in beroep is gegaan, heeft de Argentijnse president Menem de wereldvoetbalbond gevraagd de schorsing te herroepen. In een brief aan de voorzitter van de FIFA, Joao Havelange, vraagt Menem om vergiffenis voor de voetballer.

"Maradona heeft geen verboden stimulerende middelen genomen. Hij heeft een medicijn gebruikt, waarvan hij de precieze samenstelling niet kon kennen. De FIFA moet respecteren dat Maradona een vergissing heeft gemaakt. De straf zou op zijn minst gereduceerd moeten worden. De mensen die van voetbal houden, willen hem graag weer zien spelen."

BEACHVOLLEYBAL / ATLANTA — Het strijdtoneel voor het eerste Olympische toernooi beachvolleybal, tijdens de Olympische Spelen van 1996 in Atlanta, is verplaatst naar Clayton County, een voorstadje van Atlanta in Georgia. Deze maatregel werd genomen nadat de internationale volleybal federatie bezwaar had aangetekend tegen de eerste locatie op een eiland voor de kust van Savannah, eveneens in Georgia, maar op ruim 400 kilometer van Atlanta.

* * * * *

HANDBAL / UTRECHT — Patrick van Olphen is uitgeroepen tot handballer van het jaar. De speler van Sittardia kreeg de voorkeur boven zijn ploeggenoot Dick Mastenbroek en Aalsmeerder Jeroen Holscher. Bij de vrouwen werd Diana Mouton van Swift gehuldigd als beste.

SPORT

AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel.: 376620/376626)
zwembad:
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWÉ
dammen:
donderdag van 15.00-18.00 uur **damles en -training** voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
Schaakvereniging Janwé:
zaterdag van 09.00-12.00 uur **schaakles en -training** voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGÍA
(Postbus 3760)
(Tel.: 612573)
damlessen:
donderdag van 19.30-23.00 uur - **Sentro di Bario Janwé.**
zaterdag van 09.00-12.00 uur - **IPK-gebouw** (naast Martinus mavo, Plasa Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

ZATERDAG

SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
dames AA-klasse
19.30 uur Rising Trotters vs Paradise;
21.00 uur Pichingolo vs Blue Angels - **Little League Ballpark** (Suffisant).

ZONDAG

VOETBAL
(Concacaf)
20.00 uur Jong Colombia vs US du Robert (Martinique) - **Sentro Deportivo Kòrsou** (Brievengat).

SOFTBAL
(Curaçao Softball Bond)
dames
11.00 uur (B-klasse) Blue Angels vs Sta. Rosa Angels;
13.00 uur (A-klasse) Nuevas Estrellas vs Brave Angels;
15.00 uur (A-klasse) Las Valientes vs The Birds - **Don Nicho Hurtado Ballpark** (Pater Euwensweg).
11.00 uur (B-klasse) Sanchuba vs Sta. Maria Blue Jays;
13.00 uur (B-klasse) Atlanta vs Royal Rangers;
15.00 uur (A-klasse) St. Joris Angels vs The Rangers - **Shon Ki Nicasia Ballpark** (Marchena).

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
Hubenil
10.00 uur Streanan Uní vs Sithoc - **Sithoc-terrein.**
12.00 uur Jong Holland vs CH Mahuma **-Suffisantstadion.**
10.00 uur Vesta vs Canisius Boys - **Birevengat.**
10.00 uur Centro Dominguito vs Victory Boys - **Victory Boys-terrein**
Amstel Best of the Best
10.30 uur Servicio Panamericano vs ALM;
11.55 uur Brandweer vs Kodela;
13.20 Ennia vs MCB;
14.45 Bati Kibra vs Dividivi Boys;
16.10 Mundo Nobo vs Montagne Boys;
17.35 Makro Store vs VKO - **Bonamterrein.**

BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou
jeugd
10.00 uur Groot Kwartier Stars vs Montagne;
13.00 uur Royal Scorpions vs Pif Paf - **Tio Daou Ballpark.**

ATLETIEK
(Atletiekclub Olympic)
06.30 uur aanvang estafette 5x3000 m. -Cabajé naar de finish voor **Cadushi Cliff.**

ZEILEN
(Zeilclub Asiento)
10.00 uur 15e *Tiger-race* - **zeilhaven Asiento.**

****

AUTOSPORT / LONDEN — Het Formule I-team van Tyrell heeft het contract met motorenleverancier Yamaha met nog eens twee jaar verlengd. Voor het Britse raceteam rijden de Brit Mark Blundell en de Japanner Ukyo Katayama.

Eerste steen voor gebouw AD&BC



■ WILLEMSTAD - Ter gelegenheid van het eerste lustrum van het architectenbureau AD&BC en het leggen van de eerste steen voor een nieuw gebouw van dit bureau, vond gistermiddag te beurs een geanimeerde bijeenkomst plaats. Een kleinzoon van architect Li viel de eer te beurt de eerste steen te leggen.

Snelle overgave verwacht Port au Prince's militaire kader

In Haïti wacht de VS alle soorten gewapende groepen

WASHINGTON — In de Golfoorlog in februari 1991 hield Irak, dat toen over het op drie na sterkste leger van de wereld beschikte, het nauwelijks een week vol. De superioriteit van de Amerikanen en hun bondgenoten was enorm. Op Haïti krijgen de Amerikaanse troepen een heel andere tegenstander. Het ziet er naar uit dat er op Haïti geen eer te behalen valt voor de Amerikanen.

In een mum van tijd werd een paar jaar geleden tijdens de Golfoorlog Koeweit-stad bevrijd, zuid-Irak bezet en het grootste deel van het Iraakse leger verwoest. Murw gebombardeerd gaven de eerder zo gevreesde Iraakse militairen zich bij bosjes over.

De Amerikaanse troepenmacht onder leiding van generaal Norman Schwarzkopf leed nauwelijks verliezen en werd met lof overladen. De verliezen die men leed waren voor een deel nog het gevolg van schieten door eigen of geallieerde troepen.

SIMPEL AFRONDEN

Op Haïti worden vermoedelijk circa twintigduizend Amerikaanse militairen ingezet. Er wordt uitgegaan van een dermate geringe tegenstand dat het Washington wordt aangerekend als ook maar één VS-militair in een lijkenzak terugkeert. Er wordt zelfs verwacht dat veel Haïtiaanse militairen direct de pijp aan Maarten zullen geven als de speciale elitetroepen van de snelle interventiemacht binnenkort in het holst van de nacht op Haïtiaanse bodem arriveren.

Dat zou het voor de daaropvolgende met helikopters aangevoerde mariniers, die in Port-au-Prince moeten landen, nog gemakkelijker maken. Eenheden van de 82e luchtmachtdivisie, van de 10e bergdivisie en al wat er nog meer uit de vliegdekschepen voor de Haïtiaanse kust tevoorschijn komt, zouden de operatie vervolgens snel en simpel kunnen afronden.

DRUGSMACHT

Van een uniform Haïtiaans leger is overigens geen sprake. De strijdmacht bestaat meer uit een los samenwerkingsverband van allerlei met wapens uitgeruste groepen: politiemensen, soldaten en para-militaire knokploegen. Allen hebben zich geschaard achter de een of andere commandant die hen laat meeprofiteren van zijn winstgevende cocaïnetransacties. Want de drugshandel heeft de Haïtiaanse gewapende machten geen windeieren gelegd. Al decennia lang worden daarmee kapitalen verdiend.

Elke politicus die, al is het maar zeer voorzichtig, probeert aan deze illegale praktijken van het leger een einde te maken, is zijn positie en vaak ook zijn leven niet meer zeker. Sommige 'Haïti-*watchers*' beweren dat drugs een belangrijke reden zijn waarom er nog nooit sprake is geweest van enig normaal politiek bestuur in dit arme Caribische land.

Behalve in betrokkenheid bij de drugshandel blinkt het Haïtiaanse leger ook uit in het voeren van een schrikbewind. Militairen hebben duizenden Haïtianen op brute wijze vermoord. Het bestrijden van de eigen bevolking is de enige oorlogservaring die de militairen hebben. Daarvoor is een gedisciplineerd en goed uitgerust militair apparaat nooit nodig geweest.

Volgens een verslaggever van de Britse krant *The Guardian* in Port-au-Prince begint de oppercommandant van het zevenduizend man tellende Haïtiaanse leger vaak pas om twaalf uur met zijn werk en houdt hij er om twee uur mee op. De marine beschikt weliswaar over onberispelijke uniformen maar heeft slechts één schip waarvan de motoren werken.

En van de twee propellervliegtuigen van de Haïtiaanse luchtmacht kan er slechts één vliegen. De zes à zeven stuks artillerie van de landmacht zijn voor het merendeel verroest. Ze worden alleen gebruikt bij ceremonies. De zes pantservoertuigen, die zijn uitgerust met lichte machinegeweren, kunnen niet allemaal rijden.

VOORBEREIDING

Ook de wijze waarop de Haïtiaanse legerleiding zich voorbereidt op een mogelijke invasie heeft tot weinig bezorgdheid geleid in Washington. Zeker onder Amerikaanse ambtenaren die niet al te veel geloof hechten aan de geheime krachten waarmee voodoo-priesters eventueel de indringers kunnen bestrijden. Van de zandzakken en betonblokken die in de straten van Port-au-Prince zijn geplaatst gaat weinig dreiging uit.

En ook de burgermilities, die momenteel worden getraind, zijn geen toonbeeld van kracht. De wapens waarmee, zonder munitie, wordt geoefend moeten na afloop weer worden ingeleverd. Dus als de Amerikanen plotsklaps 's nachts binnenvallen kunnen de 'getrainde' burgers slechts met blote handen vechten.

Volgens functionarissen van het Pentagon zal de omvang van de invasiemacht overweldigend zijn. Met dat machtsvertoon moet worden voorkomen dat er onnodig slachtoffers vallen, zowel onder de eigen militairen als onder de Haïtiaanse burgers. De Amerikaanse minister van Defensie zei vrijdag dat de militaire operatie hooguit twee dagen zal duren. "Het zal eerder een kwestie van uren zijn", aldus Perry.

Openlijke geweldpleging Skinheads in Duitse Jena

JENA — Een groep van circa vijftig rechtsradicale Skinheads heeft in de nacht van vrijdag op zaterdag tijdens een stadsfeest in Jena vernielingen aangericht, voorbijgangers lastig gevallen en extremistische leuzen gescandeerd.

De politie van de Oostduitse stad in de deelstaat Thuringen heeft tien personen opgepakt, van wie er zaterdag nog drie vastzaten. Volgens de autoriteiten slogen de rechtsradicalen het interieur van een café kapot en riepen kreten als *Sieg Heil* en 'Duitsland voor de Duitsers'. Bij op de arrestaties volgende huiszoekingen heeft de politie wapens en propagandamateriaal in beslag genomen.

Athene: Tirana houdt Grieks grensverkeer op

ATHENE — Griekenland heeft Albanië er vrijdag van beschuldigd al het Griekse grensverkeer tegen te houden.

"Er is geen officiële reden genoemd maar de informatie is, dat het verband houdt met een bezoek van de Albanese president Sali Berisha aan het gebied", zei regeringswoordvoerder Venizelos in Athene.

Albanese grenswachten laten volgens hem sinds vrijdagochtend alleen mensen met Albanese paspoorten door en internationale vrachtwagens. De betrekkingen tussen Griekenland en Albanië zijn sinds augustus op een nieuw dieptepunt beland door beschuldigingen en tegenbeschuldigingen over de grote etnisch Griekse minderheid in Albanië.

Haïtiaanse generaal goed beschermd

■ *PORT-AU-PRINCE — General Philippe Biamby (midden) is omgeven door lijfwachten tijdens een militaire trainingsbijeenkomst van niet minder dan vierduizend man in Port-au-Prince. Bij die gelegenheid ontkende de Haïtiaanse generaal dat de militaire leiders bezig waren met een regeling met de Verenigde Staten waarbij zij veilig hun land zouden kunnen verlaten en een Amerikaanse invasie onnodig zou zijn. Oud-premier Edward Seaga van Jamaica had gezegd dat er gepraat werd over een dergelijke deal.*

(AFP-satellietfoto)

Ziekte woedt ook in Kashmir en op Balkan

Oekraïne is bevreesd voor cholera-epidemie

NEW DELHI/BOEKAREST — Meer dan honderd specialisten zijn naar de Krim gedirigeerd om een cholera-epidemie op het Oekraïense schiereiland te bestrijden. Op de Krim zijn inmiddels twee cholera-patiënten aan de ziekte overleden. Dagelijks worden bovenop de 32 reeds bestaande gevallen, vier tot zes nieuwe gevallen gemeld.

Medici zijn bang dat vakantiegangers die terugkomen van de Krim de ziekte zullen verspreiden over de rest van Oekraïne. Er werden controleposten opgericht langs de snelweg die Moskou verbindt met Simferopol, het regeringscentrum van de Krim. Artsen controleren groepsgewijs openbare toiletten, markten en andere gebieden langs de snelweg. Achttien scholen die vorige week de deuren sloten, hervatten de werkzaamheden.

DODEN

Een cholera-epidemie in de Kashmir-vallei heeft de afgelopen drie weken aan zeker 150 mensen het leven gekost. Volgens de krant *Times of India* hebben ongeveer zeventienduizend inwoners van de indiase deelstaat de ziekte opgelopen. Alleen al in het district Baramulla, aan de grens met Pakistan, bedraagt het aantal doden 58.

Ook in Roemenië zijn twee mensen aan de besmettelijke ziekte gestorven. Roemenië is het tweede land op de Balkan waar cholera is geconstateerd. In Albanië, het armste land van Europa, zijn de afgelopen dagen vier mensen gestorven. Er zijn in dat land 34 gevallen gemeld van de ziekte, die volgens de Albanese regering door het drinken van verontreinigd water is veroorzaakt.

Italië en Griekenland, dat door het proces tegen vijf leden van de Griekse minderheid in Albanië op gespannen voet staat met de regering in Tirana, hebben de Albanezen aangeboden medische hulp en experts te sturen om een epidemie te voorkomen.

Vaticaan tegen invasie gekant

ROME — Paus Johannes Paulus II is evenals de Amerikaanse oud-president Bush en exgeneraal Norman Schwarzkopf, gekant tegen een militaire invasie op Haïti.

Republikeinse leiders in het Amerikaanse congres noemden een invasie 'een grote fout die Amerikaanse levens in gevaar zou brengen'. Het Vaticaan riep Clinton op nogmaals met de junta te gaan onderhandelen.

Voor energie in uithoeken van Siberië:

Russisch plan voor bouw drijvende kerncentrales

MOSKOU — Rusland gaat de komende jaren vier kleine drijvende kerncentrales bouwen. Ze zullen worden gebruikt om plaatsen in de uithoeken van Siberië van energie te voorzien, zo heeft het ministerie van Kernenergie in Moskou vrijdag gezegd.

"Met de drijvende kerncentrales kunnen we op de kosten van het transport van olie en kolen naar de afgelegen gebieden besparen", aldus Georgy Kaurov, woordvoerder van het departement voor Atoomenergie. "De economische voordelen zijn enorm." Westerse deskundigen verwachten dat de drijvende centrales worden voorzien van de kernreactoren die al gebruikt worden op ijsbrekers en onderzeeërs.

Of de centrales van de ene plaats naar de andere worden getransporteerd afhankelijk van de vraag naar energie, is nog niet duidelijk.

Het ministerie is daarvan voorstander, maar Gosatomnadzor, de instelling die verantwoordelijk is voor de veiligheid op het terrein van de kernenergie, liet weten dat ze op een plaats zullen blijven. Naar verwachting van Rosenergoatom, de overkoepelende organisatie voor de atoomindustrie, zal de bouw vier of vijf jaar in beslag nemen.

***

Het grootste mijnbouwconcern ter wereld, RTZ, heeft in de eerste helft van dit jaar een 26 procent hogere winst voor belastingen genoteerd. Dit resultaat kwam uit op 427 miljoen pond sterling (Nf 1,15 miljard). Het winstcijfer werd gesteund door een buitengewone bate van 45 miljoen pond en winst uit deelnemingen van 179 miljoen pond. De omzet van de Britse onderneming nam toe met 10 procent tot 1,86 miljard pond (Nf 4,99 miljard).

Vervolg van pag. 1

taire junta en haar sympathisanten als hij in zijn ambt wordt hersteld. "Laat ons de vrede omhelzen", zei de eind september 1991 afgezette Aristide in het Witte Huis.

Aristide zei dat het herstel van de democratie vrede, verzoening, respect en rechtvaardigheid voor alle burgers van Haïti zou brengen. "Een nieuwe dag breekt aan voor Haïti. Geen enkele druppel bloed mag er nog vloeien." De verdreven president zei geen herverkiezing na te streven als zijn ambtstermijn in 1996 afloopt.

DRUK OPGEVOERD

Clinton had Aristide en afgevaardigden van 24 landen die deelnemen aan de interventiemacht uitgenodigd voor een onderhoud om de druk op de Haïtiaanse junta op te voeren vrijwillig te vertrekken. Donderdag zei Cedras nog voor de Amerikaanse televisie eerder te zullen sterven dan het land te ontvluchten.

Washington heeft de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) vrijdagavond gevraagd op elk moment gereed te zijn voor een stemming over het opheffen van de sancties tegen Haïti. Een Amerikaanse delegatie in New York liet hierover een ontwerpresolutie circuleren, waarbij zij opriep tot een spoedzitting van de V-raad in het geval van een invasie.

INTERVENTIE

Diplomaten menen dat de interventie er hoe dan ook komt, los van het welslagen of het mislukken van Carters missie. Wel kan het militaire deel van de operatie komen te vervallen als de dictators opstappen. De troepen en politiemensen zouden dan alleen aan land gaan voor politietaken en ordehandhaving, met het oog op de terugkeer van president Aristide. Veel Haïtianen vrezen dat als de junta vertrekt een burgeroorlog zal ontstaan.

Duizenden Haïtianen zijn de hoofdstad Port-au-Prince inmiddels ontvlucht om in de provincie de komende gebeurtenissen af te wachten. Een aantal van hen verklaarde ervan overtuigd te zijn dat in geval van een invasie vooral de hoofdstad wordt getroffen.

NOTITIES UIT PARAMARIBO

PARAMARIBO — De uitspraak van ex-bevelhebber Desi Bouterse, dat Suriname een militaristisch bewind nodig heeft om de economie weer op peil te brengen, heeft voor vele verontwaardigde reacties gezorgd. Bouterse zei dit in zijn hoedanigheid als voorzitter van de NDP, de grootste oppositionele en revolutionaire partij tijdens een partijvergadering. Hij gaat er van uit dat zijn partij als overwinnaar uit de bus zal komen bij de eerstvolgende verkiezingen in 1996, en dan orde op zaken zal stellen. Er zal volgens zijn uitspraken geen tijd en plaats meer zijn voor hen die niet willen werken, noch voor stakingen. Vakbondsleider Fred Derby en anderen hebben zijn woorden uitgelegd als voornemens van beknotting van de mensenrechten, in het bijzonder het stakingsrecht en gewezen op terugkeer van militaire intimidatie en dictatuur als de NDP weer aan de macht zou komen. Bouterse verklaarde later tijdens een persconferentie dat zijn woorden opzettelijk worden verdraaid. Met militairen zegt hij te bedoelen, het brengen van orde en ijzeren discipline in de samenleving, die nu chaotisch is door het wanbeleid. Aan het stakingsrecht zou totaal niet getornd worden.

* * *

De voorbereidingen voor de komst van ongeveer 2500 Haitianen zijn vrijwel rond. De vluchtelingenkampen te Bosbivak staan overeind, er zijn afspraken gemaakt over medisch onderzoek, patrouille [illegible] hygiënische [illegible] vertraging van de overkomst van de vluchtelingen uit de Amerikaanse basis Guantanamo Bay op Cuba, aangezien de Surinaamse regering de voorwaarde van goede afvalverwerking had gesteld volgens [illegible] normen. Na een officieel verzoek van de Amerikaanse ambassade te Paramaribo, werd de (Amerikaanse) aluminiummaatschappij Suralco bereid gevonden de afvalverwerking van zowel huisafval als fecaliën, op zich te nemen. President Venetiaan heeft zich persoonlijk georiënteerd op de kampen.

* * *

Minister Rufus Nooitmeer van Regionale Ontwikkeling heeft zijn ontslag aangevraagd. Naar verluidt omdat hij zich binnen zijn partij (de NPS, een der coalitiepartijen) optimaal zou willen inzetten bij de voorbereidingen op de volgende verkiezingen. Anderen menen dat de oorzaak van de beschikbaarstelling van zijn portefeuille de onenigheid is tussen hem en andere coalitietoppers, voornamelijk de Partij van de Arbeid én eigen partijgenoten. Nooitmeer heeft vaker kritiek laten merken op het Front-beleid. Verder is zijn gezondheid van dien aard dat hij vaak wegens ziekte afwezig was. De president heeft officieel nog niet gereageerd op zijn ontslagaanvraag.

* * *

De werknemers bij de Centrale Bank van Suriname zijn nog steeds in staking. Ze voeren actie voor salarisverbetering. Aanvankelijk werd de eis gesteld van een minimumsalaris van 125 US dollar, waar nu echter van is afgestapt. De gevraagde salariscorrecties zijn echter nog veel te hoog, volgens de bankdirectie. Het geschil zal aan de Bemiddelingsraad worden voorgelegd.

* * *

Ook een veertigtal ambtenarenbonden voert nog steeds acties om verbetering van de gezondheidsvoorzieningen, met name het Staatsziekenfonds. De actie duurt al ruim een maand, en er is nog niet op gereageerd door de regering.

* * *

De naam van drs Rabin Parmessar, socioloog, is genoemd als toekomstige algemeen directeur van het Academisch Ziekenhuis. Al langer dan een jaar is er een vacature in deze betrekking, waardoor beleidsvoering bij het grootste ziekenhuis van Suriname ernstig bemoeilijkt wordt met alle nadelige gevolgen van dien voor de gezondheidszorg.

* * *

Een grote brand heeft de [illegible] inhoud van diverse bedrijven in de [illegible] De grootste [illegible] Soft Paper Products, producent van onder andere toiletpapier, en verder Firgos, CIC en Guimar.

* * *

Ondanks een verzoek tot invrijheidsstelling op grond van vermeende procedurele fouten, blijven zowel Ronnie Brunswijk als Dino Bouterse in voorarrest aangehouden. Brunswijk, leider van de vroegere guerillabeweging Jungle-Commando, zit vast nadat hij een man in de rug had neergeschoten en Dino Bouterse, zoon van ex-bevelhebber Desiré Bouterse, wordt verdacht van betrokkenheid bij een cocaïnezaak.

* * *

Het bedrijf Cambior dat een joint venture voor ontginning heeft met Golden Star, een Canadees mijnbouwbedrijf, heeft bezorgdheid uitgesproken over het groeiende aantal illegale goudzoekers in het gebied waar het bedrijf concessies voor heeft. De *porkknokkers* winnen goud op zeer onverantwoorde manier, zegt Cambior, met als gevolg onder andere verontreiniging met kwik van het rivierwater in het Gross Rosebel-gebied, vernietiging van wetenschappelijk materiaal en conflicten met medewerkers van het bedrijf. Cambior heeft laten doorschemeren om conform de mogelijkheden die de overeenkomst met de Surinaamse overheid hem biedt, een gewapende veiligheidsmacht in dienst te nemen.

* * *

In Suriname heeft de goudkoorts hevig toegeslagen. Vele boslandbewoners en een groeiend aantal stedelingen zijn goudzoeker geworden, naast het al aanwezige leger van illegale Braziliaanse goudzoekers, *garimpeiros*. De ziekte malaria, die grote delen van het Surinaamse binnenland teistert, heeft al vele slachtoffers gemaakt. In samenwerking met Amerikaanse troepen is er een malaria-bestrijdingsactie op touw gezet door het Nationaal Leger van Suriname.

'Uniek [illegible]'

Hoogleraar vecht voor koraalriffen Curaçao

WILLEMSTAD/TEXEL — Een zeldzaam stuk koraalrif langs de zuidkust van Curaçao dreigt te worden vernietigd door de bouw van hotels, appartementen en bungalows. Daarvoor waarschuwt hoogleraar tropische mariene biologie R. Bak van de universiteit van Amsterdam.

Bak, tevens verbonden aan het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (Nioz) op Texel, verricht al meer dan 20 jaar onderzoek aan het koraalrif. "Het is een stukje natuur van ongekende schoonheid. Curaçao dreigt de kip met de gouden eieren te slachten. Elders in de wereld takelen koraalriffen verder af. Het belang van het koraalrif bij Curaçao kan alleen maar toenemen."

Volgens Bak staat de particuliere eigenaar van de oostkant van het eiland, de heer Maal, op het punt toestemming te verkrijgen een stuk van zijn grond te bebouwen. De bouw van toeristische accommodatie en de aanleg van jachthavens is desastreus voor het koraalrif, meent Bak. "En dat allemaal voor het korte-termijngewin van een kleine groep mensen."

Bak wil dat de Nederlandse overheid een stokje steekt voor de plannen tot projectontwikkeling. Het is gebruikelijk dat Nederland de aanleg van wegen, waterleidingen en elektriciteit financiert. Als dat in dit geval niet gebeurt, is de kans klein dat de plannen worden uitgevoerd, denkt de hoogleraar.

Nieuw onderkomen voor 'seter' op Westpunt

= door Itteke Witteveen =

Een van de oudste verenigingsvormen van Curaçao en de andere Benedenwindse eilanden is de coöperatieve begrafenisvereniging, bekend als 'seter'. Een 'seter' of 'sosiedat' is bedoeld om een spaarfonds op te bouwen om, bij overlijden, de begrafeniskosten te kunnen bekostigen. Vroeger — toen er nog geen koelcellen waren — zorgden de leden er vaak voor dat ze al voor hun dood een doodskist in huis hadden. Over de oorsprong van deze vorm van onderlinge samenwerking is helaas weinig onderzoek gedaan. Vermoedelijk gaat die veel verder terug dan 1910, toen de eerste notariële akte voor een 'seter' werd opgemaakt.

Opvallend is ook dat ondanks de modernisering van het begrafeniswezen deze eigen vorm van organisatie, meestal bekend onder een katholieke naam als San Hose, San Pedro, San Dominico, is blijven voortbestaan. Zo kent alleen al Westpunt drie 'seters'. De grootste, Sosiedat Santa Rosa de Lima, met 350 leden, in 1935 opgericht, kreeg deze dagen een nieuw onderkomen. Deze ruimte werd zondag 11 september door pastoor Ivan Perez ingezegend. Het is de bedoeling dat het gebouwtje, behalve als kantoor en vergaderruimte, ook gebruikt gaat worden om de overledenen op te baren.

Van het resort Kadushi Cliff kreeg deze dynamische 'sosiedat' onder leiding an Johan Francisca een waterkoeler cadeau. Een terechte blijk van waardering voor het behoud van een authentieke wijze van bijstand en samenwerken.

Voorzitter van de 'Sosiedat Santa Rosa de Lima' van Westpunt, Johan Francisca.

Opkomst hoorzitting Wishi valt wat tegen

WILLEMSTAD — Het team Wishi/Marchena heeft de eerste hoorzitting gehouden voor de wijk Wishi/Marchena in het kader van het Nieuw Beleid. De opkomst viel wat tegen; zeventig à tachtig mensen waren gekomen, terwijl het team had gerekend op ongeveer tweehonderd omdat men via de scholen ook bewoners van andere wijken zoals Veeris en Kas Chikitu had opgewekt om op te komen voor hen belangen.

De bedoeling van de bijeenkomst was om van de bewoners zelf te horen wat ze van de situatie in hun wijk vinden en wat er volgens hen gedaan moet worden om die te verbeteren.

Wishi/Marchena is een wijk die kampt met grote langdurige werkloosheid (bijna 34%), veel éénoudergezinnen (39%) en een alfabetisme dat groter is dan het gemiddelde op Curacao. Verder zijn er veel kinderen die de school voortijdig verlaten, de zogenoemde *drop-outs* (49%) en is de werkloosheid onder de jongeren erg groot (41%).

Van de jongeren waren er gisteravond maar weinig aanwezig. Het team Wishi/Marchena zal nog meer hoorzittingen gaan houden, maar in de eerste plaats gaat het zich richten op de doelgroepen. Samen met bestaande organisaties wil het team projecten gaan uitvoeren op verschillende gebieden.

Een van de eerste projecten die uitgevoerd worden, zal er een zijn op sportgebied. Samen met de stichting Wishi/Marchena wordt een plan uitgewerkt om de juiste instanties te benaderen voor geld en faciliteiten, beheer en organisatie, het opleiden van sportleiders etc.

Voorts kwam gisteravond de wens naar voren om een cursus algemene ontwikkeling te organiseren. Dat zal dan gaan in de vorm van een permanent leerprojekt op het gebied van lezen en educatief speelgoed, in samenwerking met de Openbare Bibliotheek en de stichting Pro Alfa die bezig is met een alfabetiseringsprogramma.

STROOMONDERBREKING

Veel werkzaamheden kunnen wij voor u uitvoeren zonder u te storen, doch ditmaal moeten wij de stroomvoorziening onderbreken op:

Dinsdag 20 september 1994
vanaf 9.00 uur a.m. tot 15.00 uur p.m.

Seru Fortuna, Seru Rondo, Fortuna Ariba, Kaya Seru Papaya, Kaya Regenboog, Kaya Serena, Kaya Nubia, Kaya Awaseru, Kaya Neblina, Kaya Halo, Kaya Meteorologico, Kaya Lamper, Kaya Altostratos, Kaya Strena, Kaya Kastellatus, Kaya Citrus, Kaya Comolus, Kaya Yobida, Kaya Brisa, Kaya Airu, Kaya Finfin, Stortplaats Hato en omgeving.

Donderdag 22 september 1994
vanaf 9.00 uur a.m. tot 15.00 uur p.m.

Veerisweg (omgeving Seru Frances), Seru Frances, Grinoli, Hamber, Paradijs (Omgeving Grinoli en Hamber), Veeris (omgeving Asfalt Fabriek), Sucasa, Veeris (ten oosten weg naar West Punt).

Donderdag 22 september 1994
vanaf 9.00 uur a.m. tot 15.00 uur p.m.

Salsbachweg vanaf Asbestweg tot St. Joris College, W. Churchillweg vanaf Rooseveltweg tot perceel # 126, Stenen Koraalweg vanaf W. Churchillweg tot Perceel # 134, Kanga vanaf Stenenkoraalweg tot omgeving W. Churchillweg, Noorwegen, Antillenweg, Kralendijkweg, Borinqueweg vanaf W. Churchillweg tot Puerto Cabelloweg, Caicosweg, Bonacaweg, Turksweg, Utilaweg, Samanaweg, omgeving Rooseveltweg vanaf W. Churchillweg tot Blanquillaweg, Viequesweg, Kaya San Andres, Kansasweg, Vuurlandweg, Kentuckyweg, Venezuelaweg vanaf Rooseveltweg tot Brazilweg, Indianaweg vanaf Venezuelaweg tot Elminaweg, Cubaweg vanaf Rooseveltweg tot Blomonteweg, Blomonteweg vanaf Cubaweg tot Paraguayweg, Argentinaweg vanaf Rooseveltweg tot Mexicoweg, Mexicoweg vanaf Argentinaweg tot Guatemalaweg, Colombiaweg vanaf Argentinaweg tot Yucatanweg, Baas Gracie en omgeving Gora.

UTILITY SERVICES N.V.

Utility Services N.V. zoekt voor tewerkstelling bij de N.V. Curaçaose Dok Maatschappij een

SENIOR CALCULATOR-ESTIMATOR

De functie van Senior Calculator-Estimator maakt onderdeel uit van de Commerciële afdeling en ressorteert rechtstreeks onder de Manager Billing & Estimating.

De functie:
De hoofdtaken:
- Is verantwoordelijk voor het zelfstandig in vreemde talen opstellen van tenders ten behoeve van klanten aan de hand van persoonlijke inspecties van schepen;
- Het in voorkomende gevallen rekeningen van uitgevoerde reparaties opstellen en zonodig bespreken met vertegenwoordigers van opdrachtgevers en/of verzekeringsmaatschappijen;
- Kontroleert en begeleidt rekeningmakers en begroters.

De eisen:
- Opleiding op HTS(WTB/Scheepsb/Scheepswtk) of vergelijkbaar kennisniveau;
- Kennis en ervaring met spreadsheet computer-programma's zoals D-Base, Lotus, Excel;
- Goede contactuele en redactionele vaardigheden
- Beheersing in woord en geschrift van het Nederlands, Engels en Spaans;
- Commercieel inzicht
- Het vermogen om onder veel spanning te kunnen functioneren
- Minimaal vijf (5) jaar ervaring in soortgelijke functie is een vereiste

Voorwaarden:
Aangeboden wordt een dynamische werkomgeving met ruimte voor innovatie.

Informatie en sollicitatie:
Een psychologische test kan onderdeel zijn van de selectieprocedure.

Meer informatie over de functie is verkrijgbaar bij de heer E.F. Wanga, Manager Billing & Estimating, tel (599-9) 330293.

Sollicitaties dienen uiterlijk 30 september 1994 ontvangen te zijn door het Hoofd Personeel & Organisatie, de heer J.J. Rodrigues, P.O. Box 3012, Curaçao, met vermelding van vacaturenummer C94-02 op brief en envelop

---

AMIGOE FAXNUMMERS
Redactie: 674744
Advertentie: 674524

AGENDA

POLITIE: 8000/
BRANDWEER: 8222/
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900/ 7446/
[illegible] 14
BEJAARDENTEHUIS: 8350

****

[illegible]
[illegible]? Bel dan op maandag en dinsdag van 18.00-20.00 uur tel.: 7055.

****

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
Kralendijk: maandag van 14.00-18.00 uur; dinsdag, woensdag en donderdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; vrijdag van 08.00-12.00/14.00-17.30 uur.
Rincon: woensdag van 14.00-18.00 uur en vrijdag van 14.00-17.30 uur.

****

POSTKANTOOR (openingstijden)
Zegelverkoop
Kralendijk (tel.: 8508): maandag t/m donderdag van 07.30/12.00.13.30-17.00 uur; vrijdag van 07.30-12.00/13.30-16.00; zaterdag gesloten.
Rincon (tel.: 6214): maandag t/m vrijdag van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur; zaterdag gesloten.
Geldzaken
Postwissels, Postspaarbank, Girocheque en Giro Betaalkaart
Kralendijk en Rincon: maandag t/m vrijdag van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur; zaterdag gesloten.

****

SERVICE CLUBS
Lions: Informatie H. van Bommel, tel.: [illegible]
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant [illegible]

****

BRIDGEN
Bridgeclub Ups and Down) Voor inlichtingen kan men terecht bij wedstrijdleider F. de Wit (tel.: 5398).

****

SLACHTHUIS LVV
Tel.: [illegible]
Open van maandag t/m vrijdag van 06.00-14.00 uur. In verband met planning van te voren betaalde slachtkosten bij keurmeester melden.

****

DIERENARTS
Playa Lagoen 24-A, Antriol. Spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 13.30-14.30 uur; spreekuur te Rincon elke donderdag van 17.00-17.30 uur bij Hulpbestuurskantoor. Voor spoedgevallen gelieve tel.: 4255 te bellen of tel. 5860.

****

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
(Bonaire Animal Shelter Foundation Lagunweg 26. Tel.: 4989)
Openingstijden: maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/[illegible]

****

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
(Caya [illegible])
Aanvang van de dienst: zondag om 11.30 uur.

****

KLACHTENBEZORGING:
Shop [illegible] Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: [illegible] (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

Parachutisten landen bij Arnhem

■ ARNHEM - Prins Charles (midden) kijkt toe terwijl honderden Britse parachutisten neerdalen op de Ginkel heide bij de viering van de vijftigste verjaardag van de slag om Arnhem. Door het slechte weer raakten diverse parachutisten gewond en kon een geplande landing door oorlogsveteranen niet doorgaan.

Resultaat onderzoek Groningse Rijksuniversiteit

Unieke beenprothese zorgt voor oplossing bij botkanker

IN GRONINGEN is een bijzondere ingreep gedaan bij een kind met botkanker in het bovenbeen. Er werd een bot vervangende prothese ingezet, die van buitenaf met behulp van een vernuftig mechaniek steeds een beetje langer kan worden gemaakt.

Met een meegroeiende – inwendige bovenbeenprothese ben je wereldnieuws. Want je hebt iets dat nog niemand had: een been dat van buitenaf zonder operatie langer is te maken.

Dat verlengen is nodig als je nog in de groei bent op het moment dat je botkanker in een bovenbeen krijgt. Zoals de veertienjarige jongen bij wie onlangs in het Academisch Ziekenhuis Groningen als eerste de bijzondere prothese is ingezet.

Het Nederlandse wonderbeen is het resultaat van tien jaar onderzoek door het Groningse Universiteitsziekenhuis en de faculteit Geneeskunde in samenwerking met de Technische Universiteit van Twente. Het gaat om een metalen staaf waarin een tien centimeter lang verlengingselement zit: twee buisjes met een doorsnee van drie centimeter die uit elkaar kunnen schuiven. In een buisje zit een magneetje dat al draaiend een schroef kan aandrijven, waardoor het element langer wordt.

Maar dat gebeurt niet vanzelf. Het magneetje reageert pas als rondom het been een magnetisch veld wordt opgewekt met behulp van een sterke elektromagneet. Op die manier kan [illegible] van de jongen de lengte [illegible] zijn [illegible] volgen.

[illegible] kind heeft een [illegible] van botkanker die [illegible] ontstaat in het bovenbeen, vaak vlak boven de knie waar de [illegible] groeischijf zit. De kwaadaardige tumor komt het meest voor in de leeftijdsgroep tussen de tien en vijfentwintig jaar. Door de kankerremmende medicijnen blijft tegenwoordig tachtig procent van de patiënten in leven.

AMPUTATIE

De ziekte treft jaarlijks ongeveer vijftien kinderen die nog in de groei zijn. Soms is de tumor zover uitgebreid in het omringende weefsel, dat amputatie van het been de enige mogelijkheid is. Soms kan het been worden gespaard, dan wordt het gezwel verwijderd, waarbij een kleiner of groter deel van het bot moest worden weggenomen. Het komt vaak voor dat ook de knie en de groeischijf eruit moeten. Het gevolg is dat het been niet of nauwelijks meer wil groeien. De groeischijf die voor nieuwe botcellen zorgt, is er immers niet meer. In zo'n geval is de meegroeiprothese een schitterende oplossing.

De artsen verwachten dat jaarlijks ongeveer vijf patiëntjes in aanmerking komen voor het nieuwe hulpmiddel. De prothese kan in principe voor de rest van het leven blijven zitten, maar kan later ook inwendig worden vervangen door een massief metalen 'bovenbeen'. "Die gewone metalen prothese werd al twintig jaar gebruikt", vertelt de chirurgisch oncoloog prof. dr. H. Schraffordt Koops van het Groningse ziekenhuis. "Op hun zeventiende hadden kinderen een verschil in de benen van zeven tot elf centimeter. Om dat op te heffen kon je de groei van het gezonde been remmen, of de schoen van het andere ophogen."

Er bestond ook al een prothese met een schroefelement die langer was te maken. "Onder verdoving werd een sneetje in de huid gemaakt. Met een schroevedraaier kon je het ding dan verlengen. Om de twee à vier maanden moest de operatie worden herhaald, omdat je het been slechts met enkele millimeters tegelijk kunt laten groeien. Anders rekken de zenuwen en bloedvaten teveel uit. Dat opereren was een belasting voor zo'n kind, bovendien was het risico op infectie altijd aanwezig."

UNIEK

De artsen in Groningen gingen op zoek naar andere mogelijkheden. Zij dachten aan een prothese die je van buitenaf zou kunnen bedienen. Schraffordt Koops, zijn collega W. Oldhoff en de toenmalige orthopedisch chirurg dr. R.P.H. Veth, die nu hoogleraar in Nijmegen is, klopten met hun idee aan bij de Twentse universiteit. Het onderzoek door Enschede en Groningen begon in 1981. Acht jaar later promoveerde de biomechanicus dr. ir. G.J. Verkerke aan de technische universiteit op de meegroeiprothese.

Twee jaar geleden was de unieke bovenbeenprothese klaar voor gebruik. Maar er had zich nog geen patiëntje gemeld. Het jongetje dat onlangs op de nieuwe manier werd geholpen, maakt het goed. Over een poosje moet het been voor de eerste keer een ietsje worden bijgesteld. Volgens dokter Schraffordt Koops zal dat geen pijn doen. Het verlengen kan tot maximaal acht centimeter gaan.

Of de prothese in de toekomst ook kan helpen bij andere ziekten, zoals verkromming van de rug, is nog onzeker. Biomechanicus Verkerke die inmiddels in Groningen werkt, zegt dat het verlengingselement dan veel kleiner zou moeten zijn. Maar dat zit er volgens hem nog niet in. De prothese kan nu nog de enorme druk van de spieren die er langs lopen, goed aan. Maar als zo'n instrument kleiner wordt, geeft dat problemen.

Met het slikken van extra vitamine D kunnen vrouwen met osteoporose – een verlaagde botdichtheid – de kans op een heupfractuur verlagen. Dit stelt M.F. Oomst in zijn proefschrift waarop hij onlangs promoveerde aan de faculteit der geneeskunst van de VU in Amsterdam.

Oomst pleit ervoor vitamine D toe te voegen aan de diëten van oudere vrouwen in verzorgingshuizen, aanleunwoningen en serviceflats. Vrouwen uit deze groep met osteoporose hebben, volgens het onderzoek van Oomst meer kans op een heupfractuur dan ouderen met de kwaal die zelfstandig wonen.

Dit verschil wordt volgens hem veroorzaakt doordat osteoporose in de eerste groep vaker voorkomt en doordat deze vrouwen vaker vallen.

Van alle Nederlanders boven de 65 jaar woont 75 procent zelfstandig, 15,5 procent in serviceflats en aanleunwoningen, 7 procent in verzorgingstehuizen en 2,5 procent in verpleeghuizen.

Oudere mensen, vooral vrouwen, hebben vaak last van osteoporose. Ze lopen daarmee een verhoogde kans op botbreuken. Vooral een gebroken heup kan ernstige gevolgen hebben.

Beperkte lichaamsbeweging en hormonale veranderingen, maar ook het gebrek aan vitamine D kunnen oorzaken zijn van osteoporose. Vitamine D komt onder meer voor in margarine en vette vis. De voornaamste bron is de huid, die vitamine D aanmaakt onder invloed van UV-stralen, zonlicht.

Ulster Freedom fighters: acties tegen Britse politie

BELFAST - Een extremistische protestantse groep in Noord-Ierland heeft gedreigd met aanvallen op politiemensen en hun gezin als de politie niet ophoudt met wat ze noemt het lastig vallen van de protestantse bevolking in de provincie.

De verboden terreurgroep Ulster Freedom Fighters zei woensdagavond in een korte verklaring dat ze 'vastberaden stappen' zal nemen tegen de Royal Ulster Constabulary, de politiemacht in het door Groot-Brittannië bestuurde Noord-Ierland. Het dreigement is opmerkelijk omdat de Noordierse protestanten de politie en de legertroepen altijd hebben gezien als bondgenoten en symbool van hun banden met Groot-Brittannië.

Maar in het weekeinde demonstreerden in de protestantse wijk Shankill Road vrouwen en kinderen tegen wat zij noemden mishandeling door de politie. Protestantse politici waarschuwden woensdag de politie dat meer ongeregeldheden zouden kunnen uitbreken in Belfast indien zij niet haar houding en tactiek in de radicale protestantse 'loyalistische' buurten wijzigt.

De spanning tussen protestanten en de politie in Noord-Ierland is sterk opgelopen na het IRA-bestand. De 'loyalisten', zo genoemd omdat ze de nauwe banden met Groot-Brittannië willen behouden, vrezen besprekingen waarbij de IRA-partij Sinn Fein is betrokken en die in aansluiting bij de Ierse Republiek zouden kunnen uitmonden.

Zimbabwe, Botswana, Zuid-Afrika staan garant

Koning van Lesotho buigt hoofd: regering komt terug

MASERU - Koning Letsie van Lesotho heeft de regering van premier Ntsu Mokhehle weer geïnstalleerd. Letsie die de regering op 17 augustus ontbond, sloot woensdag een akkoord met Mokhehle. Zimbabwe, Botswana en Zuid-Afrika staan garant voor de overeenkomst waarin de onmiddellijke terugkeer van de regering werd geëist. Het akkoord werd door de koning en de premier ondertekend.

Duizenden mensen gingen enthousiast de straten van de hoofdstad Maseru op toen ze van de ondertekening hoorden. De ceremonie werd rechtstreeks door de radio uitgezonden. Volgens ooggetuigen glimlachte de 34-jarige koning bij de ondertekening van het akkoord. De 76-jarige Mokhehle die op zijn wandelstok leunde zag er nerveus uit en zijn hand beefde bij het zetten van zijn handtekening. Afgezanten van Zimbabwe, Botswana en Zuid-Afrika woonden de plechtigheid bij.

Letsie weigerde dinsdag nog te tekenen omdat hij door zijn adviseurs zou zijn omgepraat. De voormalige regeringspartij van Lesotho vroeg daarop om internationale sancties tegen het Zuidafrikaanse koninkrijk. "Wij plannen stakingen van onbepaalde duur en wij vragen om onmiddellijke sancties tegen Lesotho", zei Shakhane Mokhehle, secretaris-generaal van de Basutoland congres partij (BCP).

De constitutionele crisis in het geheel door Zuid-Afrika omsloten koninkrijkje begon drie weken geleden. Toen ontsloeg de koning van de 1,6 miljoen Lesothanen premier Ntsu Mokhehle, broer van de BCP-voorman. Bemiddelaars uit Zimbabwe, Botswana en Zuid-Afrika hebben sindsdien vergeefs gepoogd de crisis op te lossen.

De vorst heeft de steun van het leger. Dat greep twee keer de macht nadat Lesotho in 1966 onafhankelijk was geworden van Groot-Brittannië. Het leger is tegen Mokhehle, die na een lange guerrillastrijd in 1993 de verkiezingen won.

Major herhaalt: IRA moet 'permanent' uitspreken:

IRA-gevangenen steunen vanuit cel staakt vuren

BELFAST - IRA-gevangenen in de zwaarbewaakte Maze-gevangenis in Belfast ondersteunen het staakt-het-vuren dat het verboden Ierse republikeinse leger twee weken geleden aankondigde.

Tegelijkertijd bekritiseerden de gevangenen de houding van de Britse regering als "draaierig", omdat Londen nog steeds twijfelt of het bestand een permanent karakter heeft. In een brief aan de krant Irish News in Belfast schrijven de gevangenen dat de Britse regering het vredesinitiatief van de IRA "ondermijnt". Premier Major is onder druk komen te staan van de Ierse nationalisten die eisen dat hij het bestand als permanent kwalificeert. Een volledig staakt-het-vuren is een van de voorwaarden die de regering heeft gesteld aan Sinn Fein om mee te mogen praten over de politieke toekomst van Noord-Ierland. Sinn Fein is de politieke vleugel van de IRA.

Major bleef woensdag bij zijn mening.

Algemene Rekenkamer:

Geld afgekeurde projecten blijft in de West hangen

- door Jeannette van Ditzhuijzen -

DEN HAAG/WILLEMSTAD — Nederland heeft nog flinke sommen geld van de Antillen en Aruba tegoed: respectievelijk Naf.293.000,- en 2,3 miljoen florin aan afgekeurde projectuitgaven moeten terug worden betaald. Een aanbeveling van de Algemene Rekenkamer om deze bedragen in mindering te brengen op toekomstige betalingen heeft [illegible] minister van Antilliaanse [illegible] opge[illegible].

Een en ander staat te lezen in het 'Rechtmatigheidsonderzoek 1993' van de Rekenkamer naar (onder andere) de financiële handel en wandel van het KabNA. Jaarlijks controleert de Rekenkamer (delen uit) de boeken van alle Nederlandse ministeries.

In het onlangs uitgebrachte rapport concludeert de kamer dat het terugvorderen van de gelden niet of onvoldoende tot resultaat zal leiden, als er geen stok achter de deur zit, zoals het in mindering brengen op toekomstige betalingen.

Het financiële beheer door het KabNA is op meer punten voorwerp van kritiek van de Rekenkamer. Vooral het gebrek aan accountantscontrole in de Nederlandse Antillen baart de kamer zorgen. In 1992 signaleerde men nog een verbetering op dit punt; in 1993 is de achterstand in de controle weer opgelopen. Zo heeft de Rekenkamer over de jaren 1991 en 1992 nog geen accountantsrapporten ontvangen.

In samenwerking met een openbaar (Antilliaans) accountantskantoor zou het mogelijk moeten zijn tijdig accountantsverklaringen voor de overheidsprojecten af te geven. De Rekenkamer constateert evenwel dat het plan daartoe formeel nog niet was vastgesteld, hoewel dat voor 1 januari 1994 had moeten gebeuren. Wel werd op 1 maart 1994 een conceptplan ontvangen dat inmiddels door de controlerende Accountantsdienst in Nederland is geaccordeerd.

Ook bleek de Stichting Overheidsaccountantsbureau ten tijde van het onderzoek nog niet te zijn opgericht. Van deze stichting (een geplande samenvoeging van de Landsaccountantsdienst en die van het eilandgebied Curaçao) verwachtte de Rekenkamer juist verbetering in de controlesituatie.

De financiële verantwoording over 1993 van het KabNA is — op een kleinigheid na — wel in orde. De Algemene Rekenkamer is overwegend positief in haar oordeel daarover.

Het rapport werd onlangs aan diverse instanties, waaronder de Tweede Kamer, aangeboden. Desgewenst kunnen de Kamerleden via bij voorbeeld vragen aan de betrokken minister, de regering tot actie op bepaalde punten aanzetten. Juist omdat er dus nog een 'discussie' gaande is tussen parlement en regering, wil het KabNA in Den Haag nog geen reactie op het rapport van de Rekenkamer geven.

De woordvoerders inzake Antilliaanse en Arubaanse kwesties van D'66 (Hubert Fermina) en de PvdA (Gert Jan van Oven) waren deze week nog niet aan lezing van het onderzoek toe gekomen. De woordvoerders van de andere twee grote partijen (VVD en CDA) waren niet bereikbaar.

***

Het tekort op de handelsbalans van Groot-Brittannië is flink afgenomen van 1,05 miljard pond in mei tot 690 miljoen pond (Nf 1,86 miljard) in juni. De vermindering is groter dan analisten hadden verwacht. De Britse export groeide met 3,7 procent tot 11,35 miljard pond, terwijl de import met slechts 0,4 procent toenam tot 12,04 miljard pond.

Identificatie bij [illegible] referendum verplicht

KRALENDIJK — In het afkondigingsblad Bonaire no. 14 is de Eilandsverordening opgenomen van 15 augustus 1994 en aangehaald als Verordening Referendum Bonaire 1994, welke op 16 augustus door de gezaghebber is afgekondigd.

Deze verordening telt twaalf artikelen en in artikel 10 wordt sub b. vastgesteld: dat slechts tot de stemming wordt toegelaten diegene, die bevoegd is hieraan deel te nemen als kiezer voor zover deze in het bezit is van de voorgeschreven oproepingskaart en zich kan legitimeren door middel van: a) een geldige identiteitskaart; b) een geldig paspoort; c) een geldig rijbewijs en d) enig ander bij eilandsbesluit, houdende algemene maatregelen aan te wijzen geldig identiteitsbewijs.

Met de invoering van deze identificatieplicht kan een goede stap gezet zijn in de richting van het invoeren van een identificatieplicht om deel te nemen aan de Staten- en eilandsraadsverkiezingen, die tot op heden niet wettelijk is geregeld.

Solidariteit met bevolking Haïti

KRALENDIJK — Nu de invasie van Haïti practisch voor de deur staat en de gehele geciviliseerde wereld een kans krijgt om mee te bouwen aan het herstel van de democratie op dit Caribisch eiland, is het zinvol voor de Antillen en Bonaire om zich te bezinnen op het toesteken van een helpende hand.

Daarbij wordt gedacht aan het bijeen verzamelen van kleding, schoeisel en keukengerei, aangezien het grootste gedeelte van deze bevolking aan de rand van de armoede leeft. Het gemiddelde maandinkomen van een arbeider in de Antillen en op Bonaire vormt het jaarinkomen van een Haïtiaanse burger. Daar is, zoals ons door de televisie en radio maar al te duidelijk is gemaakt, echte nood.

Nu de embargo's worden opgeheven na het neerslaan van de militaire junta, bestaat er de kans om wederom te importeren en goederen Haïti binnen te brengen. Zouden er op Bonaire met name geen mensen te vinden zijn, die het Caribische eiland en volk een goed hart toedragen om de koppen bij elkaar te steken en een organisatie op touw te zetten uit solidariteit met het geteisterde Haïti?

Zij die zich willen inzetten op basis van [illegible] voor dit volk, wordt verzocht contact op te nemen met Aad Swartjes (tel.: 8591).

Alex Statie pleit voor doktersbezoek

KRALENDIJK — "Het komt vaak voor", zo stelt de voorzitter van Paboso, Alex Statie, "dat een ernstige zieke zich niet naar een doktersklininiek kan begeven voor medische hulp. Indien een persoon ernstig ziek is, moet het mogelijk zijn dat een dokter zich begeeft naar het huis van deze zieke, die vaak onmogelijk vervoerd kan worden en, indien noodzakelijk, dient een dokter een ambulance in te schakelen, wanneer de toestand van de patiënt dit vereist."

Statie denkt dat iemand die zich echt niet al te ziek voelt, wel naar de kliniek zal gaan en de dokter niet zal lastig vallen om hem thuis te bezoeken. Maar iemand die ernstig ziek is geworden, moet kunnen rekenen op het bezoek van een dokter voor een medisch onderzoek en behandeling.

Alex Statie doet daarom een beroep op het Bestuurscollege om [illegible] te besteden, want zo zegt hij, 'Bonaire is niet zo groot dat een dokter een zieke niet thuis kan bezoeken en bovendien wordt een dokter hiervoor betaald'.

Riba termino kortiko tur yate lo mester hasi uso di buisa ku lo tin na nan disposishon den bahia di Kralendijk.

Pa e maneho diario, ku lo ensera servisio na e yatenan, i kobramentu di "liggeld" Stinapa Bonaire lo ke drenta den kontakto ku un hende of un kompania ku lo por hasi e trabou aki.

Pa mas informashon por yama Kalli de Meyer na 8444 durante ora di ofisina.

WO II-bom in Berlijn ontploft: drie doden

BERLIJN - Zeker drie bouwvakkers zijn donderdag in Berlijn om het leven gekomen toen een bom uit de Tweede Wereldoorlog ontplofte. Het explosief lag in de bouwput waar de mannen aan het werk waren.

Zeventien mensen, vooral omwonenden, zijn met verwondingen naar het ziekenhuis gebracht. Van veertien van hen is de toestand ernstig. De explosie in een zakenwijk in de wijk Friedrichshain sloeg een groot gat in een gebouw van vier verdiepingen. In een omtrek van tweehonderd meter raakten gebouwen en auto's zwaar beschadigd. Uit een gesprongen gasleiding kwamen uren na het ongeluk nog metershoge vlammen. De onheilsplek zag er als een vuilnisbelt uit. De gewonden zijn per helikopter naar het ziekenhuis gebracht. De laatste maanden zijn verscheidene bommen uit de Tweede Wereldoorlog in Berlijn ontdekt. Alle konden onschadelijk worden gemaakt.

Britse luchtbrug op Sarajevo stopgezet

SARAJEVO — Groot-Brittannië heeft vrijdag besloten te stoppen met de luchtbrug op Sarajevo. Een dag eerder werd een Brits vliegtuig met hulpgoederen op de landingsbaan van het vliegveld in de Bosnische hoofdstad beschoten.

Een woordvoerder van het departement van Overzeese Ontwikkelingshulp (ODA) zei: "We moesten deze beslissing nemen omdat we echt te vaak zijn beschoten in Sarajevo. De eigenaar van de vliegtuigen weigert de toestellen onder deze omstandigheden nog langer ter beschikking te stellen." De Britten maakten gebruik van een toestel van Russische makelij, de Iljoesjin 76. Het vliegtuig vloog drie of vier keer per dag vanuit Ancona in Italië naar Sarajevo.

De ODA is een van de belangrijkste leveranciers van humanitaire hulp in Bosnië. De organisatie was ook actief betrokken bij de wederopbouw van het kapotgeschoten Sarajevo.

Tientallen doden bij strijd rond Kabul

KABUL - Zware gevechten tussen rivaliserende Afghaanse groeperingen hebben de afgelopen twee dagen in het zuidwesten van de hoofdstad Kabul aan zeker 35 mensen het leven gekost.

Volgens woordvoerders van plaatselijke ziekenhuizen raakten meer dan 230 mensen gewond. Elf mensen kwamen om en vijftien raakten gewond toen een raket neerkwam op een gebouw waar een bruiloftspartij plaats had.



■PASTEUR BIZIMUNGU
...geen dialoog met voormalig bewind...

Zwaardere straffen voor Bosnische Serviërs

Versoepeling sancties voor klein Joegoslavie gevraagd

SARAJEVO — De contactgroep voor Bosnië heeft de Veiligheidsraad (V-raad) twee ontwerpresoluties voorgelegd. De groep vraagt in het eerste voorstel de sancties tegen klein-Joegoslavië voor honderd dagen te versoepelen. Verder wil zij strengere strafmaatregelen tegen de Bosnische Serviërs. De Veiligheidsraad (V-raad) zou over een week over de twee voorstellen stemmen.

Als de eerste resolutie wordt aangenomen, zou dat het einde van het internationale isolement van Belgrado betekenen en een ommekeer teweegbrengen in het conflict in het voormalige Joegoslavië, menen diplomaten. De stap wordt gezien als een beloning voor het besluit van de Servische president, Milosevic, internationale waarnemers toe te laten. Deze moeten aan de grens controleren dat de Bosnische Serviërs geen militair materieel krijgen. Enkele weken geleden brak Milosevic met de leiders van de Bosnische Serviërs, Karadzic.

De resolutie voorziet er onder meer in dat de vliegvelden van Belgrado in Servië en van Podgorica in Montenegro weer openkunnen en dat betrekkingen op het gebied van cultuur en sport weer mogelijk zijn. De maatregel zou voor een proefperiode van honderd dagen gelden, waarin het bewijs moet zijn geleverd dat alleen humanitaire goederen bij de Bosnische Serviërs terechtkomen.

De verscherping van de sancties tegen de Bosnische Serviërs (financiële maatregelen, verbod naar het buitenland te reizen) moet deze dwingen het internationale vredesplan voor Bosnië te accepteren. De Bosnische Serviërs hebben dit plan tot nu toe van de hand gewezen, omdat zij vinden dat zij bij de verdeling van Bosnië te veel land moeten prijsgeven. De Bosnische Serviërs hebben thans meer dan zeventig procent van het grondgebied in handen, terwijl zij volgens het plan recht hebben op 49 procent. De rest gaat dan naar de federatie van moslims en Kroaten.

De ontwerp-resoluties werden ingediend door Frankrijk, een van de landen van de contactgroep, die verder bestaat uit de Verenigde Staten (VS), Rusland, Duitsland en Groot-Brittannië.

NAVO bereid tot luchtsteun aan VN-troepen in Bihac

SARAJEVO — De NAVO heeft ermee ingestemd luchtsteun te geven aan vredestroepen van de Verenigde Naties die in de Bosnische regio Bihac bedreigd worden door oprukkende Servische eenheden. Dit is vernomen in kringen van de VN.

De noordwestelijke moslimenclave, waar Franse Blauwhelmen zijn gestationeerd, wordt aangevallen vanuit Servische gebieden in Kroatië en Bosnië. Volgens een zegsman van de VN heeft de waarnemend secretaris-generaal van de NAVO 'positief gereageerd' op het verzoek. De luchtbescherming wordt nu uitgebreid tot in Kroatië.

Al eerder konden commandanten van de VN-vredestroepen een beroep doen op de NAVO als zij in Bosnië worden bedreigd. Het besluit de NAVO-luchtsteun uit te breiden was wel door de Veiligheidsraad (V-raad) van VN genomen maar nooit formeel aan de NAVO voorgelegd.

***

PTT Post neemt een belang van 40 procent in Independant Distributors, een kleine onderneming die in Moskou en St. Petersburg kranten en tijdschriften distribueert en bovendien abonnementen registreert en de abonnementsgelden int. PTT Post zegt snel een positie te willen verwerven op de Russische markt.

Clinton niet naar Californië

WASHINGTON — De Amerikaanse president Bill Clinton heeft vrijdag een voorgenomen bezoek aan Californië afgezegd.

De president zou zondag een bezoek afleggen aan de staat. Witte Huiswoordvoerster Dee Dee Meyers weigerde een verband te leggen tussen de afzegging en de invasie van Haïti. De president wenst volgens haar regelmatig geïnformeerd te worden over de ontwikkelingen en de situatie op het Caribische eiland.

Sjevardnadze naar Abchazië: overleg over vluchtelingen

MOSKOU — De Georgische leider Edoeard Sjevardnadze is vrijdag naar de opstandige republiek Abchazië gevlogen. Sjevardnadze arriveerde in het gebied rond Gudauta om te onderhandelen over de terugkeer van Georgische vluchtelingen naar Abchazië.

De vroegere minister van Buitenlandse Zaken van de Sovjetunie verliet Abchazië in 1993, toen het in handen van de rebellen viel en hij op het laatste nippertje wist te ontsnappen naar de hoofdstad Tbilisi. Sjevardnadze, die destijds onder een regen van kogels moest vluchten, werd welkom geheten door de leider van Abchazië, Vladislav Ardzinba.

Tot op het laatste moment was onduidelijk of Sjevardnadze toestemming kreeg om de provincie binnen te komen. Sjevardnadze sprak in een gesprek dat vier uur duurde over de voorwaarden voor terugkeer van duizenden mensen die de regionale hoofdstad Soechoemi in paniek verlieten na de machtsovername door de separatisten.

Wereld gevangen in beeld van Afrika en stammentwisten

President Bizimungu: Ruanda's probleem is van politieke aard

DEN HAAG — De internationale gemeenschap moet de nieuwe machthebbers in Ruanda benaderen als vertegenwoordigers van een nationaal bewind. Het nieuwe centrale gezag, dat voortkomt uit de door de Tutsi-minderheid gedomineerde verzetsbeweging FPR, vertegenwoordigt de gehele Ruandese bevolking en niet slechts een van de twee dominante etnische groeperingen (Tutsi's en Hutu's), zo stelt president Bizimungu van Ruanda.

Het Ruandese staatshoofd hield vrijdag in Den Haag de aanwezigen op de speciale Ruanda-conferentie over de wederopbouw van zijn land voor dat de internationale gemeenschap het FPR met de Tutsi's gelijk te schakelen een kardinale fout maakt. Volgens Bizimungu wordt daardoor wederom de indruk gewekt dat het conflict in Ruanda voorkomt uit een etnische in plaats van een politieke tegenstelling.

De internationale gemeenschap zit gevangen in een Afrika-beeld dat is gebaseerd op een etnische onderverdeling en zijn wortels heeft in de koloniale periode. Als gevolg daarvan dreigen opnieuw verkeerde inschattingen te worden gemaakt, aldus Bizimungu.

Het FPR-bewind vindt dat het recht heeft op internationaal vertrouwen omdat het zich duidelijk heeft uitgesproken voor het vestigen van een democratische rechtsstaat in Ruanda. Bovendien zegde het toe de mensenrechten te respecteren en het leger om te vormen tot een strijdkracht waarin ruimte is voor zowel Tutsi's als Hutu's.

Bizimungu onderschrijft het belang van nationale verzoening in Ruanda. Hij weigert evenwel een dialoog aan te gaan met de vertegenwoordigers van het Hutu-bewind die verantwoordelijk zijn voor de moordpartijen op Tutsi's en vervolgens de wijk namen naar vluchtelingenkampen in de buurlanden.

De president vindt het ongerijmd van het FPR-bewind te vragen zich te verzoenen met de oude machthebbers terwijl deze in de kampen de Hutu-vluchtelingen proberen aan te zetten tot een gewapende strijd tegen het nieuwe centrale gezag in Kigali. De verantwoordelijken voor de genocide van afgelopen voorjaar dienen door een internationaal tribunaal te worden berecht, aldus Bizimungu.

Nederlandse helikopters uit Bosnië teruggehaald

DEN HAAG — De vier helikopters die de Nederlandse luchtmacht in Bosnië heeft gestationeerd komen binnenkort terug naar Nederland, samen met de 27 man bijbehorend personeel.

Het detachement krijgt van de Bosnische Serviërs geen toestemming vanuit de moslimenclave Srebrenica te opereren of boven dat gebied te vliegen. De heli's zijn in maart naar Bosnië gegaan ter ondersteuning van de Nederlandse VN-militairen in Srebrenica. Het was de bedoeling dat zij vooral transport van gewonden gingen verzorgen.

Door de weigering van de Bosnische Serviërs kwam het detachement terecht bij de Nederlandse bevoorradingseenheid in Lukavac. Van daaruit is vooral materieel en personeel vervoerd naar andere delen van Bosnië. De heli's blijven na terugkeer beschikbaar om zo nodig binnen 14 dagen weer naar Bosnië te gaan.

***

De nettowinst van het Franse olieconcern Total is in de eerste helft van dit jaar licht gestegen van 1,81 miljard frank tot 1,83 miljard frank (Nf 600 miljoen). De omzet groeide van 67,85 miljard frank tot 68,71 miljard frank (Nf 22,5 miljard).

***

Het Amerikaanse concern Alliedsignal steekt één miljard dollar in een produktievestiging in India. Het gaat onder meer om de produktie van onderdelen voor de ruimtevaart en de auto-industrie. Het is de grootste buitenlandse investering in India sinds 1991.

Esso neemt nieuwe hydrocracker in gebruik: Spijkenisse

DEN HAAG — Esso zou vandaag (zaterdag) in Spijkenisse officieel een hydrocracker in gebruiknemen.

De produktie draait al met succes vanaf juli. Met de nieuwe installatie zet Esso aardolie van een mindere soort om in hoogwaardige produkten als LPG, Nafta, kerosine, gasolie en hydrocrackate (grondstof voor de chemische industrie). Een aparte, dure investering om te ontzwavelen is in het proces niet nodig.

De installatie kostte 350 miljoen gulden. De Esso hydrocracker verwerkt twee miljoen ton per jaar en verwijdert circa veertigduizend ton zwavel uit de voeding. De Esso-raffinaderij in Rotterdam behoorde ook voor de ingebruikname van de nieuwste fabriek al tot de modernste in haar soort.

'Historische eenheid van SU' moet hervonden

Nieuwe ronde in strijd om macht met Jeltsin begonnen

KALININGRAD — Tijdens het oppositiecongres 'De Russische grenzen: Van Kaliningrad tot de Koerilen' hebben de belangrijkste oppositieleiders van Rusland vrijdag het startschot gegeven voor een nieuwe strijdronde met president Boris Jeltsin. Men eiste het ontslag van de Russische regering en er werd aangedrongen op het houden van vervroegde presidentsverkiezingen.

De verklaring waarin de eisen worden genoemd werd uitgegeven na het 'Congres van patriottische krachten' in de Westrussische stad Kaliningrad. De titel van het congres gaf de noodzaak aan om 'de historische eenheid van de grote Sovjetunie te hervinden', aldus een van de organisatoren. Niet toevallig werd het congres gehouden in Kaliningrad, een gebied dichtbij Polen en de Baltische staten, waar de meerderheid van de bevolking wordt gevormd door militairen die niet op de hand van de regering zijn.

Met de verklaring van Kaliningrad begon de oppositie zijn campagne nadat het de afgelopen maanden redelijk kalm was geweest in Moskou. De verklaring werd ondertekend door de twee belangrijkste oppositieleiders, de voormalige vice-president Aleksandr Roetskoj en de voorzitter van de Communistische partij, Gennadi Zjoeganov, evenals de leiders van enkele andere oppositieformaties.

TRAGEDIE

De oppositieleiders in Kaliningrad (het vroegere Koningsbergen) kondigden aan dat in oktober een 'nationaal congres van alle patriottische krachten in Rusland' zal worden gehouden. "De tragedie duurt al vier jaar. We moeten het land reinigen van de pest, van het fascistische regime", had Roetskoj de avond tevoren verklaard. "Of we overwinnen, óf we verliezen het land", vulde Zjoeganov aan.

De deelnemers hadden tevoren aangekondigd dat zij een gezamenlijke leider zouden kiezen, maar stelden hun uiteindelijke keuze eveneens uit tot oktober. "Eerst nemen we contact op met het volk, daarna kiezen we een leider", zei Sergej Baboerin, de leider van de Nationale Russische Unie (ROS). Favoriet voor het leiderschap is Roetskoj, de belangrijkste leider van de opstand in oktober 1993.

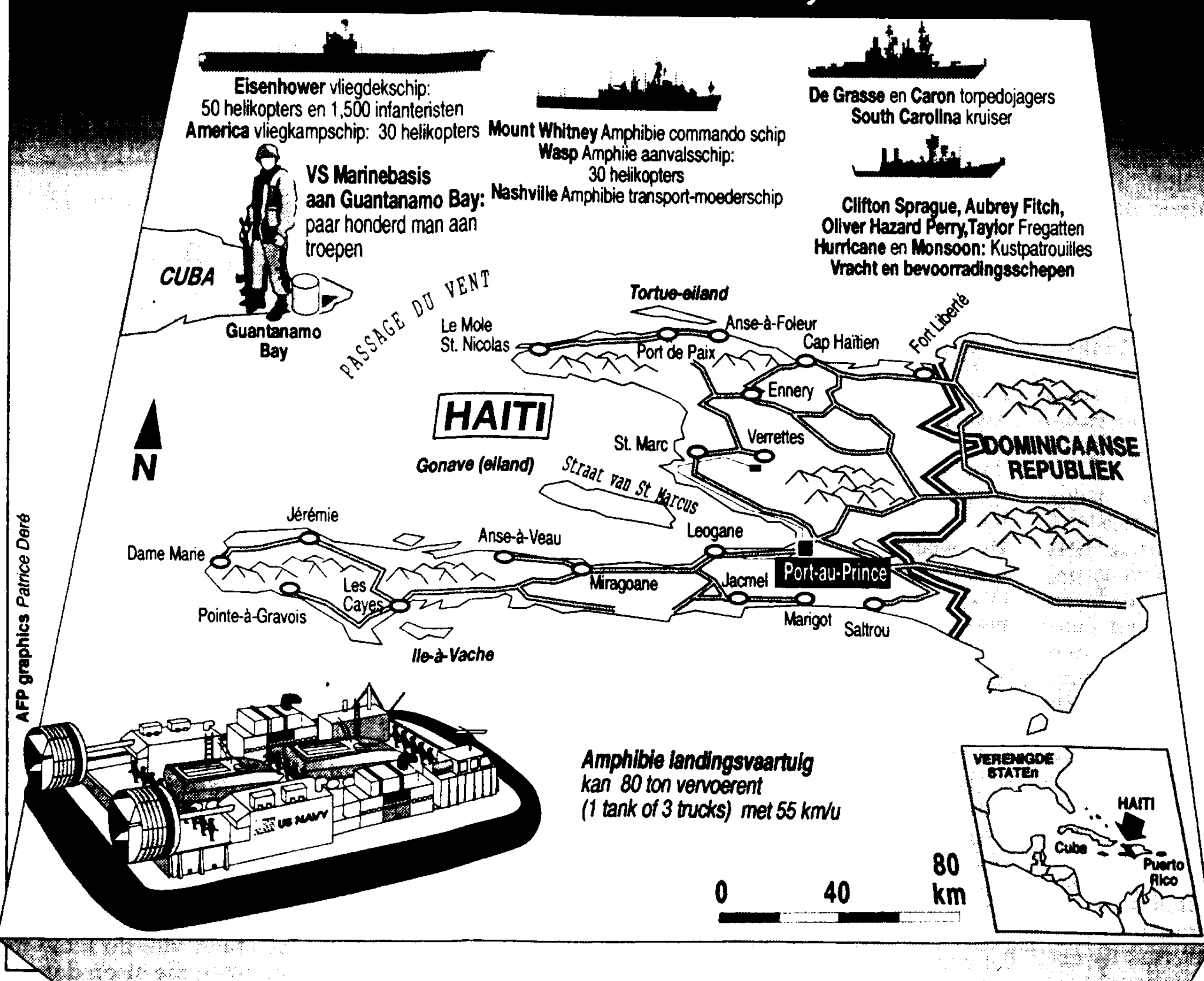
Tsjetsjenië:

Geen noodstand afgekondigd

GROZNY — De Tsjetsjeense regering heeft vrijdag ontkend dat de president van de opstandige republiek, Dzjochar Doedajev, donderdag de noodtoestand heeft uitgeroepen.

De woordvoerder van Doedajev heeft eveneens weersproken dat de president een onderhandelaar naar Moskou heeft gestuurd om te praten over normalisatie van de betrekkingen met Rusland. "Er is geen noodtoestand. Er is een voorstel voor het instellen van de noodtoestand, dat is opgesteld door de procureur-generaal en dat donderdag door de regering is bestudeerd.

Maar voorlopig is het niet meer dan een voorstel. En wat dat betreft kan er niets veranderen voor maandag de presidentiële raad bijeenkomt", verklaarde de 'minister van Informatie' van de afgescheiden republiek Tsjetsjenië, Movladi Oedoegov.



FINANCIEEL NIEUWS

Grote verliezen op Damrak

AMSTERDAM — De Amsterdamse effectenbeurs, die gistermorgen al ongeanimeerd was, kreeg in de loop van de dag een extra tik na de publikatie van Amerikaanse produktiecijfers die hoger waren dan was verwacht. Vooral de obligaties lieten grote verliezen zien.

De Amerikaanse industriële produktie steeg in augustus met 0,7 procent. Analisten hadden slechts op een plus van 0,5 procent gerekend. Ook steeg de bezettingsgraad bij de industrie naar 84,7 procent, het hoogste niveau sinds april 1989.

Door de sterke groei van de economie werd de angst voor inflatie versterkt. Dat zou een stijging van de rentetarieven kunnen uitlokken, zo oordeelden handelaren. In de VS wordt dan ook rekening gehouden met een renteverhoging van 0,5 procentpunt.

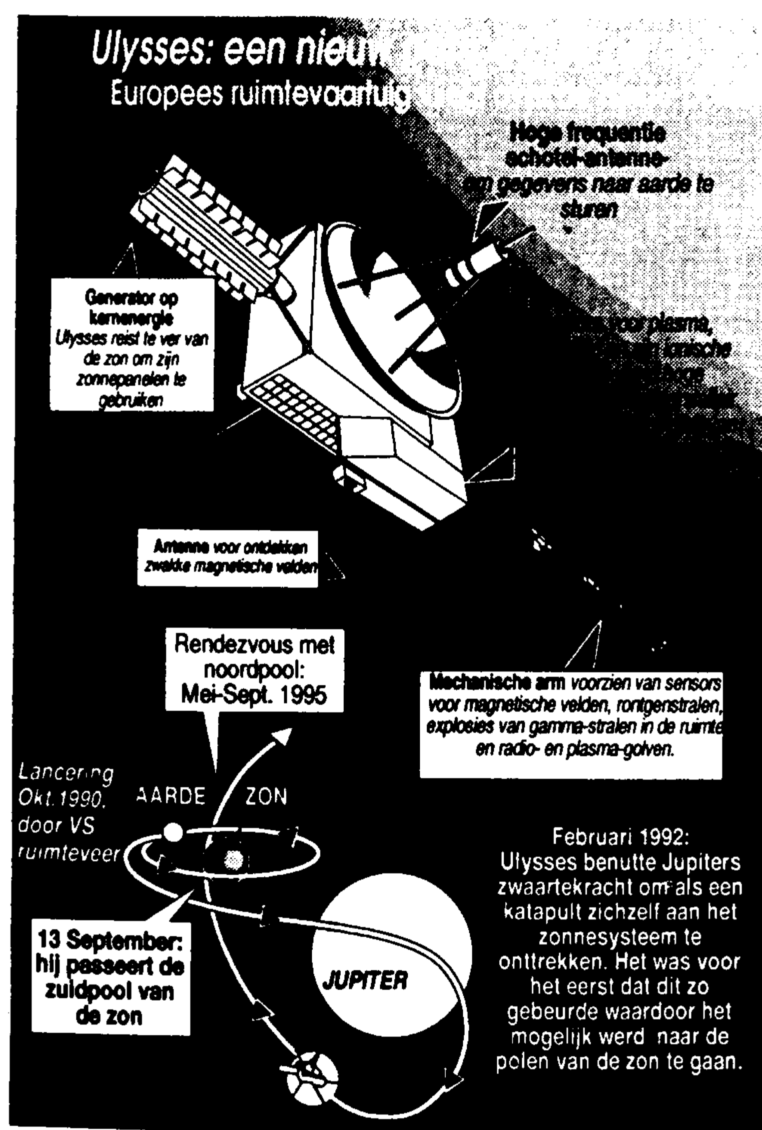
Op de Amsterdamse beursvloer keek de AEX-index uiteindelijk tegen een sterk verlies van 4,61 punten aan op 407. De Amerikaanse Dow Jones-index zakte na de opening van de markt met 40 punten. Ook Londen was flink lager.

De obligatiemarkt ging 's middags onmiddellijk onderuit. De dertigjarige obligatielening van 7,5 procent liep zware averij op door een verlies van maar liefst Nf 1,70 op 93,55. Ook de andere vastrentende waarden daalden sterk. Gemiddeld zakte daar de koers met zeven dubbeltjes. Wel waren de omzetten niet erg hoog.

Uitzondering onder de hoofdfondsen was KNP BT. Dat fonds trok tachtig cent aan op Nf 51,50. KPN was de op één na sterkste met een winstje van veertig cent op Nf 54. De internationals lagen slecht in de markt, mede door het verlies van de dollar. Philips ging sterk omlaag op Nf 55,60, een verlies van Nf 1,40. Akzo Nobel, die een belang in een Duitse garenfabriek verkocht, moest Nf 4,10 omlaag op Nf 206,80. Koninklijke Olie keek tegen een min van twee gulden aan op Nf 192,20. KLM verliet de vloer op Nf 48,40, een achteruitgang van zestig cent.

Op de lokale markt ging Multihouse tegen de ontwikkeling in. Het automatiseringshuis boekte een plus van twintig cent op Nf 2, ofwel een groei van 10 procent. Gamma leverde Nf 2,50 in op Nf 89,50. De overnamegeruchten rond Nutricia waren gisteren grotendeels verdampt. Nutricia zakte veertig cent op Nf 87,60.

Op een redelijk drukke Optiebeurs — expiratie van opties en futures — werden 68.000 contracten verhandeld, waarvan 38.000 puts. De premie van een september/415 put liep zelfs op van Nf 3.50 naar Nf 8,20.



AFP Amigoe graphiek

Handelssysteem loopt grotendeels via beeldschermen

Ingrijpende omschakeling op Nederlandse effectenbeurs

AMSTERDAM — De Amsterdamse effectenbeurs streeft ernaar in 1996 70 procent van de handel in Nederlandse aandelen in handen te hebben. De introductie van een nieuw handelssysteem, dat grotendeels via beeldschermen verloopt, moet het relatief grote marktaandeel van de goedkopere tussenpersonen —vooral in Londen — terugdringen.

Het nieuwe systeem, dat een striktere scheiding tussen de markt voor particuliere en die voor grote, institutionele, beleggers met zich meebrengt, gaat op vrijdag 30 september van start. Beursbestuur en -directie spreken over de meest ingrijpende omschakeling in de geschiedenis van de Nederlandse effectenbeurs.

Een onderzoek van het adviesbureau McKinsey vorig jaar wees uit dat een steeds groter aandeel van de handel in Nederlandse aandelen en staatsobligaties 'weglekte' naar tussenpersonen in Londen. Die zouden actiever zijn op de markt en bereid zijn hogere risico's te lopen. Bovendien zouden zij profiteren van het gebruik van de computer voor rechtstreekse onderlinge handel.

De handel in staatsobligaties op de Amsterdamse beurs bedraagt zo'n 30 procent. Van de handel in Nederlandse aandelen, hoofdfondsen en binnenlandse markt, verloopt momenteel 'ruim 60' procent via het Damrak. Over twee jaar moet dat aandeel 70 procent bedragen.

Met de introductie van het *Trading System Amsterdam* wordt de markt eind deze maand strikt gescheiden in een *'retail'* (particuliere) en *'wholesale'* (op institutionele en andere grote beleggers gerichte) markt. Voor dertig hoofdfondsen wordt een aparte limiet afgesproken waaronder de handel op de particuliere markt nog kan plaatsvinden. Voor Koninklijke Olie (Shell) is dat 10.000 aandelen per transactie, voor Fokker 8.500 en voor Philips 20.000 aandelen.

Deze kleine of retailmarkt verloopt via de vertrouwde hoekman. Voortaan zal er slechts nog één hoekman per aandeel zijn, tegenover de twee, drie of soms vier die nu nog bemiddelen bij de handel of zelf handelen in een bepaald fonds. Het aantal hoekmanbedrijven op de beurs loopt daardoor terug van 25 naar 9.

Per fonds zijn drie grote banken of commissionairs bereid gevonden permanent een aanbod te doen. Deze zogeheten *'marketmakers'* adverteren daarmee in het *Amsterdam Stock Exchange Trading System*, oftewel het Asset-scherm.

De belegger krijgt daardoor een continu beeld van de waarde van een bepaald fonds. Gekoppeld aan lagere administratiekosten op de beurs, gevolg van de automatisering, moet dat leiden tot lagere kosten en meer duidelijkheid voor beleggers. Het aantal koersnoteringen zal daarmee toenemen.

Grote beleggers als banken en pensioenfondsen kunnen buiten de hoekman om direct zaken doen met elkaar via het *Automatic Interprofessional Dealingsystem Amsterdam* (Aida).

Grote pakketten kunnen daarmee snel en relatief anoniem van eigenaar wisselen. De beurskoers die op de vloer tot stand komt, blijft volgens de beursleiding gelden als graadmeter voor de schermhandel.

Amerikaanse dollar levert één cent in

AMSTERDAM — De dollarkoers heeft het gisteren te verduren gehad na de publikatie van de Amerikaanse produktiecijfers over augustus. Uiteindelijk bleef de schade in Amsterdam beperkt tot één cent. De dollar noteerde om 16.30 uur Nf 1,7265 tegen Nf 1,7365 op donderdag.

De groei van de industriële produktie met 0,7 procent was hoger dan was verwacht, waardoor de vrees voor inflatie en mogelijke renteverhogingen weer de kop opstak. Volgens een Newyorkse econoom moet het wel gek lopen, wil de 'Fed' — de Amerikaanse Centrale Bank — de monetaire renteteugels niet aanhalen. De eerstkomende bijeenkomst van het beleidsbepalende orgaan van de Fed is op 27 september.

De ophanden zijnde invasie op Haïti — een straatarm land dat economisch geen enkele rol van betekenis speelt — deed de dollar gisteren weinig. Na Desert Storm — de door het Amerikaanse leger geleide actie tegen Irak in februari 1991 — vloog de *greenback* omhoog. De winst liep toen op tot een kwartje.

De produktiecijfers geven aan dat de Amerikaanse economie nog steeds floreert en niet stagneert. Ook de capaciteitsbenutting van 84,7 procent, zo mogelijk nog een betere indicatie voor het oplopen van de inflatie, was boven verwachting.

Het Britse pond sterling, dat meestal de koersbewegingen van de dollar volgt, sloot de week af met één cent winst: Nf 2,7230 tegen Nf 2,7130 een dag eerder.

Dow Jones-index eindigt twintig punten lager

Vrees inflatie groter na groeicijfers VS-industrie

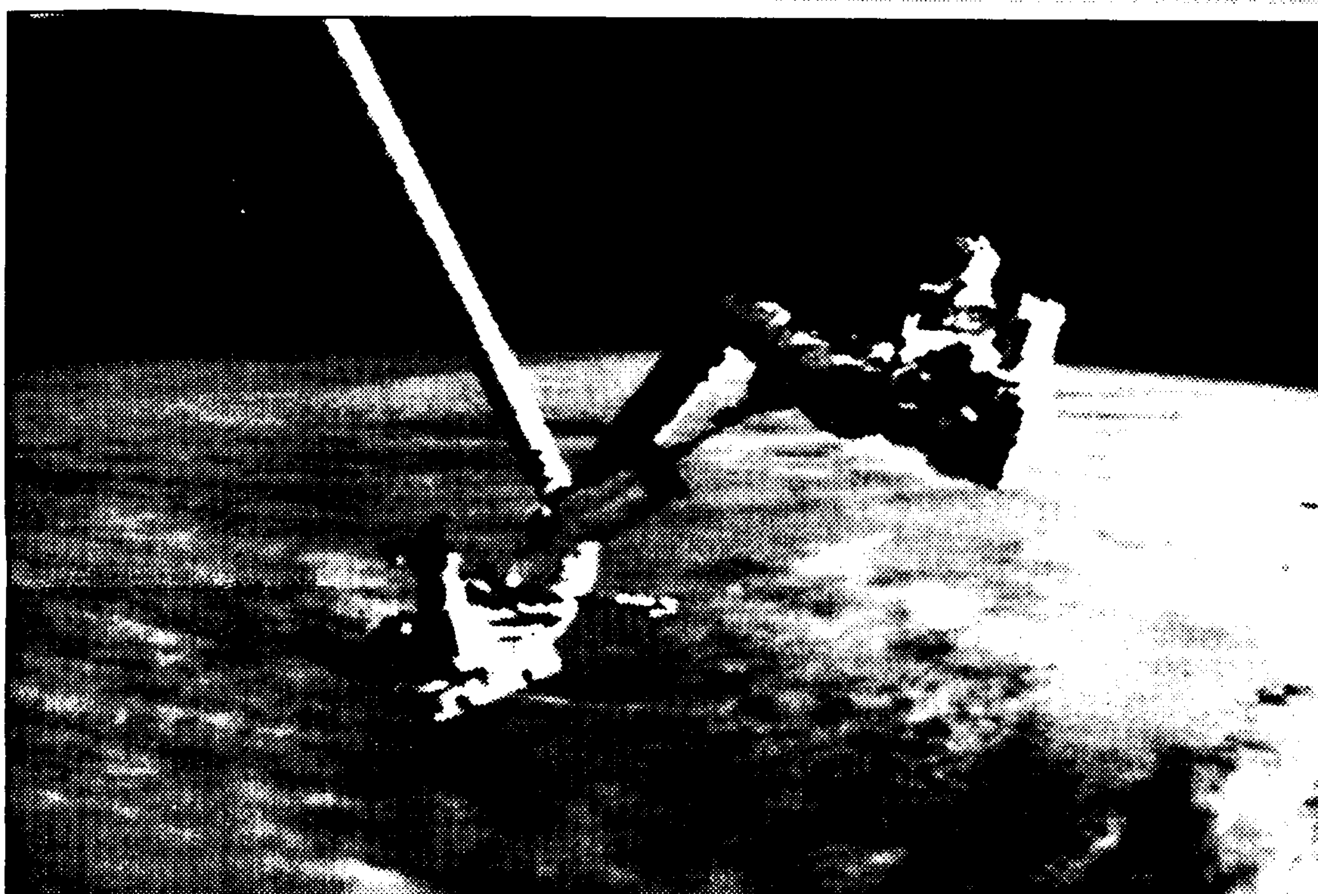
NEW YORK - De publikatie van de produktiecijfers van de Amerikaanse industrie hebben vrijdag een negatieve invloed gehad op de aandelenkoersen op Wall Street. De Dow Jones-index, die in het eerste half uur van de handel naar een verlies van ruim 40 procent schoot, sloot uiteindelijk 20,53 punten lager op 3933,35.

De produktiegroei in augustus van 0,7 procent liet de economen hard schrikken. Zij hadden gerekend op 0,5 procent. Daarbij kwam dat de bezettingsgraad van de machines was gestegen tot 84,7 procent, wat ook beduidend meer was dan de 84,1 procent die algemeen was voorspeld. Daarmee kwam de bezettingsgraad op het hoogste niveau sinds april 1989.

Onmiddellijk sloeg op de financiële markten de angst voor inflatie weer toe. De daaruit voortvloeiende vrees voor een renteverhoging deed de obligatiekoersen omlaag suizen. De dertig-jarige staatsobligatie verloor meer dan anderhalve punt. De koersen op de aandelenmarkt schoten eveneens omlaag. Nadat de handelaren van de ergste schrik waren bekomen, krabbelden de koersen langzaam weer een beetje overeind. De aandelen ondervonden in de laatste uren enige steun van de optiebeurs, waar drie verschillende soorten termijncontracten afliepen.

De publikatie van de groeicijfers van de Amerikaanse industrie miste aanvankelijk ook haar uitwerking op de dollarkoers niet. Die zeilde in de eerste uren na de bekendmaking meer dan anderhalve cent omlaag. Toen later op de effectenbeurs van New York enig herstel intrad, veerde ook de Amerikaanse munteenheid enigszins op. De dollar noteerde tegen het slot van de handel Nf 1,7300 na een koers van Nf 1,7345. Op de wisselmarkt van Amsterdam bedroeg de waarde van het groene biljet aan het eind van de vrijdagmiddag f 1,7265.

Na tien jaar weer een vrije ruimtewandeling



■ KENNEDY SPACE CENTER — De Discovery-astronauten Mark Lee (links) en Carl Meade (rechts) maken gebruik van de robot-arm bij hun terugkeer van hun uitstapje in de ruimte. Onder hen is de aarde te zien. Lee en Meade hebben de nieuwe uitrusting uitgeprobeerd welke bedoeld is voor astronauten tijdens activiteiten op korte afstand buiten het ruimtevaartuig. In het NASA-jargon gaat het om de nieuwe SAFER (Simplified Aid For Eva Rescue). Het was trouwens de eerste 'vrije' ruimtewandeling sinds tien jaar voor wat de Amerikanen betreft.

(AFP-satellietfoto)

Russische bank mikt op Hollandse multinationals

AMSTERDAM — De Russische bank Stolitsjny in Amsterdam gaat de concurrentie aan met ING en ABN AMRO. "We willen grote multinationals als Philips, Akzo en Nutricia aantrekken", zo stelt voorzitter Aleksej Drovossekov. De bank die afgelopen week haar licentie van De Nederlandsche Bank heeft ontvangen, opent maandag officieel de deuren van haar kantoor op de Herengracht.

Drovossekov erkent zonder meer dat Nederlandse bedrijven in de voormalige Sovjet-Unie ook terecht kunnen bij Nederlandse banken. ING heeft vestigingen in Moskou en Kiev, terwijl ABN AMRO in Moskou, Sint Petersburg en Alma Ata kantoren heeft. Maar de Stolitsjny-voorzitter onderstreept dat zijn bank in de hele voormalige Sovjet-Unie 250 filialen heeft en bovendien meer mogelijkheden heeft bij de financiering in roebels. Ook geeft de bank hoog op van haar kennis van de Russische markt en maatschappij.

Stolitsjny heeft voor Amsterdam als eerste buitenlandse lokatie gekozen, omdat de handel tussen Nederland en Rusland de laatste jaren sterk is toegenomen. Daarbij is de nabijheid van Rotterdam als grootste haven van Europa één van de overwegingen geweest, die Stolitsjny naar Nederland hebben doen gaan. "Het overgrote deel van de export uit Rusland bestaat uit grondstoffen, die naar Rotterdam gaan", verklaart de bankier. De uitvoer van Nederland naar Rusland betreft hoofdzakelijk voedselprodukten.

Stolitsjny heeft momenteel alleen nog vertegenwoordigingen in Centraal-Europa maar rekent erop binnen twee of drie jaar een tweede kantoor in de Europese Unie te openen.

Stolitsjny is één van de grootste banken in Rusland, die vijf jaar geleden werd opgericht nadat de regering van Rusland had besloten naast staatsbanken ook commerciële banken toe te staan. Eind 1993 bedroeg het balanstotaal 638 miljard roebel (Nf 1,3 miljard). De Nederlandse dochter start met een maatschappelijk aandelenkapitaal van Nf 100 miljoen, waarvan Nf 25 miljoen is geplaatst.

***

De Duitse luchtvaartmaatschappij **Lufthansa** verkoopt tien gebruikte vliegtuigen van het type Boeing 737-200 voor 87 miljoen dollar aan Indonesië. Over nog eens twintig van die toestellen onderhandelen de twee partijen nog. Lufthansa behaalt dit jaar op de verkoop van afgeschreven vliegtuigen een boekwinst van ongeveer 100 miljoen mark (Nf 112 miljoen).

***

De omzet in de detailhandel in **Duitsland** is in juli als gevolg van het hete weer met 5 procent gedaald ten opzichte van dezelfde maand van 1993, zo blijkt uit voorlopige cijfers. Gecorrigeerd voor prijsveranderingen bedroeg de vermindering 6 procent. Vooral de warenhuizen verkochten minder. De omzet over de eerste zeven maanden van het jaar was één procent kleiner dan die in dezelfde periode van vorig jaar, en naar volume gemeten 2 procent kleiner.

STOCKMARKET NEWS

NEW YORK	PREV	16-Sep	FRANKFURT	PREV	16-Sep	AMSTERDAM	PREV	16-Sep
DOW JONES	3895	3933	DAX INDEX	2124	2118	EOE	412 69	407 60
AM.EXP	31.63	3075	BASF	319.00	320.00	ABN-AMRO	59 00	59.50
ATT	54.25	54 88	COMMERZBK	319.00	314.60	AEGON	98 10	96 50
ALZA CORP	22.50	22.63	DAIMLER B.	815.00	813.00	AHOLD	49 80	49.80
ARCHER	24.75	24.63	DEUTS BK	708.80	703.50	AKZO	211 20	206 80
BORDEN	13.75	14	MAN	420.00	420.00	AMEV	72.90	73 00
CITICORP	44.13	44.75	PREUSSAG	464.00	460.00	DSM	152 00	153 40
COASTAL CO	29.88	30	SIEMENS	681.00	671.00	ELSEVIER	166 80	163 70
COCA COLA	47.13	47.75	VW	472.00	466.00	FOKKER	18 40	16 20
CORNING IN	30.25	31 25				GIST BROC.	46.10	44 20
DISNEY	41.25	41.5				HAGEMEYER	137.50	137 50
DUPONT	58 75	59.13				HEINEKEN	243.50	238 10
EAST.KODAK	51 13	53.75				HOOGOVENS	79.00	80 20
EXXON	58 75	60.25	LONDON			ING	77.70	78.50
FORD	29 00	28.63				KLM	49 30	48 40
GEN.ELECT.	50.25	51.13	FT-100 IND	3121	3066	KNP-BT	50 30	51 50
GEN.MOTORS	50 25	50.5				KON.PTT NED.	54 20	54 00
HEINZ	37 50	37 25	ARGYLL	2.84	2 92	NEDLLOYD	64 50	64 30
HOMESTAKE	19 88	19 63	BARCLAYS B	5.98	5.94	NUTRICIA	85.10	87 60
IBM	69.75	71	BASS	5.57	5.58	PHILIPS	57 90	55 60
KELLOGG	55.13	55	BRITISH ST	3.86	3.86	POLYGRAM	73 80	74 30
MC DONALDS	27 50	27.38	BRITISH TEL	3.29	3.26	ROBECO	118 40	116 80
MEAD	49.63	49.88	CADBURY	4.56	4.64	ROLINCO	119.00	118 60
MERCK	33 75	34 25	CABLE & W.	4.17	4.12	RORENTO	83.00	82 30
MINNES.MNG	55.13	56 38	GRAND MET	4.16	4 18	RODAMCO	52 50	53 00
MOBIL CORP	80.88	79.38	MARKS & SP	4.04	4.10	ROYAL DUTCH	194.30	192 20
PFIZER	66.63	64.88	REDLAND	5.16	5 15	UNILEVER	199.80	198.30
P.MORRIS	59.63	59.63	TATE & LYL	4.42	4.47	VMF STORK	45 60	45.20
QUAKER	79.63	78 88				VNU	199.60	197.00



Inflatie groot probleem voor Chinese regering

PEKING — De pogingen van de regering van China om de inflatie in te dammen en daardoor sociale onrust te voorkomen, blijven vooralsnog vruchteloos. In augustus waren de consumentenprijzen maar liefst 25,8 procent hoger dan een jaar eerder, zo heeft het persbureau Xinhua gemeld. Xinhua noemde de inflatie 'het meest prominente probleem' van het land.

In de 35 grootste steden van China waren de prijzen in augustus zelfs 27,1 procent hoger dan in dezelfde maand van 1993. Dat is het hoogste percentage in zes jaar. In 1989 droeg de forse geldontwaarding in belangrijke mate bij tot grote ontevredenheid onder de bevolking, die uitliep op een protestbeweging, die in juni van dat jaar bloedig werd neergeslagen.

De Chinese regering is zich goed bewust van de gevaren en probeert al een jaar de inflatie terug te dringen. Premier Li Peng verklaarde vorige week nog dat dit voorlopig de eerste prioriteit blijft. Het officiële streven voor dit jaar is een inflatie van minder dan 10 procent, maar dat is volstrekt onhaalbaar.

De forse prijsstijgingen zijn gedeeltelijk te wijten aan een vermindering van de landbouwproduktie door overstromingen en droogte. Maar de belangrijkste oorzaak is de oververhitting van de economie. Gisteren werd bekend dat de industriële produktie in augustus 17,6 procent groter was dan in augustus 1993. In de eerste helft van dit jaar groeide de totale economie met 11,6 procent. De doelstelling van de regering was 9 procent.

Telekado-project in Nederland van start

DEN HAAG — Telekado Services, het samenwerkingsverband van KPN, RTL en VNU, gaat over twee weken van start. De consument kan zeven dagen per week, 14 uur per dag telefonisch een cadeau bestellen uit een gids en dit binnen 24 uur laten bezorgen door de PTT op elk gewenst adres in Nederland, zelfs op zondag. De betaling geschiedt per credit card of bij het postkantoor.

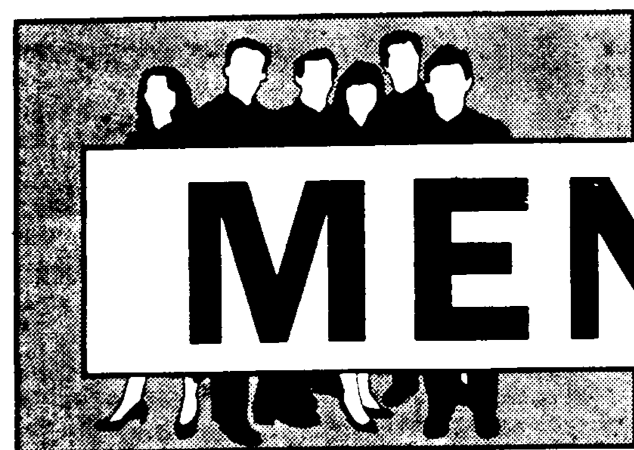
Bij drie miljoen huishoudens valt over twee weken een catalogus in de bus met daarin 180 cadeau-artikelen. Nieuwe edities zullen daarna regelmatig verschijnen. De meeste geschenken kosten 40 à 75 gulden, maar via het systeem van tele-homeshopping zijn er al cadeaus voor 15 gulden te bestellen. Het maximum ligt bij ongeveer 500 gulden.

De artikelen in de catalogus hebben dezelfde prijs als in de deelnemende winkelketens zoals Vendex, Bijenkorf en Ahold. Daar komen wel de bestelkosten bij: 13 gulden voor bezorging binnen 24 uur en 35 gulden voor binnen 12 uur. Als je op zondag een cadeau via de 06-lijn laat bezorgen, betaal je 1,25 gulden voor elke kilometer die de PTT-auto moet rijden.

Telekado Services mikt voor 1997 al op een omzet van 100 miljoen gulden. Als de formule slaagt, dan is het mogelijk dat ook andere markten worden betreden. Met dit netwerk kunnen ook andere artikelen en diensten worden aangeboden.

***

De nettowinst van het Amerikaanse levensmiddelenconcern **H.J. Heinz** is in het op 27 juli afgelopen eerste kwartaal van het lopende boekjaar licht gestegen van 152,2 miljoen dollar tot 154,7 miljoen dollar. De omzet groeide met 10 procent van 1,58 miljard dollar tot 1,74 miljard dollar.





■ *Management en personeel van telecommunicatiebedrijf Indel hebben in het Princess Beach Hotel in sessies die vier dagen in beslag namen diverse aspecten van de bedrijfsvoering de revue laten passeren. Uiteindelijk doel van de bijeenkomsten was, om het eigen team nu, maar vooral ook in de toekomst, zo professioneel mogelijk te laten functioneren, wat zich onder andere volgens het bedrijf vertaalt in verhoogde efficiëntie en arbeidsvreugde. Op de foto de managers en medewerkers van Indel.*

Portugees houdt van liefde

'All you need is love', populair **televisieprogramma** van Nederlandse makelij, is een succes in Portugal. De eerste uitzending via het commerciële station SIC zorgde voor een *kijkcijferrecord*.

Een op de vijf Portugese toestellen stond bij het einde van het programma, tegen middernacht, op het koppelprogramma afgestemd. Nooit eerder keken zoveel Portugezen rond dat tijdstip naar hetzelfde programma.

Het telefoonteam van de show moest overuren maken. Onmiddellijk na de uitzending begon Portugal massaal te bellen. Tot diep in de nacht bleef de centrale overbelast. Er kwamen in totaal 20.000 reacties op de uitzending binnen. In Nederland wordt 'all you need' door Veronica op het scherm gebracht. *Op Curaçao is het programma inmiddels ook een doorslaand succes.*



■ *Dit futuristisch aandoende toilet werd ontworpen voor de ijzige hellingen van de Mount Everest door een Schotse firma in Glasgow. De creatie van roestvrij staal wordt deze maand naar Nepal verscheept ten dienste van een 55 man sterke Britse expeditie, die binnenkort een aanval op 's werelds hoogste top hoopt te ondernemen.*

Bono koopt kostuum Chaplin

Bono, de zanger van de Ierse **rockgroep U2**, heeft voor 35.600 pond (ongeveer 100.000 gulden) het kostuum gekocht dat Charlie Chaplin droeg in zijn film *The Great Dictator*. Hij kocht het kostuum op een veiling bij Sotheby's van film- en popsouvenirs. Bono zal het tentoonstellen in zijn Rockcafé in Dublin. Chaplin droeg het kostuum in zijn rol van de kapper Adenoid Hynkel die in de satirische film uit 1940 abusievelijk voor Hitler wordt aangezien.

Het Hard Rock Café in Londen betaalde 5750 pond (15.000 gulden) voor een van de buitenissige podiumkostuums van *Elton John*.

Een particuliere verzamelaar met een **passie voor de** gitaarheld *Jimi Hendrix* **kocht voor 51.000 pond, bijna** 150.000 gulden, **een collectie** singles **en albums met zijn** muziek. Dezelfde **verzamelaar**, die onbekend **wilde** blijven, kocht **ook de resten** van een Fender Stratocaster **gitaar die Hendrix in 1969** tijdens een concert in Londen in elkaar sloeg. Hij betaalde 9200 pond, zo'n 25.000 gulden, **voor het overblijfsel**.

Bijna-dood is hallucinatie

Bijna dood-ervaringen worden vermoedelijk eerder veroorzaakt door een **zuurstoftekort** in de hersenen dan door een kijkje in het leven na de dood. Het zuurstofgebrek leidt tot hallucinaties. Dat zijn de bevindingen van een team van Duitse neurologen.

In de jongste uitgave van het Britse vakblad *Lancet* beschrijft Thomas Lempert experimenten met 42 gezonde jongeren die gedurende maximaal 22 seconden in bewusteloze toestand werden gebracht. Lempert en het team van de universiteitskliniek van Rudolf Virchow in Berlijn pasten daarvoor *hyperventilatie* toe.

De proefpersonen beschreven na afloop beelden die lijken op ervaringen van mensen die dood gaan.

Felle kleuren en lichten, landschappen en vertrouwde mensen, scènes waarin zij zelf voorkwamen — gezien vanuit vogelperspectief — schrille geluiden en huilende mensen die zij niet herkenden. De meeste proefpersonen beschreven hun gevoelens als plezierig en vredig. Hun emoties waren dermate prettig dat ze niet meer wilden terugkeren.

Beatles scoren hoog

Een historische opname van **John Lennons** bandje 'The Quarry Men' heeft tijdens een veiling van Beatlessouvenirs in Londen 220.000 gulden opgebracht. Een uniek, beschilderd bassdrumvel dat staat op de hoes van het album *Sgt. Pepper's lonely hearts club band* bracht volgens het veilinghuis Sotheby's tweemaal de geschatte opbrengst op, namelijk 150.000 gulden.

De handgeschreven tekst van **Paul McCartneys** compositie *When I'm sixty-four* bracht bijna 100.000 gulden op. Een ander bassdrum-vel met de naam Beatles ging voor 75.000 gulden van de hand.

Een ander bijzonder voorwerp was de voordeur van het Apple-kantoor, het label van de Beatles aan Savile Row nr 3 in Londen. Die werd voor 55.000 gulden gekocht door het Hard Rock Café in Londen.

Een collectie zwart-wit foto's van de Beatles uit 1960 bracht 14.000 gulden op. Een verzameling Indiase 78-toeren singles van de groep werd op 10.000 gulden afgehamerd.

Cola als smeermiddel

Een vliegtuig van de Russische maatschappij **Aeroflot** heeft een noodlanding kunnen maken nadat de limonadevoorraad aan boord in het *hydraulisch systeem* werd gegoten. Door mankementen aan dat systeem dreigde een deel van het landingsgestel niet uit te klappen. De Toepolev-134 was met 55 passagiers en zeven bemanningsleden op weg van Moskou naar Archangelsk.

Koeien ontsporen trein

Een lege **passagierstrein** van de Nederlandse Spoorwegen (NS) is op het traject Leeuwarden/Hardegarijp ontspoord. De trein botste frontaal op een overstekende kudde loslopende koeien.

Volgens de NS veroorzaakten de beesten een enorme *ravage*. De machinist kwam met de schrik vrij. Het ongeval gebeurde een paar kilometer ten oosten van Leeuwarden. De politie schat dat de trein drie tot vier koeien volledig heeft overreden.

Van de vijf treinstellen zijn er drie uit het spoor gelopen. Het voorste ligt zelfs gedeeltelijk in een sloot, het tweede is gekanteld en het derde staat grotendeels naast de rails. De schade is aanzienlijk.

Zweren bij Allah

Moslims in het Nederlandse leger mogen voortaan hun officierseed afleggen in naam van Allah. Defensie is akkoord gegaan met aanpassing van de regels hiervoor. Een dienstplichtige vaandrig van Marokkaanse komaf maakt binnenkort voor het eerst gebruik van deze mogelijkheid bij zijn bevordering tot luitenant. **Staatssecretaris** Meijling van Defensie heeft positief beslist op het verzoek van de militair.

De Marokkaanse militair, Mohammed Maouli, zal tijdens de plechtigheid trouw zweren 'in naam van Allah, de erbarmer, de barmhartige'. Dit is een **veelgebruikte** spreuk uit de koran. Moslims hebben geen vaste formuleringen of rituelen voor het afleggen van eden. Soms gebeurt dit met de hand op de koran.

Defensie zet met het aanpassen van haar regels een stap op weg naar verdere *vermaatschappelijking* van de krijgsmacht.

Museum leeggestolen

De militaire politie in Napels heeft het **Museo Archeologico Nazionale**, een van de belangrijkste archeologische musea ter wereld, gesloten en beslag gelegd op de collectie. Deze was uitgedund doordat in de loop der jaren duizenden stukken uit de verzameling waren gestolen. Door het beslag moeten sporen worden beveiligd voor het onderzoek dat Justitie heeft ingesteld. De verdachte medewerkers worden door de sluiting de toegang tot het museum ontzegd.

De diefstallen kwamen aan het licht toen een industrieel een eeuwenoud beeld door experts liet taxeren dat hij bij een antiekhandel had gekocht. Het bleek een *kind met dolfijn* te zijn, afkomstig uit de opgravingen van de stad Pompeji die in 79 n.C. bij een uitbarsting van de Vesuvius onder een regen ~~van vuur en as werd~~ begraven. Van de verdwijning van het beeld was nooit aangifte gedaan. De antiekhandelaar is gearresteerd wegens heling.

Volgens voorlopige schattingen mist het museum 7000 antieke munten, 33 waardevolle vazen, marmeren beelden en statuettes.

Titel is ook niet alles

Een Duitse **promotie-adviseur** heeft met de verkoop van academische titels meer dan twee miljoen gulden verdiend. De 53-jarige man, die heeft bekend, staat deze week terecht voor de rechtbank in Trier.

De man heeft alleen een middelbare-schoolopleiding maar tooide zich met de titel *prof. Habil. Dr. Dr.* Hij verkocht ongeveer zeventig academische titels. Tegen betaling van bedragen die variëerden van bijna 700 tot ruim 200.000 gulden, werden belangstellenden uit heel Duitsland hoogleraar of doctor aan een nep-universiteit in Zwitserland.

Anderen werden met een vervalste oorkonde doctor aan vermaarde onderwijsinstellingen in de Verenigde Staten en Oost-Europa. De man heeft ook geprobeerd professoren aan Oost-Duitse universiteiten in ruil voor geld *blanco* oorkondes te laten ondertekenen.

Hij liep tegen de lamp, toen hij erkenning van de Duitse staat voor zijn zelfverzonnen titels probeerde te verwerven. De personen die een titel hebben gekocht, zullen zich wellicht later voor de rechter moeten verantwoorden.

Jeugd geeft seksles

De Rotterdamse Gemeentelijke Geneeskundige Dienst zal in het najaar **sekslessen** geven aan jongeren. Het gaat uitsluitend om de theorie. De leraar is geen dokter in een witte jas, maar een *jongere* die eerst van de gezondheidsdienst een stoomcursus krijgt en zijn kennis kan doorgeven aan een groep vrienden thuis.

Het idee is ingegeven door het gebrek aan kennis van jongeren over seksualiteit en veilig vrijen. Zij blijken volgens de GGD ook moeilijk te kunnen praten over seks tegenover vreemden en ouderen. Daarom worden de lessen gegeven in kleine groepjes vrienden en kennissen bij iemand thuis.

De lessen gaan niet alleen over puur technische zaken, zoals het gebruik van condooms om aids te voorkomen. Ook de *emotionele* kant van seks komt aan bod, zoals de plaats van seks in een relatie.

Getrouwd:

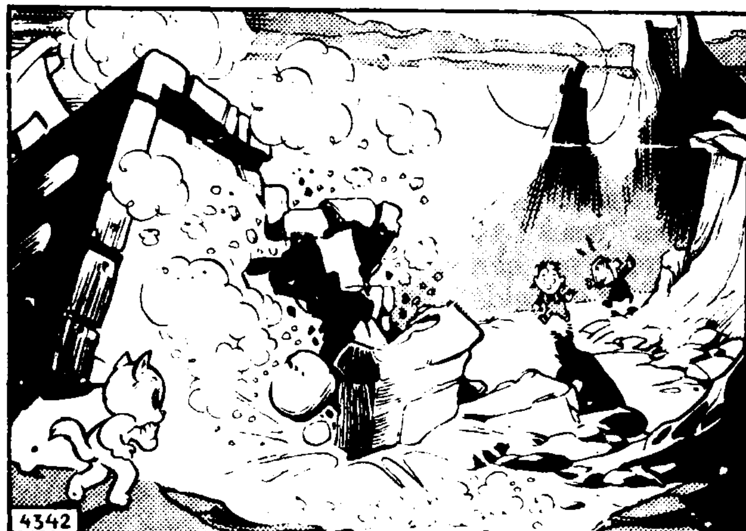
René Adelbert Bolhuis

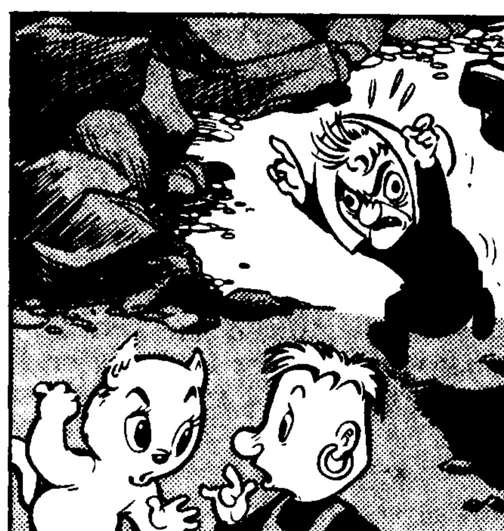
en

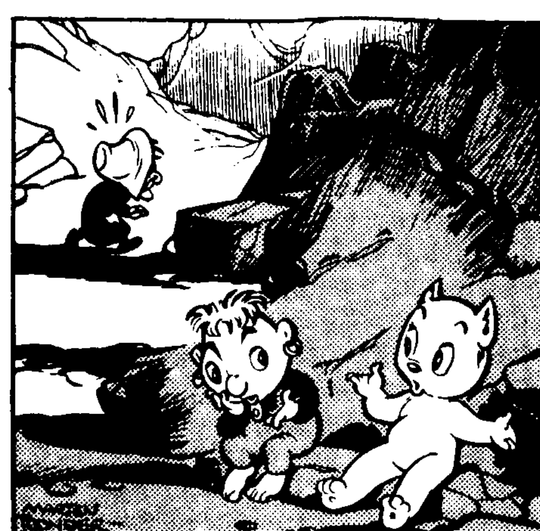
Martine Snabel

Den Haag
1 september 1994

Heer Bommel en het ontstoffen







4342 — Het huis viel met donderend geraas in brokken op de grond - en daar lag het nu. Toen de stofwolken waren opgetrokken kon men Tom Poes waarnemen, die ontdaan naar de ruïne keek en vanuit de verte draafde Oole en zijn moeder nader.

"Daar heb je het nu!" krijste het mensje. "Verkoeking! Alles is verkoekt! Waar is mijn bezem?"

"Die heeft heer Ollie", zei Tom Poes. "Ik ben bang, dat hij onder het puin ligt! We moeten de stenen wegruimen! Gauw!"

Maar Oole schudde het hoofd. "Kan niet", prevelde hij. "Ik heb de punt dubbel geschreveld - en nu kan de steenmassa nooit weggehaald worden!"

"Bliksemse aap!" riep zijn moeder met krassende stem. "Je mag niet dubbel schrevelen, dat weet je toch? Daar komt altijd verkoeking van. Daar heb je het nou..... onheil en rampspoed. Jij met je huizen! Wee, wee!"

Ze begon in woede om de bouwval heen te springen en Tom Poes ging verslagen op een steen zitten.

"Wat nu?" vroeg hij. "Kan een dubbele schrevel echt helemaal nooit ontstoft worden, Oole?"

Het ventje keek angstig naar de fladderende gedaante van zijn moeder. "Misschien wel", fluisterde hij. "Als hoofdschrevel van eiland ontstoft wordt, want dan laten alle schrevelks los. Maar dat kan ik niet - en oude moeder ook niet."

"Waarom kunnen jullie dat niet?" drong Tom Poes aan.

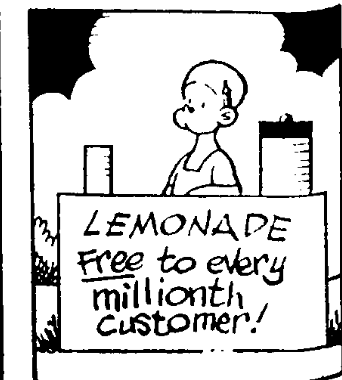
"Wij kunnen niet over de schreef gaan", siste Oole. "De schreef, die oude vader Holle vroeger gemaakt heeft, je weet wel....."

HENRY — By Dick Hodgins

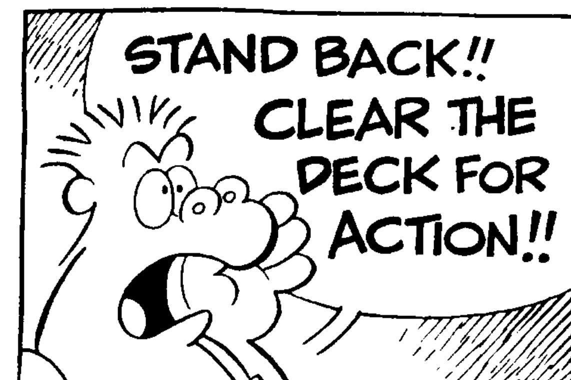


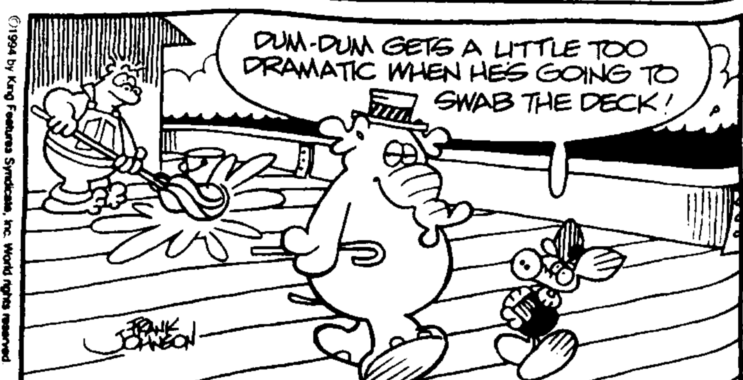




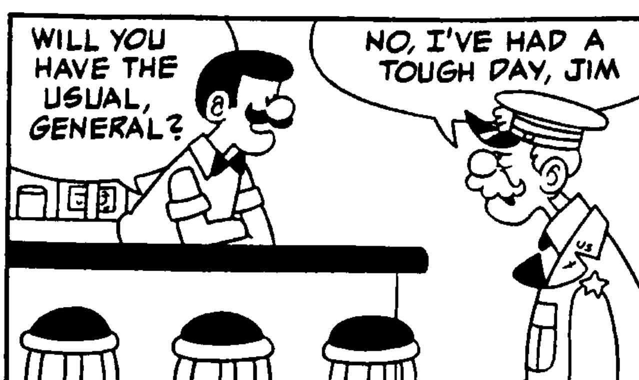


BONER'S ARK — By Addison & Frank Johnson





BEETLE BAILEY — By Mort Walker

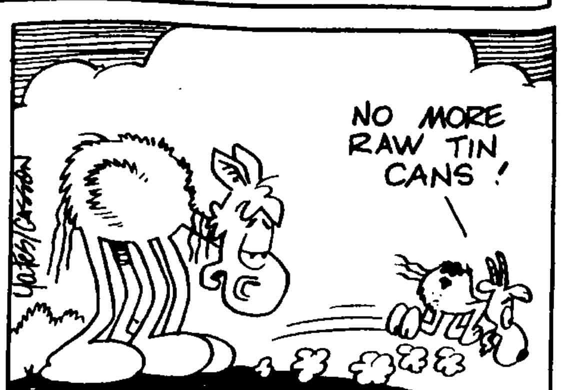




REDEYE — By Bill Yates & Mel Casson







AGENDA

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabou (derde district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen en het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
Dienstdoende arts gedurende het weekeinde 17-18 september 1994 van 12.00-13.00 uur: R. Evertsz, Sta. Rosaweg 166. Tel.: 372868. Voor spoedgevallen tel.: 672325.

DOKTER E.A. WINKLAAR
(particuliere patiënten)
Cas Coraweg 130. Tel.: 371418; spreekuren zaterdag en zondag van 11.00-12.00/17.00-18.00 uur.

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
17 september 1994 vanaf 08.00 uur tot 19 september 1994 om 07.00 uur:
Dokter Ten Holt-Sulters, Dokterskamer Sta. Rosa. Tel.: 671101; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 888891 b.g.g. 888288/888337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Ten Holt-Sulters, Braakman, Doran, Guerrero-Baltmeyer, Ayubi en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
16 september 1994 vanaf 17.00 uur tot 19 september 1994 om 07.00 uur:
Dokter Rosales-Concession, Dokterskamer Brievengat. Tel.: 37[illegible]; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 677[illegible] b.g.g. [illegible]/888332.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Daveluar, Elhage, Pablo, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
16 september 1994 vanaf 17.00 uur tot 19 september 1994 om 07.00 uur:
Dokter Cabenda, Gezondheidscentrum Barber. Tel.: 641668/641668; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: [illegible].
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius en Tweed).

Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING 'PRINSES MARGRIET'
Santa Maria 17. Tel.: 682344/682947, 692412/682574. Fax: 681000. Kantooruren: 07.00-16.30 uur.
Voor de wachtzuster gelieve tel.: 603661 te bellen na 17.00 uur.
Telefonisch spreekuur in ieder wijkgebouw: dagelijks van 08.00-08.30/14.30-15.00 uur
- Huize Halman Otrobanda: tel.: 628266; spreekuur: woensdag van 09.00-11.00 uur.
- Sta. Maria 17: tel.: 682344; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Bonam: tel.: 371865. spreekuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur. Sokudi: tel.: 367824.
- Sentro Mediko Montagne Abao: tel.: 673711; spreekuur: woensdag van 09.00-11.00 uur.
- Kaya Fensu 9 (Koraal Specht): tel.: 618577; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Suffisant: tel.: 687707; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Sta. Rosa: 671628; spreekuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur.
- Inloopspreekuur voor zuigelingen en kleuterzorg: vrijdag van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondel-/Nilda Pintostraat. Tel.: 373582.

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15. P.O. Box 3619. Tel.: 692231/692232. Fax: 682709; geopend van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16; open van 08.00-16.00 uur. Tel.: 649422.
Voor de wachtzuster vanaf 16 september om 17.00 uur t/m 23 september om 07.00 uur gelieve tel.: 682248 of page 310-1179 te bellen.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43. P.O. Box 3619. Tel.: 691836/ 692510. Fax: 691683; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur. Voor de wachtzuster gelieve tel.: 648627 of 601760 te bellen.

APOTHEKEN

WEEKENDDIENST
ZATERDAG 17
Otrobanda:
Otrobanda, Winkelcentrum Colon. Tel.: 6[illegible]

Botica Otrabanda
Winkelcentrum Colon
OPEN NON STOP
8:00 a.m. - 7:00 p.m.

Punda:
Dominguito, Caracasbaaiweg 127. Tel.: 617966.

ZONDAG 18
Otrobanda:
Sta. Maria, Winston Churchillweg 155. Tel.: 680800.
Punda:
Janwé, Caracasbaai 191. Tel.: 617553.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135

VERLOF BEGRAFENIS
(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 17 september:
R. de Windt, Utaweg 53.
zondag 18 september:
E. Cannister, Schottegatweg Oost 25.

HEEFT U HULP NODIG?
Bel SOS-lijn 127!

NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag bereikbaar!

STICHTING VERANTWOORD OUDERSCHAP
(Fundashon Famia Planea)
Assistentie geboorteregeling:
Kliniek Bitterstraat 1-A (tel.: 611323) dagelijks open van 08.00-12.00/14.00 17.00 uur; dokter aanwezig op maandag en vrijdag van 14.00-16.00; dinsdag, woensdag en donderdag van 08.00-11.00 uur.
Kliniek Kas Chikitu (zuigelingenconsultatiebureau): open op woensdag van 13.00-15.00 uur.

STICHTING PROTESTANTS KOOPVAARDIJWERK
(Curaçao Seamen's Mission)
Emancipatie Boulevard 42. Tel.: 375317. Open op dinsdag t/m zaterdag van 20.00-22.30 uur. Radioprogramma: elke vrijdag via Radio Hoyer II van 19.05-19.30 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

LUCHTPOSTSLUITING POSTKANTOOR GROOT KWARTIER
[illegible] voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 17.00 uur, woensdag om 18.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
[illegible] voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om [illegible] uur.
[illegible] Europa (op [illegible]) spoedaangetekende en gewone [illegible] om 16.45 uur.
[illegible] zaterdag van 07.00-[illegible] uur open.

THORAX CENTRUM
[illegible] naast UNA. Tel.: [illegible]
Openingstijden: van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur, op zon- en feestdagen gesloten. Na werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 688817.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel Parera (tel.: 654300/

WEGA DI NUMBER

9829
3616
8974

fax: 371713) is open van maandag t/m vrijdag 08.00-12.00/13.00-17.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned).
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH
([illegible])
zaterdagavond 19.00 uur [illegible].
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 16.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK
Groot Kwartier
08.30 uur dienst.
16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
10.15 uur dienst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur mevrouw Y. Isidora.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. D. Huurman
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. P. v/d Waal (doop).

NOACH-KAPEL
zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA
zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
Aanvangstijd van de dienst: zondag om 16.00 uur - Kaya G Mahuma 439.

BAKHUIS MINISTRIES
zondag om 10.00 uur dienst - Landhuis Mount Pleasant.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG
19.00 Inside Edition
20.00 To Be Announced
20.00 Sweet Justice
21.00 Miss America Pageant
23.00 News
23.30 Saturday Night Live

ZONDAG
19.00 Unsolved Mysteries
20.00 Seaquest DSV
22.00 Bermuda Triangle
23.00 News
23.35 Extra

Diep bedroefd hebben wij kennis genomen van het heengaan van onze vriendin:

GLORIA VAN DELDEN

Onze gedachten gaan uit naar Dop, Maeva en Arlene.

Fam. Charles Bonne
Fam. Hubert Dop

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.00 Telefiesta met tante Irma
18.05 Mega Top 50
18.43 WCW Foul Brawl
19.00 Rescue 911
20.00 Telenotisia
20.30 Harold Lloyd's
21.00 Wega di Number Kòrsou
21.10 Cocktail Turistiko (presentator Captain Sterling)
22.00 All You Need is Love
23.15 Estreno: Witness to Murder
24.30 Sluiting.

ZONDAG
09.00 Sala di Konsierto: Mozart on Tour
10.00 Sena di Señor
10.45 48 Hours
11.30 Zorro: Water
12.00 Djadumingu Deportivo: Guia di Deporte (Rein Persaud)
12.40 Studio Soport
14.00 Special: FIFA-cursus in de Antillen
15.00 Columbus: The Age of Discovery
16.15 B.O.O.S.
16.45 Man drechi di Dios
17.00 Miss Teenage Special
17.55 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di Bishita Ku.....
18.30 Cocktail Special
19.00 Salsa '94 (presentator Percey Pinedo)
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Rikesa Universal (presentator Mavis Albertina)
22.00 Sunday Night Movie: Death Run
24.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

LIFE (kanaal 9[illegible])

ZATERDAG
18.00 Movie: *Secret Admirer*
21.00 Name of Love
21.30 Ooh La La
22.00 Girls Night Out
23.00 Unsolved Mysteries

ZONDAG
18.00 Movie: *I Posed for Playboy*
20.00 Movie: *Flesh & Blood*
22.00 Commish
23.00 Clapprood Live
23.30 Hiden Room

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
19.00 Home Again
19.30 Home Again
20.00 Movie: *Dragonslayer*
22.30 Comedy on the Road
23.00 Evening at the Improv

ZONDAG
19.00 Ancient Mysteries
20.00 Time Machine
22.00 Twentieth Century
23.00 Caroline's Comedy Hour

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
19.00 Extra
20.00 Dr. Quinn, Medicine Woman
21.00 Muddling
21.30 Hearts Afire
22.00 Walker, Texas Ranger
23.00 News
23.30 Andy Griffith

ZONDAG
19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote
21.00 Movie
23.15 CBS News
23.30 Andy Griffith

ABC (kanaal 77)

ZATERDAG
19.00 News
19.30 NY Views
20.00 Movie
22.00 Commish
23.00 News
23.30 Movie

ZONDAG
19.00 Home Videos
19.30 On Our Own
20.00 Loois & Clark
21.00 Movie
23.00 News
23.35 Movie

TV-11 (kanaal 11)

ZATERDAG
16.00 Cartoons
18.00 On Pits Road
18.30 Motorweek
19.00 Europa Semanal
19.30 Patcho Chittik
20.00 Lo Mejor de Lo Mejor
21.00 World Today
22.00 Sine den bo Kas
23.30 Prime News

ZONDAG
16.00 Cartoons
18.00 Wrestling
19.30 Science & Technology
20.00 Future Watch
20.30 Ku Bista Riba (presentator Reyna Joe)
21.00 Videoclips
22.00 Sine den bo Kas
23.30 Prime News

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot zondagmiddag 12:00 uur:
Vandaag licht tot half bewolkt en overwegend droog.
In de komende nacht en morgenochtend tijdelijk zwaar bewolkt met kans op een enkele plaatselijke bui.
Matige tot vrij krachtige, overdag af en toe krachtige wind (tussen acht tot 28 knopen).

WEEROVERZICHT:
De aangevoerde lucht boven het Caribisch gebied zal in de komende 24 uur voldoende vochtig en onstabiel zijn om op de Benedenwindse eilanden een plaatselijke bui tot ontwikkeling te doen komen.
Voor de rest van het weekeinde wordt verder wwinig verandering verwacht.
Momenteel bevinden zich geen storingen die van betekenis zijn voor het weer op de Benedenwindse eilanden. In de komende 24 uur wordt weinig verandering in het weerbeeld vewacht.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max r	Min	Neerslag mm
Aruba	licht bewolkt	32	28	0.0
Bonaire	half bewolkt	33	28	0.0
Curaçao	half bewolkt	34	28	0.0
St Eustatius	half bewolkt	30	26	0.0
Sint Maarten	licht bewolkt	30	27	0.1
Amsterdam	regenbui	14	--	13.0
Atlanta	geheel bewolkt	30	22	29.2
Bogotá	geheel bewolkt	18	07	sp.
Kingston	zwaar bewolkt	34	26	0.0
Miami	half bewolkt	32	27	0.0
New York	nevel	26	21	-.-
Paramaribo	licht bewolkt	35	-.-	0.0
Port of Spain	zwaar bewolkt	31	24	0.0

Diep bedroefd, maar dankbaar voor alles wat zij voor ons heeft gedaan en betekend maken wij het overlijden bekend van onze lieve en onvergetelijke echtgenote, moeder, grootmoeder, dochter, zus en tante

GLORIA VICTORIA VAN DELDEN - HERING

Namens haar	
Echtgenoot:	Adolf (Dop) van Delden
Kinderen:	Maeva en Robbie Fidanque - van Delden Arlene van Delden
Kleinkinderen:	Robyn en Taryn van Delden
Moeder:	Rosabella I. Hering - van der Ree
Broers en zusters:	Gracy en Stanley Lejuez - Hering en kinderen Phyllis en Robby Cherry - Hering (USA) Ingrid Hering (Ned) Catherine Hering en Harel Boutsma (Ned) Robby en Elly Hering - van Delden en kinderen (Ned) Mathias jr. en Tatiana Hering - Olano en kinderen (Ned) Michelle en Roy Balentien - Hering en kinderen (Ned)
Families:	Van Delden, Hering, Lejuez, Cherry, Van Rooy, De Cuba, Wauben, Oduber, De Castro, Fidanque, Balentien, Sprock, Meyer, Wever, Van Kasteren, Gorissen, Carty, Olano, Beers, van der Kolk en Gonzalez

De begrafenis vindt plaats op maandag 19 september 1994, om 4 uur 's middags vertrekkende vanuit El Tributo, Parera, naar de Protestantse begraafplaats aan de Roodeweg.
Gelegenheid tot condoleren vanaf 1 uur 's middags te El Tributo Parera, alwaar voor de begrafenis een afscheidsdienst zal worden gehouden.
Na de begrafenis gelieve geen rouwbeklag aan huis.

Met grote verslagenheid hebben wij kennis genomen van het abrupt heengaan van onze geliefde medewerkster en collega

GLORIA VAN DELDEN

Haar liefde en inzet voor haar werk en voor ons zullen wij nooit vergeten.

Dola, Rust in Vrede

Wij wensen Dop, Maeva en Arlene veel sterkte toe.

Staf en personeel

Caredna Int. Trade Service
INTERSTERO

In verband met het plotselinge overlijden van één van onze medewerksters zijn wij maandag 19 september 1994 **de gehele dag gesloten.**

Caredna Int. Trade Service
INTERSTERO

A muri na edat di 93 aña:

Seferina Uranie Escolastica-Sterling

Na nòmber di		
su yu	:	Oswin Escolastica (Esco) i famia
Yunan di kriansa	:	Salomon i Sixto Martines i famia
Su suegra	:	Siegfrieda Escolastica-Poulina
Su fietunan	:	Siegwin i Annette Escolastica
Su ruman	:	Wilhelmina Da Costa Gomez
Ruman di kriansa	:	Thomas Zimmerman i Serita Barbei i famia
Subrinu- subrinanan:		Phelomena, Victor, Martins, Ildeso, Eddie Martinus i famia, Catharina Constancia i yunan, Petronilia Thorbed i famia, Flora Adelina i famia, Merian Martina i famia, Chechi, Kriseldo, Marcel, Hildred, Humphrey i Soraida Da Costa Gomez i famianan, Jeta Ernetina i famia, Glende Williams i famia, Iris Da Costa Gomez i yunan, Martins, Rynir, Nietu, Marco, Low i Fiel Sterling i famianan, Gracia Martina i yunan, Romelia Cristina i famia, Philomena Constancia tata i rumannan.

Tur primu- i primanan.
Su Kuña: Clarita Kleinmoedig i yunan
Su ihanan: Silvia Lopez i Wilda Paulina i demas ihanan
Komader i kompadernan
Organisashon di futbol "Jong Colombia"
Demas famianan: Escolastica, Sterling, Martinus, Da Costa Gomez, Koster, Cossier, Martina, Zimmerman, Constancia, Josefa, Kwiers, Poulina, Paulina, Cornelia, Martha, Ignacius, Senior, Eduardo, Latina, Hernandez, Rosalia, Gouverneur Maduro.
Akto di entiero lo tuma lugá Dialuna 19 di september 1994 siguiendo for di ,misa di Jandoret pa Santana Katóliko na Jandoret. Ta risibi bishita di kondolensia for di 1'or di merdia na misa di Jandoret. Promé ku entiero lo tin un Santu Sakrifisio di misa na misa di Jandoret. Promé ku entiero lo tin un Santu Sakrifisio di misa na misa di Jandoret.
Despues di entiero lo no risibi bishita di kondolensia na kas.

EILANDGEBIED CURAÇAO

Het Hoofd van de Dienst Onderwijs maakt hierbij namens het Bestuurscollege bekend, dat bij voldoende deelname aangevangen zal worden met de Eilandelijke Leergang NAAIEN.

Het inschrijfgeld:
het inschrijfgeld bedraagt f 15,=

Het kursusgeld:
het kursusgeld bedraagt f 20,= per maand.

Gegadigden kunnen zich op **donderdag 22 en vrijdag 23 september 1994 van 18.00 - 19.00 u.** voor inschrijving melden op Infosodo Spaarnestraat z/n te Suffisant.

Het Hoofd van de
Dienst Onderwijs

MS MICRO SYSTEMS
[redacted]

Micro Systems N.V. is een sterk groeiend bedrijf en is zeer gespecialiseerd op het gebied van computers en opleidingen.

In verband met de verdere uitbreiding van onze Sales Department, zoeken wij op korte termijn een:

[redacted]

Hij/zij moet:
* Ervaring hebben op het gebied van verkopen
* Beschikken over goede contactuele eigenschappen
* Een uitstekende beheersing hebben van de Engelse en Nederlandse taal
* Kennis hebben van computers en software
* Kunnen werken met Windows

Kennis van andere softwarepakketten is aan te bevelen.

Voor meer informatie of om een afspraak, gelieve te bellen naar Mej. C.F. Haas op het nummer 617900

Geheimhouding verzekerd.

CURAÇAO TOURISM DEVELOPMENT BUREAU

Zoekt voor spoedige indiensttreding een

SENIOR ACCOUNTANT
(Chef Boekhouding)

Funktieomschrijving:
Funktionaris ressorteert direkt onder de controller, geeft leiding aan medewerkers in de boekhoudafdeling, die belast zijn met het verzorgen van verwerking van financiële gegevens (crediteuren- en debiteurenadministratie), alsmede het periodiek rapporteren hieromtrent. Verzorgt zelf een of meerdere deeladministraties, zoals van de buitenlandse kantoren.

Funktie-eisen:
Minimaal MBA opleiding, met ruime (incl. leidinggevende) ervaring in een soortgelijke funktie is vereist.

Volledige sollicitaties voorzien van CV en kopieen van diplomas en getuigschriften dienen binnen 2 weken na verschijning van deze advertentie te worden ingediend bij CTDB afdeling Human Resources, Pietermaai 19.

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag, 21 september 1994 des voormiddags om 10 uur zal ten overstaan van notaris mr. M.L. Alexander, diens waarnemer of opvolger, te zijnen kantore aan de Galtoweg 2, Alhier, in het openbaar worden verkocht ex. artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen:

a. **perceel grond, gelegen in het tweede district van Curaçao op "DAMACOR", ter grootte van 1.960m2, kadastraal bekend als Tweede District, Sectie A, nummer 317;**
b. **een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curaçao op "DAMACOR", ter grootte van 236m2, kadastraal bekend als Tweede District, Sectie A, nummer 4890;**
c. **een perceel grond, gelegen in het tweede district van Curaçao op "DAMACOR", ter grootte van 1.604m2, kadastraal bekend als Tweede District, Sectie A, nummer 4900.**

De vellingsvoorwaarden liggen 8 dagen voor de dag van de veiling ter inzage op voormeld Notariskantoor houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

Notariskantoor Alexander & Partners
Galtoweg 2
Curaçao
Telefoon: 37 11 11

ÑAPA

17 SEPTEMBER 1994 AMIGOE

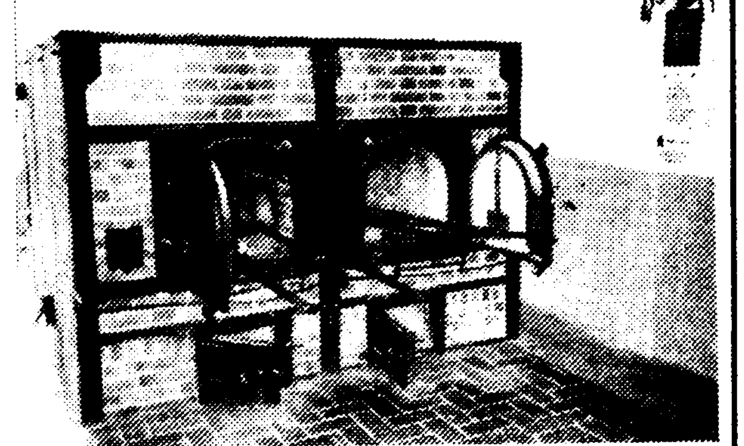
INTERVIEWS REPORTAGES

Weekend Bijlage Amigoe

Boekje over biologie voor scholen



Gaskamers laten de waarheid zien



Nieuwe gezaghebber pakt criminaliteit aan

Stanley Betrian: "Geen tijd voor missverkiezingen en voor carnavalsoptochten"

De aanstaande gezaghebber van Curaçao heeft in de loop van de ochtend twee Calpol-pilletjes genomen om een opkomende hoofdpijn de pas af te snijden. Niet dat Betrian geen drukte gewend is maar de laatste dagen op de post Financiën loopt het nogal de spuigaten uit. Van vroeg tot laat lopen driftig gebarende mensen zijn kantoor binnen. De laatste vergadering; de laatste puntjes op de i. Er moet nog veel geregeld en opgeruimd worden. De Loterij, DMO, IPK, Fundashon Obra di Man en nog tientallen kleine probleempjes wachten op afhandeling. In een paar dagen moet ook nog even de begroting voor volgend jaar kloppend gemaakt worden.

Eenmaal gevraagd om gezaghebber te worden ('Mendes vroeg op een goede morgen *out of the blue* of ik daar wat voor voelde'), begon hij de consequenties te overdenken. Een landhuis te Daniël dat hij moet gaan verruilen voor een landgoed te Sorsaka, bij voorbeeld. De komende weken wacht hem thuis nog het een en ander aan karweitjes. Van vakantie is het de laatste twee jaar niet gekomen. Ook de komende twee weekjes niet. "Nee. Ik zal die tijd hard nodig hebben. De 23ste september hoop ik de begroting aan te bieden. Dan houd ik een week over om mij voor te bereiden."

= door Hennie Harinck =

Hoe laat u dit kantoor achter?

Mijn opvolger zal een leeg bureau aantreffen. Niet dat er geen zaken zullen zijn die niet meer afgehandeld moeten worden. Maar ik laat geen bergen papier achter. Ik heb meegemaakt dat er nog stapels onbehandelde stukken op het bureau lagen.

Is dit een goed moment om op te stappen?

In dit werk is er nooit een goed moment om weg te gaan.

Welk advies zou u aan uw opvolger Lucien Arrendell willen geven?

Hij moet nee durven zeggen als het nee is en niet ja zeggen als hij eigenlijk nee wil zeggen. Hij zal onder enorme druk komen te staan. Van de gehele gemeenschap. Maar ook binnen de muren van het Bestuurskantoor zal hij het nodige te verduren krijgen: van andere gedeputeerden, van de politieke partij. Iedereen kijkt naar de gedeputeerde van Financiën. Hij beslist of er geld is ja dan nee.

Aan welke eisen moet uw opvolger voldoen?

Hij moet een sterke wil hebben, stressbestendig zijn, kunnen luisteren en de kracht hebben om anderen op zijn lijn te krijgen. Hij moet kortom veel overredingskracht bezitten zonder autoritair te zijn. Dat gebeurt op basis van logische argumenten en onderhandelingspotentie. Eigenlijk moet hij van alle markten thuis zijn; constant strategisch bezig zijn met het poneren van zijn stellingen. Als je één fout maakt dan ben je weg. Bovendien is bestuurlijke ervaring onontbeerlijk.



....schoon bureau...

Wat betekent de periode 'Betrian gedeputeerde van Financiën' voor u?

Ik heb enórm veel geleerd. Hoe je beter met mensen kan omgaan, zakelijk en technisch. Het is een alomvattende ervaring om met zoveel verschillende mensen om te gaan. De bestuurscrisis heeft me onaangenaam getroffen. (Naar aanleiding van de efficiëntiemaatregel viel de steun voor het Bestuurscollege weg en besloot Betrian enkele maanden geleden bijna op te stappen. HH). Dan gaan bepaalde processen spelen waar je helemaal geen vat meer op hebt. Er gaan zich zoveel mensen met de problemen bemoeien dat je geen grip meer hebt.

Wat heeft u ernstig teleurgesteld?

Bij de overheid nemen alle processen tijd. We zijn nog niet zover dat we de dingen zo snel kunnen laten gebeuren als in het bedrijfsleven. Ik heb geleerd geduldig te zijn. Concreet stelde het me erg teleur dat mijn wetsontwerp voor de casino's zo lang bleef liggen. Trots ben ik daarentegen op het effect van de dialoogronden. Ik heb van de gesprekken met al die mensen zeer veel opgestoken.

Door van gedachten te wisselen creëer je begrip voor elkaar. Daardoor heb ik ook steun kunnen krijgen.

Ik heb het idee dat er een nieuwe attitude is ontstaan, een andere relatie tussen de gedeputeerde en zijn ambtenaren. Hoe ontstaat zo iets?

We hebben heel rustig de zaak geanalyseerd. Op een rijtje gezet wat schortte aan Curaçao. Door die analyse kwamen we tot de ontdekking dat we moesten gaan luisteren. Het Nieuw Beleid is de consequentie van de dat onderzoek.

We hebben daardoor een nieuwe aanpak binnen het ambtenarenapparaat weten te realiseren. De nieuwe aanpak heeft aangetoond dat er andere referentiekaders mogelijk zijn. Het belangrijkste is dat je waarde geeft aan, en waardering toont voor de mensen waarmee je werkt. Hun ideeën en filosofieën dien je serieus te nemen.

Hoe ziet de nieuwe gezaghebber eruit? Wordt het een gezaghebber in de stijl van het Nieuw Beleid?

Ik ben op zoek naar een veel grotere kapstok waaraan ik het Nieuw Beleid kan hangen. De vraag wordt: wat willen we met Curaçao? De gezaghebber levert zijn bijdrage door die vraag te beantwoorden. Hij is een beleidsmakende bestuurder, een manager. Maar hij is ook burgervader. De man die wellicht respect krijgt door zijn wijze van optreden. Hij staat voor waarden en normen maar hij blijft een mens en zal misschien steken laten vallen. Daar probeer je richting aan te geven.

De gezaghebber die wij uit de krant kennen knipt ook lintjes door, voert de carnavalsstoet aan en plaatst kroontjes op lieftallige hoofdjes van missen...

Ik zal daar niet veel tijd aan kunnen besteden omdat er teveel andere zaken zijn die mijn aandacht zullen opeisen. Daar kom ik eerlijk voor uit. Natuurlijk vind ik dat wel jammer.

Die nieuwe attitude zou mogelijk tot weerstanden kunnen leiden, want mensen houden eigenlijk niet van verandering. Maar die is onontkoombaar. We moeten naar een nieuwe situatie toe. De weg daar naar toe kan voor sommigen bedreigend overkomen. Want het oude zal het oude niet meer zijn.

Hoe ziet u het verschil tussen een gedeputeerde en de gezaghebber? Is de gezaghebber een soort supra-gedeputeerde?

Als gezaghebber probeer je boven de partijen te staan, heb je een meer ondersteunende functie. Je bent pacificator, toezichthouder, samenbrenger en scheidsrechter. Als gedeputeerde van Financiën probeer je ook wel alles te overzien maar als gezaghebber doe je dat meer expliciet. Je moet het gehele terrein kunnen overzien.

Wat ziet u als uw missie als gezaghebber? Als u het überhaupt als missie beschouwt?

In die zin dat ik het apparaat verder wil meetrekken in de goede richting. Ik zie het als een missie om het functioneren van de overheid in zes jaar op een hoger plan te brengen. Als ik een cijfer moet geven...Zonder aan personen te denken maar puur als functioneren van de overheid geef ik daar nu een vijf voor. We moeten bij een zeven of een acht uitkomen. Dan heb ik het over de bestuurlijke kant, als voorzitter van het Bestuurscollege, als voorzitter van de eilandsraad. Het wetgevende apparaat moet ook omhoog getrokken worden door bij voorbeeld de begrotingsbehandeling professioneler te laten verlopen. Als hoofd plaatselijke politie probeer ik de handhaving van openbare orde en veiligheid eveneens te verbeteren.

Daar lijkt me een taak van jewelste weggelegd voor de gezaghebber. Is bestrijding van de criminaliteit niet prioriteit nummer één?

Inderdaad. Nu is criminaliteit niet iets wat alleen Curaçao overkomt. Het betreft een wereldwijd probleem. Het gaat er nu om om samen met de gemeenschap te gaan kijken waaraan gewerkt moet gaan worden, zowel in de repressieve als in de preventieve sfeer. We zullen proberen de mensen die reeds buiten de boot zijn gevallen terug te halen en zij die alle kans lopen te ontsporen te motiveren niet af te dwalen.

Criminaliteit is niet op zich te bekijken maar heeft allerhande raakvlakken.

Die personen die verbonden zijn met criminaliteit zijn de dropouts van de samenleving. We moeten gaan nadenken hoe we kunnen voorkomen dat we nog meer dropouts krijgen. Dat is de basisgedachte. In dat verband zullen we misschien moeten komen met drastische veranderingen. Ik zal daar een voorzet aan proberen te geven.

Welke instrumenten en mensen heeft de gezaghebber tot zijn beschikking?

Als voorzitter van het BC en de eilandsraad heeft hij een apparaat tot zijn beschikking. Als plaatselijk hoofd van politie heeft hij, voor zover ik kan beoordelen, geen staf tot zijn beschikking. Ook wat dat betreft zal ik met voorstellen komen.

1 oktober is het zover. Gaat de persoon Betrian anders worden als gezaghebber?



...beleid voortzetten....

Ik probeer doodsimpel mezelf te blijven. Ik zal steeds tegen mezelf blijven zeggen: blijf jezelf, laat je niet verleiden om naast je schoenen te gaan lopen of wat dan ook.

Premier Pourier wil de functie van gezaghebber verzwaren vanuit zijn herstructureringsgedachte. De relatie eiland-land zal mede door de gezaghebber gedragen worden. Zal dat consequenties voor uw ambtstermijn hebben?

Als plaatselijk hoofd van politie heb ik sowieso contact met de minister van Justitie. Maar ik heb met Pourier afgesproken dat een nieuwe invulling van het gezagheb-

vervolg op pag. 4

Stanley Betrian (41) was twee jaar geleden nog een naam waar niet echt van werd opgekeken. Een minuscule handtekening van hem kon ontdekt worden op de Antilliaanse bankbiljetten, maar daar bleef het bij. Tot Maria Liberia-Peters haar oog op de directiesecretaris van de Bank van de Nederlandse Antillen liet vallen. De vriendelijk doch besliste Betrian was precies wat zij zocht: dé persoon die financieel orde op zaken moest gaan stellen op Curaçao. Een man van onbesproken gedrag en hartstocht voor zijn gitaar. Zakelijk, wars van franje. Onvermoed ambitieus. Aan de hooggespannen verwachtingen van de voormalig premier heeft hij glansrijk voldaan. Wie op zoek gaat naar belastende uitspraken, foute inschattingen of schandaaltjes komt niet erg ver. Daar zegt hij over :"Ik heb tot nu toe geluk gehad. Vervelende dingen over mezelf heb ik nog niet in de krant gelezen."

Het financiële project liep al vrij snel uit de hand, want Stanley Betrian is er niet de man naar om de zaken halfzacht aan te pakken. Het dijde uit tot een algeheel plan voor economische en maatschappelijke hervorming, genaamd Nieuw Beleid. Dat voorziet niet alleen in een traject om de ambtenaar weer bij de les te krijgen, maar beoogt tevens bestuurlijke hervorming. Ad hoc beslissen moet lange-termijnbeleid worden.

In - precies - een jaar en tien maanden heeft de *bientu fresku* al aardig wat stof van de burelen gewaaid. Het meerjarenbeleidsplan resulteerde tot op heden in een strakkere begrotingsbewaking, want weinig ontsnapte aan het dwingend oog van 's eilands kasbeheerder, die er de mening op na houdt dat je nu eenmaal niet iets kan uitgeven wat je niet hebt. En er was te weinig, wat bezuinigingen tot een noodzaak maakte. Daarbij werd de hand eerst in eigen boezem gestoken. Wat kan de overheid inleveren voordat er -wat tot dan toe de gewoonte was - weer een of andere belasting of accijns wordt verhoogd?

De ambtenaren waren daarmee betrokken geraakt bij de uitvoering van het Nieuw Beleid. Tijdens de dialoogrondes kon ook de burger zijn zegje doen en werden sociale groeperingen, variërend van Kousa Komun tot de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao (VBC) gevraagd naar hun mening over de Curaçaose samenleving en wat daar mis mee kon zijn. De VBC liet weten dat 'het gebrek aan onderling vertrouwen de kernreden is waarom de vele problemen van Curaçao niet op snelle en effectieve wijze kunnen worden opgelost'. "Van een gezamenlijk commitment om de problemen aan te pakken is geen sprake." Het mag duidelijk zijn dat Betrian dat in zijn oren heeft geknoopt: vertrouwen en een open oor voor de geluiden uit de samenleving vormen de basis voor zijn regeringsstijl, die overigens allengs navolging vindt.

Per 1 oktober verhuist hij naar de kamer van Elmer Wilsoe en is hij gedeputeerde af. De toekomst? Daar maakt hij zich wel een beetje zorgen om. Of Curaçao de ingezette koers wel zal blijven varen. Of dat luisteren, het zoeken naar een maatschappelijk draagvlak, de verantwoordelijkheid dragen waar nodig, niet zullen verworden tot holle kretologie.

De nieuwe burgervader houdt een wakker oogje in het zeil.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Complete chaos in Ruanda

Hulpverleners en soldaten lopen elkaar in de weg

Zou Defensie morgen bellen, dan vertrekt hij direct weer naar Ruanda. "Ik zou zo terug willen. Het is zo'n prachtig land. Een mooi klimaat, overal groen en prachtige vulkanen." Ruanda heeft het hart van majoor Jo Biesmans gestolen.

Biesmans heeft echter in Ruanda ook de gevolgen van een schrikbarende burgeroorlog gezien. De toekomst van Ruanda is duister, erkent de gebruinde officier. "De gehele infrastructuur is weg. Er is geen elektra, diesel en water. Het hele zaakje dient weer van de grond te worden opgebouwd."

De 52-jarige Nederlander droeg de afgelopen weken zijn steentje bij aan het herstel van het Centraalafrikaanse land. Hij leidde met een groep van 18 Nederlandse militairen op het vliegveld van de hoofdstad Kigali zo'n honderd Zambianen op, die deel gaan uitmaken van de VN-vredesmacht in Ruanda (UNamir). De toekomstige Blauwhelmen werden wegwijs gemaakt met de pantservoertuigen, landrovers, keukenwagens en ambulancewagens, die Nederland aan het Zambiaanse VN-détachement beschikbaar heeft gesteld.

Biesmans omschrijft zijn Zambiaanse 'leerlingen' als 'uiterst leergierig en zeer gedisciplineerd'. Over de opleiding niets dan goeds, zo stelt hij. De majoor is minder te spreken over de andere werkzaamheden die hij in Kigali heeft moeten verrichten.

DISTRIBUTIE

Biesmans had ook een belangrijke rol bij de verdeling van hulpgoederen die in Kigali arriveerden. Deze distributie vertoonde de nodige haperingen. Elke nacht landden tientallen vrachtvliegtuigen, soms wel zeventig toestellen, op het vliegveld, die stuk voor stuk hulpgoederen uitbraakten. Biesmans en de Amerikaanse militairen die het vliegveld bewaakten hadden geen enkele kijk op wat werd aangevoerd.

Vooral de veelheid aan hulporganisaties, in totaal 92 stuks, staat een efficiënte hulpverlening in de weg, meent Biesmans. "Een complete chaos." Zo kostte het moeite om de 20.000 jerrycans en 50.000 dekens die het Nederlandse team had meegebracht, te slijten. "Het Wereld Voedsel Programma, voor wie de spullen bestemd waren, wilde het niet hebben. Geef maar aan de UNhcr (de VN-Vluchtelingenorganisatie), zeiden ze. Die accepteerde de goederen uiteindelijk."

Ook de onervarenheid van de Ruandese medewerkers, waar de hulporganisaties gebruik van maken, staat een soepele distributie in de weg. "Het zijn mensen van goede wil maar ze kunnen het niet bijbenen en gaan allemaal hun eigen weg. Zo sloegen ze hulpgoederen vlak bij de landingsstrook op. Het hele zaakje rolde echter over de baan toen een vrachtvliegtuig met zijn propellers de goederen wegblies. Ook konden we soms niet bij onze eigen spullen, omdat ze volledig waren ingebouwd met hulppakketten."

Biesmans wijst erop dat ook geoefend personeel in dergelijke gevallen machteloos staat. "Wanneer ze als warhoofden rondlopen, en er is geen leiding, dan gebeurt er niets."

HANDEL

De officier heeft in Kigali kunnen constateren dat de bevolking de draad van het normale leven weer enigszins oppakt. "In het begin leek het een spookstad. Maar steeds meer vluchtelingen keren terug. Het wordt elke dag drukker. Je ziet het ook aan de handel. Eerst had je een tafeltje waarop twee trosjes bananen en wat tomaten lagen uitgestald. Nu liggen de kramen weer vol."

Ook zijn de Ruandezen begonnen aan het herstel van de schade. "Veel huizen hebben geleden onder de oorlog. Maar omdat ze vooral met lichte wapens hebben gevochten, hebben veel woningen met name kogelgaten. En die zijn vrij eenvoudig weer met leem dicht te smeren."

Politie-eenheden en militairen van het Ruandees Patriottisch Front (FPR) domineren vooralsnog het straatbeeld. "Ze hebben heel veel 'roadblocks' opgericht waar iedereen wordt aangehouden." Vooral zogeheten pick-upwagens kunnen rekenen op speciale belangstelling. "Als de papieren maar even niet kloppen, dan wordt zo'n wagen direct in beslag genomen, in camouflagekleuren gespoten en even later sjezen ze er met een aantal FPR-soldaten achterop mee door de straten."

GRIMMIG

Met de burgerbevolking was moeilijk contact te krijgen, vond Biesmans. Het leed was in vele gevallen van de gezichten af te lezen. "Wat opviel was dat de mensen niet lachten. Ze keken vaak grimmig waardoor het dreigend leek. Ze wilden overduidelijk niet praten en hingen maar wat rond." De teneergeslagen houding staat in schril contrast met de ervaringen die Biesmans als VN-militair in Cambodja heeft opgedaan. De Cambodjanen waren ondanks alle ellende heel openhartig en vriendelijk, aldus de majoor.

Wat Biesmans het meest verbaasde in Kigali was de Ruandese omgang met honden. De viervoeters zijn momenteel hun leven niet zeker en worden zonder pardon afgeschoten. "En dat is niet omdat de mensen honger hebben", zo verzekert Biesmans. Een Tutsimeisje heeft hem de reden voor de klopjacht uitgelegd. "Ze vertelde me dat honden tijdens de moordpartijen van de Hutu's op de Tutsi's gewend zijn geraakt aan het eten van mensenvlees. De Ruandezen denken nu dat de honden mensenvlees zo lekker vinden, dat ze hun natuurlijke schuwheid afleggen en een gevaar vormen voor de bevolking."



■ *GOMA - Een soldaat van de vroegere Ruandese machthebbers praat met vluchtelingen in het Mugunga-kamp in Goma. Soldaten van het vroegere bewind in Ruanda zijn ingezet bij het herstellen van de orde in kampen in Goma en elders in het grensgebied van Ruanda met Zaïre, waar zich ongeregeldheden voordeden.*
(AFP-satellietfoto)

Duitse stad brandpunt in Koude Oorlog

Geallieerde terugtrekking beëindigt statuut Berlijn

De terugtrekking van de Britse, Franse en Amerikaanse troepen uit Berlijn vorige week donderdag maakte een eind aan het bijzondere statuut van de stad, dat na de nazi-nederlaag in 1945 is ingevoerd. West-Berlijn werd hierdoor herhaaldelijk een brandpunt in de Koude Oorlog, totdat de val van de muur en de Duitse hereniging het bezettingsstatuut overbodig maakten.

De vier geallieerden (Groot-Brittannië, Frankrijk, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie) gingen in 1944 in Londen akkoord met een Brits plan waarbij de stad in vier sectoren werd opgedeeld; die moesten wel onder een gezamenlijk bestuur vallen. De Sovjet-Unie, die het oosten van Duitsland bezette waar Berlijn lag, kreeg 45 procent van de stad.

Maar de Koude Oorlog bezegelde al snel de scheiding van oost en west. Toen de westerse geallieerden in maart 1948 hun drie zones tot een economische eenheid samensmeedden, die later de Bondsrepubliek zou worden, trok de Sovjet-Unie zich terug uit de geallieerde controleraad. De invoering van een monetaire hervorming in het westen in juni, was voor Stalin aanleiding om de toegangswegen over land naar Berlijn te blokkeren. Het westen antwoordde met een luchtbrug waarmee in totaal 1,8 miljoen ton voedsel en voorraden is overgevlogen. Uiteindelijk gaf de Sovjet-Unie de blokkade in september 1949 op.

SCHEIDING

Met de oprichting van de Duitse Democratische Republiek in 1949, werd het oostelijke stadsdeel, dat een jaar tevoren al een eigen burgemeester en gemeentebestuur had gekregen, als hoofdstad aangewezen. Het westen zag dit als een schending van het akkoord van 1944 en heeft Oost-Berlijn nooit formeel als hoofdstad willen erkennen. De fysieke scheiding van de stad werd in 1961 vastgelegd toen de Oostduitsers een muur bouwden om de westelijke sector van de Sovjetsectoren te scheiden.

De vier vroegere bondgenoten sloten in 1970 een nieuw akkoord over Berlijn dat in 1972 inging. Het akkoord bleef echter omstreden: Voor het westen moest het voor heel Berlijn gelden, voor de Sovjet-Unie enkel voor West-Berlijn. Toch bracht het aanzienlijke verbeteringen voor de Westberlijners. De toegang over land vanuit het westen naar West-Berlijn werd vergemakkelijkt door de garantie van drie snelwegen, drie luchtcorridors en drie treinlijnen. De Westberlijners konden visa krijgen om vrienden en familieleden in het oosten op te zoeken.

ELFDE LAND

Tot 1990 hebben de drie westerse geallieerden er de nadruk opgelegd dat West-Berlijn geen deel uitmaakte van de Bondsrepubliek, ook al beschouwde de regering in Bonn de stad als zijn elfde land (Bondsstaat). De afgevaardigden van West-Berlijn in het landelijke parlement mochten niet meestemmen, de bevolking was uitgesloten van bepaalde belastingen en jonge Westberlijners werden niet opgeroepen voor militaire dienst.

De deling van Berlijn werd op 9 november 1989 opgeheven met de val van de muur. Midden 1990 waren al zoveel doorgangsposten in de muur opgezet dat Berlijn in de praktijk al één stad was geworden, ook al bleef ze tot januari 1991 onder twee regeringen vallen. Met het herenigingsverdrag werd Berlijn als hoofdstad van heel Duitsland hersteld.

Barry haast zeker nieuwe burgemeester van Washington

De wedergeboorte van Marion Barry

Het is één van de meest opmerkelijke poltieke come-backs in de Amerikaanse geschiedenis. Marion Barry, die twaalf jaar lang de zwarte burgemeester van Washington was, werd vier jaar geleden door de FBI op heterdaad betrapt op het gebruik van cocaïne. Hij moest in schande zijn politieke carrière beëindigen en werd tot een half jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Maar nu, vier jaar later is 'een herboren' Marion Barry terug als burgemeester van de hoofdstad van Amerika. De man die zo diep zonk, is als de vogel Phoenix uit zijn eigen politieke as herrezen. Hij won de democratische *primaries* in Washington met 48 procent, tegen 37 procent voor zijn rivaal John Ray. De *primaries* zijn bepalend voor de benoeming van de burgemeester in het democratische bolwerk Washington; de officiële verkiezing in november is slechts een formaliteit.

STRATEGIE

Barry heeft in het overwegend zwarte en arme Washington vanaf de dag dat de videocamera's hem vier jaar geleden op het kopen van crack betrapten een dubbele strategie gevolgd. Aan de ene kant betoogde hij dat het blanke 'establishment' hem in de val had gelokt en dat hij het slachtoffer was geworden van blank racisme. Tegelijkertijd werkte hij sinds zijn ontslag uit de gevangenis aan zijn nieuwe imago als een herboren religieuze man, die een streep door het verleden heeft gehaald en weer met een schone lei is begonnen.

Barry, die behalve aan cocaïne ook aan alcohol verslaafd was, volgde na zijn gevangenisstraf een ontwenningscursus. Hij keerde in 1992 op bescheiden schaal terug in de politiek in Washington en werd gemeenteraadslid.

Nu heeft hij zijn slag geslagen in een race tegen Sharon Pratt Kelly, de vrouw die hem vier jaar geleden opvolgde, en John Ray, een collega-lid van de gemeenteraad die al sinds 1978 tevergeefs probeert burgemeester te worden. Pratt Kelly vormde geen bedreiging voor Barry: Zij is er niet in geslaagd orde te scheppen in de bestuurschaos die Barry achterliet.

VETERAAN

Barry is een veteraan van de strijd voor de burgerrechten, die zich in de loop der jaren ontwikkelde tot een uiterst bekwaam en corrupt politicus. De bevolking van Washington is voor 60 procent zwart en arm. De zwarte ghetto's zijn er berucht vanwege de misdaad en de drugshandel. Washington is niet alleen de politieke hoofdstad, maar ook de criminele hoofdstad van Amerika. Er vinden hier jaarlijks meer moorden plaats dan in welke andere stad dan ook in de VS.

Barry heeft deze bron van ellende 12 jaar lang bestuurd zoals de heerser van een ontwikkelingsland dat doet. Hij maakte gebruik van smeergeld en vriendjespolitiek. Hij bouwde een apparaat op dat er in de eerste plaats op uit was de stad efficiënt te besturen, maar zoveel mogelijk mensen aan baantjes te helpen. Dat maakte Washington in de loop der jaren tot een bestuurlijk corrupte chaos.

POPULAIR

Maar bij de zwarte onderklasse was Barry populair. Corruptie en het gebruik van cocaïne is voor de armen van ondergeschikt belang. Zij voelen zich net zo gediscrimineerd door het blanke *establishment* als Barry. Zij komen maatschappelijk niet aan de bak, en wie op het goede pad lijkt te zijn wordt net als Barry een kopje kleiner gemaakt.

Maar kijk, de man die door de vijand kapot is gemaakt is terug, sterker en beter dan ooit tevoren. De heer zij geprezen. De vijand heeft vier jaar geleden een slag gewonnen, maar niet de wedstrijd. Lang leve Marion Barry.

De tegenstanders van Barry zijn ontzet. Hoe heeft Washington een man kunnen kiezen die als misdadiger de gevangenis inging, een beruchte rokkenjager is en een man die jarenlang een wanbeleid voerde. Zij geloven niet dat de nieuwe burgervader een herboren man is. Zij vrezen dat hij met nieuwe slogans op de oude voet doorgaat waar hij vier jaar geleden is gestopt. Zij noemen het een blamage voor Washington en voor Amerika. Want hoe kan de hoofdstad van Amerika naar buiten treden met een man aan het hoofd, die voor de natie bewezen heeft dat hij staat voor waarden, die fatsoenlijke Amerikanen met verontwaardiging van de hand wijzen.



NAFIS SADIK

Eerste vrouw die een belangrijk VN-programma leidt

Nafis Sadik: Strijder tegen overbevolking

Nafis Sadik heeft zelf een zoon, twee eigen en twee geadopteerde dochters. De 65-jarige gynaecologe uit Pakistan, die in Caïro de bevolkingsconferentie van de Verenigde Naties voorzat, weet waar ze over praat.

Sinds 1987 is zij secretaris-generaal van het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNfpa). Zij is de eerste vrouw die een belangrijk VN-programma leidt. Zij beschikt over een jaarlijks budget van zo'n 200 miljoen gulden, terwijl de UNfpa-staf 500 personeelsleden telt.

Sadik komt consequent op voor het recht van vrouwen zelf hun leven te bepalen. Haar wapens tegen de bevolkingsexplosie zijn seksuele voorlichting, informatie over voorbehoedmiddelen, plus betere opleiding en sociale zekerheid voor vrouwen. Daarmee heeft zij in bepaalde religieuze kringen, maar ook onder conservatieve politici, veel vijanden gemaakt.

De Pakistaanse dringt er bij landen in de Derde Wereld op aan jaarlijks minstens 1 procent van het Bruto Nationaal Produkt te besteden aan voorlichting over gezinsplanning. Het UNfpa moedigt abortus zeker niet aan, maar erkent dat er jaarlijks ongeveer 60 miljoen abortussen worden verricht, ongeveer de helft van het aantal levend geborenen. Bijna 50 procent van deze abortussen vindt illegaal plaats.

Jaarlijks overlijden bijna een half miljoen vrouwen aan de gevolgen van brute methoden tot zwangerschapsafbreking, zoals het gebruik van breinaalden of spoelingen met bijtende vloeistoffen. Sadik vreest dat abortus de meest toegepaste methode tot geboortenbeperking zal blijven, zolang er nog geen door de staat bevorderde programma's tot geboortenregeling voorhanden zijn. Het gratis ter beschikking stellen van mogelijkheden tot geboortenbeperking is volgens haar de beste manier om het aantal abortussen terug te brengen.

De helft van alle vrouwen ter wereld leeft niet in steden, maar in samenlevingen, die volledig door de man worden gedomineerd. Daardoor zijn de vrouwen niet in de gelegenheid gebruik te maken van voorbehoedmiddelen. Volgens Sadik zien veel geschoolde mannen de noodzaak van onderwijs aan en gelijkberechtiging van vrouwen niet in. Over het religieus fundamentalisme zegt zij: "Dat lijkt erop te zijn gericht vrouwen in slavernij te houden."

Sadik werd in 1929 in India geboren in de huidige deelstaat Uttar Pradesh. Toen het land in 1947 werd opgedeeld, ging zij met haar ouders naar de nieuw opgerichte islamitische staat Pakistan. Daar huwde ze een Pakistaanse man. Zij werkte als gynaecologe in Karachi en aan de gerenommeerde John Hopkins-universiteit in Baltimore (VS). Van 1954 tot 1970 organiseerde zij in Pakistan voorlichtingscampagnes die erop waren gericht de bevolkingsgroei op het platteland in te dammen. Sinds 1970 werkt ze voor de VN.

Auto's beter beveiligd

Alle nieuwe auto's moeten worden voorzien van een elektronische beveiliging tegen *diefstal*. De Europese ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken spraken recent eenstemmig deze wens uit.

De ministers vroegen de Europese commissaris voor Industriebeleid, Martin Bangemann, om de verplichting op te nemen in de Europese wet op de veiligheid van voertuigen.

De enige bewindspersoon die aarzelingen had, kwam van buiten de Europese Unie. De Zweedse Gun Hellsvik van Justitie vroeg zich af of deze maatregel niet aan de vrije markt kan worden overgelaten.

De verzekeringsmaatschappijen zullen de autobezitter wel stimuleren om een beveiligde auto te kopen, zo luidde haar redenering. De twaalf vertegenwoordigers van de landen van de Europese Unie vonden een wettelijke regeling echter wel degelijk op zijn plaats.

Neushoorns naar Kenya

Zuid-Afrika doet in de loop van deze maand twintig witte neushoorns cadeau aan Kenya. De donatie van de Raad van Parken in de provincie Natal is een poging om de overlevingskansen te vergroten van een van de meest door stropers bedreigde diersoorten ter wereld.

Nationale identiteit: nog altijd iets vaags

Natie bepaalt geluk van de leden

= door Bouke Jagt =

Nationale identiteit is iets vaags, met allerlei 'open plekken', omdat het behalve enkele herkenningspunten ook invullingen verlangt door overheid en burgers. Het is in vele landen iets actueels. In Brasilia praten dertien landen over een Latijnsamerikaanse nationaliteit met een eigen paspoort. In november 1993 koos de meerderheid op Curaçao voor een voortgezet verband met de Antillen. Weinigen zullen het belang van een eigen identiteit ontkennen, of hij nu voor dan wel tegen de Antiya restruktura zijn. Wat kan men echter verwachten van zo'n collectief begrip?

Een nationaliteitsbesef bestaat, als iemand zich verbonden voelt met een natie, een levende, spraakmakende culturele gemeenschap, die begrensd is, hoe ruim hij ook mag zijn. De natie bestaat uit vele personen, die hij onmogelijk allemaal kan ontmoeten, maar met wie hij toch een cultuur deelt en met wie hij een medeverantwoordelijkheid draagt voor de collectiviteit. Daarop kan door anderen een beroep worden gedaan.

Zo'n collectieve identiteit beïnvloedt de persoonlijkheid van degenen die er deel van uitmaken. Een natie kan emotioneel reageren. Dat blijkt bij feesten en wedstrijden. Dat is helaas bij oorlogen en conflicten gebleken. Nationalisme kan bij niet-humane politieke leiders tot overdraagzaamheid en gewapende conflicten leiden.

Welk deel de nationale identiteit in een cultuur inneemt, hangt af van de historische omstandigheden en de ontstaansperiode van de natie. Voor een Japanner of een Turk is het nationaliteitsbesef bijna dwingend. Voor een Nederlander of een Zwitser is het liefst onopvallend, voor een Belg is het thans zwak, maar voor een Fransman of Duitser doorgaans sterk. Een nationale identiteit met de rijke culturele aspecten vinden we vooral bij oude naties, die voor Napoleon zijn ontstaan; bij een jonge, na-oorlogse natie, als Indonesië wordt sinds circa 1952 aan zo'n nationaliteitsbesef gebouwd.

OVERHEID EN GIDSEN

Voor een nationale identiteit is een beleid door de overheid een conditio sine qua non. Zonder een overheid die wetten, maatregelen en fondsen op het gebied van onderwijs, herdenkingen, monumenten en nationale ceremonies geeft, kan geen collectieve identiteit ontstaan. Zo'n overheid bestaat ook uit mensen, die handelen onder de invloed van het ogenblik, of volgens persoonlijke inzichten van politici. Soms ontstaan daardoor voor buitenlanders merkwaardige bepalingen in de wetgeving.

In Barbados bij voorbeeld doet men niet moeilijk over naturalisatie, behalve als men ooit ergens ter wereld failliet is gegaan, dan kan men nooit burger van Barbados meer worden. Is het aan slechte ervaringen te wijten, dat de nationaliteitswetgeving van Australië zoveel bepalingen tegen psychisch gestoorden bevat? Is het aan goede ervaringen te danken dat in de Dominicaanse Republiek een kind zo nodig geacht wordt al negen maanden vóór zijn geboorte te bestaan?

Behalve door de overheid dient zo'n identiteit verdiept te worden door culturele gidsen, die weerklank vinden: dat zijn doorgaans schrijvers, kunstenaars, taalkundigen en politici. De media zijn voor dit proces onontbeerlijk. Vereist is wel, dat deze voortrekkers ook erkend en opgenomen worden door de meerderheid van de burger. Een onbegrepen genie doet bij voorbeeld aan dit proces niet mee, een alom bewonderd tweederangs talent echter wel.

Zo'n nationaliteitsbesef verandert in de tijd, en leeft nooit bij elk lid van de bevolking. Tussen 1945 en 1955 zou het ergernis opgewekt hebben, als iemand beweerd had dat Nederland geen nationale identiteit zou bezitten, maar in 1990 kan de minister van WVC mondeling en schriftelijk verklaren, dat Nederland zich niet of nauwelijks onderscheidt van de haar omringende naties, te denken aan Duitsland, Frankrijk en Engeland. Hoe Nederland erin slaagt zich niet te onderscheiden van drie uiteenlopende culturen langs haar grenzen, is het geheim gebleven van WVC.

WEST- EN OOST-INDIË

Allerlei onderzoekers, onder wie Steinmetz, hebben het nationale karakter van Nederland onderzocht. De bevindingen stemmen in grote mate overeen: Nederlanders zijn sterk vrijheidslievend; een vriendelijke omschrijving voor 'nogal ongedisciplineerd'. Ze hebben een hekel aan commando's, ze spreken graag in verkleinwoordjes, zijn sterk geneigd tot overleg en compromissen en vinden dat gezaghebbende personen min of meer huiselijk moeten zijn. Ze schuwen opgewonden uitingen of hartstochtelijk idealisme in het publiek en willen liever nuchter en praktisch zijn. Nederlanders bewonderen geen overheidspraal, maar cultiveren monumentale eenvoud. Als een mythisch voorgeslacht werden van de zestiende tot de negentiende eeuw de Batavieren beschouwd, en als historische bakens gelden de Tachtigjarige Oorlog en de Gouden Eeuw. Dat is globaal geschetst de Nederlandse identiteit.

Hoe zit het dan op Curaçao en op de Antillen? Om te zien hoe merkwaardig dat was, zouden we het moeten vergelijken met de ontwikkeling in dat andere deel van het rijk, het voormalige Oost-Indië. Oppervlakkig zijn er overeenkomsten. Heeren XVII, Heeren XIX, West-Indische Compagnie, Verenigde Oost-Indische Compagnie, gouverneurs, ongeveer hetzelfde rechtstelsel, forten met dezelfde namen, in beide delen gevestigde Nederlanders, die een eigen cultuur beginnen, los van Holland.

Bij nader inzien zijn de verschillen groot. In Indië zaten de Nederlanders na 1830 met een schuldig geweten. Een handjevol moest honderdduizenden besturen. Kalm maar met een onrustig hart moesten de Nederlanders het bestuur uitoefenen in gematigd dwingende 'samenwerking' met eeuwenoude vorstelijke hoven met ingewikkelde étiquette en hofkledij. Daarom gebruikten de ambtenaren overheidspraal in uniformen, onderscheidingstekenen, pajongs en titels. De forten in Indië waren opgericht tegen de bevolking.

Gemengdbloedigen werden na de wet op het Nederlanderschap van 1892 ingezet bij het bestuur. Het betekende een culturele omwenteling. De Indo-Europeanen, de latere Indische Nederlanders ontstonden als groep. Het Nederlands nationaliteitsbesef werd extreem gecultiveerd. Personen waren er trots op de treinverbindingen in Groningen uit het hoofd te kennen. President Soekarno kon met smaak zulke gegevens debiteren, als hij in zijn sas was. Anderen aten enkele dagen per week aardappels of erwtensoep. Geliefkoosde inlandse kostjes als vruchtenslaatjes waren officieus taboe. De Indo-Europeaan, de Indische Nederlander, leed vervolging, uithongering en dood omwille van het Nederlanderschap. De Indische Nederlanders hebben in Nederland een overmatig nationaliteitsbesef.

Op de Antillen valt daarvan weinig te bespeuren. De Nederlanders zaten hier voor hun gevoel volstrekt legaal. Misschien vinden sommigen, dat zij een slecht geweten zouden moeten hebben, maar dat hadden ze niet. Zij waren de legitieme bewoners, toen de Indianen waren verdwenen. De slaven waren import. Overheidspraal was onbekend, de forten waren tegen buitenlandse invallen opgericht, en hebben als zodanig, zij het met wisselend succes, gefungeerd. Het verkeer met Nederland verliep tot 1825 traag en moeizaam. De binding met het eiland werd gecultiveerd.

EMANCIPATIE

De bevrijding van 11.654 slaven in 1863 was een belangrijke gebeurtenis, met de eerste officiële erkenning door gouverneur Van Crol van 'de landstaal', het Papiaments. In Indië ging de emancipatie van slaven zonder ophef en soms geleidelijk. De wet op het Nederlanderschap van 1892 die in Indië verregaande gevolgen had, baarde in West-Indië nauwelijks opzien. Nederlands nationaliteitsbesef was onbekend; een Antilliaanse Nederlander was ondenkbaar.

De stille, nogal karig bedeelde eilanden hebben deze eeuw een reeks sensationele ontwikkelingen doorgemaakt: de Shell, die vanaf 1924 welvaart bracht, de oorlog in 1940 waarbij de Antillen zich of geografische afstand en de kwetsbaarheid realiseerden. In 1954 bood het Statuut een staatkundige bedding voor een natie aan, maar het zou een wonder zijn geweest als die natie inderdaad was ontstaan.

ONTWIKKELING

Een natie is een cultureel en politieke identiteit, die zich ontwikkelt. En als die Antilliaanse, pluriforme natie nooit ontstaat? Als de insulaire identiteit het eindstadium is? Dan zal dat onvermijdelijk beperkende gevolgen hebben voor de weerbaarheid, de zelfstandigheid en de culturele ontplooiing door de kleinschalige politieke structuur.

Besef van dat nationale karakter vinden we nooit bij het hele volk, wel bij belangrijke delen van het volk. Het begin van zo'n collectieve identiteit ligt in het besef tot een knoek, een dorp of stad te behoren — in de Lage Landen zijn daarvan tekenen sinds de twaalfde eeuw. Later groeit het aantal mensen met een hogere opleiding of functies of met uitgebreide relaties, dat zich met een streek, met een groter geheel verbonden kan voelen. Pas bij de Bataafse Republiek van 1795 ontstaat een nationaliteitsbesef van Nederland als geheel.

Als het Nederlandse volk er bijna driehonderd jaar over heeft gedaan om tot dat nationaliteitsbesef te komen, ligt het voor de hand dat zoiets niet op stel en sprong ontstond in 1954. Dat gebeurt thans evenmin in India, niet in de voormalige Sovjet-Unie, niet in het voormalige Joegoslavië, en evenmin op stel en sprong op de Antillen.

Daarvoor zijn voortrekkers en gidsen nodig, zoals Nederland die heeft gehad in liederen, literatuur en geschiedschrijving: het Wilhelmus, P.C. Hooft, Jan Pieter Heijke, Tollens en vele anderen. In Nederland is het nationaliteitsbesef vooral gekweekt door de school en de kerk, de onderwijzer en de dominee. In moderne landen zal deze sturing en expressie door de overheid en de televisie, radio, krant, en school geschieden.

EMOTIES ?

Kan men ook verdriet krijgen vanuit zo'n collectief besef, een nationaliteitsbesef? Ja — en dan denk ik niet aan een verloren voetbalwedstrijd — wanneer men buiten die gemeenschap moet leven, ontstaat dat leed: heimwee. Het Nederlands heeft er geen eigen term voor gevonden. Tot 1815 kon de rechter dit leed — het exilium — als straf opleggen. Sommige eminente Nederlanders, als Grotius, hebben dit moeten ondergaan.

Kan een mens ook geluk beleven aan zo'n collectief besef? Om dat te bezien zou het handig zijn, als men het erover eens is, wat geluk is. Daarvoor verschillen de meningen. Psychologen en sociologen hebben onderzoekingen gedaan in 31 landen, en daaruit blijken merkwaardige gegevens. Het is niet waar, dat in ieder volk min of meer vaste percentages bestaan van gelukkige mensen. In Europa blijken Nederland en IJsland de meest gelukkige bevolking te hebben (ongeveer 45%). In Duitsland was dat omstreeks 1980 slechts 10%. In India noemde slechts 6% zich gelukkig. In Japan daalde het percentage gelukkigen door de oliecrisis drastisch.

Volgens dr Ruut Veenhoven van de Erasmus-universiteit in Rotterdam bepalen de nationale omstandigheden voor een groot deel de gelukskansen. Het persoonlijk karakter, de persoonlijke welstand of omstandigheden kunnen volgens hem niet veel meer dan een persoonlijke invulling van die grote of kleine gelukskansen bereiken.

Wat noemen mensen in 31 landen het belangrijkste voor hun geluk? Gezondheid. Daarnaast is het hebben van een partner, vrienden, werk, woning, geld, sex en kinderen overal ter wereld belangrijk voor het geluk. Er blijkt in de wereld weinig variatie te zijn in dat opzicht. De uitslagen van die grote onderzoeken zijn nogal banaal.

Het is niet waarschijnlijk, dat voor Moeder Teresa, president Clinton, Nelson Mandela, of Steven Spielberg gezondheid op de eerste plaats zou komen. Dat was beslist niet het geval bij Madame Curie, Vincent van Gogh of Mozart. Waarom is het die mensen dan te doen? Wat is of was hun 'persuit of happiness'?

SHON

Hoe verschillend gedacht wordt op dit gebied, blijkt uit het volgende: een reiziger door India komt bij een voorname shon, die op een groot landhuis een harem van vijf vrouwen heeft, en een garage met een Mercedes sport, een Lincoln en een eenvoudige Rolls Royce. Hij is doctorandus, zit in allerlei politieke besturen, en gaat elk jaar op wintersportvakantie naar Davos en op zomervakantie naar Disneyland. Maar hij is vol zorgen, vergadert nachten lang, piekert, zucht en heeft de indruk dat hij eigenlijk heel weinig weet en praktisch machteloos is, terwijl niemand hem echt waardeert.

Naast zijn landhuis staan enkele keten, en daarin woont een straatarme weduwe die ook nog aangerand is. De reiziger merkt echter, dat ze vrolijk blijft, al is ze nog zo arm met haar twaalf kinderen. Ze verkoopt waren op de markt, vecht zelf ook weleens met concurrenten, en ach, soms komt ze ook wel aardige vrijers tegen. Als ze zich nog eens in haar leven zou mogen baden in de Ganges, dan was ze volkomen gelukkig. En altijd opgewekt.

De reiziger zegt tegen de shon: "Schaamt u zich eigenlijk niet, u hebt zoveel, en u zit altijd te tobben! Dat mens heeft eigenlijk niks, en die is altijd gelukkig." De shon knikt: "Ja, dat heb ik me al honderd keer afgevraagd... maar weet u, eigenlijk geloof ik toch... dat ik liever ongelukkig ben op mijn manier, dan altijd vrolijk... maar onbenullig."

Wellicht loont het de moeite om na te gaan wat de wijsbegeerte daaromtrent heeft gevonden. Filosofen hebben eeuwenlang nagedacht over het geluk en het is niet onmogelijk dat hun bevindingen enige waarde voor ons hebben.

MENSELIJK GELUK

Een van de eersten die schrijft over het geluk is Epicurus. Hij kende de verrukking van goede momenten, genegenheid en feestelijke verbroedering, en was verbaasd over de kilte, de vijandschap, de ongerustheid op andere momenten. Waarom kan het niet altijd zo goed blijven?

Epicurus wil vooral rust en bestendigheid, en geen vrees voor de dood. Het summum van geluk zou in die visie zijn bereikt, als een integer mens in goede doen zich met partner en vrienden afsluit in een mooi hofje in alle rust, kalmte en gezondheid. Voor veel mensen zal dit op rust gestelde geluksideaal op den duur toch onvolledig, steriel en wat gekunsteld zijn.

Een andere denker, Aristoteles, wil geen rust, maar activiteit. Zijn geluk 'eudaimonia' vereist daadkracht, 'energeia'. Hij zou medelijden hebben met de geluksbezitter van Epicurus, die hij beschouwt als een voortreffelijk getrainde hardloper die weerhouden wordt wedstrijden te lopen. Nee, de actieve mens is pas in staat tot geluk, maar dan een kwetsbaar geluk, dat afhankelijk is van vele factoren. Voor Aristoteles is geluk het goede leven van de niet onknappe, gerespecteerde mens met belangrijk werk, voldoende vrije tijd, voldoende politieke inbreng, in gezondheid, met vrouw en kinderen en vooral vertrouwde vrienden.

Maar zo'n leven hangt af van veel factoren af: je eigen uiterlijk, de eigen welstand, het humeur en de lotgevallen van anderen, de verkiezingen, de economische ontwikkeling, de wisselvallige waardering van collega's of concurrenten. Geluk wordt dan in dit actieve leven beleefd op momenten, niet in een bestendigheid 'als van een kalme zonbeschenen zee', die Epicurus zo waardeerde, maar zegt Aristoteles, het is niet anders. Vrienden zijn een troost.

Aristoteles kan zich het goede leven niet voorstellen zonder vertrouwde vrienden, maar de middeleeuwse dominicaan Thomas van Aquino is dat niet altijd met de door hem vereerde Aristoteles eens: bij de volkomen gelukzaligheid — de beatitudo — zijn vrienden niet noodzakelijk. Er is namelijk nog een ander geluk mogelijk, de beatitudo, momenten waarop de mens een eenwording ervaart met een groter geheel: schouwend en welhaast verloren gaand en toch zichzelf blijvend. Dat gebeurt na inspanningen, maar niet door inspanningen. Het is een kwestie van inzicht, van een genadig doorschouwen van het grootst verband. Dat is het hoogste geluk, dat de mens kan bereiken in het leven.

Thomas van Aquino dacht hierbij aan de religieuze of mystieke Godservaringen, maar in zijn tijd dacht men aan God in een liftkokerverhouding, boven God en onder het individu. Thans denken confessionelen veeleer in horizontale verhoudingen: God wordt ontmoet in de medemensen, in de wereld rondom. Dat gebeurt met allerlei variaties — u weet, dat sommige feministes bij het kruisteken slaan zeggen: In de naam van de Moeder, en de Dochter en de Heilige Geest?

Beatitudo in allerlei graden is ook mogelijk buiten de godsdienst, communisten konden het ervaren bij hun werken aan de heilsstaat, sportlieden kunnen het ervaren bij het spelen van de nationale hymne als ze een topprestatie hebben geleverd. Politici bij belangrijke ontwikkelingen voor hun land. Kunstenaars bij hoogtepunten in hun oeuvre. Ouders kunnen een soort beatitudo beleven aan hun kinderen, als zij daarin gelijktijdig goede delen van zichelf, 'het menselijke leven' en de voortschrijdende tijd herkennen. Dat zou dan een van de vormen van het ideële geluk zijn.

Een levende, moderne filosoof, de Amerikaan Robert Mozick, noemt voor de geluksbeleving twee opvallende aspecten; ten eerste: dat na verloop van jaren onvrijwillig een blijvende stemming ontstaat. Wie omstreeks zijn veertigste een goed leven achter de rug heeft, gaat in een stemming verkeren van goede verwachtingen en vertrouwen in de toekomst. Wie op zijn veertigste echtscheiding, gevangenisstraffen, werkloosheid, en ziekten achter de rug heeft, verkeert in een stemming van somberheid, angst en pessimisme voor de toekomst. Het leven wordt blijvend in die toonzetting geïnterpreteerd.

Ten tweede verkent Mozick de binding met de werkelijkheid door zijn



vervolg op pag. 7

Flores exposeert in Gallery '86

Een bezoek aan *Gallery '86*, Trompstraat, hoek Handelskade in Punda, is in het algemeen altijd de moeite waard. Zo'n acht jaar geleden opende een enthousiaste Hennie Blok haar 'gallery' met een drukbezochte *vernissage* in de Bloksteeg in het hart van het oude stadscentrum.

In november 1992 werd echter verhuisd naar een grotere ruimte met een buitengewoon mooi uitzicht op de drukke Handelskade en pontjesbrug. De opening aldaar geschiedde met een bijzonder overtuigende expositie van schilderijen uit Haïti, vóór het huidige embargo van de Verenigde Naties het Caribische schildersparadijs bij uitstek.

Eigenaresse Hennie Blok van Gallery '86: "We zijn momenteel bijzonder tevreden met onze tegenwoordige behuizing. Bovendien hebben we airco, en dat is voor mijn klanten een belangrijke service. Aanvankelijk, in onze eerste jaren, concentreerde ik mij voornamelijk op *local art*, maar nu presenteren wij ook met grote regelmaat internationale kunstenaars.

Momenteel valt er in Gallery '86 tot 30 september een tentoonstelling te bewonderen van een interessante Curaçaoënaar, de 30-jarige José Flores. De autodidact Flores werkt en woont in Nederland, waar hij inmiddels enige exposities van zijn werk achter de rug heeft, onder andere in Eindhoven, Nunen en Valkenswaard. In Punda laat hij olieverven, werk op papier en bronzen sculpturen zien. Inlichtingen over de Gallery en openingsuren zijn te verkrijgen op telefoonnummer: 613417.



■ *'Krijgers', sculptuur in brons uit 1991 van José Flores.*

'Bounty' Bligh was er eens een vaste gast

Uniek terras van Fort Waakzaamheid

Een hoogggelegen, magnifiek terras met een wijds uitzicht van Mundo Nobo tot de havenmond bij de St. Annabaai. Een prachtige zonsondergang. Alles speelt zich op dit plavuizen terras af: eten, drinken, de salad bar, het happy hour. Admiraal William Bligh, bekend van de beruchte muiterij op de Bounty, zou zich hier nog steeds thuis hebben gevoeld. Begin negentiende eeuw bombardeerde hij Punda vanaf de ruwe, koraalstenen muren van Fort Waakzaamheid met zwaar scheepsgeschut. Het toenmalige gouvernement boog echter niet voor deze drastische maatregelen van de trotse Brit en na enige weken droop Bligh met zijn grenadiers via Piscaderabaai weer af.

Maar het Fort op Seru Domi staat er nog steeds en is al sinds vele jaren ingericht als restaurant. De bezoeker wordt geconfronteerd met een gezellige, rechthoekige bar.

Daar wordt hij meestal ook persoonlijk begroet door eigenaar Tom Farrell, 50 jaar oud en op en top een Ierse *gentleman* van de oude stempel. "De business loopt de laatste tijd goed", meldt de bebaarde restaurateur mij. "Gelukkig veel lokaal publiek, maar ook de gemiddelde toerist weet de weg aardig te vinden."

"Toen ik in februari 1989 hier begon, was er niets. Het was een soort jungle, overal struikgewas, het was *run down*", vertelt Farrell, die momenteel zes jaar op Curaçao woont. "In Ierland had ik aan de zuidkust in Cork al een restaurant 'The Roberts Cove Inn'. Maar er knaagde iets aan mij. Ik wilde een nieuw leven beginnen met veel zon, geen regen, geen zorgen en daarom heb ik mijn Inn verkocht aan de hoogste bieder toen de gelegenheid zich voordeed. Ik ben nu helemaal verknocht aan het eiland. Fort Waakzaamheid is geweldig én ik houd van mijn werk, dat is een onderdeel van mijn leven."

Begin jaren '80 werden er nogal eens bijzondere activiteiten georganiseerd bij Fort Waakzaamheid. Zo trad jazzzangeres *Rita Reys* er op met de combo van haar man Pim Jacobs. Farrell ziet het meer in de richting van het organiseren van cocktail-parties. In de toekomst zal ook het bovengedeelte van het Fort gerenoveerd worden. Daarnaast denkt de energieke Ier erover uit zijn geboorteland zalm te importeren; 'wilde', niet-gekweekte zee-zalm, die een paar maal per jaar speciaal ingevlogen gaat worden.

Kortom, het is ronduit goed toeven bij Fort Waakzaamheid. De service is zeer attent; de zachte achtergrondmuziek, onder andere Harry Belafonte en Cat Stevens, prettig en beslist niet storend. Probeer een 'catch of the day', 'jumbo shrimps 'à la Indienne', een Argentijnse steak van de BBQ, geprepareerd door *maestro* Heino Resing of simpelweg een uitstekende 'beef saté'. Fort Waakzaamheid staat tegenwoordig weer voor superieure kwaliteit.

Armoedzaaier met goodwill

Surinaamse zwemvedette Nesty platzak

In Nederland werd de actie 'Trek Nesty over de streep' een faliekante mislukking. Ondanks het uitblijven van enige financiële steun van de Surinaamse regering en zwembond streek de Surinamer Anthony Nesty, Olympisch kampioen van Seoul in 1988 en wereldkampioen in 1991 in het Australische Perth op de 100 meter vlinderslag, toch in Rome neer om zijn titel tijdens de wereldkampioenschappen zwemmen te verdedigen. Nesty faalde echter jammerlijk. In de finale was hij slecht een figurant.

Maar zolang zijn *schuldeisers* hem niet aan de haren uit het water slepen, blijft de beminnelijke Anthony Nesty in competitieverband zwemmen. Nesty bleek de afgelopen jaren namelijk geen eendagsvlieg. Hem werden gouden bergen in het vooruitzicht gesteld na zijn Olympische missie in Seoul. Nesty werd onmiddellijk



■ *Anthony Nesty*

benoemd tot goodwill-ambassadeur van zijn land. Een erebaantje, waar ook een financiële vergoeding tegenover bleek te staan. Tweeduizend gulden per maand. Die kon de in de Verenigde Staten wonende student best gebruiken om zijn trainings- en reiskosten van te betalen.

Zes jaar later vraagt Nesty zich af of hij het soms allemaal verkeerd begrepen heeft. Aan goodwill heeft *de ambassadeur* nooit een tekort gehad, aan harde valuta des te meer.

"Anthony zou tweeduizend gulden per maand krijgen. Als hij in al die jaren zo'n tweeduizend gulden in totaal heeft gehad, is het veel," klaagt zijn zus Michelle die in Rotterdam woont. "In andere landen betaalt de zwembond de reis- en verblijfskosten. In Suriname gaat dat anders. Voor het WK in Rome vroeg Nesty een kleine drieduizend gulden. Hij zwemt per slot van rekening voor zijn land. Maar de Surinaamse regering zei dat er geen deviezen waren. Maar als diezelfde regering zo nodig op reis moet naar Japan, dan moeten er minstens *dertig* autoriteiten mee en ook nog een paar mensen om de bagage te dragen."

Michelle Nesty kon het niet langer aanzien hoe haar broer, de populaire goodwill-ambassadeur, als een armoedezaaier het zwemcircuit afliep. Daarom nam ze in Rotterdam het initiatief tot de actie 'Trek Nesty over de streep'. Maar meer dan frustraties en wat gratis badkleding heeft deze actie niet opgebracht. Anthony Nesty zelf heeft het vermoeden dat sommige mensen zich zelfs verrijkt hebben ten koste van hem. "Het zou niet de eerste keer zijn dat ik misbruikt ben."

Nadat ik Olympisch kampioen was geworden is mij ook van alles beloofd. De Surinaamse ambassade in Nederland zou geld voor mij storten. Daar heb ik echter tot nu toe niets van gehad. Ik zou ook van de Surinaamse regering een *beurs* krijgen. Maar als ik daarop moet wachten...Je moet blijkbaar eerst doodgaan en dan is men in Paramaribo nog bezig of je het geld krijgt. Ja, ik ben echt een arme sloeber. Maar ik verhonger nog net niet. Zwemmen doe ik nu in de eerste plaats voor mijzelf en daarna pas voor mijn land.

Michelle Nesty: "Deze week heb ik nog geprobeerd de ambassadeur te bellen, maar ik kwam niet verder dan de secretaresse. *Die dacht dat ik gek was om geld te vragen ten behoeve van een simpele zwemmer.* Voor een echte topsporter is dat natuurlijk niet zo leuk om te horen."



■ *De Curaçaose 'crew' van Fort Waakzaamheid van links naar rechts: Sjurima Lourens (waitress), eigenaar Tom Farrell, Heino Resing (kok), Esmie Richardson (kok), Indifna Zimmerman (assistent-kok), Xiomara Bonafacia (waitress), Marfa Wawoe (waitress), Ivette Peney-Lucas (waitress), Clife de los Santos (kassier) en Melvin Maria (bartender).*

Trattoria Da Vinci:

Rustieke Italiaanse pleisterplaats

Afgelopen weekeinde opende een nieuw Italiaans eetcafé *Trattoria Da Vinci* in Hotel & Casino Porto Paseo aan de De Rouvilleweg de trotse deuren. De Trattoria is vernoemd naar Leonardo da Vinci, een *uomo universalis*, vestingbouwer, onbetwist rokkenjager, uitvinder van ballon en vliegmachine en onder meer de begenadigde schilder van de hemelse Mona Lisa

"Het is een los restaurant, je moet er lekker kunnen leven, je kunt er gewoon komen zoals je bent, je moet je er thuis kunnen voelen," benadrukt eigenaar Edo Knoppert. "En bovenal, en dat maakt het allemaal nog veel plezieriger, onze waar is scherp geprijsd. Dat houdt het allemaal aardig, zowel voor de toerist als voor het lokale publiek."

"Da Vinci ligt lekker op de tong", vult mede-eigenaar Willem van Bommel aan. "Die man was enorm gevarieerd in zijn hele hebben en houden en wij willen die variëteit ook als zodanig beklemtonen, niet alleen in de sfeer, maar natuurlijk ook in de keuze van ons menu."

Het management van Da Vinci verwacht dat veel zakenmensen uit Otrobanda en Punda er de lunch zullen gaan gebruiken. Het uitzicht over de gevels aan de Handelskade, aan de overkant van de St. Annabaai, is in ieder geval schitterend te noemen. Een unieke plek dus voor de verwende gastronoom.

En kijkt men niet naar buiten, dan kan nog altijd weggedroomd worden bij de kunstige muurschilderingen van Rob Seur: Italiaanse landschappen in fijne pasteltinten inclusief de onvermijdelijke cypressen, een vergezicht met vervallen kruisvaarderskasteel, een wijde baai met hemelsblauw water en een enkele Griekse tempel. Ook een schier eindeloze, stoffige weg omkranst door knoestige olijfbomen in zuid-Sicilië.

Het restaurant gaat al om zeven uur in de ochtend open met het oog op de hotelgasten van Hotel Porto Paseo en draait dan door tot één uur 's nachts. Dus alle tijd om bij voorbeeld te genieten van een *Zuppa alla Pavese*, een *Insalata Cesare* of een *Osso Bucco al Vino Rosso*. Uiteraard biedt het restaurant vele pasta's, pizza's, Italiaanse sandwiches en lasagna. De wijnkaart is goed voorzien.



■ *Het management van Trattoria Da Vinci proeft voor; pasta's, salades en mosselen. Van links naar rechts chef-kok Don Taco (die in de keuken wordt geassisteerd door Dik en Rona), staflid Monique Fischer, Willem van Bommel en Edo Knoppert. Niet op de foto manager Bart Mulder.*

Redactie:
Hans Vaders

Zelfmoord onder Antilliaanse jongeren

Volgens een recent rapport dat het Nederlandse Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in opdracht van het ministerie van WVC heeft geschreven, denken allochtone scholieren somberder over hun toekomst dan hun autochtone leeftijdsgenoten.

"Het percentage dat ten minste één *zelfmoordpoging* heeft ondernomen", zegt het SCP in haar rapport, "ligt vooral bij de Surinamers en Antillianen relatief gezien erg hoog. Van de autochtone Nederlandse jongeren ondernam vijf procent ten minste één zelfmoordpoging, maar van de Surinaamse en Antilliaanse leerlingen in het voortgezet onderwijs minstens twaalf procent."

Volgens de rapportage geldt dit in het bijzonder scholieren in het lager beroepsonderwijs. Kansarme jongeren, die vaak onvoorbereid en op de bonnefooi naar Nederland zijn gekomen om te 'studeren'.

Het SCF noemt het aantal zelfmoordpogingen onder Surinaamse en Antilliaanse jongeren een zorgwekkend verschijnsel. Waar het onderzoeksbureau nog aan toevoegt, dat het hierbij vaak gaat om de veelal wat zwakkere leerlingen.

Stanley Betrian vervolg van pag. 1

berschap nog niet gedurende mijn termijn (tot 2000, HH) zal plaatsvinden. Pas de man of vrouw na mij zal daar mee te maken krijgen. Ik denk ook dat dat goed is. Ik begin met bepaalde *tools* en filosofieën. Het zou heel slecht zijn als je tussentijds plotseling anders moet gaan functioneren. Over die nieuwe inhoud moet trouwens nog intensief nagedacht en gesproken worden.

Wat gaat er volgend jaar april bij de eilandelijke verkiezingen gebeuren denkt u? Op landsniveau heeft de PAR de PNP in de oppositie geduwd.

Als de trend van de statenverkiezingen zich voortzet dan komen er straks nieuwe gezichten in de raad en het Bestuurscollege bij.

Dat zal zeker ruimte geven aan voortzetting van de nieuwe aanpak, maar als eenmaal die grote paraplu ontworpen is, dan zal de nieuwe regering een plekje moeten zoeken onder die paraplu. Daarom is een antwoord op de vraag 'Curaçao waar wil je naar toe?' van het allergrootste belang. Er moet continuïteit komen en dat kan alleen maar door een breed beleid dat een groot aantal jaren zal gaan bestijken. Uitgangspunt is een economisch beleid dat onder meer een vestigingsbeleid, loonbeleid, inkomensverdelingsbeleid en consumentenbeleid zal omvatten. Natuurlijk is dat, zoals het Nieuw Beleid, een 'film', geen foto. Het zal aan de omstandigheden aangepast worden en evolueren in de tijd. Ik vergelijk het een beetje met de weg waarop een Rolls Royce rijdt. Voor het berijden van die weg gelden regels: je mag tachtig km. per uur rijden en je moet gordels dragen. Natuurlijk kan de politiek invloed uitoefenen: bij voorbeeld een vluchtstrook aanleggen. Maar wat in alle gevallen geldt is dat je weet: dáár rijden we naar toe.

Curaçaos bedrijf bezit peperdure camping

Een deel van de Haagse gemeenteraad wil nadere informatie over de verkoop van de bekende Haagse camping Ockenburgh bij Kijkduin, een vakantieoord waar een halve generatie Nederlanders en Duitsers in de zomermaanden letterlijk opgroeide, aan Kijkduinpark b.v.

Zo werd de *Antillen-constructie* die dit bedrijf toepast ter discussie gesteld, terwijl tevens de wenkbrauwen werd gefronsd vanwege de wijze waarop het nieuwe management momenteel met de kampeerders omspringt. Want niet alleen de prijzen gaan sterk omhoog, maar er worden ook allerlei nieuwe voorwaarden verbonden aan het huren van een standplaats. "Pure uitzuigerij", aldus een benadeelde camping-gast met een vaste stek.

"Het gaat er niet alleen om of de benodigde 7,2 miljoen gulden op tafel komt, maar of de transactie ook juridisch en ethisch verantwoord is", zo stelde de PvdA-fractie in de gemeenteraad. De sociaal-democraten stemden dan ook tegen de verkoop.

De Haagse gemeenteraad besloot begin juli met een krappe meerderheid de gemeentelijke camping Ockenburgh in principe te verkopen aan Kijkduinpark b.v., het bedrijf van B. Joon en G.J. Korte, twee voormalige ambtenaren van de gemeente. Een onafhankelijk onderzoek van het bekende accountantskantoor *KPMG* bracht bij deze transactie overigens geen onoorbare feiten aan het licht, maar bevatte wel kritiek op de gevolgde procedure.

Acht dagen na het raadsbesluit, dus medio juli 1994, werd Kijkduinpark ondergebracht in een nieuwe vennootschap: de op *Curaçao* gevestigde Koreon n.v. Op deze wijze hopen de eigenaren Joon en Korte minder belasting te hoeven betalen. De Antillen-route is (nog) niet verboden, maar wordt wel beschouwd als een soort legale belastingontduiking in Den Haag. Er is volgens insiders in Nederland een wet in de maak die dit soort constructies strikt aan banden legt.

'De langste maand': een verhaal over miscommunicatie

Kritische roman over communicatie van jeugdboekenschrijfster Lebacs

= door Wim Rutgers =

Na ruim twintig jaar een groot aantal boeken voor kinderen en jongeren in het Nederlands en Papiaments geschreven te hebben publiceerde de Curaçaose auteur Diana Lebacs een paar maanden geleden haar eerste roman voor volwassenen: *De langste maand*. Het is een verhaal over communicatie, misschien beter over mis-communicatie en verloren gegane harmonie. Zo althans heb ik het verhaal geïnterpreteerd. Ik zal dus dit aspect vooral aan de orde stellen en nodig u uit tot meelezen. Er gebeurt heel wat in de lange januarimaand - die niet alleen zo lang is omdat het zo lang duurt eer er weer een uitbetalingsdag van het salaris is, maar ook omdat het carnavalsfeest moet worden voorbereid.

BIR

De eerste communicatielijn loopt via de hoofdpersoon, Ambrosia Petronilla Biriña Faneyte, bekend als 'Bir van op de heuvel' omdat ze Riba Seru 163 woont. Ze is negenenzestig jaar oud en weduwe van Eusebio. Ze behoort tot de 'mama grandi', de oudste 'wortels van het eiland': "Deze vrouwen kenden het eiland, de cultuur, de geschiedenis als de palm van hun hand; ze bezaten levenswijsheid en hadden de volkswijsheid in pacht." Dat uit zich concreet in [illegible] inheemse [illegible] genezende werking. Via haar en diverse andere bewoners op en rond de heuvel wordt het Curaçaose volksleven van alledag beschreven. Bir krijgt op zekere dinsdagochtend in een januarimaand in het begin van de jaren tachtig een brief van het WEB dat ze tweeduizend gulden achterstallige waterrekeningen moet betalen. De jongen Evy, die weliswaar zijn diploma gehaald heeft maar tot nu toe geen werk kan vinden en Bir nagenoeg dagelijks bezoekt, leest het onheilsbericht aan de analfabete Bir voor. Ze reageert verontwaardigd: "Nog nooit van mijn leven heb ik water hoeven te betalen. Ons eiland wordt omringd door een overvloed aan water, gratis water, Gods water, ons water, waarom zouden wij daarvoor moeten betalen?" Maar met verontwaardiging los je geen probleem op. Zal ze haar zes kinderen om geld vragen? Nee, nooit, die hebben genoeg aan hun eigen zorgen! Maar hoe komt ze dan op korte termijn aan zoveel geld? Ze laat Evy een nummer kopen: "We vinden een oplossing, ik zweer het. En vanavond koop ik vier billets. Stel je voor dat ik de hoofdprijs win!" Uitgelaten en zelfverzekerd grabbelde ze de gulden uit de zak van haar jurk. 'Hier, het is nog geen acht uur. Koop beneden 07 voor me, wil je? Ik win vast en zeker!"

Een tweede communicatielijn is die via Ibi 'Malus', ex-bewaker en self made reporter, die de schandaaljournalistiek van het eiland personifieert. Hij zet het bericht van Birs waterschuld in de krant om het wanbeleid van het WEB aan te klagen. De verteller voorziet het gebeuren van kritisch commentaar: "De kranten - en het was een publiek geheim dat het hier voornamelijk het ochtendblad waarvoor Ibi werkte betref - stonden tegenwoordig vol met valse en verwrongen berichtgeving, insinuaties en informatie met een tendentieus karakter." Onder het mom van wantoestanden aan de kaak te moeten stellen heeft de berichtgeving vaak niet meer om het lijf dan "Man slaat fles kapot op hoofd andere man. Vechtpartij tussen kip en hond. Man moet zijn dingdongetje laten opereren. Vrouw gooit hete olie op slapende echtgenoot. Knikker rolt in beerput. Het haalde bijna allemaal de voorpagina." De verteller is wel zeer kritisch tegenover deze vorm van berichtgeving: "Tot zijn geluk ontdekte hij de begrippen persvrijheid en vrijheid van meningsuiting en al snel kreeg hij door dat de gezaghebber niet kon optreden tegen verslaggevers zoals hij en bij kritische geluiden niet veel meer kon doen dan de mensen de raad te geven de desbetreffende krant niet meer te kopen. Vanaf dat moment was Ibi's zelfvertrouwen snel toegenomen, tot een omvang die buiten elke proportie lag. Niemand maakte hem wat. Hij was machtiger dan welke politicus ook." Ibi 'Malus' ziet op een gegeven moment hoe een moeder en haar twee kinderen op een trottoir door een racende auto worden gedood en maakt de meest gruwelijke foto's. Eigenlijk is deze persmuskiet 'een etterende zweer die maar niet ophoudt', wat gesymboliseerd wordt door Ibi's ontstoken rechterarm die niet wil genezen.

Ook de radio als communicatie-medium komt er slecht af. Fooi heeft beneden aan de voet van de heuvel haar winkeltje. Ze zal het moeten ontruimen omdat er een verkeersweg gepland is. Maar ze klaagt in het radioprogramma 'De stem van het volk' het regeringsbeleid aan. Het wordt daarna mode om persoonlijke klachten en grieven via de radio openbaar te maken.

Verspreid door het hele boek heen zijn er vijf cursief gedrukte door de jongen Evy zelf vertelde fragmenten, die weergeven hoe de jongen aan de drugs raakte, maar daar dank zij de teruggekeerde padrino en een ontwenningskuur weer van afkomt. Door de drugs is de communicatie, met name met Bir, aanvankelijk verstoord - maar ze wordt aan het einde hersteld.

CARNAVAL

Een tweede romanlijn is de voorbereiding op het komende carnaval en de viering daarvan. Uit Nederland arriveert er een filmploeg die het leven op Curaçao en het carnaval wil filmen. De in Nederland wonende Antilliaanse Loudrid, dochter van Bir, is lid van de filmploeg. Ze heeft er grote moeite mee weer op haar geboorte-eiland te wennen: "Ze stond er buiten. Ze hoorde er niet bij. Ze had er geen greep op. Waarvoor had ze godverdomme al die jaren in het buitenland gestudeerd? Ze voelde zich afgewezen. Dertig mei moest opniew tot leven komen" Als de Nederlandse filmploeg niet naar de Curaçaoe realiteit wenst te kijken maar alleen vooropgezette stereotypen denkt te kunnen produceren, komt het tot een uitbarsting.

Intussen heeft Bir haar probleem met de waterdistributie opgelost. Ze leent vijfhonderd gulden op de bank, de zes kinderen brengen samen duizend gulden bijeen. Via Evy huurt de Spaanssprekende señor Gregorio Velasquez een afgelegen schuur op Birs terrein en betaalt daarvoor de nog ontbrekende vijfhonderd, zodat Bir haar 'schuld' in een keer kan aflossen.

Carnaval nadert. señor Velazquez en zijn mannen maken de praalwagen van de groep Ambiente, waarvan Bir de leiding heeft. De groep verkleedt zich als skelet: de dood in de feestelijke optocht, dat was nog nooit eerder voorgekomen. Tijdens de 'gran marcha' blijkt de hulp van señor Velazquez niet onbaatzuchtig te zijn, want hij en zijn mannen hebben niet minder dan zevenhonderd vijftig kilo cocaïne in het frame van de praalwagen verborgen. De bende wordt ontmaskerd; wat een schande voor Bir en haar groep!



DIANA LEBACS

BASISANGST

Steeds blijken de dingen anders te zijn dan ze van de buitenkant schijnen. Wie is er nog te vertrouwen? Bir vraagt zich af wat er de laatste tijd met haar en het eiland aan de hand is. Ik parafraseer een fragment van bladzijde 85 omdat het te lang is om in zijn geheel te citeren. Er is iets niet zuiver. De laatste decennia omhullen de Curaçaoënaars zich met een waas van teruggetrokkenheid. Ze antwoorden elkaar ontwijkend en knijpen bij het vroeger zo hartelijke 'Kon ta bai?' zelfs argwanend de ogen toe. "Want wie vroeg elkaar in deze tijd nog oprecht hoe het ging? En het was lang geleden dat zij zich gelukkig gevoeld had, en vooral rustig. Rust. Dat was het. Rust en vrede van binnen." Op bladzijde 102 vat Bir haar ideeën nog eens samen tegenover de jongen Evy: "Dat is het wat de lucht vervuilt. We wantrouwen elkaar, we gissen maar wat omtrent elkaars gedrag. We draaien waakzaam om elkaar heen. Geloof me, Evy, het is veel erger dan vroeger, toen we allemaal nog onwetend en onkundig waren. Alles is ten koste gegaan van onze rust, onze gemoedsrust. Onze hebzucht kent geen grenzen." Bir weet niet wat te doen. Ze voelt hoe haar vroegere energie verdwenen is: "De tijden veranderen. En ik buig mee, als de watapana op de vlakte van de noordkust.' Dochter Loudrid vraagt zich ook "voor de zoveelste keer in korte tijd af hoe het kwam dat Curaçaoënaars in de omgang zo omslachtig en behoedzaam om elkaar heen slopen. Ineens had ze er het woord voor gevonden. Collectieve basisangst. Onopvallend peuterde ze haar zakboekje uit haar tas en schreef het op."

Van alle miscommunicatie, of het nu op persoonlijk vlak is of via de heersende schandaaljournalistiek, worden steeds weer onschuldigen het slachtoffer. Dat blijkt nogmaals aan het einde van het verhaal, waar een in de loop van het gebeuren steeds opduikende geheimzinnige figuur in een rolstoel zich tenslotte openbaart. Deze heeft twee jaar geleden een kind overreden, waarvan Ibi afschuwelijke foto's maakte en in extenso in de krant plaatste. Ze heeft gezworen dat de journalist daarvoor zal boeten.

In 'De langste maand' worden niet alleen problemen gesignaleerd, maar er worden ook enkele oplossingen voor het communicatie-probleem aangedragen. Je moet de werkelijkheid onder ogen durven zien. Aan het einde van het boek leest Evy de rest van de brief van het waterleidingbedrijf voor: er was een schikking mogelijk geweest, maar Bir was zo boos dat ze niets meer wilde horen. Je moet kunnen luisteren. Je moet een open oog voor de waarde van de traditie hebben. Je moet liefde voor het eigene kunnen opbrengen. Bir pakt haar schrift met kruidenrecepten dat ze in de loop der jaren volgeschreven heeft en noteert op de kaft: 'Het groot kruidenboek' door Bir Faneyte. Als 'mama grandi' ziet ze de waarde van haar kennis in - die mag niet verloren gaan, maar moet aan volgende generaties worden overgeleverd.

ONTWIKKELING

In de loop van haar schrijfcarrière lijkt Diana Lebacs steeds kritischer tegenover haar geboorte-eiland geworden te zijn. In haar debuut van ruim twintig jaar geleden, *Sherry, het begin van een begin*, was alles van Curaçao rozengeur en maneschijn. In de Nancho-boeken kwamen er al heel kritische geluiden, die met name in 1983 in *Suikerriet Rosy* en in 1986 in *Het witte licht* nog veel sterker naar voren kwamen. In 'De langste maand' heeft Lebacs een aantal van haar dominante thema's: het eiland en zijn bevolking, traditie en vernieuwing, generaties, (non)-conformisme, groep en individu bij elkaar gebracht. Met het in dit 'debuut voor volwassenen' besproken communicatieprobleem bouwt ze voort op de kernthema's van haar jeugdboeken.

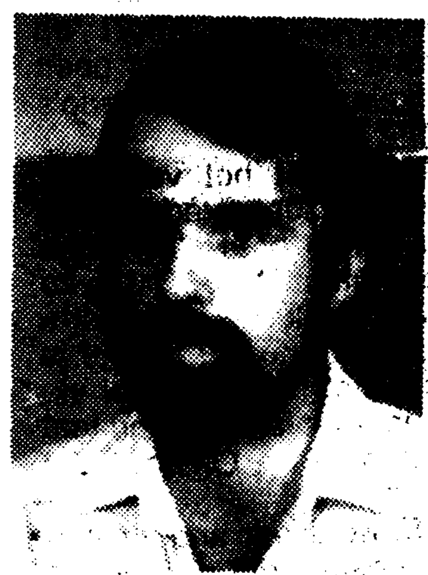
Boekje van Hans Bicker ecologie en ethologie

= door Nel Casimiri =

In de tweede klassen van het Maria Immaculata Lyceum hebben de leerlingen dit jaar een nieuw biologieboek gekregen. Aan het jarengebruik van steeds slordiger ogende stencils is een eind gekomen en al is de leerstof niet veranderd, de nieuwe wijze van aanbieden is voor de leerlingen veel aantrekkelijker. Hans Bicker, docent biologie aan het MIL, legde uit waarom hij ertoe is overgegaan zelf een boek uit te geven met de leesstof: "Omdat er geen methode bestaat wat betreft gerichte biologie voor deze eilanden, of voor deze regio. Ik vond het noodzakelijk dat de kinderen tenminste één leerjaar van hun schoolcarrière daarvan op de hoogte gebracht zouden worden".

In de brugklas krijgen de leerlingen meer algemene biologie en het is minder urgent dat daar voorbeelden uit de eigen omgeving gebruikt worden, al ligt het in de bedoeling van Hans Bicker ook daar in de toekomst wat aan te doen. Maar voor het tweede leerjaar waar de ecologie en de ethologie (gedragsleer) centraal staan, moest het nu maar eens gebeuren.

Hans Bicker, geboren in Zaandam, Nederland in 1950, studeerde eerst pedagogie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, maar stapte al spoedig over naar de Rijksuniversiteit van Utrecht om daar biologie te studeren. Tijdens zijn studie heeft hij enkele jaren les gegeven aan de Mavo, maar in 1980 kwam hij naar Curaçao, huwde een Curaçaose vrouw en is sindsdien niet meer van plan naar Nederland terug te gaan.



HANS BICKER

METHODES

"De eerste vier of vijf jaar gebruikten we op school de methode Bennema, maar dat beviel me helemaal niet. Ook op de andere Havo/Vwo scholen gebruikte en gebruikt men bestaande methodes, ik weet niet meer precies welke, maar daar hebben ze er blijkbaar geen problemen mee. Niet iedereen heeft dezelfde behoefte om de leerlingen kennis te laten maken met de Curaçaose natuur. Wij gebruiken in de eerste klassen naast de officiële methode ook stencils die gemaakt zijn door mijn collega."

Het nieuwe boek van Hans Bicker werd vorig jaar, in een primitieve vorm, voor het eerst uitgeprobeerd. Door die ervaring heeft hij verbeteringen kunnen aanbrengen en nu ligt de definitieve versie op de schoolbanken. Er staan natuurlijk ook algemene dingen in over biologie, maar bijvoorbeeld hoofdstuk 5 gaat helemaal over Curaçao. "In de andere hoofdstukken ligt het aan de keuzes die je maakt waarbij het van belang is of iets wel of niet voorkomt hier. Ik heb zo gekozen dat het hier toepasbaar is.

Soms moet je bij dit werk zelf namen verzinnen. Er zijn bomen die in het Papiaments geen naam hebben of drie bomen met dezelfde naam. Op blz. 66 gaat een stukje over het mangrovegebied. De boom met de officiële naam Avicennia Nitida heet hier Mangel Blancu. Maar er bestaat een ander soort boom, die heet ook Mangel Blancu en dan is er nog een derde soort boom Mangel Blancu, maar daar praat ik niet eens over, anders maak ik het te ingewikkeld. Deze dingen zijn natuurlijk niet onbekend onder biologen, maar wel voor de leerlingen."

Wordt in dit boek dezelfde stof behandeld als in een tweedeklas-methode in Nederland?

"In Nederland bestaat er geen vaste stof voor biologie in de onderbouw. Dit boek van mij is sterk ecologisch en ethologisch gericht. Dat is ook wel de hoofdmoot van veel methodes in Nederland".

Hebt u de inhoud doorgesproken met andere biologie-collega's?

"Met mijn collega hier op school, die het ook gaat gebruiken. Hij heeft weer de stencils voor de brugklassen gemaakt. Verder heb ik het met enkele Mavo-docenten besproken. Maar ik heb ongeveer driekwart jaar geleden alle andere collega's het concept opgestuurd, doch geen enkele reactie gehad. De meesten hebben waarschijnlijk geen tijd gehad om het echt door te nemen. Ook van de Mavo's heb ik geen reactie gehad. Dat is jammer, want anders had ik misschien ook een uitgave kunnen maken voor de Mavo-scholen.

DUUR

De kleine oplage maakt het boek eigenlijk te duur. We gebruiken ongeveer 100 exemplaren per jaar. De leerlingen kopen het boek. Het is persoonlijk bezit van de leerlingen, want het boek is niet stevig genoeg om het meerdere jaren achter elkaar te gebruiken. Het maken van zo'n boek kost veel tijd en energie. Die zal het weer kosten als ik ook de uitgave voor de eerste klas wil maken. Maar tot nog toe is de belangstelling niet groot genoeg voor een grotere oplage. En ik krijg geen subsidie."

Curaçao heeft tegenwoordig een Fundashon Material pa Skol waar nieuwe lesmethodes ontwikkeld worden. Heeft u geen steun gehad van de FMS? "Ik heb ze ooit eens aangegeven dat ik materiaal had om te werken aan een nieuwe methode. Dat is een paar jaar geleden, maar er is nooit een reactie op geweest, dus ik dacht: je moet het zelf doen. Ik heb het ook zelf gefinancierd en hoop door de verkoop iets van het geld terug te verdienen, maar als je de arbeid meerekent, lijd je alleen maar verlies op zo'n uitgave. Daarom komen er ook niet veel mensen aan toe zoiets te doen."

Maar u doet het wel?

"Ik ben zo'n gek, tussen aanhalingstekens, maar dat zit in je karakter. Zo ben je nu eenmaal. Ook met aardrijkskunde en geschiedenis werken ze veel met stencils. Eddie Baetens is net zo. Hij heeft ook eens zo'n boekje zelf uitgegeven. Dat gebeurt meestal in stilte. Je hebt ook geen geld om er iets echt moois van te maken met kleurenfoto's e.d. Als iets officieel in de pers wordt aangeboden wordt het over het algemeen gesponsord door bedrijven of organisaties die het luxer kunnen aankleden. Wij werken meestal in stilte."

In de bovenbouw gebruiken alle scholen voor biologie Nederlandse methodes in verband met de leesstof voor de Nederlandse eindexamens. Aardrijkskunde en geschiedenis kunnen hun eigen programma samenstellen omdat ze niet meedoen met het centraal schriftelijk examen uit Nederland. Biologie doet dat wel.

> DE MANGEL Tan is een boom die met veel grote kromme wortels (steltwortels) in het water staat. Hij plant zich op een vreemde manier voort: de zaden vallen niet af, maar ontkiemen aan de boom. Het kiemplantje is langwerpig en puntig. Als het later afvalt, staat het meteen vast in de modder en kan dan verder uitgroeien tot een nieuwe boom. Als het water diep is, drijft het naar een andere geschikte plaats. In het ondiepe water tussen de wortels leven vele jonge visjes, kwallen en kreeftjes. Zij leven daar van de afgevallen bladeren en zijn ook goed beschermd tegen predatoren.
>
> De twee andere soorten worden beide Mangel Blanku genoemd, omdat ze veel op elkaar lijken. Een daarvan, Avicennia genaamd, is een boom die honderden ademwortels heeft; die steken rondom de boom uit de grond. In de vochtige grond zit te weinig zuurstof, die de wortels nodig hebben om hun werk te doen; met de ademwortels haalt hij de zuurstof uit de lucht. Hij groeit in het gebied achter de Mangel Tan, waar alleen maar zo nu en dan water staat. In dit gebied schommelt het zoutgehalte sterk (waarom?). Avicennia is dus zeer tolerant voor het zoutgehalte.(blz 66)

Wedstrijd

WE ZIJN weer met een nieuwe verhaaltjes-wedstrijd begonnen! Heb je thuis of op school een leuk verhaaltje geschreven? Stuur het dan op naar Tante Nel van de *Kinderkrant*. Het komt dan niet alleen in de krant te staan, maar het doet ook mee aan de verhaaltjes-wedstrijd. Eind van het jaar, in de *Kinder-Kerstkrant* wordt de winnaar of winnares bekend gemaakt. De prijs is f.50,-. Wie klimt het eerst in de pen?

TANTE NEL

Wist je dat ???

OOK DIEREN spelen. Als je zelf een hond of een poes hebt, heb je dat vast wel eens gezien. De hond van mijn buren speelt het liefst met de drinkbak van mijn hond, zodat ik bijna elke dag een nieuwe moet kopen, omdat hij er gaten in bijt. Het is ook bekend, dat vissen in aquariums nog wel eens water spuiten naar de mensen, die hen komen bekijken. Volwassen eekhoorns zijn ook dol op spelen en gebruiken daarbij denneappels en proppen papier. Herten spelen tikkertje. Degene die hem is, 'tikt' de anderen met zijn hoeven. Pinguins glijden op hun buik over het ijs, net als een bobslee. En dassen (klein roofdiertje) spelen over en maken koprollen in het gras.

--*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*



NOG EEN paar dieren-weetjes: olifanten drinken 250 liter water per dag. Krekels sjirpen zo hard, dat je ze zo'n anderhalve kilometer ver nog kunt horen. Bijen hebben airconditioning in hun korven. Ze druppelen honing of water rondom hun bijenkorf en wapperen dan met hun vleugels erboven op en neer. Vleermuizen kunnen ongeveer 1200 insekten per uur vangen.

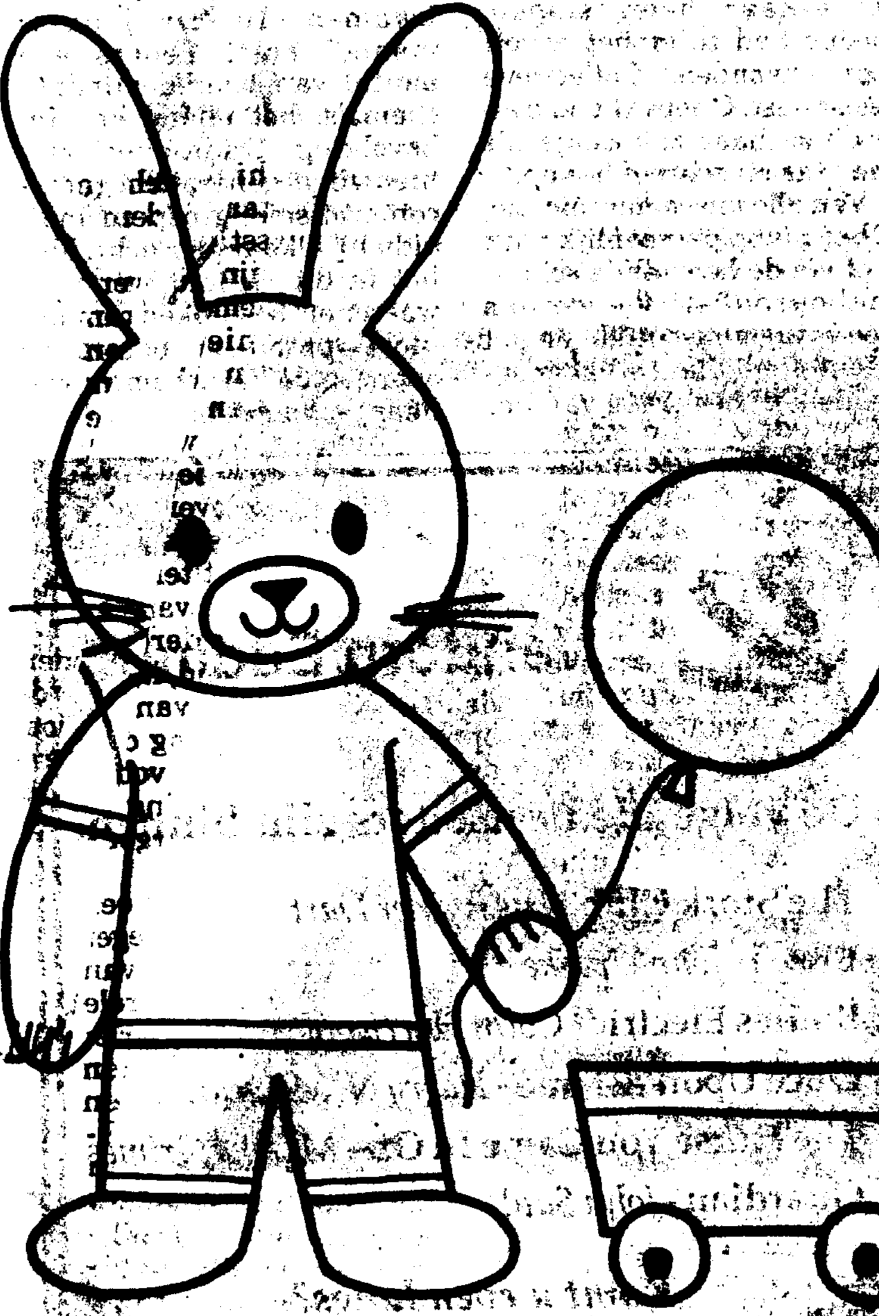
--*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*

DE JAPANSE kunst om dwergboompjes te kweken is al meer dan 1000 jaar oud en komt oorspronkelijk uit China. De vorige eeuw leerden de Europeanen deze kunst ook kennen en bewonderen, maar pas deze eeuw, na de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) werd de vraag naar deze dwergboompjes echt groot. Zo groot, dat er nu een heleboel Japanse families zijn, die een *bonsai* (is dwergboompje) bedrijf hebben en er rijk van worden.

Versjes van vroeger



Hummeltje, Tummeltje klom op het hek
Hummeltje Tummeltje brak zijn nek
En er is niet éne timmerman,
Die Hummeltje Tummeltje maken kan.



D e kaboutertjes hadden een heleboel bezoek gekregen. Moene Muis was er met zijn broertjes en zusjes. Opa Konijn en Zeurpiet de schildpad, nog drie andere konijntjes, een paar hagedisjes en een geitje waren ook langs gekomen. En nog vijf mieren, die vakantie hadden.

"Bah", mopperde een van de mieren. "Ik zal blij zijn, als de vakantie weer voorbij is. Ik werk veel liever." Hij was de mierenkok en dacht bezorgd aan de mier, die nu het eten klaar moest maken. Die vergat natuurlijk elke dag het zout in het eten. En de honingkoekjes voor de koningin zou hij ook wel verknoeien. "Ik ben het liefst in ons mierennest", zuchtte hij.

"De beren in de dierentuin zullen daar wel anders over denken", zei kabouter Brr. "Weten jullie nog, hoe akelig ze het vonden, weer in hun kooi te moeten?"

"Die arme beren", zei Poetsje vol medelijden. "Kunnen we ze niet eens een nachtje uitnodigen?"

"He ja!" riep een van de konijntjes. "Laat ze maar hier komen wonen."

Maar dat ging natuurlijk niet. Beren zijn veel te groot om in de mondi te wonen. En wat zouden de mensen

Zelf lezen



Een boot, een boot
een boot op de zee
een man in de boot
daar gaat de boot
de man gaat mee
ik zie de boot niet meer
de boot is lang weg
daar is de boot weer
de boot is vol vis
ik wil ook een vis
alle mensen kopen een vis
nu is de vis op
naar huis, moe
dan eet ik vis,
ik ben dol op vis.

* * *

Wat is de overeenkomst tussen een rode en een gele muur?
Nou, eenvoudig, he. Ze zijn allebei rood, behalve de gele.

* * *

Lies: Wat zou je doen, als je net zo goed piano kon spelen als ik?
Anna denkt even na en zegt: les nemen.

* * *

De beren in de mondi

wel zeggen, als ze het hok leeg vonden!

"Dan gaan ze overal zoeken", zei een slim hagedisje. "En dan vinden ze misschien het kabouterhuisje." Hoeil Alle dieren rilden ervan. "Maar één nachtje kunnen de beren wel komen", zei kabouter Brr.

"Weet je wat, ik ga ze gelijk halen."

"Ik ga mee, ik ga mee!" schreeuwden alle dieren.

En even later gingen ze allemaal op stap. De kaboutertjes, de konijntjes, de hagedisjes, de muisjes en het geitje. En de mieren in het speelgoedkarretje van Pinkie. Alleen Opa Konijn en Zeurpiet de schildpad gingen niet mee. De pootjes van Opa Konijn waren veel te stijf en te oud en Zeurpiet kwam veel te langzaam vooruit.

"Wat is het toch akelig om een schildpad te zijn", zeurde hij. "Nu kan ik niet eens mee naar de dieren en er woont nog wel familie van me."

Wat waren de beren blij, toen ze hun vriendjes zagen. "Mogen we echt mee naar de mondi?" vroegen ze. En nieuwsgierig om zich heen kijkend sjokten ze achter de dieren aan.

"Wat een vreemde planten staan hier", zei de één. "Kan je die eten?" En hij hapte pardoes in een cactus. "Ai ai ai!" gilde hij. "Die plant bijt me!"

Kabouter Brr moest twee grote stekels uit zijn tong trekken en de beer durfde nergens meer aan te komen. Hij sjokte zo verdrietig verder, dat Poetsje medelijden met hem kreeg. "Hier heb je een paar dadelkoekjes", zei ze. "Die zijn heel wat lekkerder dan cactussen." En daar knapte de beer weer helemaal van op.

"H... help!" piepte Zeurpiet de schildpad verschrikt, toen hij de twee grote beren zag. "Twee m... monsters!" En hij probeerde zo hard weg te lopen op zijn logge pootjes, dat hij zo maar omrolde. "Help, help" schreeuwde hij nog veel harder.

"Wees maar niet bang, hoor. We doen je niets", zei een van de beren goedig. En hij gaf de schildpad een zetje, zodat hij weer op alle vier zijn pootjes terecht kwam.

"Oh... eh... dank je wel", zei Zeurpiet de schildpad verlegen. "Je bent ook zo groot en daarom schrok ik."

"Hihihi", giechelden een paar konijntjes achter hun pootjes. Ze vergaten helemaal, dat ze zelf ook bang geweest waren, toen ze de beren voor het eerst zagen.

"En waar wonen jullie?" vroeg een van de beren nieuwsgierig. "Ik zie helemaal geen hokken."

"Wij wonen in een kaboutershuisje", vertelde kabouter Brr. "Kijk, daar staat het. Ik heb het zelf gemaakt."

"En ik heb de gordijnen genaaid", knikte Poetsje.

De beren gluurden met één oog door de kleine raampjes. "Jammer, dat we zo groot zijn", zeiden ze. "Anders konden we ook eens op die leuke stoeltjes zitten."

"En wij wonen hier in dit holletje", wees Moene Muis trots.

"Wel, wel", zei een van de beren. "Helemaal onder de grond."

"Dat zou ik ook wel willen", zuchtte de andere beer. "Daar kunnen de mensen niet zo naar je gluren."

"Oh nee", schrok Moene. "Hier komen de mensen gelukkig nooit."

"En wij wonen hier", wezen de konijntjes al even trots.

"Waar dan?" vroegen de beren. "We zien niets."

"Hier in dit kuiltje", lachten de konijntjes. "Is dat niet slim van ons? Nu zien we onze vijanden al van ver aankomen, zodat we op tijd weg kunnen rennen."

"Wel wel wel", zei de ene beer weer. "Dat is slim."

"En heel wat fijner dan een hok met tralies", zuchtte de andere beer.

Daarna kregen ze ieder een kabouteremmer vol suikerwater en een heleboel honingkoekjes. En toen ze dat opgesmikkeld hadden, was het weer tijd om naar de dierentuin te gaan.

"Komen jullie ons nog eens halen?" vroegen ze.

En dat beloofden de kaboutertjes en de dieren graag. Niet verklappen aan de oppasser van de dierentuin, hoor!

Xingoe de hond

WEET JE het nog? Xingoe leefde 100 jaar geleden in de wildernis van Brazilië. De indianen hebben een dorpje van de blanke kolonisten plat gebrand en een groep mannen is op weg gegaan om ze weg te jagen. Ze hebben twee honden mee genomen. Gordo, een van de mannen, kan Xingoe niet uitstaan en heeft hem vastgebonden, zonder hem eten te geven. Gordo [illegible] een schop toe ook. "Weg jij!" brult hij.

Huilend vliegt Xingoe achteruit. Maar dan staat opeens Tinga, Xingoe's vriendinnetje, voor Gordo. Haar ogen fonkelen woedend en ze gromt dreigend.

"Weg jij!" brult Gordo tegen haar. "Wou je brutaal worden?" Hij heft zijn vuist op.

Maar Tinga wijkt niet terug. Langzaam duikt ze ineen en haar ogen laten Gordo niet los. De woede in haar ogen maakt Gordo bang en hij doet een paar stappen terug. Net genoeg voor Xingoe om hem naar de keel te vliegen en tegen de grond te gooien. Hij staat boven op Gordo met zijn vlijmscherpe tanden om zijn keel. Gordo schreeuwt moord en brand.

"De indianen!" schreeuwt Prado, "Vlug, ik hoor Gordo schreeuwen." Ze rennen op het gegil af.

"Help!" jammert Gordo. "Die wolf vermoordt me."

"Xingo!" brult Prado. "Laat los!"

Grommend gluurt Xingoe naar de nieuwe vijand. Maar die is niet bang. Stap voor stap komt hij dichterbij. Langzaam steekt hij zijn hand uit.

"Je kent me toch?" zegt hij. "Bravo hond, braaf, laat los."

Daar liggen zijn vingers al op Xingoes halsband. "Rustig Gordo", zegt Prado, "Stil blijven, anders laat ik hem niet weg."

Langzaam maar zeker trekt hij de hond terug. Voortdurend praat hij tegen hem, vriendelijk, sussend. Xingoe knort en gromt, maar [illegible] geen [illegible]

"Je hebt het verdiend, Gordo", zegt Prado tegen de bange man. "Kijk toch eens naar Tinga. Die is zo vrienddelijk als een lammetje. En nu, nu zou ze je het liefst naar de keel vliegen. Niet iedere hond laat zich treiteren. Onthoud dat goed."

Er wordt een andere man aangesteld om de honden te voederen. Nu krijgt Xingoe eindelijk ook zijn deel.

wordt vervolgd.

Goocheltrucje

UIT EEN spel kaarten haal je enkele kaarten en maak daar twee stapeltjes van. Een stapeltje van acht kaarten en het andere van de vier achten van het spel. Maar dat weten je toeschouwers niet. Daarom kun je dit trucje het best vertonen tussen een paar andere trucjes, zodat niemand in de gaten heeft, dat je de achten er uitgezocht hebt en dat je de kaarten van het andere stapeltje geteld hebt.

Je zegt tegen je toeschouwers, dat je iets gaat voorspellen. Je schrijft iets op stuk papier en stopt dat in een envelop. Plak die dicht en geef hem aan een van de toeschouwers. Je laat dus niet zien wat je op het papier geschreven hebt: "Acht zal gekozen worden."

Vraag iemand of hij een van de twee stapeltjes wil aanwijzen. Dan laat je zien, dat je voorspelling uitgekomen is, want het stapeltje bestaat uit acht kaarten. Als hij het andere stapeltje aanwijst, heb je ook gelijk, want die kaarten bestaan uit vier achten.

OPLOSSING puzzeltje:
1. e; 2. er; 3. arn; 4. raam;
5. maart; 6. maat; 7. mat; 8. ma; 9. m.

Om te kleuren

Onze vriendjes

AF EN toe moet ik mijn hond Makker in bad doen, omdat hij weer vlooien heeft. Hij is gek op zwemmen in zee, maar o wee, als hij me met het flesje anti-vlooienspul aan ziet komen. Dan weet hij dat hij in bad moet en daar heeft hij me toch een hekel aan! Hij is heel gehoorzaam, dus hij loopt niet weg. Maar aan de manier waarop hij in de teil staat, zie je hoe erg hij het vindt. Hij houdt zijn oren zielig naar achteren en laat zijn trotse staart slap naar beneden hangen. Alsof hij zeggen wil: wie redt me!

Als mijn moeder tijdens het wassen een paar keer langs loopt, begint hij telkens heel zwakjes te kwispelen; help, haal me hier uit. Ze doet heel nare dingen met me! Als hij eenmaal weer in de zon ligt te drogen, is al het leed geleden. Maar ik begrijp het toch niet. Waarom vindt hij de zee zo lekker en heeft hij een hekel aan de teil? Het is toch allebei water? Misschien houdt hij niet van de reuk van het spul uit het flesje.

WANDA

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. fout; 3. apparaat om warmte te verdrijven; 5. één moment; 7. voegwoord; 9. dierengeluid; 10. planeet; 13. voertuig; 14. bewoner van Ierland; 15. meubelstuk; 17. verleden tijd (afkorting); 18. muzieknoot; 20. familielid; 22. niet vast; 23. vod.

VERTIKAAL: 1. vermoeid; 2. Sint (afkorting); 3. gulden (afkorting); 4. ontkenning; 6. roem; 8. aan de kant van; 9. afbeelding van iemand in hout of brons; [illegible] aanwijzend voornaamwoord; 16. familielid; 17. tot de rand gevuld; 19. deel van het hoofd; 20. rund; 21. reeds.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de *Kinderkrant* over twee weken. Stuur je oplossing naar de *Amigoe* (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de envelopp: KINDERPUZZEL.

Winnaar van de week is:

T. Wanga
Korporaalweg 24
Curaçao

Zij/Hij ontvangt f.15,- en kan langs komen om haar/zijn prijs op te halen bij de *Amigoe* te Scherpenheuvel.

OPLOSSING vorige keer:
HORIZONTAAL: 1. pil; 3. pad; 6. ok; 8. al; 9. kin; 11. sol; 13. Ier; 15. laken; 16. bes; 17. tel; 19. tas; 21. en; 23. ma; 24. kat; 25. het.

VERTIKAAL: 1. poes; 2. ik; 4. as; 5. dier; 7. ei; 9. klaar; 10. niets; 12. olé; 14. [illegible]; 16. boek; 18. laat; 20. at; 22. na; 23. me.

Puzzeltje

EERST VOEG je er telkens één letter bij en dan haal je er weer telkens één af.

1. klinker
2. [illegible]
3. deel van het lichaam
4. deel van een huis
5. maand
6. afmeting
7. vloerbedekking
8. familielid
9. Medeklinker.



In het Christoffelpark voelen zij zich goed thuis

Kolibrie:

Kleinste vogeltje heeft een bewonderswaardige vliegkunst

= door Ingvar Kristensen en René Severeins =

De familie van de kolibries (Trochilidae) omvat de kleinste vogeltjes ter wereld. De grootte varieert van 5 cm. tot 21 cm. De grootste soorten hebben afmetingen van een zwaluw, de kleinste worden niet groter dan een hommel. Kolibries hebben een slank lichaam en een lange staart. De snavel, die vaak al de helft van hun lichaam uitmaakt, is dun en priemvormig. Het verenkleed is schitterend van kleur. De zeer snelle vleugelslag veroorzaakt een zoemend geluid en zo heeft de kolibrie zijn Engelse naam *hummingbird* gekregen. Kolibries komen alleen in Amerika voor, van Alaska tot Vuurland, maar vooral in de tropen, tot hoog in de Andes. Het aantal soorten is ongeveer 320. Op Curaçao leeft één van de kleinste soorten, de blenchi (Chlorostilbon mellisugus) of groene kolibrie, die nauwelijks 8 cm. lang is, en een gevorkte staart heeft. Het vrouwtje is dofgroen en heeft een witte buik; het mannetje is felgroen. De tweede soort van Curaçao is de blenchi-dornasol (Chrysolampis mosquitus) of rode kolibrie, die ongeveer 10 cm. lang is en een afgeronde staart heeft.

KLEUREN

Het mannetje heeft fel rode en gele kleuren, welke vooral opvallen als het diertje door de zon beschenen wordt; ook heeft het mannetje een kuif op zijn kop. Het vrouwtje is minder kleurrijk, bronsgroen van boven en wit van onder. De fraaie kleuren in de staart van de mannetjes spelen een rol bij de balts. De doffere kleuren van de vrouwtjes laten deze minder opvallen, waardoor de vrouwtjes meer bescherming vinden in de planten, wat een voordeel is voor het overleven van de soort. In de stad komt de groene kolibrie meer voor dan de rode kolibrie, maar in het Christoffelpark is dat niet het geval. De kolibries zijn echte nectareters. Ze zuigen de nectar of honing uit verschillende soorten bloemen. Ze worden ook wel honingvogels genoemd. De nectar bestaat uit water en suiker. Maar de kolibries hebben voor hun lichaam ook eiwitten nodig. Deze eiwitten krijgen ze binnen, doordat zij samen met de nectar, ook de in de nectar zittende kleine vliegjes en spinnetjes opzuigen. Dat zijn vooral de bananenvliegjes (Drosophila), of *Lembe lembe*, die bij regenval een ware plaag kunnen vormen. Niet dat *Lembe lembe's* steken, maar ze kruipen in je neus, in je oren, enzovoorts. Deze kleine insecten zijn zeer belangrijk voor de kolibries, met name voor de vrouwtjes, omdat zij uit deze insecten het eiwit halen voor het maken van hun eitjes. Daarom vindt men vooral veel broedende kolibries in en vlak na een periode van regenval. Maar ook weten de kolibries kleine insecten buiten de bloemen buit te maken. Soms zoeken ze daarvoor op de bodem tussen afgevallen bladeren.



VLIEGKUNST

Het meest opvallend van kolibries is wel hun vliegkunst. Al vliegende houden zij zich soms perfect stil, vaak 'staand' voor een bloem, om de nectar eruit te zuigen. Dit kunnen maar heel weinig vogels, zoals enkele roofvogels wanneer zij staan te 'wiekelen' of te 'bidden' als ze een prooi zien en zich klaarmaken voor een aanval. Dat bidden zien we een enkele keer de kinikini doen. De kolibrie kan niet alleen stilstaan in de lucht, maar vliegt zelfs zijwaarts en, nog wonderbaarlijker, zelfs achteruit. Dit laatste is mogelijk dank zij een bijzonder beweeglijk schoudergewricht en een in verhouding veel grotere kam van het borstbeen, waar alle vliegspieren aan vast zitten, dan bij alle andere vogelsoorten. De vleugelslag is geweldig snel en varieert van 60 tot 100 slagen per seconde. Dit maakt het fotograferen niet echt eenvoudig! De vleugels kunnen zodanig worden gedraaid, dat zowel bij de slag naar beneden als bij de slag naar boven het diertje kan stijgen, iets wat uniek is bij vogels. De snelheid waarmee zij vliegen is ongeveer 40 km per uur, maar er bestaan ook kolibries die als trekvogels tussen Canada en Mexico heen en weer vliegen en wel de dubbele snelheid halen. Het robijnkeeltje (Archilochus colubris) is hier een voorbeeld van.

Om al deze snelle bewegingen van spieren goed te laten verlopen moeten de vliegspieren veel zuurstof toegediend krijgen, en dat lukt alleen met een hoge hartslag. Die bedraagt ongeveer 20 slagen per seconde. Overdag verbruiken kolibries veel energie met vliegen, en 's nachts om hun temperatuur op peil te houden. De vogeltjes moeten overdag dus heel wat voedsel verzamelen. Daarbij verliezen zij per dag ongeveer 80% van hun lichaamsgewicht aan water. Ook dit vocht moet met de nectar worden verzameld. Het verzamelen van ongeveer 2 maal hun eigen lichaamsgewicht aan nectar per dag zorgt hiervoor. Geen wonder, dat kolibries bij het krieken van de dag al op bloembezoek gaan en kort voor zonsondergang ook nog een laatste ronde maken. Bij dit bloembezoek zien we een speciaal gedrag van de kolibries. Elk diertje heeft een serie bloemen die het afwerkt, om daarna weer van voren af aan te beginnen. Deze serie wordt 'bloemenstraat' genoemd en heeft een lengte van ongeveer 20 vliegminuten.

BLOEMSTRATEN

Omdat bloemen van veel planten niet de hele dag geopend zijn dan wel niet de hele dag nectar produceren, heeft een kolibrie meerdere bloemstraten die in de loop van de dag worden bezocht. Soms is zo'n bloemenstraat echter heel klein, bij voorbeeld als de kibrahacha bloemen heeft. Vaak is de gigantische nectarfabriek van één boom voldoende om 1 of 2 kolibries te voeden, en dan blijft de kolibrie bij deze éne boom vliegen. De bloemenstraat wordt fel verdedigd tegen andere kolibries, die ook op nectar-jacht zijn: met veel gekwetter en gefladder worden de concurrenten achterna gezeten tot die er uiteindelijk vandoor gaan. Zo'n bloemenstraat biedt een unieke kans om de kolibrie te fotograferen of te filmen. Wanneer eenmaal een bloem gevonden is, welke door een kolibrie bezocht wordt, kan men op ongeveer 50 cm. afstand van deze bloem heel stil blijven staan, met de camera gereed. Binnen zo'n 20 minuten zal de kolibrie weer verschijnen en kan er, zonder het dier te storen, een aantal opnamen worden gemaakt!

De kolibries zuigen de nectar op met hun tong. Deze tong is echter niet hol, zoals bij een vlinder, maar een beetje gootvormig. Dit werktuig is aan de punt gespleten en de nectar (met insecten) kleeft vast aan dit gespleten einde en wordt, door de tong snel in en uit te steken, via het gootje naar binnen gezogen. De tong is niet flexibel, zoals men zou verwachten, maar is achteraan in een linker-en rechterhelft gespleten. De tong kan door twee spieren, links en rechts in twee groeven die achterwaarts en dan omhoog tot dicht achter de neus lopen, worden teruggetrokken. Andere spieren zorgen er dan voor dat de tong weer naar buiten gebracht kan worden. De tong kan dus maar over een bepaalde lengte worden uitgestoken. Zit nu de nectar te diep in de bloem, of is de bloem nog niet geopend, dan boort de kolibri zijn snavel aan de bloembasis naar binnen, en steelt zo de nectar uit de bloem. Omdat de kolibrie normaliter bij een open bloem het stuifmeel op zijn kopveren krijgt, dit meeneemt naar een andere bloem en deze zo bestuift, en dit nu niet gebeurt, noemt men dit het stelen van nectar. Bloemen die de kolibries opzoeken zijn vaak fel rood en geel gekleurd, zoals de kuki indjan (agave), sentibibu (aloë), en de tecu (bromelia). Vlak ten noorden van landhuis Savonet staat een grote cawara spaño (Cordia Sebestana) met rood-oranje bloemen.

Als deze bloeit ziet men daar tientallen blenchi dornasol-vrouwtjes nectar zuigen. De kleinere blenchi's worden hier door de grotere blenchi-dornasol steeds weggejaagd. Waarom er nauwelijks mannetjes van de blenchi-dornasol komen is niet duidelijk, maar een mogelijkheid is dat de vrouwtjes hier meer eiwit (insecten) kunnen eten, en dat hebben de mannetjes minder nodig. Zoals veel vogelsoorten wassen ook kolibries zich graag. Zij zitten dan eventjes aan de rand van een ondiep waterpoeltje en spetteren zich nat door met hun vleugels te klapperen. Tijdens en na een regenbui ziet men ze ook op de natte bladeren zitten en zich wassen.

GEEN PAARVORMING

Grote bladeren, zoals die van een banaan, veranderen dan soms even in een glijbaan; een enig gezicht! Bij kolibries vindt geen paarvorming plaats. Het mannetje bekommert zich geen moment om zijn nageslacht. Na de paring gaat hij zijns weegs en zoekt naar andere wijfjes. Het wijfje zorgt voor de nestbouw. Het nestje wordt meestal gebouwd op een vorkvormige vertakking van een horizontaal gegroeid takje, vaak onder een blad zodat er bescherming is tegen regen en felle zon. De rode kolibrie zoekt meestal een wat dikker takje dan de groene, maar de eerste is dan ook iets groter.

Het meest bevindt zich het nestje op 1 à 2.5 meter boven de grond. De rode kolibrie zoekt het soms ook wel hoger op, maar meestal vormt de hoogte van de struiken op Curaçao de beperkende factor. Het nestmateriaal bestaat uit fijne takjes, bastvezels van boompjes, sprietjes en pluis van planten, cactusharen, pluis van katuna en palu dilechi. Vooral pluizen van de laatste twee, uit de familie der Asclepiadaceae, zijn favoriet. Het geheel wordt aan elkaar gekit met spinnewebben. Om nu zonder gevaar zo'n web te kunnen gebruiken voor hun nest, gaan zij, al vliegende, stil staan voor een spinneweb, doen een uitval naar voren, pakken het web met hun snavel in het midden vast en vliegen dan met de spinneweb-flarden direct weer achteruit en dan naar het te bouwen nest.

Kolibrie-nestjes zijn zeer klein, zo'n 3 cm. in diameter, gemeten van de buitenkant; de binnenkant vaak minder dan 2,5 cm. Dat van de blenchi-dornasol is nauwelijks groter dan dat van de blenchi. Er worden meestal twee eieren gelegd ter grootte van een boon en deze zijn wit van kleur. Ze wegen elk maar 0.15 gram. Na ongeveer 2 weken komen de jongen uit het ei. Het nest wordt door het vrouwtje furieus verdedigd. Als men, lopende door de mondi, opeens belaagd wordt door een wild heen en weer vliegende kolibrie, dan zit er een nestje vlakbij. Blijft men dan rustig staan, dan zal de kolibrie weer naar het nestje terugvliegen. Op deze wijze kan men een nestje ontdekken en ook hiervan zij het met veel geduld mooie opnamen maken. Bij het nest zijn de vrouwtjes zeer moedig en vallen zelfs roofvogels aan, die inderdaad op de vlucht slaan.

PROOI

Maar desondanks vallen vele jongen ten prooi aan vogels die zich niet gauw laten verjagen, zoals de trupial. Eenmaal uit het ei gekomen worden de jongen door hun moeder gevoed met nectar en de insectjes daarin, die in de krop van het wijfje zijn voorverteerd. De jongen zijn bij hun geboorte nog blind en reageren dan op de trillingen die de komst van hun moeder op het nest veroorzaakt. Het vrouwtje voedt de jongen 2 of 3 keer per uur, en steekt daarbij haar toch al lange snavel zo diep in de keeltjes van de jongen dat het lijkt alsof ze haar jongen vermoordt. Bij veel vogelsoorten, bij voorbeeld de trupial, zorgen de ouders ervoor dat de uitwerpselen van de jongen uit het nest worden verwijderd. Maar dat gaat bij de kolibries anders: het jong duwt, met zijn snaveltje omlaag, zijn achterlichaam omhoog en spuit zijn kakjes over de nestrand weg, tot wel 40 cm ver. Dat was te zien toen een blenchie op onze porch broedde: de glazen shutters zaten vol Blenchie-kakjes. Na 2,5 week vliegen de jongen uit. Dat is een hele gebeurtenis! Eerst zitten de jongen op de rand van hun nestje te fladderen, terwijl hun moeder vlak in de buurt zit te kijken en aanmoedigende geluidjes maakt. Heeft het eerste jong de 'vlucht' uit het nest gemaakt, dan kan het nog een tijdje duren voor het tweede jong uitvliegt. De moeder zit ook dan op korte afstand aan te moedigen. Kort daarop gaan de jongen hun eigen weg. De familieband is maar van korte duur!

Natie bepaalt geluk leden

Vervolg van pag. 3

beroemde voorbeeld van een denkbeeldige wensmachine. Er is zoveel leed en onzekerheid op de wereld; je maakt onvermijdelijk fouten en anderen maken fouten, er zijn misverstanden, geliefden kun je verliezen, je kinderen kunnen zich anders ontwikkelen dan je hoopte, en het blijft maar onzeker en met weinig vooruitgang tobben. Zou je van al die chronische frustraties, teleurstellingen en onzekerheden af willen?

Stel dat een mens aangesloten kan worden op een machine met allerlei draadjes. Hij ligt in een oliebad aan een infuus met een stoma en wordt kunstmatig gevoed, maar alles wat hij wenst, kan hij voor zijn gevoel in een droom ervaren: keizer van China zijn, piloot boven de Noordpool, flirten met de koningin van Sheba, op een gevleugeld paard door de Parijse Opera crossen, het kan allemaal. Zou u dan altijd aangesloten willen blijven op zo'n machine?

Ik heb het in de loop van jaren aan vele heroïneverslaafden gevraagd, maar zonder uitzondering wilden zij niet voor altijd in een oliebad de 'prachtigste dromen dromen. En waarom niet? Omdat, zegt Mozick, mensen de werkelijkheid willen. Ze willen niet dromen, maar de realiteit, ze hebben de echte wereld nodig om te leven.

Wat kan ik nou taxeren omtrent het geluk? Als een menswaardig bestaan verzekerd is — voeding, geliefden, veiligheid —, kan men daarna het geluk in drie soorten onderscheiden:

1. het vitale geluk: lekker eten, drinken, vrijen, rusten, zingen, dansen, aan sport doen, enz. Deze vorm van geluk kan kwantitatief uitgebreid worden. Je kan het noemen, maar ook gebaren uitdrukken... Wellicht is een deel van dit carnavalsgeluk onmisbaar, wil het leven niet vergrauwen. Voor sommige mensen mag dit het gehele geluk zijn, voor anderen is dit toch te simpel.

2. Het sociale geluk; de erkenning door de anderen, de waardering voor vakman of vakvrouwschap, aanzien, verantwoordelijke posten, status, kortom de vreugden van de sociale; gezeten burger. Voor de meeste mensen is dit geluk met wat vitale genoegens alles wat wij wensen.

3. Het eenwordende geluk, de schouwing, de beatitudo: de momenten van inzicht en eenwording met het grotere geheel: God, mensheid, kerk, stad, concern, enz. Dat is een geluk dat niet iedereen, maar soms wel de besten onder ons momenten van verrukking geeft. Daarbij doet het persoonlijk belang, de individuele winst er minder toe. Het gaat om het grote resultaat, het boven-individuele belang, het geheel, dat gediend blijkt te zijn door en van de kleine mens.

Maakt het veel uit? Waarom zou iemand, die zich alleen maar voortdurend wil voortplanten, of zich voortdurend chemische stoffen in het bloed wil spuiten niet even gelukkig of gelukkiger kunnen zijn? Is het alleen een kwestie van interpreteren?

Neen, zegt Mozick, want de mens wil de echte wereld. En de waardering van de wereld om je heen is een ijkpunt. Als je alles hebt, maar je wereld veracht of negeert je, dan kun je niet gelukkig zijn. Als de wereld je vereert, en je hebt alles, maar je kunt niet leven volgens je eigen persoonlijkheid.... dan kun je niet gelukkig zijn. Als de ijkpunten van wereld en eigen identiteit juist zijn, kan drugsgebruik, kan uitsluitend sex of alcohol geen geluk brengen. De wereld veroordeelt het, op goede gronden, je komt aan je eigen identiteit niet en zelfs steeds minder toe.

Het nationaliteitsbesef, het dienen van de natie, geeft weinig kans op vitaal, of sociaal geluk. Wel kan nationaliteitsbesef een saamhorigheid, en in hogere graad een idealistische eenwording brengen. Dat kan voor allerlei mensen op allerlei plaatsen in de maatschappij het geval zijn. Omdat niet het persoonlijk belang, maar het resultaat voor de collectiviteit geldt, zal dit in hoogste mate gelden voor personen die op sleutelposities verkeren.

Dat is ook te merken, bij voorbeeld in de brieven van Johan de Witt en Thorbecke. Als ik een gissing mag maken, meen ik dat Cola Debrot goede kansen moet hebben gehad op momenten van beatitudo vanwege de Antillen, die hij op velerlei manieren mocht dienen, als schrijver en bestuurder en waarvan hij bij zijn afscheid toch een belangrijke wending naar een realistischer maatschappij-opbouw kan hebben ervaren na 30 mei 1969.

U zult mij niet kwalijk nemen, dat ik over de mogelijke nationale identiteit, het culturele karakter van de Antillen nauwelijks wat kan zeggen. Daarvoor ben ik niet goed genoeg op de hoogte van de recente ontwikkelingen. Wel zal het ten eerste niet betwist worden, dat de wording van een dergelijke collectieve identiteit een besef van verantwoordelijkheid voor het algemene Antilliaanse belang in zal houden. En dat is van belang voor de democratische controle, hoe men zich ook het verband en de bindingen met Nederland en de regio voor gaat stellen. Zonder die verantwoordelijkheid verzandt men in de lokale, eilandelijke, of partijbelangen.

Ten tweede zal die mogelijke nationale identiteit geworteld zijn in de maatschappelijke realiteit. En dat gegeven alleen al geeft een perspectief; want de maatschappelijke realiteit is die van een culturel actieve samenleving, met vele radiostations en kranten, met eigen tradities, kunst en levende muziek. Het is een traditioneel meertalige maatschappij, waarin het Papiaments een prominente plaats inneemt, maar niet de eigen plaats. Het is een pluriforme realiteit met een multiraciale, geschoolde bevolking, waarin de gekleurde Antilliaan een centrale plaats inneemt, maar niet de enige plaats. De cultuur heeft gedeeltelijk wortels in de Nederlandse cultuur, maar bezit trekken die nergens anders voorkomen. Er is een fraaie stad als centrum, met zijn vele schilderachige plaatsen, er bestaat een democratische rechtsstaat.

Natuurlijk zijn er eveneens grote problemen en kan de toekomst niet alleen rozige successen brengen. Maar men kan in de komende jaren wellicht getuige zijn van iets wat bijna niet te geloven valt: het geleidelijk ontstaan van een nationale identiteit, het zichzelf uitdrukken van een eigen cultuur. Inderdaad vooral via de overheid, inderdaad, afhankelijk van de opname en verbreiding door de jeugd, maar toch vooral door de bewustwording in brede lagen van de burgerij.

Zo'n natie bepaalt voor een groter deel dan men vroeger wist de kansen op geluk van de leden; in de culturele ontplooiing liggen op allerlei niveau's en terreinen behalve problemen en risico's, ook vele mogelijkheden tot momenten van allerlei vormen van geluk. En vele van die mogelijkheden wens ik de Antilliaanse gemeenschap ook van harte toe.

Niemand wordt meer door de bendes ontzien

'Maffiapriesters' van Zuid-Italië voeren strijd tegen het kwaad

Afgelopen woensdag zijn in Palermo vijf maffiosi gearresteerd die worden verdacht van de moord op don Guiseppe Puglisi, de eerste geestelijke die het slachtoffer werd van een killercommando van de maffia. Op 15 september 1993 werd de 56-jarige priester voor zijn huisdeur doodgeschoten.

Pater Puglisi had in de straatarme Palermitaanse wijk Brancaccio een sociaal centrum ingericht om jongeren uit de greep van de maffia te redden en was daardoor een gevaar geworden voor Cosa Nostra.

"Die pater was lastig en dat was reden genoeg om hem uit de weg te ruimen", zei een verklikker later tegen de politie. Onder de vijf verdachten zijn twee notoire clanhoofden, de gebroeders Guiseppe en Filippo Graviano, die namens maffialeider Totò Riina een schrikbewind uitoefenden in Brancaccio.

Een half jaar na don Puglisi, op 19 maart van dit jaar, werd een tweede priester om het leven gebracht. Don Guiseppe Diana werd doodgeschoten in de sachristie van zijn Sint Nicolaaskerk in het twintig kilometer ten noorden van Napels gelegen Casal di Principe. Zijn gezicht werd onherkenbaar verminkt doordat de moordenaar hem door de mond en de ogen schoot: een rituele waarschuwing aan anderen om zwijgend en blind te blijven.

Zijn moordenaar is nog voortvluchtig, maar de politie weet dat het een plaatselijke boss is van de camorra, de Napolitaanse maffia, die de priester wilde straffen voor zijn weigering om de mis op te dragen voor een vermoorde collega. Ook de 36-jarige don Diana was al regelmatig bedreigd door de camorra die hij met een groep collega's in woord en daad bestreed.

Sindsdien is de maffiose aanval op de kerk doorgegaan. De kerk van Matera, in de zuidelijke streek Basilicata, is onlangs zwaar beschadigd door een bom, nadat pastoor Basilio Gavazzeni een comité had opgericht tegen de plaatselijke woekeraars. En in de dom van de Calabrese stad Locri, die in het verleden meermalen door geweerschoten is getroffen, werd een nepbom aangetroffen als waarschuwing van de *'ndrangheta,* de Calabrese maffia, aan het adres van de pas benoemde bisschop Giancarlo Bregantini.

DERDE WERELD

De meest bekende 'anti-maffia-geestelijke' van Italië is Don Antonio Riboldi, de bisschop van het bij Napels gelegen Acerra. Drie jaar geleden schreef hij nog in zijn autobiografie, dat hij minder risico liep dan anderen, *'omdat de maffia kennelijk nog altijd ontzag heeft voor de toga'.* Maar nu geeft ook Riboldi toe dat het oude taboe een anachronisme is geworden: "Een jaar geleden kreeg ik zelf bezoek van twee afgezanten van de camorra die me dringend verzochten om mijn preken en mijn oproepen op tv tegen de camorra te matigen."

"Toen ik ze op de man af vroeg, of de camorra tegenwoordig zo ver zou gaan om ook een priester te vermoorden, antwoordden ze me dat de tijden zijn veranderd en dat tegenwoordig niemand meer wordt ontzien. Geen vrouwen, geen kinderen en ook geen geestelijken".

De maffia zit in het nauw en neemt haar toevlucht tot terreurdaden waarvan ook geestelijken het slachtoffer worden. Aan de ene kant is dat een gevolg van de grote schoonmaak in het politieke bedrijf, die heeft geleid tot een meer resolute bestrijding van de maffia. Maar het komt ook door de houding van de kerk-zelf die is overgegaan van een stilzwijgend gedogen, dat soms zelfs ontaardde in openlijke collaboratie, in een frontale oppositie, die nu haar eerste slachtoffers heeft geëist.

Een bezoek aan Casal di Principe maakt direct duidelijk in welke omgeving maffia en camorra tieren. Het 19.000 inwoners tellende stadje biedt de mistroostige, derde wereld-achtige aanblik van zo veel Zuiditaliaanse nederzettingen. Clandestien gebouwde, lelijke constructies van kaal cement worden afgewisseld door nimmer voltooide betonstaketsels en lukraak op elkaar gekwakte brokken tufsteen. Sjofele mannen hangen op straathoeken of praten met elkaar op het dorpsplein. De straten zijn vuil en met hobbels en gaten geplaveid.

AARDBEVING

In deze bidonville van de camorra, die volgens de statistieken het meest criminele dorp van Europa is, hebben drie van de meeste beruchte bendes van Napels hun basis.

Net als de andere camorrabendes hebben ook zij de afgelopen jaren een grote sprong voorwaarts gemaakt dank zij de aardbeving die in 1980 de Apennijnen trof. Casal di Principe is daar weliswaar niet door getroffen, maar dat verhinderde de politieke peetvaders van dit gebied, de voormalige christen-democratische ministers Antonio Gava en Paolo Cirino Pomicino, niet om hier miljoenen guldens voor de wederopbouw naartoe te sluizen.

Miljoenen, die volgens de regels van het toen geldende stalen pact tussen politiek en camorra, uitsluitend terechtkwamen bij maffiose bouwondernemingen die als spaarpot dienden voor de steeds machtiger wordende clans. "De aardbevingsgelden hebben hier een parasitaire economie geschapen, waarin de gezonde bedrijven zijn verdwenen en de camorra zorgt voor de verdeling van geld en banen", zegt de arts Renato Natale, die in 1987 samen met don Diana de eerste actie tegen de camorra startte en eind vorig jaar werd gekozen als eerste progressieve burgemeester van Cassale. De geldstroom uit Rome heeft ook geleid tot een bendeoorlog zonder kwartier die de streek rond Casale, de Agro Aversano, al jaren in zijn greep houdt en waarbij alleen in 1992 al meer dan honderd doden vielen.

TERRORISME

Tegen de spiraal van geweld, de overmacht van de camorra en de verstrengeling met de politiek publiceerden don Diana en zes medepriesters uit Casale en omstreken met Kerstmis 1991 een vlammende open brief.

"Machteloos moeten wij toezien bij het leed van vele gezinnen die hun kinderen zien eindigen als slachtoffers of als leden van de camorra", schreven de zeven priesters.

"De camorra is een vorm van terrorisme die angst inboezemt, haar eigen wetten oplegt en een vast onderdeel van de maatschappij dreigt te worden. De camorristi dwingen met wapengeweld onaanvaardbare regels op: een afpersing die elk economische ontwikkeling in de kiem smoort; steekpenningen van twintig procent en meer; een drugshandel die een leger van jonge huurlingen van de maffia kweekt; en bendeoorlogen die als zweepslagen ons gebied geselen. Naast een machtsvacuüm in het openbaar bestuur, dat wordt gekenmerkt door corruptie, traagheid en vriendjespolitiek, vormt de camorra een criminele tweede Staat".

De actie van de Kerk moet beslister worden, priesters moeten van de kansel misstanden aan de kaak stellen en in de parochies een tegenvoorbeeld geven voor de jonge generatie 'die nu het laboratorium vormt van de georganiseerde misdaad', kondigden de paters aan.

In Zuid-Italië, waar de kerk nog een centrale maatschappelijke functie vervult, is zo'n duidelijke stellingname van het grootste belang. "De kerk kan goed werk verrichten door een cultuur van legaliteit en verdraagzaamheid te preken in een gebied waar nu wetteloosheid en haat heersen", zegt Michele Corvino, de voorzitter van de plaatselijke afdeling van de katholieke actiegroep Azione Cattolica.

En dat was precies wat don Diana en zijn collega's deden en doen. "Don Guiseppe noemde het woord camorra vrijwel nooit, maar hij maande de jongeren om zich te verzetten tegen de slechte invloeden. Hij riep op tot moed, eerlijkheid en waardigheid en dat heeft hij met de dood moeten bekopen", zegt zuster Alessandra, de moeder-overste van het Karmelitessenklooster die als eerste het lijk van don Diana aantrof in de sachristie van de kille, betonnen Nicolaaskerk.

De jeugd respect voor de wet bijbrengen om een nieuwe generatie te kweken die zich de macht en de cultuur van de maffia niet laat welgevallen. En tegelijk de maffia haar steun onder de bevolking ontnemen door haar te delegitimeren en zo maatschappelijk te isoleren. Dat is het beleid dat door steeds meer geestelijken in Zuid-Italië met toenemend succes wordt gevolgd. Een bezoek aan don Carlo Aversano, collega en boezemvriend van de vermoorde priester, laat zien wat dat in de praktijk betekent. Zijn in hemeltergend revolutiebeton opgetrokken pastorie is tevens dorpshuis, bibliotheek en jeugdhonk, waar jongeren figuurzagen en tafelvoetbal spelen en waar volwassenen om raad komen vragen.

BEKERING

Don Carlo streelt een dik jongetje dat fervent een renaissance-schilderij aan het natekenen is, door de haren. "Kijk, dat was het zoontje van de broer van Sandokan", vertelt hij later. En Sandokan, een beruchte piraat uit de Italiaanse volksliteratuur, is weer de bijnaam van de al jaren voortvluchtige Francesco Schiavone, de leider van een beruchte camorraclan.

"Wij blijven oproepen om de wapens neer te leggen, want we kunnen niet anders. Een keer heb ik vier slachtoffers van de camorra tegelijk moeten begraven en een paar dagen geleden nog eens twee. Natuurlijk ben ik bang om op dezelfde wijze te eindigen als Guiseppe, maar als dat mijn lot is, dan zij het zo."

"Ik ben hier geboren en ga hier niet weg zolang de bisschop het me niet opdraagt", zegt don Carlo die ondanks alles optimistisch gestemd blijft. "Ze schieten op de kerk omdat het water hun tot aan de lippen staat. De afkeer van de camorra groeit en zelfs de kinderen van de gangsters komen naar ons toe. We staan niet meer alleen, maar worden door steeds meer mensen gesteund. Ik denk dat het uur van de bekering nabij is."

Dat denkt ook don Riboldi. De bisschop die sinds dertig jaar preekt tegen maffia en camorra, verklaarde onlangs op de televisie dat honderden camorristi bereid zouden zijn om zich aan te geven en de bisschop verzocht hadden om met de politie te bemiddelen over een strafkorting. In een smoezelige bar in het dorp vallen echter andere geluiden te horen. Onguur ogende types verzekeren mij dat in Casal di Principe de camorra niet bestaat, en dat pater Diana zou zijn vermoord omdat hij het met vrouwen hield. Een man met een gelaat dat uit de Openbaringen lijkt weggelopen, neemt mij apart en fluistert: *"Quel prete dava fastidio!"*

Letterlijk betekent dit, dat pater Diana 'lastig was', een formulering die in het maffiose spraakgebruik betekent dat iemand geëlimineerd moet worden omdat hij de zaken in gevaar brengt. Burgemeester Natale doet de *Weibergeschichten* verontwaardigd af als 'de gebruikelijke laster van de camorra om ook postuum het voorbeeld van don Guiseppe in diskrediet te brengen'.

Op een van de regelmatig vernieuwde aanplakbiljetten waarmee de gesneuvelde priester op de muren van Casal di Principe wordt herdacht, verschijnt zijn naam naast die van Oscar Romero, de bisschop van San Salvador die door een rechtsextremistisch doodseskader werd vermoord. Inderdaad kunnen de circa driehonderd 'anti-maffia-priesters' van Zuid-Italië worden door zwaarbewapende agenten wordt bewaakt, doelt daarmee op de lange jaren waarin de kerkelijke autoriteiten het gevaar van de maffia bagatelliseerden en onder alle omstandigheden de van maffia en corruptie doordrenkte christen-democratie bleven steunen als bolwerk tegen het enige echte gevaar, het communisme.

"De kerk boet voor haar nalatigheid. Als zij de camorra net zo hard had bestreden als het communisme, dan zou hier nu wellicht een andere mentaliteit hebben geheerst", zei de bisschop van Caserta, Nogara, daarom in een commentaar op de dood van don Diana.

Berucht is het voorbeeld van de vorige aartsbisschop van Palermo, Ernesto Ruffini, die in de jaren '60, toen Palermo werd geteisterd door bende-oorlogen en bomaanslagen, aan paus Paulus VI schreef, dat de maffia 'een verzinsel van de communisten' was.

Tegenover een journalist verklaarde kardinaal Ruffini: "Mafia? Voor zover ik weet, is dat een soort wasmiddel". Andere geestelijken aarzelden niet om, overigens net als de meeste notabelen, zich persoonlijk in te laten met de maffia. Calogero Vizzini, de eerste naoorlogse leider van Cosa Nostra, ontving geestelijke steun van twee broers die beide bisschop waren. De fraters van het Capucijnerklooster van Mazzarino op Sicilië fungeerden als kassiers van een maffiose afpersingsbende. Andere kloosters waren onderduikadressen voor voortvluchtige maffiosi.

Don Ustino Coppola, de 'pater van Cosa Nostra', voltrok in 1977 het huwelijk van de al tien jaar voortvluchtige maffialeider Totò Riina. Een andere priester, don Stilo, onderhield contacten tussen de Rode Brigades en de Calabrese maffia. En de bisschop van het Siciliaanse Monreale, Salvatore Cassisa, kwam onlangs in opspraak toen een voortvluchtige gangster zijn draadloze telefoon bleek te gebruiken.

beschouwd als vertegenwoordigers van een nieuw soort bevrijdingstheologie.

Ze bestrijden immers niet alleen de misdaad maar ook de armoede, de werkloosheid en het maatschappelijke onrecht die er de voedingsbodem van vormen, en dat leidt in de praktijk vaak tot een politieke keuze voor links. Zo is de jezuïet Ennio Pintacuda de inspirator van de Palermitaanse burgemeester Leoluca Orlando en zijn anti-maffia-partij La Rete en was in Catania pater Salvatore Resca de organisator van het progressieve front dat in juni 1993 de gemeentelijke verkiezingen won.

"Waar de kerk in de eerste linies staat, verliest de maffia. Maar in plaats van dat te erkennen en boete te doen voor haar nalatigheid in het verleden, probeert de kerkelijke hiërarchie ons maar al te dwarsbomen", zegt don Gregorio Porcaro, die de parochie in het hart van Palermo leidt waar vorig jaar don Puglisi het leven liet.

De priester, die net als bisschop Riboldi dag en nacht

Omgekeerd vertonen de mafiosi op hun beurt alle uiterlijke tekenen van vroomheid. Zij lopen vooruit in processies, verrijken de plaatselijke kerken met gulle giften en in de inwijdingsrituelen van de maffiose organisaties spelen bidprentjes en geloften aan de Madonna een belangrijke rol. Soms leidt dat tot bizarre situaties.

Maffialeider Michele Greco bracht bij voorbeeld bijna al zijn vrije tijd door met bijbellezing. De beruchte killer Giginio Lavardera bracht voor elke moord een bezoek aan zijn buurtkerk, terwijl anderen hun gemoed verlichtten door nadien ter biecht te gaan.

Pas in 1982 werd het zwijgen van de kerk doorbroken. In dat jaar hield don Riboldi in de dom van Acerra zijn eerste preek tegen de camorra, aan het einde waarvan alle gelovigen de kerk hebben verlaten. Daarop gaven de gezamenlijke bisschoppen van het gewest Campania een ondubbelzinnige verklaring uit tegen de kwaadaardigheid van de camorra — die dan door een belangrijk deel van de bevolking nog als een alternatieve autoriteit wordt gezien. Datzelfde jaar hield de nieuwe kardinaal van Palermo, Salvatore Pappalardo, een hartstochtelijke preek bij de begrafenis van de door de maffia vermoorde maffiabestrijder generaal Carlo Alberto Dalla Chiesa. In de vorm van een klassieke gelijkenis kritiseerde Pappalardo daarbij ook de zwijgzaamheid van het Vaticaan: "Terwijl Rome praat, gaat Saguntum ten onder."

Saguntum, de Spaanse stad die door het gedraal van de Romeinse Senaat in handen van Hannibal viel, was natuurlijk Palermo, op dat moment het toneel van een bende-oorlog die in enkele jaren duizend doden eiste.

Jarenlang zou de kardinaal echter een roepende in de woestijn blijven. Veel geestelijken bleven zich verzetten tegen een 'geruchtmakende stellingname tegen de maffia' (kardinaal Amoroso van Trapani), het Vaticaan zweeg en toen de paus in 1982 zijn eerste bezoek aan Sicilië bracht, sprak hij slechts in zeer algemene termen een veroordeling uit van de 'cultuur van de dood'.

Daar kwam eindelijk verandering in op 9 mei 1993, toen de paus een vermaard geworden rede tegen de maffia hield. In de tussentijd was er dan ook veel veranderd.

Het rode gevaar was verdwenen, de Italiaanse overheid was eindelijk gaan optreden tegen de maffia en ook paus Woytila zelf was na een verblijf van dertien jaar in Italië overtuigd geraakt van de ernst van de situatie.

Tegen de achtergrond van de antieke Griekse tempels van de Siciliaanse stad Agrigento, met wapperende toog en vlammende ogen, dreigde de paus met hel en verdoemenis. "De maffia mag de heilige rechten van het volk van Sicilië niet langer met voeten treden. Maffiosi, bekeert u, want eens komt ook voor u het oordeel Gods en dan zult ge rekenschap moeten afleggen voor Uw euveldaden!"

Het anathema van de paus, over de hoofden van hun vaak aarzelende directe superieuren heen, betekende een fikse steun in de rug voor de eenvoudige anti-maffiapaters. Bovendien is het van enorm belang geweest voor de bewustwording van de vele Zuiditalianen die tot dan toe een godvruchtig leven probleemloos paarden aan een miskenning van het probleem van de maffia. En zelfs binnen de maffia zijn de woorden van de paus niet zonder echo gebleven. Voor camorra-leider Carmine Alfieri vormden zij de aanleiding om zijn criminele verleden vaarwel te zeggen en het ganse politiek-maffiose complex van Napels bloot te leggen.

DRIEHONDERD 'anti-maffiapriesters' uit Zuid-Italië worden beschouwd als vertegenwoordigers van een nieuw soort bevrijdingstheologie. Zij trekken ten strijde tegen de steeds hardere praktijken van de maffia. Ze bevrijden niet alleen de armoede en de werkloosheid, maar het maatschappelijke onrecht dat er de voedingsbodem van vormt. Don Guiseppe Puglisi was een van hen. Hij was 'lastig', een formulering die in het maffiose spraakgebruik betekent dat iemand geëlimineerd moet worden. Zijn moordenaars werden opgepakt.



Museum toont waar huidig racisme toe kan leiden

Mauthausen bewijst: 'Gaskamers zijn geen jodenverzinsels'

= door Marius Bremmer =

Vooral recente aanslagen van neo-nazi's in Europa en de succesrijke film *Schindlers List* hebben overal ter wereld de tongen over racisme weer losgemaakt. Spielberg toont in zijn film tot welke vreselijke uitwassen racisme kan leiden. Maar ook buiten de bioscoop, op plaatsen waar de vernietigingsmachine van Nazi-Duitsland draaide, kan men zien wat racisme toen en wat racisme nu nog is. Daarvoor reisde onze medewerker Marius Bremmer naar Mauthausen, een voormalig concentratiekamp in het zuiden van Duitsland.

Buiten is het een stralende dag, maar binnen in de als museum ingerichte barakken wordt het wel erg donker. Over een deel van de gruwelijkste borden met foto's was een wit velletje papier geplakt, dat nu los hangt. Met pen heeft een van de bezoekers tussen de aangrijpende beelden gekrast: 'Gaskamers? Jodenleugens'. Het velletje papier had deze zin moeten bedekken, maar heeft inmiddels losgelaten. Racisme leeft nog steeds. Mauthausen is de moeite meer dan waard om met een bezoek te vereren. Dat geldt voor mensen die willen weten wat er allemaal gebeurt is tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar blijkbaar ook voor mensen die dat willen ontkennen! In Mauthausen bedenk ik me, dat veel Oostenrijkers barre antisemieten waren en vaak nog zijn. Het is duidelijk dat neo-nazi's overal in opkomst zijn, niet alleen in Duitstalige landen. Maar om nou net in het hart van Mauthausen, waar de sporen van de oorlog en de stelselmatige vernietiging van het joodse volk zó zichtbaar zijn, om uitgerekend dáár het bewijs van de massamoord met een ontkenning beklad te moeten zien!

NIET KAMPEREN

Oostenrijk. Beneden kronkelt zich de rivier de Donau door het golvende landschap. Mauthausen,. het plaatsje waar destijds het concentratiekamp naar genoemd is, ligt er vredig en goed onderhouden bij. Weelderig hangen de bloeiende geraniums overde balkonranden. De omgeving is landelijk. Akkers staan er goed bij, de bomen zijn groen, de vogels fluiten. In de wijde omtrek maken handwijzers duidelijk, dat in deze schilderachtige omgeving zich het voormalig kamp bevindt. Een weggetje slingert zich naar boven. Dan maken de muren van Mauthausen zich plotseling aan de omgeving bekend. Hoog op een plateau staan de dikke stenen muren en de lompe wachttorens verheffen zich boven het massieve gevaarte uit. Steen voor steen werden de muren door dwangarbeiders opgemetseld, nadat collega-gevangenen de blokken uit de lager gelegen granietgroeve hakten en naar boven zeulden. Het resultaat is imposant: voor de meesten een zelfgegraven graf. Ik ben niet de enige toerist en voor het geval we ons op het grasveld voor het vernietigingskamp prettig mochten voelen: een bordje maakt duidelijk dat hier niet mag worden gekampeerd! Het kamp kan alleen worden betreden dan na een kassa te zijn gepasseerd. Het is toch vreemd om -hier in Oostenrijk- te moeten betalen voor een oorlogsmonument? Kan de Oostenrijkse staatsbegroting niet als 'Widergutmachung' (herstelbetaling) voor Mauthausen vrij entree invoeren?

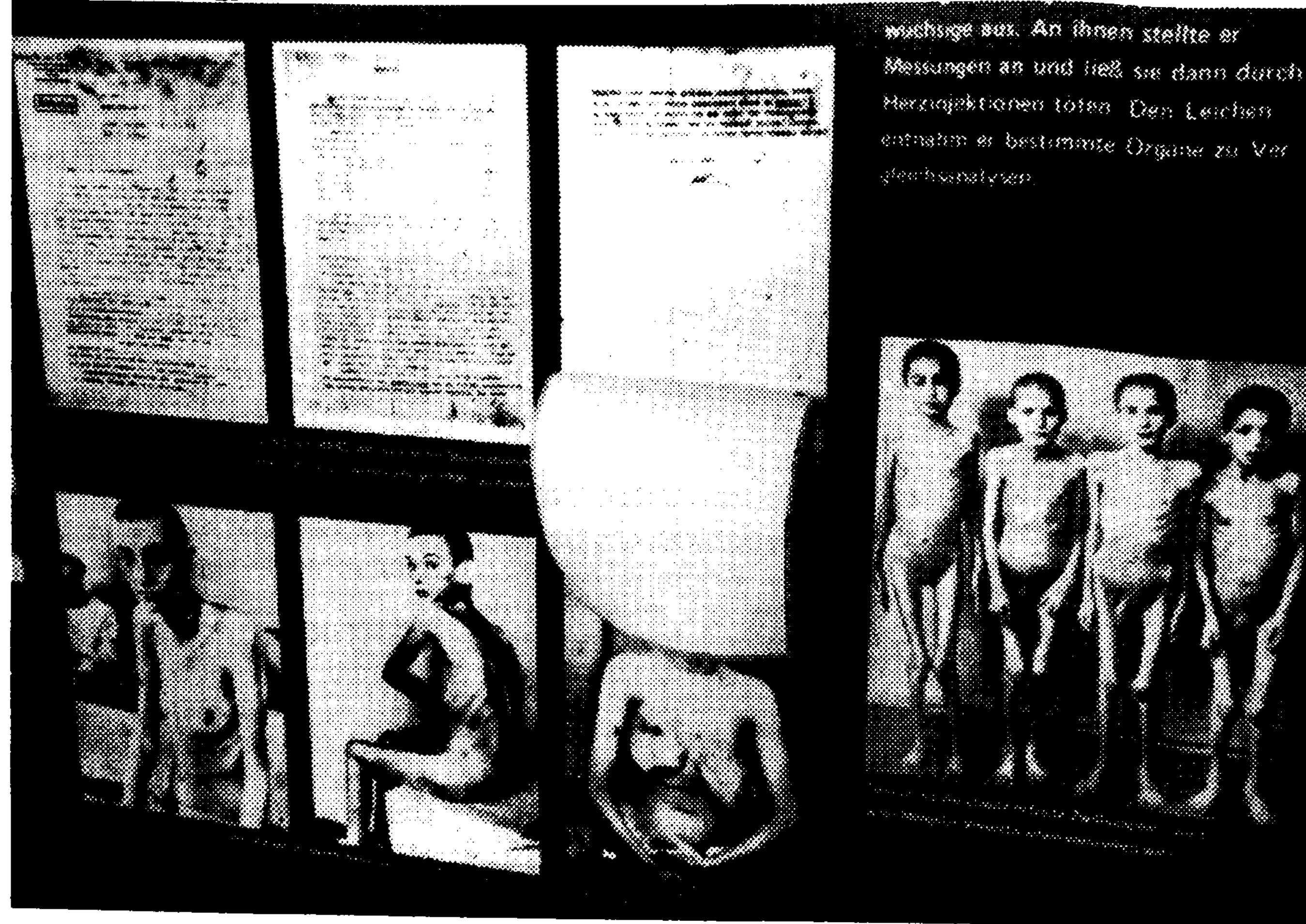
CREMATIE-OVEN

Jaren geleden bezocht ik Auschwitz-Birkenau in Polen, waar een deel van Schindlers List zich afspeelt. Vergeleken bij die vernietigingsfabriek is Mauthausen maar klein. Hier in Mauthausen vonden 'slechts' ca. 70.000 mensen de dood, tegen 4 miljoen in het verre Polen. Mauthausen is ook veel soberder gehouden. De Polen hebben in Auschwitz niets achterwege gelaten om te laten zien hoe erg het allemaal was: van de doden getuigen nog hopen haar, bergen brillen of overbodig geworden prothesen in een entourage van waar afgrijzen. In Mauthausen moet de bezoeker de ellende er zelf bij denken: op de binnenplaats van het kamp, in de grotendeels onttakelde barakken, op de lieflijke dodenakker en bij de perfect geconserveerde crematie-oven. Hoe dichter je bij deze plek in de kelders van het complex komt, hoe meer nabestaanden een bordje hebben opgehangen ter nagedachtenis aan een geliefde die hier omkwam: portretjes, marmeren grafplaatjes, herinneringen aan een bedevaart. Langs de wanden van de appèlplaats hangen grote gedenkplaten uit verschillende landen. Ze herinneren aan groepen slachtoffers of aan individuele helden. Kunstenaars exposeren hun thema's uit de kampen. Het is allemaal veel 'cleaner' dan in Auschwitz, maar een tentoonstelling over opkomst en ondergang van het Hitlerrijk brengen je toch zo in de sfeer, dat de oorlog je weer opslorpt. Ook al was je er zelf niet bij en verloor je er niet zelf een geliefde.

■*In het voormalig concentratiekamp is een doorlopende expositie over de gruwelen die er bedreven zijn door de nazi's. Aanhangers van deze massamoordenaars, de neo-nazi's, bekladden de foto's met ontkenningen...*

(foto's Marius Bremmer)

■*Het kamp toont nog een goed bewaard gebleven crematie-oven, waar de lijken van de omgekomen dwangarbeiders werden verbrand...*



DODENTRAP

Vanuit de hoofdpoort kan de bezoeker langs de dodentrap afdalen naar de granietgroeve. Het is evenwel indrukwekkender om het geheel eerst van beneden af te bekijken. Daartoe moet men met de auto (gemakshalve...) eerst het slingerweggetje weer af naar een lager niveau in het landschap. Dan kom je op de plaats, waar destijds de dwangarbeiders de rotsblokken uithakten en naar boven, naar het kamp, moesten sjouwen. Bekend zijn de foto's van mannen in hun gestreepte kampkleren, met hun pikhouwelen. Ik realiseerde me echter niet dat de groeve zo zeer aan de voet van het kamp lag. Tijdens de gruwelijke oorlogsjaren, elke ochtend weer, openden zich de grote deuren van het kamp. De gevangenen marcheerden dan onder strenge bewaking naar de in de rotswand uitgehakte trap. De hele dag en -zo stel ik me voor- met een minimaal rantsoen moest men dan uiterst zware lichamelijke arbeid verrichten. Velen konden aan het eind van zo'n werkdag niet de trap weer omhoog klimmen. Ze werden dan door hun bewakers zijwaarts van de treden geduwd, zodat ze het ravijn in stortten en omkwamen. Hun medegevangenen moesten dan als straf de lijken weer omhoog zeulen. Vaak ook pleegden gevangenen zelfmoord door zich opzettelijk in de diepte te storten; dat noemden de bewakers dan 'parachutisten'. In de afgrond, waar nu een rustiek meertje is, staat een bord ter nagedachtenis aan de eerste wagonlading joden uit Nederland. Zij werden allemaal vanaf de rand in het ravijn geduwd, nog voor ze er zelf gewerkt hadden...

OORLOGS MISDADIGERS

Simon Wiesenthal is een van de mensen die barak B van het zogenoemde dodenblok heeft overleefd. Vanuit een kantoortje in de nabijgelegen Oostenrijkse stad Linz begon de beroemde nazi-speurder na de oorlog zijn zoektocht naar onder anderen Adolf Eichmann. Eichmann, de plaatsvervanger van Hitler, was afkomstig uit Linz en de band van de in Argentinië ondergedoken beul met zijn in Linz nog levende verwanten werd hem later noodlottig. Hitler wilde in Linz de hoofdstad van zijn Duizendjarige Rijk laten verrijzen. Zo ver is het gelukkig nooit gekomen. Simon Wiesenthal schreef later dat Eichmann in Linz een keer oudejaarsavond in familieverband vierde, hoewel hij al in Argentinië (onder de naam Ricardo Klement) leefde. Uiteindelijk wist de Israëlische geheime dienst Eichmann in Buenos Aires in 1961 op te sporen, hetgeen leidde tot zijn ontvoering naar Israël. Daar werd hij na een roemrucht proces geëxecuteerd. Een andere zoon van de Donau was Josef Mengele, die in Günzburg woonde, ook niet ver van Mauthausen. Hij werd berucht als de 'engel des doods' van Auschwitz. De kamparts kreeg na de oorlog (tot 1949) onderdak in het klooster van Günzburg en bezocht in 1951 daar nog de begrafenis van zijn vader. Niemand gaf hem aan bij de politie. Hij vluchtte ook naar Latijns-Amerika en ontliep zijn aardse straf. In Günzburg is nog een bloeiende fabriek in landbouwwerktuigen: Mengele und Sohne.

Boven aan de dodentrap van Mauthausen, bij de hoge muren en vlak voor de grote ingang van het kamp, bevinden zich de nationale monumenten voor de slachtoffers. Uiteraard heeft Israël er een groot monument. De Bondsrepubliek heeft het aandoenlijk eenvoudig gehouden, strak beton, geheel anders dan de voormalige DDR. De DDR had (blijkens de tekst) niets te maken met het nazi-regime: "Jouw zonen die hier streden en stierven, geloofden in het ware Duitsland van de toekomst". Dat ware DDR-Duitsland van de toekomst is nu ook ingestort. Nederland gedenkt in een fraai bogen-monument de 1178 omgekomen burgers. Alle namen, meest joodse, staan aan de binnenkant opgetekend. Je kunt door de bogen lopen en de namen lezen...

ILO viert 75ste verjaardag

Arbeidsorganisatie kenmerkt zich door bijzondere dynamiek

= door Victor-Yves Ghebali =

Dit jaar wordt de 75ste verjaardag gevierd van de International Labour Organization (ILO), een wereldorganisatie waarbij ook de Nederlandse Antillen aangesloten zijn. De ILO heeft haar wortels in het Europa en Amerika van de negentiende eeuw waar de industriële revolutie begon welke leidde tot een ongekende economische ontwikkeling. De gedachte dat een internationale arbeidswetgeving haalbaar was, vatte post bij de pioniers van de ILO, zelfs voor de officiële oprichting in 1919.

Vanaf het begin van de negentiende eeuw en tot en met de Eerste Wereldoorlog, was er in het Europese denken een ontwikkeling aan de gang die gunstig was voor het ontstaan van een internationale arbeidsorganisatie, speciaal gericht op het bevorderen en verdedigen van internationale arbeidswetgeving.

Evenals een aantal andere gespecialiseerde afdelingen van de Verenigde Naties, kan de ILO er groot op gaan dat de internationale arbeidsorganisatie de oprichting van de VN in 1945 ver voor was. Door de jaren heen is een schat aan ervaringen opgedaan die als basis fungeren voor de inspiratie en dynamiek van de ILO.

Het idee voor een internationale arbeidswetgeving ontstond in het begin van de negentiende eeuw als gevolg van de ethische en economische aspecten verbonden aan de industriële revolutie. Deze wetgeving kreeg de steun van vooraanstaande leiders in de industrie zoals Robert Owen en Daniel Le Grand, de politicus Charles Hindley, de in hygiëne gespecialiseerde medicus Louis-René Villermé en de economen J. Blanqui sr. en Daniel Mareska.

Het initiatief kwam dus van de intellectuele middenklasse en niet uit de arbeidersbeweging. De vakbonden gingen zich pas veel later bemoeien met arbeidsvraagstukken, nadat eerst de obstakels voor erkenning op nationale schaal en vrijheid om zich aan te sluiten bij een bond uit de weg waren geruimd. Wat niet wil zeggen dat de werknemers voor die tijd zich alles lieten welgevallen voor wat betreft de arbeidsvoorwaarden.

Twee acties van de werknemers in de textielindustrie in Lyon (in 1831 en 1834) en diverse pogingen om de arbeiders in de Britse industrie te organiseren (het eerste vakbondscongres vond plaats in 1864), zijn voorbeelden van de strijd die in die periode door de werknemers werd gevoerd.

De ILO-pioniers voerden drie soorten argumenten aan om te komen tot internationale regelingen op arbeidsgebied. Voortkomende uit humanitaire overwegingen, luidde het eerste argument dat de werknemers zowel lichamelijk als geestelijk te lijden hadden onder de toenmalige arbeidsomstandigheden. Het tweede argument, van een meer politiek karakter, legde de nadruk op de consolidatie van arbeidsvrede in de geïndustrialiseerde landen met als doel sociale onrust te voorkomen. Het derde argument had een economische grondslag en beweerde dat internationale regelingen op arbeidsgebied zouden voorkomen dat landen, die wel een beschermende wetgeving hadden, dubbel zouden moeten betalen voor hun sociale politiek door economische nadelen in de internationale handel. Met andere woorden internationale regeling zou leiden tot gelijke condities in de internationale concurrentie.

Deze argumenten werden samengevat in de preambule van 1919 bij de oprichtingsstatuten van de ILO en verduidelijkt in de declaratie van Philadelphia daterend van 1944. Zij vormen nog steeds de ideologische basis voor de internationale arbeidsorganisatie.

De voorstellen van de ILO-voorgangers, werden vaak eenvoudigweg genegeerd door de overheden van diverse landen. Zij waren te veel in strijd met de beginselen van niet-inmenging van de staat in het privé leven van de burgers en ook in strijd met culturele diversiteit met daarmee samenhangend verschillen in arbeidsomstandigheden van het ene land ten opzichte van het andere. Niettemin waren er diverse particuliere organisaties in met name Zwitserland, Frankrijk en Duitsland, die de argumenten van de ILO-oprichters ondersteunden. Onder invloed van deze organisaties drong de gedachte voor een internationale arbeidswetgeving door tot politieke, religieuze, parlementaire, universitaire en economische kringen en voor het eerst ook in kringen van de arbeiders zelf.

Het belangrijkste resultaat van deze beweging was de oprichting in Basel in 1901 van de Internationale Associatie voor de wettelijke bescherming van de arbeiders. Met behulp van officiële subsidies, ging deze particuliere organisatie dienen als verbinding tussen al die andere organisaties in diverse geïndustrialiseerde landen die hetzelfde doel beoogden, namelijk de wettelijke bescherming van de arbeidende klasse. Met behulp van een internationaal arbeidsbureau, dat als secretariaat diende, en van een centrum voor documentatie en onderzoek, wist deze associatie de regeringen in bepaalde landen te overtuigen van het belang om te komen tot een internationale aanpak van de arbeidsproblematiek.

OPRICHTING

Zwitserland werd aangemoedigd door de persoonlijke pogingen van Emil Frey (voorzitter van de Nationale Raad) en door constante pressie vanuit de organisaties van werknemers in diplomatieke besprekingen te houden in Bern (1905-1906). Deze conferenties resulteerden in het aannemen van de eerste twee internationale arbeidsresoluties, een voor het regelen van avondwerk voor vrouwen en de andere voor het verbieden van het gebruik van witte fosfor in de lucifersindustrie.

Deze regelingen, die vergezeld gingen van een bepaalde mate van internationaal toezicht, werden geratificeerd door de deelnemende landen en traden in werking in 1912. Gedurende de Eerste Wereldoorlog vonden er diverse internationale bijeenkomsten van vakbonden plaats, met name in Leeds (1916), Bern (1917) en Londen (1918). Deelnemers aan deze conferenties drongen aan op het opnemen van sociale voorwaarden in toekomstige vredesverdragen en pleitten voor de opricht. ting van een internationaal instituut gespecialiseerd in arbeidsomstandigheden.

Drie essentiële overwegingen beletten de landen die als overwinnaars uit de oorlog waren gekomen om hieraan tegemoet te komen. In de eerste plaats vroegen de offers die gebracht waren door de werkende klasse gedurende de oorlogsjaren om een 'reële compensatie'. Voorts bracht politieke wijsheid de geallieerden ertoe de reformistische pogingen van de arbeidsbeweging te steunen, om zo te voorkomen dat deze de weg op zou gaan van het communisme dat na de oktober-revolutie in Rusland in Europa begon te penetreren. En tenslotte waren de geallieerden juist op dat moment bezig met het leggen van de grondslagen voor de Volkerenbond en het principe van een permanente en universele organisatie, ook op het gespecialiseerde gebied van arbeid.

Bij de vredesconferentie in Parijs (1919) legde de commissie voor Internationale Arbeidswetgeving de grondslagen voor de ILO vast. Deze werden opgenomen in deel dertien van het Verdrag van Versailles. Met name Frankrijk en Engeland waren de gangmakers bij dit proces, dat twee opvallende karakteristieken had. Aan de ene kant was het zo dat de leden van de commissie behoorden tot een

vervolg op pag. 10



Ziek & Gezond

Max Ooi

'Oudemannetjeskwaal'

ergroting van de voorstanderklier ('oudemannetjeskwaal'; medische naam: prostaat-hypertrofie) komt erg veel voor: bij meer dan 60% van de mannen boven de 50 jaar en meer dan 90% boven de 70 jaar, maar geeft gelukkig slechts klachten in 5-10% van die gevallen. Weten wat er eigenlijk aan de hand is bij dergelijke verschijnselen kan een hele geruststelling zijn, maar tegelijk moet er (door de arts) een onderscheid worden gemaakt met prostaat-kanker, die gelijksoortige verschijnselen kan geven. Prostaatkanker (prostaat-carcinoom) komt veel minder vaak voor dan de bovengenoemde goedaardige vergroting, maar is toch nog één van de meest voorkomende kankersoorten bij mannen.

PROSTAAT

De voorstanderklier of prostaat is een inwendig geslachtsorgaan van de man. Het is een klier die vocht produceert waarin voedende stoffen en enzymen zitten, die nodig zijn om zaadcellen een tijd lang in leven te houden nadat die bij een zaadlozing het lichaam hebben verlaten. De prostaat bevindt zich rondom de urinebuis, vlak onder de urineblaas. Onder invloed van hormonen, groeit hij sterk uit tijdens de puberteit. Op oudere leeftijd kunnen er goedaardige zwellingen of vergrotingen in deze klier optreden: goedaardige prostaatvergroting ofwel 'prostaathypertrofie'.

OORZAAK

De oorzaak van prostaatvergroting is nog onzeker. Mogelijk is het een normaal verouderingsproces, omdat het zo vaak voorkomt. Hormonen spelen zeker een rol bij het ontstaan; met name schijnt er een verstoring van het evenwicht tussen androgenen ('mannelijke hormonen') en oestrogenen ('vrouwelijke hormonen') in het lichaam te zijn.

Ook bij kwaadaardige prostaatkanker zijn hormonen van invloed bij het ontstaan en de groei van het gezwel. Prostaatkanker schijnt overigens vaker voor te komen bij creolen dan bij blanken en Aziaten.

VERSCHIJNSELEN

De prostaat zit rondom de urinebuis, en als hij te groot wordt, zal hij de buis als het ware dichtdrukken waardoor urine niet gemakkelijk meer vanuit de blaas langs kan. De eerste verschijnselen van prostaatvergroting hebben daarom meestal te maken met het plassen: het plassen komt moeilijk op gang en de persoon moet even wachten of zelfs een beetje drukken voor hij kan plassen. De straal is niet meer zo krachtig als vroeger en er komt minder urine per keer ('kleine plasjes').

Ook merkt de man dat er plas na-druppelt. Soms kan de persoon met een belemmering van de urinepassage zelfs een tijd lang helemaal niet plassen en blijft de urine in de blaas, die steeds voller wordt. Dit kan voorkomen na veel alcoholgebruik of bij een blaasontsteking, en de man krijgt dan een pijnlijk gevoel in de onderbuik. Dit moet gauw verholpen worden, omdat er anders nierbeschadiging kan optreden. Ook bij lang bestaande prostaatvergroting kunnen er afwijkingen aan de nieren ontstaan doordat de blaas op den duur verzwakt raakt en de urine niet meer naar buiten kan persen langs de vernauwing; de plas hoopt zich dan op in de blaas en vloeit terug naar de nieren.

De overvulling van de blaas is ook te merken doordat de urine druppelsgewijs uit de urinebuis naar buiten komt (incontinentie). De blaas kan ook een uitstulping krijgen waarin blaasstenen kunnen ontstaan. Bij prostaatvergroting zijn er verder vaak langdurige blaasontstekingen vanwege de urine die in de blaas achterblijft na het plassen. Deze ontsteking kan zich uitbreiden naar de nieren. Zolang de belemmering van de urinebuis niet weggehaald is, zal de blaasontsteking blijven terugkomen ondanks behandeling met antibiotica, omdat de urine dan telkens weer stagneert in de blaas en bacteriën daarin snel kunnen groeien.

Bij een blaasontsteking of blaasstenen kan er soms wat bloed in de urine zitten. Bloed in de urine is trouwens altijd een ernstig verschijnsel, omdat het ook kan wijzen op nierontstekingen, nier-, blaas- of prostaatkanker.

Prostaatkanker geeft in het begin soortgelijke klachten als de boven beschreven goedaardige prostaatvergroting. Later komt er ook pijn bij in de onderbuik, soms rond de bil of in de benen. In een vergevorderd stadium, wanneer de kanker zich al heeft uitgezaaid, kunnen er ook pijnen in de botten en longen ontstaan. Klachten van moeilijk en vaak plassen en nadruppelen, moeten daarom gauw onder aandacht van een dokter gebracht worden, zodat er al vroeg een onderscheid gemaakt kan worden tussen de goedaardige vergroting en de kwaadaardige kanker van de prostaat. Door middel van lichamelijk onderzoek (onder andere het voelen naar de prostaat via de anus), bloedonderzoek en eventueel röntgenfoto's, kan de arts een goede indruk hierover krijgen.

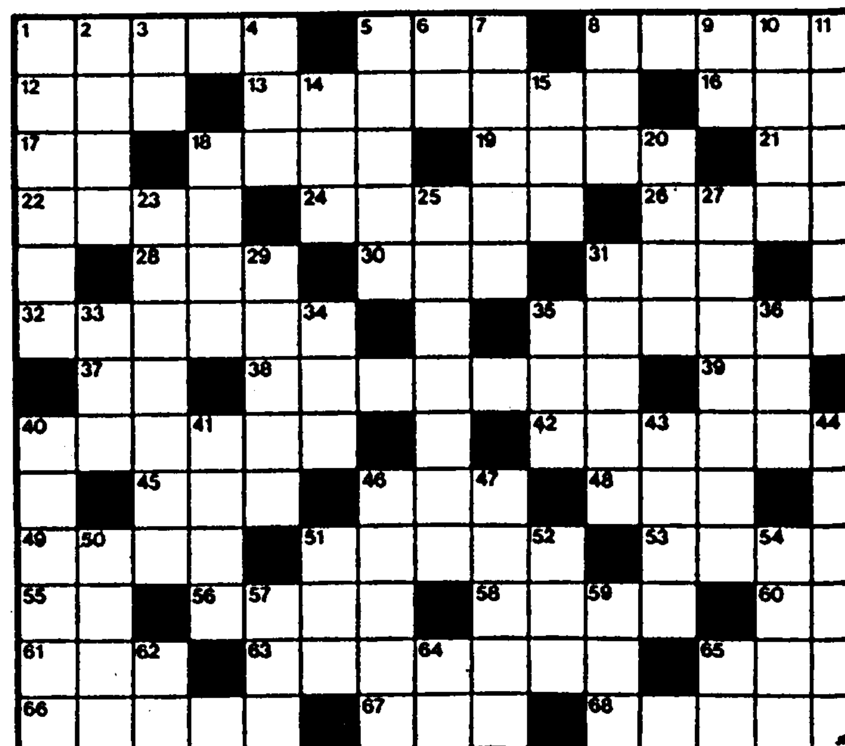
De enige afdoende behandeling van een prostaatvergroting is een operatie waarbij de prostaat geheel of gedeeltelijk wordt verwijderd. De urinebuis wordt dan niet meer dichtgedrukt, de plas kan vrij passeren en er blijft geen of weinig urine meer achter in de blaas. Een blaasontsteking kan dan ook effectiever behandeld worden.

Deze ingreep is een vrij eenvoudige, vooral als de persoon verder gezond is, hoewel er soms veel bloedverlies kan zijn. Het wordt in de meeste gevallen onder lokale verdoving via de penis uitgevoerd.

In geval van prostaatkanker zal het volledig verwijderen van de prostaat aangewezen zijn. Bovendien kunnen er medicijnen (hormonaal) gegeven worden. Hoe eerder de kanker behandeld wordt, hoe meer overlevingskansen de patiënt heeft. Als de kanker zich echter al verspreid heeft naar andere organen in het lichaam, zijn de kansen heel klein geworden.

Prostaatvergroting ('goedaardige prostaat-hypertrofie') is dus een veel voorkomend beeld dat in een deel van de gevallen aanleiding geeft tot verschijnselen van moeilijk plassen, vaak plassen bij kleine beetjes, 's nachts naar het toilet moeten, drukken bij het plassen en nadruppelen. Er zijn vaak langdurige, telkens terugkerende blaasontstekingen en nierbeschadiging is mogelijk. De aandoening komt voor bij mannen boven de 50 jaar en moet onderscheiden worden van de kwaadaardige prostaatkanker die aanvankelijk gelijke verschijnselen kan geven. De behandeling bestaat uit (gedeeltelijke) verwijdering van de prostaat.

Kruiswoord puzzel



HORIZONTAAL: 1. vrucht; 5. fooi; 8. vogel; 12. bijwoord; 13. gedragsregels; 16. vlaktemaat; 17. muzieknoot; 18. toegankelijk; 19. vis; 21. zuivelprodukt; 22. zin; 24. leerling; 26. hard lopen (vervoeging); 28. niet echt; 30. boom; 31. voorzetsel; 32. gebakken vloertegel; 35. jammer; 37. voorzetsel; 38. reden; 39. bevel; 40. specerij; 42. verzoekschrift; 45. voorzetsel; 46. sportterm; 48. grappenmaker; 49. palm; 51. juwelenkistje; 53. bewerkte huid; 55. het Romeinse rijk; 56. palmmeel; 58. familielid; 60. rubidium; 61. sportterm; 63. soort bril; 65. netto; 66. uitvlucht; 67. roem; 68. plaats in Utrecht.

VERTIKAAL: 1. hoeveelheid; 2. deel van een schip; 3. kleintje; 4. klap; 5. uniform; 6. in casu; 7. verzekeringspapier; 8. onbepaald voornaamwoord; 9. en anderen; 11. delen van een dag; 11. jagersgerei; 14. opschudding; 15. duinvallei; 18. kleur; 20. grap; 23. verdrag; 25. pret; 27. pronktafeltje; 29. plant; 31. sein, 33. bevel; 34. heks; 35. scharnier; 36. lokspijs; 40. delfstof; 41. ooit; 43. jong dier; 44. vis; 46. uitslag; 47. kanteel; 50. gordel; 51. ik; 52. ontkenning; 54. delfstof; 57. voegwoord; 59. kunstwerk; 62. en omstreken; 64. gewicht; 65. Neon.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

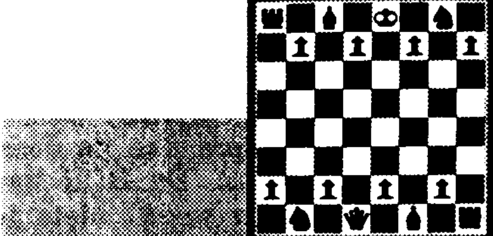
Marinka Brendel
Tinweg 33A
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:
AMIGOE PUZZEL
Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. consequent; 8. zoen; 11. tal; 12. kei; 13. sim; 14. ga; 16. rak; 18. pon; 19. hr.; 20. nat; 22. nol; 24. mof; 25. tic; 26. alom; 28. reder; 30. saai; 31. ram; 33. ene; 34. oppas; 36. gaaf; 37. rede; 38. broek; 40. tak; 42. elk; 45. leer; 46. bijval; 48. diva; 50. air; 51. wijd; 52. tin; 54. men; 55. nn.; 56. bit; 58. dol; 60. e.k.; 61. cup; 62. pui; 64. een; 66. ozon; 67. linnenkast.

VERTIKAAL: 1. cognac; 2. n.t.; 3. sar; 4. elan; 5. uk; 6. eer; 7. ni.; 8. zin; 9. om; 10. narcis; 13. sof; 15. aal; 17. kor; 18. por; 19. hiaat; 21. tor; 23. leeftijd; 24. meerkat; 25. tap; 27. mager; 29. dn.; 30. speld; 32. mak; 34. ode; 35. brein; 38. blanco; 39. oer; 41. a.v.; 43. kim; 44. banket; 46. bijt; 47. lid; 49. vee; 51. wip; 53. noen; 56. bun; 57. hun; 59. lek; 61. co.; 62. pi; 63. in; 65. na.



Schaken



Kamsky zorgt voor verrassing

et voormalige wonderkind Gata Kamsky heeft bij de FIDE-kandidatenmatches in het Indiase Shangi Nagar voor een daverende verrassing gezorgd. De Amerikaan van Russische origine elimineerde de Indiër Viswanathan Anand, die een thuiswedstrijd speelde en huizenhoog favoriet was. In de twee andere matches versloeg de Rus Valeri Salov de Nederlander Jan Timman en bleek de Witrus Boris Gelfand te sterk voor de Rus Vladimir Kramnik.

In beide gevallen werd het 4½-3½ voor de winnaar. De drie winnaars krijgen in de volgende ronde gezelschap van FIDE-wereldkampioen Anatoli Karpov (Rus). De loting voor de tweekampen had tot gevolg dat Karpov daarin speelt tegen Gelfand en Kamsky het moet opnemen tegen Salov. Deze matches worden volgend jaar februari gehouden en opnieuw is Shangi Nagar in India het toneel van de strijd.

De sponsor van deze halve finales was er vast van overtuigd dat zijn landgenoot Anand zich zou kwalificeren en stelde zich bij de FIDE garant voor het prijzenfonds, waarop de Wereldbond van zelfsprekend meteen toehapte, want het wil nog wel eens moeilijk zijn deze tweekampen onder te brengen. Door het verlies van Anand tegen Kamsky zit de sponsor nu met de gebakken peren, want zonder Anand heeft het evenement voor India natuurlijk veel aan publiciteitswaarde verloren. Maar contract is contract, ook in de schaakwereld.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn dat de reglementen voor de strijd om de wereldtitel danig veranderd zijn. Wereldkampioen Karpov kan niet meer wachten totdat de kandidatenmatches een winnaar hebben opgeleverd voor een tweekamp om de hoogste titel. Hij moet nu zelf al in de halve finale aantreden en mocht hij die winnen, dan moet hij daarna ook nog de finale op zijn naam schrijven om de wereldtitel te prolongeren. Hij heeft dus heel wat van zijn vroegere privileges moeten inleveren.

Blikvanger van de drie matches in India was de tweekamp tussen Anand en Kamsky. Algemeen werd aangenomen dat dat een soort walk-over voor de Indiër zou worden en daar leek het aanvankelijk ook zeker op. Na twee remises won hij de derde en de vierde partij en daarmee leek het pleit beslecht, want in een match over slechts acht partijen is zo'n voorsprong vrijwel altijd beslissend. Maar hier werd de uitzondering op de regel nog eens bevestigd. Kamsky bleek niet uit het lood geslagen te zijn en vocht met succes terug. Hij won de zesde en de zevende partij en trok daarmee de stand gelijk, een onvoorstelbare prestatie. De achtste partij werd remise, zodat de reguliere eindstand 4-4 werd en een tiebreak met versneld tempo de beslissing moest brengen.

Er leek nog niet veel aan de hand te zijn voor de Indische achterban van Anand, want hij staat bekend als een van de allerbeste rapidspelers ter wereld. Maar opnieuw toonde Kamsky zijn uitstekende vechtersmentaliteit. Na een zware strijd won hij met zwart de eerste tiebreak-partij en toen was het gedaan met Anand. In de tweede tiebreak-partij bleek de Indiër gebroken te zijn. Hij werd in een schamele zeventien zetjes van het bord geveegd en kon zijn droom vergeten en de sponsor de zijne ook.

Kamsky is de enige speler ter wereld, die nog in beide cycli om het wereldkampioenschap vertegenwoordigd is. In India kwalificeerde hij zich voor de volgende ronde van het FIDE-Wereldkampioenschap en enkele maanden geleden versloeg hij in New York de Rus Vladimir Kramnik en plaatste hij zich voor de halve finale van het kandidatentoernooi van de Professional Chess Association (PCA), de afgescheiden bond van wereldkampioen Gary Kasparov. In september treft hij daarin de laatste uitdager van Kasparov, de Engelsman Nigel Short. De tweekamp wordt in het Spaanse Linares gehouden. Het Grote Verdienen is dus begonnen voor Kamsky.

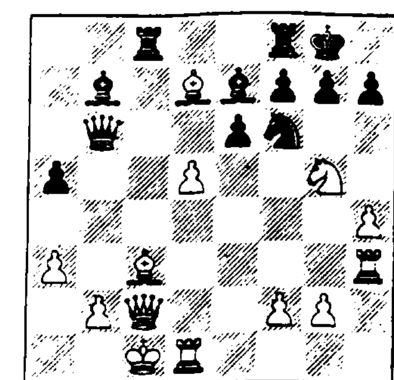
Dat Jan Timman geëlimineerd zou worden was geen echte verrassing. Na twaalf kandidatenmatches, waarvan hij er acht won, is de motivatie van de Amsterdammer aan slijtage onderhevig, terwijl zijn tegenstander Valeri Salov er juist op gebrand was een goede prestatie te leveren. Salov is een van de weinige topgrootmeesters, die stelselmatig weigert om deel te nemen aan evenementen van de 'rebellenbond' PCA en de FIDE-cyclus als de enige legitieme beschouwt. Maar Salov verloor de eerste partij op vrij knullige wijze en toen gloorde er opeens hoop voor de Nederlander. Salov, die tegenwoordig in Spanje woont, bleek niet uit zijn evenwicht. In de vierde partij maakte hij gelijk en in de zevende ontmoeting besliste hij de match in zijn voordeel. In de achtste en laatste partij probeerde Timman nog wel ijzer met handen te breken, maar de Rus gaf geen krimp.

Al voor de match had Timman aangegeven, dat dit wel eens zijn laatste optreden in het kandidatentoernooi zou kunnen zijn. "Er zijn ook nog andere dingen in het leven dan schaken en nog eens schaken", zo zei hij in een interview. Het is daarom niet waarschijnlijk dat Timman zich via het Interzonale toernooi opnieuw zal trachten te plaatsen voor de kandidatenmatches. Hij heeft zich er kennelijk bij neergelegd, dat hij nooit wereldkampioen zal worden.

In de derde Indiase match was sprake van een kleine verrassing, want Vladimir Kramnik werd een maatje groter ingeschat dan Boris Gelfand. Bovendien zou Kramnik op revanche uit zijn na zijn uitschakeling in de PCA-cyclus in New York door Kamsky. Kramnik, ooit door Kasparov zelf getipt als de nieuwe wereldkampioen, won de derde partij, maar verslikte zich danig in de veerkracht van zijn tegenstander. Meteen in de vierde partij sloeg Gelfand terug, waarna de strijd tot en met de voorlaatste partij gelijk op ging. Pas in de achtste en laatste partij haalde Gelfand de buit binnen en plaatste hij zich voor de volgende ronde. Het betekende voor Kramnik dat hij zowel bij de FIDE als bij de PCA de voorronden niet overleefd heeft en dat hadden weinigen verwacht van de enige grootmeester ter wereld met een positieve score tegen Kasparov achter zijn naam: driemaal winst.

Kamsky – Anand
4. Partij.

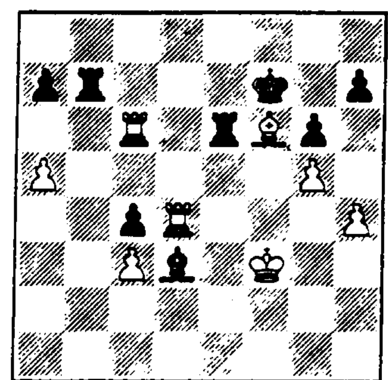
1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘f3 b6 4. a3 ♗b7 5. ♘c3 d5 6. cxd5 ♘xd5 7. ♗d2 ♗e7 8. ♕c2 0-0 9. e4 ♘xc3 10. ♗xc3 ♘d7 11. 0-0-0 c6 12. h4 b5 13. ♖h3 a5 14. d5 cxd5 15. ♗xb5 ♘f6 16. ♘g5 ♕b6 17. exd5 ♖ac8 18. ♗d7



18. ... ♗xd5 19. ♗xc8 ♖xc8 20. ♖xd5 exd5 21. ♕f5 ♕a6 22. ♔d2 g6 23. ♕e5 ♖e8 24. ♖e3 d4 25. ♗xd4 ♗b4+ 26. axb4 ♖xe5 27. ♖xe5 ♕c4 28. ♘f3 ♕xb4+ 29. ♔d3 a4 30. ♘d2 ♕b7 31. f3 ♕a8 32. ♘c4 ♘d5 33. ♘d6 ♘f4+ 34. ♔d2 ♘e6 35. ♗c3 ♕d8 36. ♖d5 ♕xh4 37. ♘e4 ♔f8 38. ♗b4+ ♔g7 39. ♖d7 g5 40. ♗c3+ ♔g6 41. ♔e3 h5 42. ♖a7 ♕h2 43. ♔f2 ♕b8 44. ♖a6 ♕c8 45. ♖a5 h4 46. ♘f6 a3 47. ♖xa3 ♕c5+ 48. ♔f1 ♕b5+ 49. ♔g1 ♕e2 50. ♘g4 ♘f4 51. ♘f2 h3 52. ♖a8 h2+ 53. ♔xh2 ♕xf2 0-1

Kamsky - Anand
6. Partij

1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 g6 5. ♘c3 ♗g7 6. ♗e3 ♘f6 7. ♗c4 ♕a5 8. 0-0 0-0 9. ♗b3 d6 10. h3 ♗d7 11. f4 ♖ac8 12. ♕f3 ♕b5 13. ♘xc6 ♗xc6 14. g4 ♕a5 15. ♖ad1 b5 16. g5 ♘d7 17. f5 ♗xc3 18. bxc3 ♘e5 19. ♕f4 ♘c4 20. ♗d4 e5 21. fxe6 fxe6 22. ♗f6 ♕c7 23. ♗xc4 bxc4 24. ♖xd6 ♗xe4 25. ♖xe6 ♕xf4 26. ♖xf4 ♗f5 27. ♖a6 ♖f7 28. h4 ♗xc2 29. ♖d4 ♗f5 30. a4 ♖b7 31. ♔f2 ♖e8 32. ♔f3 ♔f7 33. ♖c6 ♗d3 34. a5 ♖e6?



35. a6 ♖be7 36. ♖xe6 ♖xe6 37. ♖d7+ ♔e8 38. ♖d8+ ♔f7 39. ♖d7+ ♔e8 40. ♖xa7 ♗e4+ 41. ♔e3! ♗b7+ 42. ♔d4 ♗xa6 43. ♔d5 ♖b6 44. ♔c5 ♖e6 45. ♖xh7 ♖e4 46. h5 gxh5 47. g6. 1-0

ILO 75 jaar

vervolg van pag. 9

belangrijkste organisaties die aan de wieg stonden van de internationale arbeidswetgeving: de intellectueel/filantropische beweging (actief in diverse particuliere organisaties) en de arbeidersbeweging. De makers van de Britse tekst welke als uitgangspunt werd gebruikt voor de ILO-constitutie, werden ook de eerste ILO-bestuurders: Harold Bulter en Edward Phelan.

Hoewel opgericht als een zelfstandige organisatie, werd de ILO ingelijfd bij de Volkerenbond door diverse maatregelen die een gezamenlijk hoofdkwartier en budget mogelijk maakten. Van begin af aan ontwikkelde de ILO zich als een instituut dat zich qua opzet en werkwijze geheel differentieerde van andere instellingen van de Volkerenbond. En terwijl de Volkerenbond te kampen had met talloze kinderziekten, was de ILO binnen de kortste tijd operationeel met een efficiënte Raad van Bestuur, een uitzonderlijk begaafde directeur (Albert Thomas) en een secretariaat dat voortdurend in verbinding stond met de minister van Arbeid van de aangesloten landen. In de eerste twee jaren, 1919 en 1920 werden er niet minder dan negen internationale conventies en tien resoluties aangenomen. De ILO ging dus van start met een dynamiek die nog steeds de basis is voor de activiteiten van de internationale arbeidsorganisatie.